

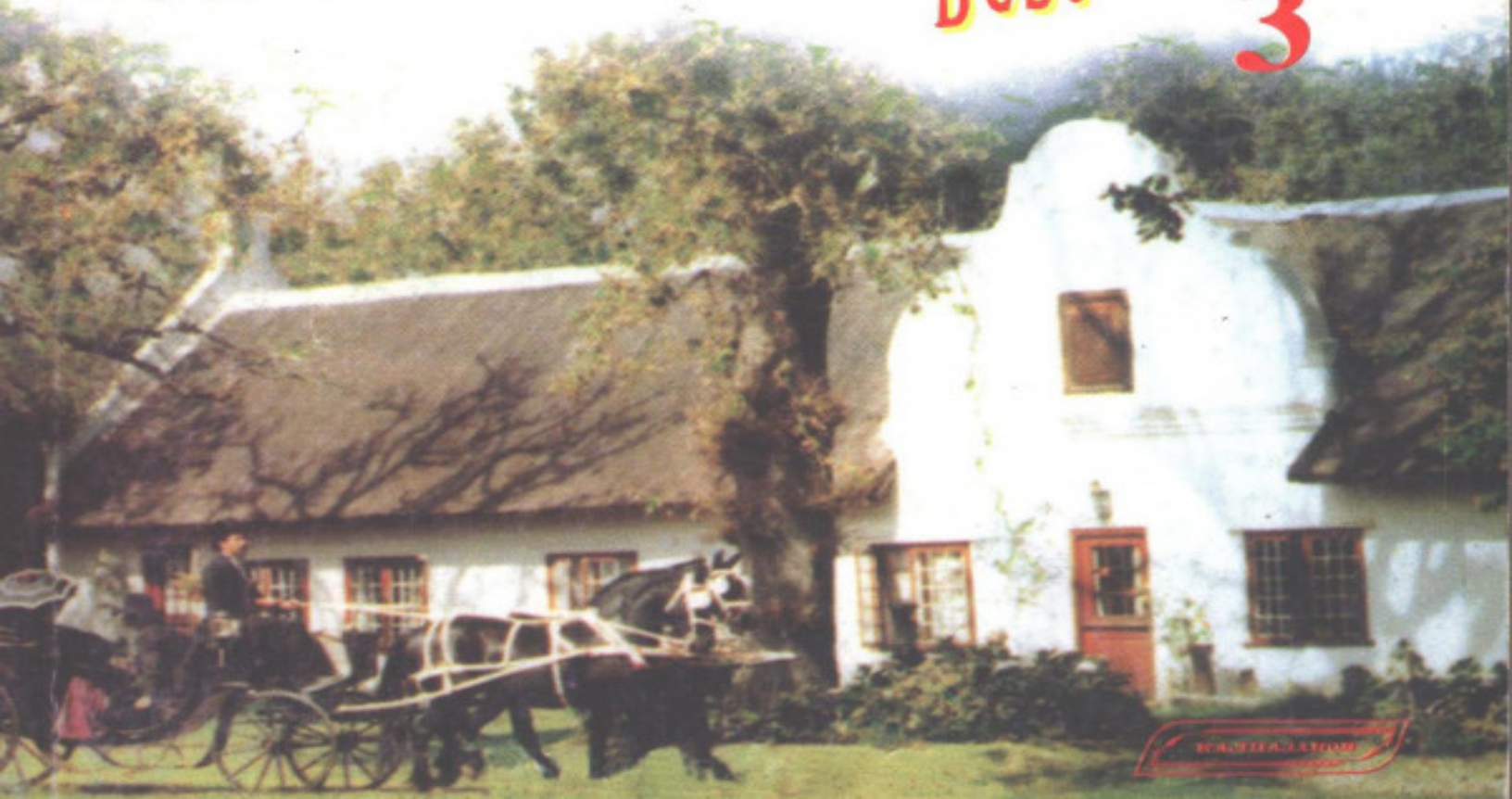
ЛУАНШИЯ
ГРЕЕР

Добра Надежда

Том 1

Best-seller!
3

ЛУАНШИЯ ГРЕЕР
ДОБРА НАДЕЖДА
ТОМ 1

Превод: Румяна Колева

chitanka.info

Една нощ, в квартала на робите, между лозето и голямата бяла къща, се ражда едно дете. Баща му го взема в ръцете си и развълнуван прошепва: „Това е моят син...“. Бебето е метис. Бащинството, което признава Жак Бовилие, господарят на имението „Добра Надежда“, ще забърка семейството му в поредица от драми, които ще се разиграват в продължение на повече от половин век и ще бъдат тясно свързани с историята на Южна Африка.

За да създаде тази сага, Луаншия Греер, англичанка, родена в Замбия, е живяла няколко години в Южна Африка и едва след дълъг период на проучване написва историята на фамилията Бовилие, като ни разказва за омразата и любовта, изпитвани от поколения наред членове на семейството. Започвайки с вълненията на робите, тя следва кървавите пътища, довели Южна Африка до трагедията, която преживява днес. Но освен погледа върху исторически събития, в това произведение можем да открием духа и традициите на романите бестселъри „Отнесени от вихъра“ и „Птиците умират сами“.

1.

Вдигнал жило, готов за нападение, скорпионът се движеше между пламъците и коша.

Върху обърнат кош, в средата на огнения кръг, едва пазеше равновесие малкият босоног седемгодишен мулат Жан-Жак. Затвореният в кръга скорпион ситнеше с голяма бързина.

— Блъсни го, Сюзан! Хайде, блъсни го! — крещеше с изтънял от възбуда глас Клара.

— Ти го блъсни. Страх ме е.

Сюзан отмести погледа си от момчето, което въпреки сълзите предизвикателно беше вдигнало глава.

— Виж, страх го е! — извика отново Клара. — Страх те е от едно малко скорпионче.

Жан-Жак се опита да изтрие с ръка сълзите си.

— Не мисли, че това ще ми направи впечатление. Няма смисъл да плачеш — подиграваше се Клара.

Тя блъсна коша и Жан-Жак едва не падна.

— Скорпионът няма да те удари, ако скочиш. А може и да те удари — присмиваше се Клара.

— Прюданс, кажи ѝ да престане! — провикна се Сюзан.

Прюданс скоро беше навършила девет години. Дванадесетгодишната Клара, най-голямата от трите сестри, изглеждаше необикновено зряла за възрастта си. Прюданс погледна Сюзан, след това и Клара, но не каза нищо.

— Скачай! Покажи ни, че можеш да скочиш. Искаш ли да ти помогна? — Клара започна да шибва с пръчка босите крака на момчето.

Прюданс и Сюзан се спогледаха. Това вече не е игра. И трите се готвеха да избягат, но изведнъж спряха.

Баща им, Жак Бовилие, спря с коня си пред тях. С изкривено от гняв лице, той скочи, тръгна към Клара и дръпна пръчката от ръката ѝ.

— Какво, по дяволите, правиш?

После стъпка огъня, покри с пясък жаравата, смачка скорпиона с ботуша си и взе на ръце уплашеното дете.

— Можеше да го убиеш!

Притисна нежно детето до себе си и изтри очите му.

— Добре ли си, Жан-Жак?

— Ние само си играехме, татко — каза Клара, като се изчерви от погледа на баща си.

— Играехте ли си? С огъня и скорпиона? Не ви е за първи път, Клара. Той е само едно дете, а ти все го измъчваш.

Жак остави момчето на земята.

— Е, майка му би трябвало да се грижи по-добре за него — отсече Клара и инстинктивно се отдръпна, тъй като Жак се приближаваше към нея заплашително. Но момичето устоя на погледа му.

— Ако не майка му, то баща му!

Това предизвикателство го накара да замълчи, но като продължаваше да я разкъсва с поглед, той я принуди най-сетне да сведе очи. После каза спокойно и твърдо:

— Идете всички в стаите си!

Клара погледна момченцето, което отново наведе глава.

— А той къде ще отиде, татко? В колибата, където живеят копелетата ли? Или при робите, за да намери майка си?

— Това, което каза, не е достойно за едно възпитано момиче. Бъди по-сдържана или ще си останеш затворена в стаята, където няма да ни досаждаш с глупостите си.

Думите му нараниха Клара.

Сюзан дръпна Клара, която продължаваше да гледа баща си предизвикателно. Жан-Жак наблюдаваше сцената със страх.

— Ела, Клара, моля те... — едва чуто каза Сюзан.

Прюданс се приближи към баща си, като не отместваше погледа си от него. Думите ѝ бяха ясни, но не остри като на Клара.

— Кой е той, татко?

Тя отвърна очи пред погледа на баща си.

— Кой е?

— Син на робиня, Прюданс. Нали, татко?

Думите на Клара засегнаха Жак право в сърцето, но той отговори със същия спокоен тон:

— Да, той е син на робиня.

— Казват, че е незаконен — Прюданс произнесе тези думи с наивността на дете, което не знае значението им. Жак я улови за ръката и коленичи, за да ѝ отговори.

— Знаеш ли какво значи „незаконен“, Прюданс?

— Това означава, че е копеле — отговори Клара остро.

Пренебрегвайки упорстващото предизвикателство на Клара, Жак следеше Прюданс с поглед.

— Да, той е незаконен. Вярно е, че е син на робиня. Но кой ти каза това, Прюданс? — продължи Жак с мек и насърчителен тон.

— Клара — отговори Прюданс.

Без да се обръща към нея, Жак усети погледа на Клара. Той почувства настойчивост в думите ѝ:

— А кой е баща му, татко?

Преди Жак да успее да отговори, тя се обърна студено към Жан-Жак:

— Кой е баща ти, малкия?

Заслепен от гняв, Жак я удари и веднага съжали за това. Момичето залитна от силата на удара, но бързо се съвзе. Тя стоеше пред него с гордо вдигната глава, въпреки сълзите, които замрежваха погледа ѝ, въпреки болката, причинена от яростта. Страната ѝ носеше червения отпечатък на плесницата. Защо не можеше да разбере?

— Няма да търпя повече такава жестокост — каза Жак с негодувание. — Приберете се в стаята си.

Той обърна гръб на дъщерите си, наведе се да вземе Жан-Жак и му каза:

— Ела.

Прюданс докосна ръката на Клара и тръгна към къщи. Сюзан я последва с наведена глава. Клара остана неподвижна за миг. Прюданс се обърна към нея и извика. Почака я да ги настигне и трите сестри послушно продължиха към къщи.

— Мразя го! — каза Клара предизвикателно.

Жак гледаше дъщерите си. С вдигнатите си качулки, които прикриваха срама им, те приличаха на три малки монахини. Не, те криеха неговия срам. Но що за срам беше това? Какъв срам можеше да има в това малко момченце, вкопчило се в него? Малкото му тъмнокожо момченце, чиято майка толкова обичаше! Това беше любов

така различна от тази, която изпитваше към жена си Емили, майката на неговите дъщери, но извираща от скритите дълбини на душата му. Обичта му се коренеше в земите на тази отречена африканска страна, която единствена му носеше утеха.

Беше тръгнал към мизерните колиби на робите, когато погледна към собствената си къща. Това беше една чудесна бяла къща с островръх покрив, сгушена сред околните планински възвишения. По склоновете се простираха лозя, които той обработваше с любов. Погледнати отдалече, те приличаха на огромен зелен свод, натежал от едни черни гроздове, които даваха вино, достойно и за най-изисканите дворци. Това грозде бе родено от Добра Надежда — късче земя, напоено с потта на челото му. Добра Надежда — това беше гордостта му. Тези лозя бяха едни от най-добрите в областта. Но Добра Надежда му пречеше. Ако тази земя можеше да узнае, че сърцето му е останало във Франция!

Когато момичетата стигнаха до ъгъла на къщата, Клара се затича към едно голямо варосано преддверие, където беше окачена камбаната за робите.

— Не казвайте нищо на майка! — прошепна тя на сестрите си. — Идвам веднага.

След като се увери, че баща ѝ е тръгнал към селището на робите, Клара изтича зад къщата.

Али беше там. Тя знаеше, че ще го намери. Щом го погледна, той сведе надолу тъмните си очи.

— Видя ли какво стана, а?

Али не я гледаше. Това беше израз на уважение сред себеподобните му. При все че Али беше човек като другите, той си оставаше роб. Дори на това малко момиченце дължеше почит. Та тя беше дъщерята на господаря!

— Следващия път ще ви намеря по-голям скорпион, госпожице Клара. И ще ви запаля по-голям огън.

Али говореше разпалено, като предвиждаше окончателната победа, но Клара рязко го спря:

— Следващия път ще кажа на татко, че ти си ме накарал да направя това.

Лицето на Али посърна от уплаха.

— Не, госпожице Клара! Няма да е хубаво, ако кажете това на господаря. Никак няма да е хубаво — каза той с тъжен и смирен глас. — Госпожице Клара, не трябва да го казвате. Недейте!

Но дори и в крайното положение, до което беше стигнал този човек — да моли едно дете, се проявяваше достойнството на неговата раса.

— Значи си ме излъгал, че татко е бащата на това момче! — каза Клара, като не щадеше достойнството му.

— Не съм ви излъгал, госпожице Клара. Това, което ви казах, е истина — отговори Али с вдигната глава. — Спомнете си — вие бяхте там, видяхте!

Клара винаги се стараеше да отблъсне спомените, които днес Али възкресяваше. Спомените, които изплуваха на повърхността, а след това внезапно се замъгляваха. Спомените, които я съкрушаваха и смразяваха. Тя ясно виждаше баща си...

Денят беше започнал с голямо оживление. В кухнята атмосферата беше кипяща. Тя се виждаше отново до масата, докато икономката Мария приготвяше свинското. Беше на шест години и когато се надигаше на пръсти, главата ѝ стигаше до масата. Очите ѝ бяха на височината на очите на прасето. Тя се питаше дали е още живо. То сякаш я гледаше. Докато му изтърбушваше корема с големия кухненски нож, Мария се смееше на протестите на Клара.

— Мислите, че го боли? И смятате, че правя всичко това на едно нещастно живо малко прасенце.

Тя беше навела голямото си черно лице към Клара и се смееше.

— Но ако не излезете веднага от кухнята, госпожице Клара, ще си послужи с ножа срещу вас — и тя го размаха на шега.

Клара се зарадва, като си спомни за Мария. Навсякъде в кухнята я преследваше мисълта за нея. Тя обичаше да я предизвиква само заради удоволствието да види как подскачат големите ѝ гърди. Те се клатеха като желе нагоре-надолу, наляво-надясно. Но този ден нямаше време за губене, нито да се забавлява с гърдите на Мария. Денят беше специален и щеше да завърши с банкет.

Клара не знаеше какво точно означаваше банкет. Тя само беше разбрала, че вечерта ще дойдат много хора у тях и че ще са облечени с

най-хубавите си дрехи. Щяха да вечерят с най-вкусните ястия, да опитат от най-фините вина на Добра Надежда и цяла нощ щяха да танцуват. И най-важното — баща ѝ щеше да облече тъмния си костюм. Тя беше докоснала дрехите на баща си и другите му вещи, които носеха неговия мирис. Този чудесен аромат, който винаги ѝ донасяше успокоение! И странно — дори я вълнуваше. Това не беше онзи, силният мирис на пот и коне, на земя и лозя. Това бе мирисът на мъж, който може да изгони призрак само с едно пощракване на пръстите. Той я гледаше с нежните си кафяви очи, усмихваше ѝ се с крайчеца на голямата си уста. Това беше усмивка, предназначена само за нея. Тя си спомняше силните му ръце, мускулестото му тяло. Той ѝ казваше със смешния си френски акцент: „Как е малкото ми момиченце днес?“ Как го обичаше тя!

— Ще ми подадеш ли четката за коса, Клара?

Майка ѝ я изтръгна от спомена, който беше предизвикал костюмът на баща ѝ. Клара веднага се подчини. Тя обожаваше майка си. Но това беше друго. Имаше чувството, че ролите им са разменени. Клара я закриляше.

— Да среща ли косите ви, мамо? Може ли? — весело беше попитала Клара, вземайки чудесната четка от инкрустирано сребро.

— Не, сега е мой ред — прекъсна ги Сюзан, изправена между майка си и фризьорката.

Да срещат косите на майка си — това беше удоволствие, за което винаги се караха. Днес Клара бе решила да отстъпи на Сюзан. Тя беше много малка, за да разбере, че тази вечер е изключителна.

Подхвърли четката на Сюзан, но тя я изпусна и се наведе, тропайки с крак, да я вземе.

— Ти я изтърва!

— Не, ти — каза Клара и избяга от стаята, за да види дали я очакваше нещо вълнуващо.

— Махнете си пръстите оттам! — извика госпожица Търстън със строгия си глас, защото Клара искаше да вземе великолепната кристална чаша. — Вижте какво сте направили с пръстите си, детето ми.

Госпожица Търстън беше права. Върху блестящата чаша имаше две малки петънца — едното — от отпечатъка на показалеца ѝ, във вътрешността на чашата, а другото, по-голямо от палеца, беше на

външната страна. Госпожица Търстън продължаваше да мърмори по адрес на чашата:

— Мястото ви не е тук. Ще счупите нещо или още по-зле — ще се порежете. Ако искате да играете, излезте навън.

Клара беше очарована от начина, по който госпожица Търстън разговаряше с предметите. Когато Клара се държеше лошо по време на молитва, тя смяташе, че Библията е отговорна за недоброто ѝ поведение. Тогава се спираше за миг с очи, вперени в Библията, сякаш очакваше отговор. Клара винаги си задаваше въпроса, дали тя някой ден ще ѝ отговори. Но изпитваше силно съмнение, защото, ако това, което казваше госпожица Търстън, беше вярно, то Господ и тя винаги са били на едно мнение. Но този път не беше така, защото Библията не бе в обсега на ръката ѝ. Клара можеше да се измъкне, като с това щеше да обиди само госпожица Търстън. Тази вечер Клара се изкъпа и си легна без да я молят. Тя знаеше, че след като извърши вечерните си задължения, може да се посвети на важни неща: да наблюдава тайно идването на гостите с колите, да гледа последните приготовления на голямата маса в трапезарията, и най-важното — да не изпуска от поглед баща си.

Той стоеше с майка ѝ на прага на къщата и се покланяше на дамите. Жените го харесваха. Но това, което те не знаеха, мислеше си Клара, беше, че баща ѝ ѝ принадлежеше. Той е нейният баща. Никога и нищо не можеше да промени значението, което имаше за него дъщеря му.

Тя беше първородната му дъщеря. Наблюдавайки го, застанал до майка ѝ, тя можа да обхване цялото пространство, което ги разделяше.

— Клара! Елате веднага тук, преди баща ви да ви е видял!

В случай като този гласът на госпожица Търстън ставаше още по-остър. Когато имаше гости, смяташе, че ролята ѝ е особено важна. Тя беше гувернантка, единственият отговорник за дисциплината на домочадието. И използваше този коз, за да накара гостите да завиждат на семейство Бовилие.

— Идете в стаята си. Ще дойда за молитвата.

Тази вечер тя трая цяла вечност. Ако госпожицата не изчакваше Сюзан да произнесе всяка дума... а на Сюзан ѝ беше невъзможно да каже всичко от първия път. Трябваше да започват отново, така че

молитвата беше повторена поне десетина пъти. Прюданс, която беше още съвсем малка, не бе засегната от този ритуал.

Клара би намерила начин да не участва във вечерните молитви заедно с по-малките си сестри. Би било безкрайно. „Да бъде волята ти както на небето, така и на земята!“. През рамото на госпожица Търстън Клара беше хвърлила поглед към Библията, която гувернантката държеше до себе си. И искаше да разбере колко дълъг е псалмът, който трябваше да цитират тази вечер. Госпожицата я спря с едва забележимо раздражение — белег на истинско достойнство: „... во век и веков, амин“.

— Уф! — въздъхна тихо Клара.

Но госпожица Търстън продължи: „Нека Бог благослови нашите родители, да ги дари със здраве и...“

Музикалните акорди долитаха от салона. Скоро гостите щяха да започнат да танцуват. Би трябвало това да се види. Но музиката сякаш замря, защото Клара, разкъсана от погледа на гувернантката, трябваше смирено да довърши молитвата си: „Нека Бог благослови къщата и земята ни, труда на нашия баща и да ни помогне да живеем като добри християни. Амин!“

Най-после госпожица Търстън беше до вратата със свещник в ръка. Клара и Сюзан лежаха завити в леглата си. А мъничката Прюданс сладко си гукеше в люлката.

— А сега, деца, не ставайте до утре сутринта. Лека нощ, Сюзан.

— Лека нощ, госпожице Търстън — отговори Сюзан с глас, приглушен от завивките, които стигаха чак до брадичката ѝ и влизаха в устата ѝ.

— Лека нощ, Клара.

Клара не отговори. Очите и устата ѝ останаха затворени. Госпожица Търстън се върна и я освети със свещта. Клара отвори очи и видя строгото лице, чиито черти се бяха изострили още повече от трепкащата светлина.

— Казах „лека нощ“, Клара!

— Но, госпожице, нощта днес не е хубава — опита се да се защити Клара.

— Какво не ѝ е хубаво?

Светлината на свещта се отразяваше в очите ѝ така, че те искряха.

— Ние сме в леглата си, докато мама и татко танцуват. Не е справедливо!

— Вашите родители нямат ли право да приемат приятели?

— Бих искала да ги видя.

Но защо госпожица Търстън не можеше да разбере това? Защото беше стара?

— Вие сте едно глезено дете — продължи гувернантката.

— Но татко ми каза, че мога да гледам.

Блясъкът в очите на госпожица Търстън, който тези думи запалиха, засенчи светлината на свещта.

— За щастие аз се занимавам с вас, а не баща ви. Лека нощ, Клара! И ако ви намеря извън леглото, ще бъдете наказана. Лека нощ!
— отнасяйки свещника, тя изчезна в тъмнината.

В мрака Клара стоеше седнала на ръба на леглото си. Подът изскърца, когато тя стъпи с босите си крака.

— Клара!

Шепотът на Сюзан беше изпълнен със страх.

— Шт! — отговори Клара и прекоси стаята на пръсти.

— О!

Гледката беше твърде великолепна, за да може да сдържи възклицанието си. Полилеите блестяха. Лачените обувки на мъжете водеха тесните дамски обувчици. През полуотворената врата, легнала на пода, Клара шареше с поглед и търсеше да открие обувките на баща си.

Ето ги! От лачените обувки погледът ѝ успя да достигне до тъмния панталон. Над черното му сако и тясната черна вратовръзка се виждаше усмихнатото му лице. Той танцуваше с майка ѝ. Колко хубав беше! Разбира се, майка ѝ беше чудесна, но колко хубав беше баща ѝ! Те си говореха, докато танцуваха, но Клара не можеше да чуе думите им. Необикновена музика, идваща от чудновати инструменти, направени от черни роби! Клара потъна в съзерцание на празника.

— Какво прави господин Клодел? — питаше се тя, виждайки го да се приближава към баща ѝ и да поднася извиненията си на майка ѝ.

Тя се надигна, за да долови някоя дума, но без успех. Преди да е разбрала какво става, родителите ѝ напуснаха дансинга. Той излезе сам през голямата врата.

Клара веднага изостави наблюдателния си пост. После изтича в кухнята. Мария беше толкова заета, че не я видя как премина през стаята и излезе навън. Африканската нощ веднага я прегърна в топлите си обятия. Познатите звуци от песента на робите, която те изпълняваха с метален тембър, замести музиката от бала. Пронизителното цвърчене на щурците изостряше мислите ѝ. Къде отиваше баща ѝ? Дали нещо не беше в ред? Може би само той можеше да го уреди. Господин Клодел, който беше изоставил баща ѝ, вървеше с големи крачки към жилищата на робите. Тя се спря за момент, като си помисли, че баща ѝ ще се разгневи, като я види навън по нощница, изложена на погледите на робите. Но не искаше да го изгуби от очи. Изтича боса след него, без да предизвика и най-малкия шум във влажната трева. Скри се зад едно дърво, когато той се обърна. Дали я беше видял? Изчака той да се отдалечи. „Трябва да има нещо“ — мислеше си тя. Когато нещо не вървеше, само той се наемаше да го оправи.

Външната стена, която ограждаше селището на робите, беше грапава, напукана и олющена. Клара инстинктивно изтри ръцете си в нощницата. Сигурно се е изцапала. Тя обиколи наоколо, за да види какво става навътре, като се стараеше да не бъде забелязана. Изведнъж се спря. Какъв беше този шум? Някой стенеше. Това беше стенение, породено от болка. Човек би казал, че идва от животно. Тя се отдръпна леко, за да се предпази от един светлинен лъч, проникнал от малък процеп в стената. След това погледна през него. Формите се разместваха пред очите ѝ. В къщата беше запален огън. На огнището имаше тенджерата с вряща вода. Една стара жена, черна като нощта, беше седнала до огъня. Парцаливите дрехи, с които беше облечена, не отнемаха и частица от гордата ѝ осанка. Отново се чу стенение, този път по-слабо, но по-страшно.

— Ева...

Това беше гласът на баща ѝ, тих и нежен. Този глас, който толкова често я беше утешавал.

— Всичко ще мине добре, Ева.

Клара се беше надигнала, за да види откъде идваше гласът. Баща ѝ стоеше до една очарователна робиня. Баща ѝ милваше тази жена, баща ѝ държеше ръката на тази жена, баща ѝ се беше навел и целуваше челото на тази жена. Жената крещеше.

Клара се отдръпна, затвори очи, запуши ушите си, но не можеше да понесе мрака и тишината, в които беше потънала. Погледна отново и замръзна на мястото си. Един друг шум долетя от стаята. Странен звук, нещо като мяукане. Не, не беше това. Но какво всъщност? Клара, изпълнена с мистерия, се вгледа по-внимателно през процепа, формата, която ѝ пречеше да вижда, се отмести леко. И там тя съзря баща си. Баща ѝ, който държеше едно мъничко тъмнокожо бебе. Той го вдигна до лицето си. Малките му свити юмручета се бяха разтворили. Тогава баща ѝ промълви тези две думи:

— Сине мой!

Клара не помнеше как се е върнала. Не си спомняше нищо, освен това, че баща ѝ беше произнесъл две думи, които я бяха убили. Той беше държал в ръцете си малко тъмнокожо бебе. Никога не беше виждала в очите му толкова любов. Той беше казал: „Сине мой!“

— Не, не си спомням! — извика Клара на Али, сякаш за да прогони спомените.

Трябва да изгони Али. Той придаваше образ на спомена. Но Али не се помръдна. Опита се да я докосне, за да я успокои. Черната му ръка се протегна към нея, но тя рязко се отдръпна.

— Не ме докосвай! — извика Клара.

Али се подчини. Той посрещна тази грубост с пълно примирение. Но трябваше да ѝ попречи да говори на баща си, неговия господар. А за това имаше само едно средство.

— Следващия път ще ви запаля по-голям огън, госпожице Клара. Ще ви намеря по-голям скорпион.

Той продължаваше да стои с наведена глава.

— И майка му ще си го вземе — добави с усмивка, която разкри чудесните му зъби.

Клара го погледна изпитателно. С наведена настрани глава, тя мислеше за тази възможност, която би ѝ позволила да се откъсне от спомените си.

— Сигурен ли си в това?

Али убедително кимна с глава.

— Да, госпожице Клара. Щом детето го е страх, и тя ще се страхува. Затова ще си го вземе.

— Къде?

Цинизмът на Клара го изненада.

— Далече, много далече. Няма никога да ги видите.

— А баща ми?

— Той също не ще може да ги види.

Клара се остави думите да проникнат в съзнанието ѝ. Те бяха като балсам за душата. Точно това имаше нужда да чуе. Но този път ще трябва да действа по-разумно.

— Ще те извикам, когато имам нужда от тебе — каза тя като властна дама. След това изчезна. Мина през кухнята, за да се прибере в стаята.

Освободен от присъствието ѝ, Али погледна към робското селце. Господарят му беше там с Ева, хубавата Ева, която Али мечтаеше да вземе за жена.

— Те са само деца, Ева. Малки момичета, които не знаят какво правят.

Жак гледаше Ева, която переше ризката на сина си в един леген. Жан-Жак стоеше прав в дъното на тъмната стая. Слабичкият му силует се виждаше в един ъгъл.

— Те го мразят — каза тя.

Всичко у Ева изразяваше съвършена простота — жестовите ѝ, думите.

— Нищо не може да се направи — добави тя.

Жак знаеше, че Ева е права, но не можеше да приеме тази истина. Не искаше да я приеме. А не искаше да рискува и да я загуби.

— Искаш ли да яздиш кон, Жан-Жак? — попита той, за да смени темата.

Използваше своето малко мълчаливо момченце, за да постигне целта си.

— Можеш да се качиш пред мене — предложи той, въпреки че желаше само топлината на Евиното тяло до своето.

— Няма да можете — каза простичко Ева.

Жак я погледна изпитателно.

— Той няма да е първото малко момче, което ще науча да язди кон. В това не виждам нищо необикновено.

— Той не е малко момче като другите.

Както винаги Ева каза истината.

— Ева, скъпа моя Ева!

Жак се приближи до нея и я прегърна. Топлината, която излъчваше тялото ѝ му причини болка. Дългите ѝ черни копринени коси падаха на гърба в тежка плитка.

— Обичам те. Имам нужда от тебе — каза той.

Тези думи се сляха с косите на Ева. Той ги повдигна, за да докосне гладката тъмна кожа на шията ѝ. Целуна я нежно, после страстно впи зъби в нея. Затаила дъх, Ева изведнъж се обърна към него. Тя хвърли предпазлив поглед към Жан-Жак, който се беше сгушил в един ъгъл. Жак разбра.

— Ела, Жан-Жак — каза той, като го улови за ръката. — Ще яздиш Шива.

— Шива! — възкликна момчето, което не можеше да овладее вълнението си.

Той се отправи към вратата, преди майка му да каже „не“.

— Всичко ще е наред! — каза Жак с цялата си нежност.

Той я погледна в очите и се усмихна. И тя не успя да сдържи усмивката си.

— Да, господарю.

Али се беше скрил и чакаше Жак да се отдалечи с момчето, за да отиде при Ева. Капки пот блестяха по челото му, но не от топлината.

— Ева, трябва да ти говоря.

Али се надяваше, че по гласа му тя ще разбере, че става дума за нещо спешно.

— Знам, Али. Господарят ми разказа — отговори Ева, като излезе на прага. Тя вдигна ръката си, за да се предпази от палещото слънце, и хвърли поглед към конюшните точно когато Жак влизаше вътре.

— Те няма вече да му причиняват зло — добави тя.

— Госпожица Клара няма да се откаже. Трябва да се махнеш от тук. Ела с мене — каза той с глас, който беше умоляващ като погледа му.

— Али, никога няма да стана твоя жена!

Ева отговори на въпроса, който той не бе посмял да ѝ зададе.

— Страхувам се за тебе — каза Али, който не искаше да чуе отговора ѝ. — Животът ти е в опасност тук.

Ева го погледна с доброта и нежно го погали.

— Зная — каза тя и влезе тихо в стаята.

Докато изцеждаше ризката на сина си, тя задържа за известно време поглед върху сапунената вода в легена. Нямахме право да задава въпроси на Жак. Той беше неин господар. Не бяха малко робините, които господарите използваха за удоволствие, които мълчаливо се подчиняваха на желанията им. Ева нямаше какво да премълчи. Тя обичаше Жак. Имаше чувството, че към нея е по-взискателен, отколкото към собствената си жена. Към нея може би изпитваше по-силна страст, но не и по-малко уважение. Как Али не можеше да разбере, че бялата кожа на Жак не представлява заплаха за нея. Тя прикриваше мъж, който не беше различен от другите, поне в очите ѝ.

После насочи погледа и мислите си към голямата бяла къща, която се намираше на прилично разстояние от робското селище. Там беше госпожа Емили Бовилие — съпруга на Жак и господарка на Добра Надежда. Това беше една изискана жена, толкова бледа, колкото Ева беше мургава. Кожата ѝ бе фина като порцелан. Под нея прозираха тънките светлосини вени, които подчертаваха крехката ѝ красота. Докато ръцете на Ева бяха силни, гъвкави и тъмни, нейните притежаваха нежността на птичите крила. Тя никога не се е допирала до сапунена вода, за да изпере дрехите на децата си. „Дали милва гърба на мъжа си, когато той я обладава?“ — питаше се Ева.

Тя изтръска ризата, за да прогони последните капки вода, както и мислите си. Беше робиня. Тялото ѝ принадлежеше на Жак Бовилие. Бе му дарила и душата си, но заради сигурността на сина си той не трябваше да узнае това.

— Мога ли да взема една Библия, мамо?

Емили Бовилие се обърна към вратата на салона, откъдето Клара беше любезно задала въпроса си.

— Имате Библия в стаята си — каза госпожица Търстън, преди Емили да отговори.

— Искам семейната Библия. Това е най-добрият начин да науча френски.

Клара не се страхуваше вече от госпожица Търстън. Това започна от деня, когато беше чула баща си, като ѝ казва да не забравя общественото си положение. Тогава тя разбра, че да бъдеш гувернантка, значи да прислужваш на децата.

— Мога ли, мамо? — настояваше Клара, обърнала гръб на госпожица Търстън.

— Разбира се. Доволна съм, че учиш френски. Това ще достави голямо удоволствие на баща ти.

Емили взе голямата стара Библия на семейство Бовилие и се приближи към Клара.

— Сигурна ли си, че можеш да я носиш? Тежка е.

— Да, мога — каза Клара. В момента, когато майка ѝ се обърна, тя откачи един голям ключ от стената и ловко избяга.

Госпожица Търстън беше отишла до прозореца и леко повдигна пердето, за да избегне близостта на Емили. Трудно ѝ беше да крие чувствата, които ѝ вдъхваше Клара. Особено сега моментът не беше подходящ да ги показва.

— Какво става с това дете — спокойно попита госпожица Търстън.

— Кое дете?

Емили се приближи до нея и погледна през прозореца. Тя пое дълбоко въздух.

— Толкова е топло днес — каза тя. — Спуснете пердето. Не мога да понасям слънцето да грее върху мебелите. Поврежда ги.

Емили знаеше за кое дете говореше госпожица Търстън. За детето на робинята. Детето, което в този момент мъжът ѝ учеше да язди кон. Детето на онази хубава и млада робиня Ева.

— То не е лошо и вашият съпруг е особено внимателен с него.

— Той е добър с всички деца — отговори Емили, която не подозираше какво знае госпожица Търстън. — Защо да се отнася с него по-различно, отколкото с другите?

— Няма защо, наистина. Но, струва ми се, че дъщерите ви не го обичат. Особено Клара. Видях я веднъж как злобно го закачаше — продължи госпожица Търстън, която не осъзнаваше как наранява Емили. — Тя така се държи с него, че се питам дали има причина...

— Това е чисто и просто неприязън.

Емили се върна до прозореца, повдигна отново пердето. И задържа поглед върху мъжа си, който се виждаше в далечината. Той яздеше покрай лозята. Беше възседнал Шива. Пред себе си държеше сина на робинята.

Емили се обърна и пусна пердето. Не искаше повече да гледа това.

— Вие сте гувернантка на Клара от времето, когато тя се учеше да говори. Може би по-добре от мене трябва да знаете причината за нейната злонамереност, Ами.

Емили държеше изправена русокосата си глава. Светлосините ѝ очи разглеждаха госпожица Търстън без злоба. Обръщението с малкото име на гувернантката беше достатъчно да свали високия градус на напрежението.

— Ах — въздъхна тя, — как бих искала това слънце да спре да прежурия!

— Как се чувствате, Емили? — попита госпожица Търстън, която познаваше Емили още от детството ѝ.

— Много съм добре. Само слънцето ме изморява, но иначе съм добре.

— Наистина ли? — продължи гувернантката, като се приближи до Емили.

— Знаете как мразя горещината. Никога, откакто пристигнахме в Африка, не съм се чувствала напълно добре.

Емили прехвърли разговора от малкото момче към собственото си здраве, а госпожица Търстън я слушаше все така внимателно.

— Да, знам, и това ме безпокои. Както всичко, което се докосва до тази страна, така и слънцето, изглежда, носи враждебност, която не успявам да разбера.

Госпожица Търстън докосна челото на Емили, сякаш тя все още беше дете.

— Много сте гореща. Сигурна ли сте, че ви е добре?

— Сега у дома е пролет — каза Емили и отхвърли мисълта за болест. — Щом притворя очи, виждам пътеката, която води към къщи. А от двете ѝ страни са цъфналите череша. Спомняте ли си?

— Как да не си спомням?! Камбанките, лютичето...

— И непрестанният дъжд — изкикоти се Емили.

Най-после беше отдалечила госпожица Търстън от разговора за момчето.

— Представете си реакцията на бедните хора, които са се преселили тук! Нямали са никаква представа, какво ще намерят. Казаха си им, че климатът в Източна Африка е умерен като в Англия.

— И очевидно не са им казали и дума за войниците, струпани на границата. Срамно е! За какво всъщност мисли правителството? Да изпраща тук невинни хора, които да служат в региона на Добра Надежда за човешко укрепление!

Госпожица Търстън попадна в любимата си тема на разговор. Емили я слушаше с престорен интерес, тъй като мислите ѝ бяха заети изцяло от мъжа ѝ.

— Това са смели хора. Правят каквото могат. Заслужават да знаят истината. Те не са като онези каторжници, които изпращат в Австралия. Това са смелчаци, които дават всичко за империята. А те никак не се отнасят справедливо към тях. Но — добави госпожица Търстън, изправяйки глава, сякаш подкрепена от нова увереност — Господ ще ги пази, както пази и нас.

— Да, ще ги пази — отговори Емили, която втрепенено гледеше гувернантката със светлосините си очи — напук на всяка омраза, която може да разделя децата.

Госпожица Търстън веднага сведе очи. Въпреки че Емили си оставаше дете за нея, тя не забравяше уважението, което дължеше на своите работодатели.

— Не трябваше да засягаме тази тема. Моля за извинение.

— Обичам съпруга си — каза Емили като докосна леко слепоочието си, сякаш за да влее увереността в съзнанието си. — Обичам го много, за да намеря силите, от които се нуждая сега.

— Не, не е възможно — каза госпожица Търстън ужасена.

Въпреки че беше стара мома, тя знаеше какво чувства Емили. А Емили ѝ отговори просто с усмивка:

— А защо не? Всяка година лозята раждат плод. Трябва ли да означавам по-малко за него от тези африкански лозя, за които той напусна Франция?

Тя замълча за малко.

— Обичам го — продължи Емили.

Напрежението на госпожица Търстън се издаваше от вцепенението ѝ. Тя обърна гръб на господарката си като средство за защита.

— Трябва да бъда честна, Емили.

Емили очакваше думите ѝ в мълчание. Госпожица Търстън застана срещу нея.

— Обича ли ви той? — произнесе със страх тя.

Емили се обърна. Госпожица Търстън я следеше, като я задължаваше да я слуша, макар да знаеше, че това не е нейна работа. Но ако все пак трябваше да говори, тя щеше да го направи.

— Прародителите на мъжа ви са избягали от Франция, за да се спасят от преследванията на католиците. Те, а не той. Дошъл е тук заради Добра Надежда, а не от любов. А днес, ако е тук, то не е заради вас. Когато ви срещна, той имаше нужда от пари, за да възвърне състоянието на имота, който му беше оставил неговият чичо. И ето!

— Не искам да ви слушам — каза Емили и се отдалечи.

— Защото казвам истината?

— Не е земята тази, в която намирате враждебност, а в мъжа ми.

— Да, нека Господ ми прости, но е така.

— Жак достатъчно е страдал, без вие да...

— Неговите прадеди са страдали, а не той — прекъсна я госпожица Търстън. — Те са се заселили на тази земя и са построили това имение от нищо.

— И той е дошъл да го спаси, когато те са умрели без нищо — отговори Емили, която се стараеше да защити мъжа си. — Не смятате ли, че Европа му липсва така, както на нас Англия? Не чувствате ли, че ѝ той копнее за суровия климат през зимата и за ведрото лятно небе? Както копнее и за син!

Госпожица Търстън не можа да намери отговор на последния въпрос. Тя я гледаше както майката, която вижда детето си, надвесено над пропаст, но е твърде далече, за да го спре.

— Обичам го.

Последва тишина, която се наруши от шумоленето на полата на госпожица Търстън, която беше тръгнала към вратата; от скърцането на бравата, като се завъртя; от лекото докосване на вратата, която се отвори, и от блъскането, когато се затвори.

Емили погледна вратата, през която госпожица Търстън беше преминала. Тя отиде до прозореца. Мъжът ѝ все още яздеше с малкия роб.

Тя отметна назад глава, притвори очи и тихо се обърна към Бога.
— Господи, дари ме със син, а Жак — с наследник!
Миг тишина, и тя наведе смирено пред Бога глава.
— Нека бъде волята Ти!

Клара седеше с кръстосани крака на леглото си. Прюданс и Сюзан бяха легнали по корем напреки, с вдигнати нагоре, преплетени крака. Клара им четеше Библията. Не семейната Библия, която стоеше на земята, с големия ключ върху нея, а тази, която госпожица Търстън използваше при молитвите.

— И Сара погледна новородения син на Абрахим, чиято майка беше египтянката Агар, и каза на Абрахима: „Изгони тази робиня и сина ѝ, защото не трябва този робски син да стане наследник наравно със сина ми Исак.“

Прюданс погледна Библията, която лежеше на пода.

— Мислех, че ще четеш от тази.

Тя протегна крак, за да достигне ключа, и го хвана с пръсти.

— Какво е това?

— Не го пипай!

Клара скочи от леглото и измъкна ключа от пръстите на крака ѝ.

— Защо да ви чета от нея, като не разбирате френски?

— Ни повече, ни по-малко от другите, с изключение на татко — отговори Прюданс, свивайки рамене.

— Е, би трябвало да го научите — отговори Клара.

— Но той говори английски.

На Прюданс не ѝ правеше никакво впечатление властта, която Клара налагаше като най-голяма. Тя не я разбираше. „Може би, защото ставаше жена...“ — мислеше си тя. Прюданс погледна корсажа на Клара. Под него ясно се забелязваха наболите ѝ гърди — малки, но видими. Питаше се дали и Сюзан има. Тя самата още нямаше. Тялото ѝ не беше се променило и това я радваше. Но и нейните гърди един ден щяха да се забелязват и тя не можеше да не се замисли какъв ефект

щеше да предизвика този неизбежен факт. Тогава тя нямаше да може да види пръстите на краката си, без да се наведе.

— Слушаш ли ме, Прюданс? — попита Клара, като заби коляното си в хълбока ѝ, след което се върна в предишното си положение.

Тя постави голямата семейна Библия върху леглото и размаха ключа пред очите ѝ.

— Ето ключа, който прадедите на баща ни са донесли тук, след като са избягали от Франция и католиците. Това е ключът от къщата им в Ним. За тази къща ние ще претендираме един ден.

— Къде се намира Ним? — попита Сюзан.

— Във Франция — отговори Клара.

— Значи там липсва един ключ! — избухна в смях Прюданс и чак падна от леглото.

Клара сложи крака на гърдите ѝ.

— Ако се осланяме на нашите деди във Франция, трябва да докажем, че сме достойни да бъдем християни — обяви Клара сериозно.

— Но ние сме протестанти! — възрази Прюданс и я погледна уплашено. — Ти каза, че те не обичат протестантите и че католиците ги убиват.

— Ще ме слушаш ли?

Клара почака. Прюданс се съгласи, а Сюзан се приближи до тях. Както винаги тя слушаше. Както винаги беше уплашена, но внимателна.

— Продължавай, Клара! — каза тя.

Дори и Прюданс слушаше излегната на земята.

— Но какви претенции можем да имаме сега, щом като този езичник Жан-Жак е жив?

— Добре — каза Прюданс.

Тя се обърна по корем, изправи се и погледна в корсажа си. Там нямаше нищо особено. Качи се отново на леглото и легна направо на Сюзан.

— Ти си тази, която твърди, че той е син на татко.

— Но той си е такъв. Бог казва: „... Синът на една робиня... не може да наследи...“ Нали чухте?

— Ставаше дума за някаква египтянка — отбеляза Прюданс.

— А пък аз говоря за нас — отвърна яростно Клара.
На Прюданс ѝ стана ясно, че е по-добре да си мълчи.

Това впечатление бе потвърдено от погледа, който ѝ хвърли Сюзан.

— Ние сме истинските деца на татко — продължи Клара. — Като Исак. Трябва да подпишем с кръвта си един договор.

— С кръвта си? — учуди се Сюзан и рязко се отдръпна от Клара.

— Каква кръв? — попита Прюданс, като подскочи в леглото.

— Нашата. Това момче представлява едно петно, което трябва да се изтрие от семейството ни.

Клара пхна ръка в джоба на престилката си. Сюзан и Прюданс следяха всяко нейно движение. Тя извади оттам едно малко ножче без дръжка, което можеше да реже. Такова те не бяха виждали. Клара го постави върху семейната Библия, до ключа. После вдигна очи към сестрите си и каза спокойно:

— Трябва да се закълнем, като слеем кръвта си.

— Защо? — попита Прюданс и инстинктивно скри ръката си.

Сюзан изглеждаше като вкаменена. Клара ѝ взе ръката, погледна я в очите и каза:

— Няма да боли. Виж!

И тя прекара ножчето върху собствената си китка. Появиха се няколко капки кръв. Прюданс гледаше като омагьосана. „Сюзан протегна ръка, сякаш беше хипнотизирана, омаяна от Клара“ — помисли си Прюданс.

— Прюданс — каза Клара и спря погледа си върху нея, — не те е страх, нали?

— От какво? — попита обидена най-малката сестра. — Порязвала съм се много по-лошо върху бъчвата с вино. Ето тук.

Тя протегна ръката си до тази на Сюзан, но със затворени очи.

Клара бързо рязна китката на Прюданс, после на Сюзан. След това тя долепи ръката си до ръцете на сестрите си. Прюданс беше зашеметена. Не болеше, но все пак кръвта продължаваше да капе и от трите. Може би цялата им кръв щеше да се излее върху Библията.

Гласът на Клара прекъсна бляновете ѝ:

— Заклеваме се...

Тя почака сестрите ѝ да повторят след нея:

— Заклеваме се.

— ... върху светата Библия... — продължи тя.

Прюданс се вгледа в една капка кръв, която падна върху ключа. След това бавно се плъзна по Библията и се съсери. Клара я бутна с лакът, за да продължи.

— ... нека синът на баща ни, мулатът Жан-Жак, не бъде вече петно за семейството ни.

Прюданс не можеше да откъсне очи от капката върху Библията. Сюзан също я гледаше и трепереше.

— Ние обещаваме... — продължи Клара.

Тя почака сестрите си да повторят след нея. И те повториха спокойно:

— ... да освободим семейството от това момче или да умрем, ако изменим на клетвата си.

Сюзан отдръпна бързо ръката си, без да произнесе нито дума. Клара я погледна и повтори:

— Или да умрем, ако изменим на клетвата си!

Сюзан наведе очи над кръвта, която върху Библията изглеждаше по-тъмна:

— Или да умрем, ако изменим на клетвата си.

Гласът ѝ едва се чуваше.

— Кога? — попита наивно Прюданс.

— Ако ние... — започна Клара.

— Кога ще го направим? — повтори въпроса си Прюданс.

— Когато поискаме.

Клара взе Библията и я притисна до сърцето си.

Прюданс я наблюдаваше с любопитство.

— Защо мразиш татко? — попита тя.

— Не го мразя — каза Клара, като се завъртя на токовете си. — Не го мразя. Аз...

Без да довърши изречението си, тя остави Библията и погледна последователно Прюданс и Сюзан.

— Ние се заклехме, защото обичаме татко и искаме да го предпазим — завърши тя, усмихвайки се.

2.

Денят беше великолепен. Лекият морски бриз смекчаваше жаркото слънце. Планините се открояваха на фона на небесната синева. Земята имаше мек червеникав цвят. Леки облаци прах се издигаха над нея като мъгла. Далече се извисяваше розов облак, който Жак съзерцаваше с вълнение. Той прегърна раменете на Ева, която стоеше права до него, обхваната от тревожно напрежение.

— Всичко ще мине добре. Ще стане добър ездач — каза гордо той.

— Малък е още.

Ева сдържа една кратка въздишка. Тя следеше с очи облака прах, който носеше шума на приближаващите се конски копита. Когато видя своето мъничко момченце да язди към тях, Ева се усмихна. То сякаш се беше сляло с Шива. Щом като краката на животното се изпъваха при галоп, Жан-Жак леко се повдигаше на гърба му, като че ли плаваше заедно с него.

— Гледай! Роден е за ездач — извика Жак възбудено.

Преминавайки като вихър, Шива леко ги докосна.

Ева размаха ръка, а Жак изпрати радостен вик за поздрав, като стегна прегръдката около раменете ѝ.

— Казах ти, че не трябва да се страхуваш. Ездата за него е толкова естествена, колкото и дишането.

Ева изрева. Изпълнена с безсилен ужас, тя видя как синът ѝ се отделя от гърба на коня и слабичкото му телце описва във въздуха опасен скок. Миг след това то лежеше сгърчено на земята.

Тя се хвърли към Жак, който стоеше неподвижен. И двамата мълчаха. Шива се спря малко по-далеч и се обърна назад като поразена. Какво ли може да се е случило на малкия ѝ ездач?

Ева се обърна. Жак се наведе и докосна детската ръчица, разперена в праха. Той я доближи до косите на момчето, чието лице беше заровено в пясъка.

— Жан-Жак!

Той погледна Ева, но тя тутакси обърна поглед настрани.

— Жан-Жак!

Леко повдигна главата му и я обърна към себе си. Момчето отвори очи и сви устните си в усмивка:

— Малко оставаше да не падна, господарю — каза то.

„Само да се беше убил! — мислеше си Клара, изтичвайки от храста, зад който се бе скрила. — Всяко животно, което е било достатъчно глупаво, да позволи на някого да го язди, може да бъде само опасно. Защо не го уби?“

— Разчитайте на мене, госпожице Клара.

Това беше гласът на Али, изникнал изневиделица. Клара се обърна наоколо, за да го търси из лозята. Той се беше свил така, че да не бъде забелязан. Момичето видя един чер крак, който се показваше измежду главините на лозята, с разперени пръсти и суха напукана кожа.

— Иди си! — каза тя.

Клара се затича, без да се интересува дали баща ѝ ще я види.

— Ако баща ми разбере, че го следиш, ще те обеси.

— Огънят, госпожице Клара — прошепна Али.

Тя се спря и се престори, че маха лозова пръчица от полата си.

— Да? Какво имаш да кажеш? — попита тя тихо.

— Кажете на Ева, че господарят ѝ заповядва да си отиде. Аз ще ви помогна, госпожице Клара. Огънят ще я накара да си тръгне.

Али говореше, без да я гледа.

— Тя няма да ми повярва — отговори Клара, счупвайки стеблото, което ѝ пречеше да мине. — Кажи ѝ го ти!

— Ще ѝ го кажа, госпожице Клара. Ще я накарам да си замине — обеща Али.

Клара започна да обикаля в кръг. Предложението я заинтересува.

— Ти също ли ще заминеш. Али? И ти ли я обичаш?

— И аз ще замина, госпожице Клара — отговори той.

Клара се спря и треперейки, сведе очи към него. Той се беше спотаил сред лозята.

— Правил ли си нещо с нея?

Очаквайки отговора му, тя почувства, че отвращението ѝ нараства.

— Правил ли си нещо с нея, Али?

— Не, госпожице Клара — отговори бързо той. — Не.

— Е, би трябвало...

Клара говореше така, сякаш знаеше точно какво означава това. Веднъж тя бе видяла едни роби да го правят. Черните им тела блестяха и се гърчеха преплетени едно в друго. Чуваше се само лекото задъхване и стенание на жената. Те бяха на брега и тя ги беше видяла. При този спомен почувства как полъх на топлина изчервява лицето ѝ.

— Нямам време за губене с тебе! — каза тя и избяга.

Да тича — беше единственият начин да притъпи усещанията, които я бяха обхванали. Това беше същата онази тръпка, която бе почувствала, гледайки как двамата роби правят любов. Тя предполагаше, че и баща ѝ прави същото с Ева.

Клара се спря чак до плевнята. След като намери подслон в полумрака на тази постройка, тя се отпусна върху сеното неподвижна, с вдигнати зад главата ръце и разтворени крака. Живо усещаше пулсиране в слабините си. Тя постави ръката си върху топлото леко заоблено тупкащо място. Надигна глава, за да погледне. Младите ѝ гърди изведнъж се втвърдиха. С другата си ръка тя ги докосна и погали. Зърната ѝ бяха настръхнали. Едва сдържайки дъха си, тя помилва нежната плът между бедрата си. Лекото потръпване от това място се разнесе по цялото ѝ тяло. Отвори уста и пое топъл въздух. След това отпусна глава настрани, затвори очи и тихо заплака.

От тайното си скривалище в плевнята Прюданс гледаше сестра си с широко отворени очи.

Когато си легна тази вечер, тя наблюдаваше формите на тялото ѝ, които се виждаха под завивката. И най-лекото движение, което Клара правеше на сън събуждаше у Прюданс подозрение. Преди няколко седмици тя беше сравнявала телата на двете си по-големи сестри. Това беше преди случката в плевнята. Сюзан не приличаше на Клара. Тя изглеждаше учудена от младото ѝ тяло, омаяна от едно ново откритие в очакване на чудото, което неминуемо щеше да стане: превръщане на малкото момиче в жена. Дори лицето на Сюзан беше различно.

Страните ѝ бяха розови, два светлорозови кръга. Очите ѝ блестяха, сякаш блясъкът им идваше отвътре.

Клара бе съвсем друга, напрегната. Гласът ѝ бе станал по-плътен, очите ѝ искряха. Те прекараха дълги часове във взаимно разглеждане. Прюданс сметна това за глупаво, по-скоро за притесняващо. Още повече че тя самата беше лишена от това, което те изследваха. Защо, по дяволите, стояха прави над едно огледало и търсеха някакъв отвор между краката си? Ако някога на Прюданс ѝ се случи да открие такъв, то тя се надяваше, че той скоро ще се затвори. Най-накрая беше решила да не им обръща внимание. И особено да не се занимава с тялото си. Но какво правеше Клара в плевнята? Само мисълта за това ѝ беше непоносима.

Вратата се отвори и госпожица Търстън показа глава, сякаш беше проникнала в мислите на Прюданс. Почувствало се виновно, момичето призна:

— Мислех си, госпожице Търстън, но заспивам веднага.

— Добре, Прюданс, лека нощ.

Гувернантката напусна стаята.

Прюданс отвори още веднъж очи, за да се увери, че нищо не се е случило в леглото на Клара, нито в това на Сюзан. И двете спяха. Най-после Прюданс заспа спокойно.

Жак се чувстваше уморен. Денят беше много горещ и той от сутринта бе работил в лозята. Господин Клодел му беше предложил да посади нови лозови пръчки черно вино. Отначало Жак не искаше, макар да знаеше, че господин Клодел е прав, но после се съгласи.

Господин Клодел беше прекарал заедно с Жак в Добра Надежда не малко години. Но Жак не го познаваше добре. Той беше по-възрастен от него, сдържан, с особения характер на човек, който не се предава лесно. Жак знаеше, че той не одобрява връзките му с Ева, макар да не беше ставало дума за нея. Това беше една мълчалива присъда, която не пречеше на Жак да се възхищава от работата му на винар.

Той беше дошъл от Франция, посъветван от далечен роднина. Жак считаше Франция за своя родина. Въпреки че смяташе да не се

върща вече там. Завиждаше на господин Клодел за това, че той ще се завърне някой ден в отечеството си.

През последните години положението се беше изменило. Шарл Х бе свален. Луи-Филип се беше възкачил на трона. Наричаха го краля гражданин. Господин Клодел очакваше да види как ще се развият събитията.

В Африка, сякаш за да затвърдят заплахата срещу протестантите, бяха дали еднакви права на католици и християни от колонията на Добра Надежда. Още повече че в свободния печат все по-често се повдигаше въпросът за освобождението. То неизбежно ще дойде. Разбира се, Жак щеше да бъде засегнат финансово от него, но това, което го караше да страда най-много, бяха чувствата. Той не приемаше поробването на човешко същество, каквото и да е то. И въпреки че не одобряваше съседите си, които искаха да запазят правата си над робите, Жак мълчеше. Но в противоречие с хуманните му чувства, робството закриляше една част от живота му, на която той държеше особено много — Ева и техния син.

Жак искаше да забрави за всичко — за лозовите пръчки, за освобождението и да заспи.

Той угаси фенера и се приготви да влезе в стаята си. Смяташе, че ще намери Емили заспала както обикновено. Но тя не се чувстваше добре. Беше прекалено нежна, за да може да живее в Африка. Той знаеше това и се измъчваше, но го приемаше. Защото така можеше да се радва на Ева без угризения на съвестта. Той силно обичаше Емили и мислеше, че госпожица Търстън не се досеща за нищо. Нейната британска студенина го забавляваше. Понякога му се случваше да забележи топлинка в сивите ѝ очи, но когато те се отправяха към него, възвръщаха смразяващата си строгост. При всяка бременност на Емили той трябваше да понася тежестта на този поглед — обвинителен, осъдителен и накрая безразличен, докато въпросното дете не се роди, без това да убие крехката му майка.

Някога, когато Емили беше бременна и те правеха любов, се смееха от сърце, защото това за госпожица Търстън беше грях. Един път стигаше според нея. Но за тях удоволствието беше безкрайно, докато един ден изчезна заместено от нежни грижи. От много години Жак не спеше в едно легло с Емили. Тя имаше нужда от покой. Той отвори вратата на спалнята, погледна към леглото ѝ, докосна го, за да

стигне до своето, и изведнъж се спря, усещайки ръката на Емили да докосва бедрото му. Той се обърна. Тя му се усмихна от хладната вдлъбнатина на възглавницата си.

— Мислех, че си заспала — прошепна Жак. — Имаш ли нужда от нещо?

— Имам нужда от тебе, Жак.

Ръката ѝ се вдигна по бедрото му, докато намери неговата. Те вплетоха пръсти — това беше жест, изпълнен с нежност, топлина и внимание. Емили се любеше със същата всеотдайност, както преди.

Докторът беше минал да посети Емили сутринта. Жак не беше при нея, тъй като тя го бе уверила, че се чувства добре. Оплакваше се от слънчево изгаряне. Жак не очакваше да се сблъска с каменния поглед на госпожица Търстън, когато се върна вкъщи.

Бременна? Той нито за момент не беше мислил за възможността да имат още едно дете и разбра, че не го иска. Раждането на Жан-Жак беше удовлетворило желанието му да има син, но Емили не знаеше това. А присъдата, която прочете в погледа на госпожица Търстън, го задължи да засвидетелства пред своята нежна Емили, че е щастлив от това събитие. Дали ще има син, или дъщеря — нямаше значение. Всичко, което искаше, беше майката и детето да са добре.

— Ще бъде син — му каза Емили от леглото си. Тя му се усмихна с доверие. — Знам, защото... знам.

Тя се усмихна още по-широко.

— Наистина ли?

Жак се наведе над нея и я прегърна.

— Няма значение. Още една дъщеря — би било чудесно.

— Но, Жак, важно е. Трябва ти син. Някой, който да те замести, когато вече няма да сме живи. Един син, който...

Жак ѝ запуши устата с ръка.

— Всичко, от което имам нужда, е една здрава и щастлива жена.

— Аз съм такава.

Тя се засмя.

— Как беше госпожица Търстън?

— Съмнявам се дали ще ми проговори — отвърна Жак с усмивка.

Погледът на Емили издаде желанието ѝ. Той я потупа по върха на носа.

— Трябва да внимаваме за бебето — каза той.
— О, Жак, но госпожица Търстън няма да се усъмни.
Тя го издърпа към себе си и го прегърна силно.
— Ще те даря със син. Обещавам.

— Мамо, татко! Вярно ли е? — викаше възбудено Сюзан. —
Вярно ли е, че ще имате бебе?

— Как ли е разбрало малкото ми момиченце? — попита Жак,
като се усмихваше.

— Защото госпожица Търстън е разярена. Тя говори и на чашата
си, и на чинията. Сигурно ще ги счупи — отговори весело Сюзан.

— Какво ли им казва? Че баща ти е лош?

Сюзан потвърди:

— Много лош. Тя каза на чинийката си, преди да остави чашата
върху нея: „Още едно дете! Нали ти бях казала? Налага се, скъпата ми
Емили, още една бременност. Той е...“

Сюзан се спря, а Жак повдигна въпросително вежди:

— Какъв? — попита той.

— Тя не знаеше, че я слушам. Иначе не би го казала, татко.

Сюзан погледна майка си с надежда:

— Вярно ли е, мамо?

Емили кимна утвърдително. Сюзан се хвърли на леглото и я
прегърна.

— Внимавай, Сюзан — пошегува се Жак. — Не искаш да
задушиш братчето или сестричката си, нали?

— Братчето! — твърдо реши Сюзан, без да пуска майка си.

Емили се засмя, като вдигна очи към Жак:

— Всичко е решено, както виждаш.

— Какво става?

Прюданс стоеше на вратата, а Клара беше зад нея. Погледна
баща си и попита:

— Защо Сюзан е толкова доволна? Да не сте й дали нещо?

— Не, малка пресметливке. Щастieto не зависи само от
подаръците, които получавате, а и от съществата, които ви даряваме.

Жак отиде до вратата и застана между Клара и Прюданс. Той ги
прегърна и Клара веднага се притисна до него.

— Семейството скоро ще се увеличи.

— Ще се увеличи ли? — попита Прюданс изумена. — Вие очаквате бебе?

— Момче ли ще бъде? — интересува се Клара.

Никога Жак не беше я виждал толкова лъчезарна. И тя се е променила. Един ден ще бъде очарователна.

— Майка ви казва, че ще е момче. Трябва да я целунете.

Те се отскубнаха и се втурнаха от двете страни към леглото на Емили. Сюзан дръпна за миг завивката на майка си.

— Сюзан — смъмри я Клара. — Отмести се.

— Мамо, не мога да ви видя. Махни се. Сюзан — заподсмърча Прюданс.

Но Сюзан не се помръдна. Тя остана твърдо на поста си, бранейки мама. Емили сияеше. „Какво събитие е да се роди синът ми!“ — мислеше си тя. Най-последно едно безоблачно щастие изпълни къщата. По-късно ентузиазмът утихна. Слава богу!

Жак почувства нежна топлина при вида на тези скъпи негови създания, свързани от любовта. Но щастиято, което изпитваше, не пропъждаше мислите му за Ева и Жан-Жак. Той си спомни за земята, от която бяха произлезли, червеникавата земя, която му беше донесла душевен мир.

Било, защото беше забелязала леката тъга, преминала през погледа на мъжа ѝ, или едва уловимото потрепване на брадичката му, но Емили знаеше какво чувства той. Жак се смяташе изключен от своето собствено семейство. Въпреки надеждата, че ще се върне отново, привлечен от един бъдещ син, съмнението си оставаше като постоянен дразнител. Той беше болен от неизлечима тъга.

Клара излезе забързана от къщи, за да търси Али.

Али отговаряше за робите. Тъй като работеше по-рядко, човек винаги знаеше къде може да го намери, особено в такова лошо време.

Реката беше придошла. Зимните дъждове настъпиха по-рано тази година. Въздухът бе влажен. Мъгла се стелеше над планините. На такова разстояние силуетът на Али приличаше на наведено над водата дърво. От светлината кожата му сякаш ставаше по-тъмна.

Клара се спря до една пързалка, където Али стоеше с две деца — момче на около шестнадесет години и едно момиченце със сопوليو носле. Това сигурно бяха неговите деца. Тя никога не се бе питала дали той има деца, или не. Знаеше, че Али притежава няколко роби, най-вече деца. Той беше добър търговски посредник, който заемаше роби на баща ѝ. Клара беше чула големите да спорят по въпроса за робството. „Али сигурно си има мнение — казваше си тя. За него робството имаше същия смисъл, както и за Жак — Ева. Възможността да отдели достатъчно пари, за да купи свободата си. С тази свобода той можеше да купи Ева.“

Момчето беше забелязало Клара, преди тя да го види. То се приближи до Али, който стоеше до брега, и се наведе да му каже нещо. Али веднага издърпа въдицата си, сведе глава и тръгна към Клара за да я посрещне.

— Идвате да ме видите, госпожице Клара? — попита той, без да я погледне.

Клара не можеше да откъсне очи от момчето. То имаше черна като смола кожа. Очите му бяха с цвят на черен кехлибар. Момчето я гледаше — нещо съвсем необичайно за един негър. Тя чувстваше изгарящия му поглед през роклята си. Без да му обърне внимание, каза на Али:

— Ела малко по-далече от тези деца.

Като се върна назад по пътя, тя направи знак на Али да тръгне след нея.

Али я последва.

Момчето направи същото, само че с поглед.

— Ти ми каза, че тази Ева ще замине с тебе — каза Клара, като отметна леко глава, за да вижда едновременно и момчето. — Така ли?

Али кимна. При всяко кимане той навеждаше все повече главата си, което беше знак на покорство.

— Да, госпожице Клара. Щом ѝ кажете...

Очите на момчето не се отместваха от Клара. Може би то беше на повече от шестнадесет години, високо и добре сложено.

— Тази вечер? — каза Клара, като отвърна за миг поглед от него за да погледне Али.

— Да, когато всички заспят — потвърди Али.

— Кой е този? — попита тя, като погледна през рамото му.

— Синът ми — отговори Али и се обърна.

— Как се казва?

— Сънди.

Али отново се беше обърнал към нея и я попита със сведени очи:

— Желаете ли госпожица Клара синът ми да работи за нея?

— Какво искаш да кажеш? — заинтересува се тя, като зае надменна поза. — Какво да прави?

— Да работи вкъщи. Мария казва, че Сънди е добро момче. Ако вие кажете, той може да остане в къщата. Ще бъде на ваше разположение, когато имате нужда от него.

— Как смееш? — викна Клара със святкащи очи. — Как смееш?! Кажете му да не ме гледа така!

Али сви рамене. Яростта на Клара я беше ожесточила. Тя изрева:

— Махни този негър оттук! Не искам да виждам черните му очи.

Тя се обърна назад. Али погледна сина си. Те се разбраха без дума. Момчето тръгна в обратна посока, а Али се върна към Клара.

— Съжалявам, госпожице Клара — каза той, като сведе още пониско глава. — Тази вечер ще бъда готов.

Клара го изгледа студено.

— Добре — каза тя.

Тя бавно тръгна към къщи по продължението на реката. Знаеше, че момчето продължава да я гледа. Чувстваше очите му. Вървеше колкото се може по-бавно. Защо да не разкъса недостъпната с поглед?

Клара намери Прюданс в избата. Тя беше прекарала там целия ден, за да гледа как работи господин Клодел. На него му беше приятно това присъствие, защото никой, освен Жак, не се интересуваше от занаята му, а пък и обичаше да има с кого да си поговори за живота.

— Помислете за всички, които са живели тук преди нас, Прюданс. Помислете колко суров е бил животът им — заградени отвсякъде с враждебност.

Той се усмихна с лека горделива усмивка.

— Е, по-голямата част от тях не са били добри земеделци.

Изкикоти се и продължи:

— Лозето... Съмнявам се дали някой от тях е имал някаква представа, какво прави. Едва ли са познавали вкуса на виното...

Той дълбоко пое въздух и продължи трескаво:

— Истинско чудо става в гроздовия сок. Загадъчна метаморфоза! И тази ферментация... Как ли са се омайвали?

— И как става това? — попита Прюданс с изгарящи от любопитство очи.

— А! — възкликна господин Клодел, който винаги се прикриваше с удоволствие зад мистериите на виното. — По същия начин, по който е ставало от хиляди години насам. А едва днес ние започваме да го разбираме.

Той се беше приближил до едно голямо буре и почти с нежност бе сложил ръката си върху него.

— Тайната е може би вътре.

Той поклати глава.

— Не, тя се намира в познанията на винаря. Дори и лозарят не знае всичко — каза господин Клодел, като се усмихна гордо на Прюданс.

— И не знаете какво правите? — попита Прюданс с ококорени очи.

— Преструвам се, че знам — пошегува се господин Клодел.

Той сви рамене и продължи:

— Има едно необяснимо равновесие между инстинкта и разума, Прюданс.

Тя изглеждаше спокойна.

— Тогава ще ме научите ли?

— Питам се дали това ще ви бъде полезно, малко момиченце. Вие сте като баща си — каза той, като я потупа гальовно по главата. — Когато пораснете, може би ще ви науча на някои основни неща: как да постъпвате практически, хигиена...

— Не, не, сега искам да знам!

Господин Клодел завиждаше на младежкия ентузиазъм, на упорството на едно дете, което знае какво иска и започва да го прави, макар и да не знае как.

— Да, мило момиченце, един ден ще ви науча...

Сега на господин Клодел му се искаше тя да си отиде. Прюданс беше загубила вече не малко от времето му, което той би посветил на гроздето.

— ... когато пораснете — прибави той.

— Но сега съм по-голяма от първия път, когато ви бях помолила. Прюданс замълча, защото видя Клара да влиза в избата.

„Чудесно! Клара се намесва точно навреме“ — мислеше си господин Клодел, който не можеше дълго да се радва на малките момичета.

Прекъсването ядоса Прюданс.

— Какво правиш тук, Клара? — попита тя, като отметна главата си назад. — Нали ми каза, че не обичаш избата?

— Татко те предупреди да не идваш тук — отговори Клара.

Тя мразеше миризмата в избата. Това, което за Прюданс беше вълшебно изпарение, за Клара бе само миризма на гнило грозде.

— Трябва да ти говоря — каза Клара грубо, като здраво хвана ръката на сестра си. — Веднага!

— Ще се върна! — извика Прюданс на господин Клодел, докато Клара я дърпаше навън.

Господин Клодел се усмихна, поклати глава и потъна в своя личен свят сред бъчвите...

— Защо винаги ми пречиш, когато съм заета? — възнегодува Прюданс. — Имах важна работа.

— Важно е това, което искам — отвърна Клара, издърпвайки сестра си от мрачния хлад на избата към жаркото слънце навън. — Много важно! — добави тя.

— Няма нищо по-важно от това да науча как се прави вино — измърмори Прюданс. — Нали за това сме тук.

— А мама? — каза Клара, която се спря, за да прониже с поглед сестра си. — За тебе виното ли е по-важно от мама?

Прюданс нищо не каза.

Двете сестри намериха Сюзан там, където Клара я беше оставила. Тя чакаше послушно идването на Прюданс, защото предстоеше много важно съвещание.

— Защо Сюзан е тук? — попита Прюданс, като забеляза сестра си под едно дърво в градината пред къщи.

След това се спря рязко и изгледа сестра си подозрително.

— Няма да се събличам — отсече тя.

— Не бъди глупава, Прюданс — отвърна Клара, която седна в краката на Сюзан. Тя даде знак и на двете да направят като нея. — Искам да поговорим преди уроците. Тайна е.

— Щом е тайна, защо трябва да стоим пред къщи, където всеки може да ни види? Това е глупаво — каза Прюданс.

Тя нямаше никакво желание да остане и безспорно пречеше на Клара.

— Защото тъй.

„Клара е досадна като госпожица Търстън“ — си мислеше Прюданс. „Защото тъй!“ — бе казала тя. Това не означаваше нищо, само по себе си, но хората го употребяваха, за да изразят нещо безспорно. Най-вече възрастните... „Когато Клара порасне, ще бъде точно като повечето от тях“ — реши Прюданс.

— Спомняте ли си нашия кръвен договор? — попита Клара.

Тя погледна къщата. Усмихна се неочаквано и даде знак на някого. При тези думи Сюзан и Прюданс подскочиха и се обърнаха виновно към къщи. Майка им беше на верандата. В отговор тя им махна с ръка. Русите ѝ коси блестяха като ореол около лицето ѝ. Прюданс и Сюзан също махнаха с ръце. Но какво правеше Клара? Как се осмеляваше да говори за кръвния договор пред майка им?

— Майка има нужда от нашата помощ. Когато една жена очаква дете, тя най-много се нуждае от спокойствие. Трябва да я пазим от всякакви неприятности — каза Клара, сякаш отговаряше на мислите им.

„С всеки изминал ден тя все повече започва да се изразява като госпожица Търстън“ — каза си Прюданс.

— Знам — прекъсна я тя. — Тогава защо да говорим за това? Ако тя знаеше, щеше да ѝ бъде неприятно.

— Но тя няма да го узнае. Мама нищо няма да разбере за това момче. Ето защо — каза Клара, като погледна майка си, която се прибираше вкъщи — ще го направим тази вечер.

— Какво ще направим? — попита Сюзан, която беше пребледняла.

— Ще ги изплашим. Ще ги изгоним. Още тази вечер! И те ще си заминат — прибави тя, като се наведе към сестрите си.

— Но те не могат — отговори простиичко Прюданс. — Те са роби и не могат да си заминат.

— Ще си заминат — възрази Клара и легна в тревата. — Не казвайте на никого нищо. Но когато си легнем тази вечер, не трябва да заспивате.

„Да заспят?! Че как можеха да заспят?“ — питаше се Прюданс.

Клара сгъна крака и пхна широката си пола между коленете, откъсна стръкче трева и го лапна. Сюзан и Прюданс я наблюдаваха. Сюзан се изправи изведнъж и си вдигна полата.

— Ох! — извика тя и започна да гони нещо от крака си, подскачайки. — Махай се, махай се!

— Но това е само един скакалец — каза спокойно Клара.

— Ужасно е! — каза Сюзан, като гледаше подскачащото насекомо.

Тя почака малко, като се питаше къде ли може да е отишъл скакалецът. Върху нея, разбира се. В това диво място всичко скачаше по нея. И всичко неприятно приемаше образа на скакалец. Тя се отдалечи от сестрите си и от скакалеца.

— Връщам се — каза Сюзан. — Госпожица Търстън сигурно ни чака.

— Не забравяй за тази вечер — каза Клара, без дори да я погледне.

Прюданс се приближи до скакалеца и започна да се забавлява, като го караше да подскача.

— Колко е миличък! — каза тя.

Клара се обърна по корем и се вгледа в скакалеца, който стоеше на едно място. След това стана, вдигна десния си крак, като го задържа за момент върху насекомото, след което изведнъж го стъпка.

— Не забравяй за тази вечер! — каза тя на Прюданс, сякаш нищо не е било, и се затича към къщи.

— Клара, Прюданс!

Това беше госпожица Търстън, която ги викаше. Щяха да имат урок по аритметика. Прюданс мразеше аритметиката. Как би искала да върне живота на това бедно скакалче!

Излегната на леглото, Прюданс се утешаваше с настъпването на вечерта, като си казваше, че за днес се е отървала от аритметиката.

— Будна ли си, Сюзан? — попита тихо тя.

— Да — отговори едва чуто Сюзан.

— Шт! — обади се Клара.

Нощта бе тиха и мрачна. Африканските нощи поглъщаха всичко. Единствено щурците продължаваха да пеят. Понякога можеше да се чуе хиена. Все по-рядко наплашените деца се стряскаха от лъв или леопард. Но майките им ги успокояваха, че дивите животни са изчезнали в дълбините на Африка. Прюданс си беше казала, че един ден ще отиде там, отвъд планините, които ограждаха Добра Надежда. Какво се криеше зад тези планини? Тя бе чувала да казват, че и други хора живеят там. Но не хора като тях, не и черни като робите, а чудновати хора, дребни, жълтокожи. Тя беше чула това от едни познати на баща ѝ, които веднъж бяха отишли да ги ловят с коне. Наричаха ги бушмени. Но как можеха да се ловят хора, та дори те да са дребни и жълти? Беше се унесла в сън, мислейки за тях, но изведнъж се стресна от страх. И тя реши един ден да прекоси тези планини.

— Будна ли си, Сюзан?

— Да.

— Шт! — процеди Клара.

И Прюданс заспа.

Сюзан чакаше нервно, докато Клара разтърсваше Прюданс. Тя не беше мигвала.

— Събуди се, Прюданс, събуди се! — шепнеше Клара.

Но Прюданс, която не искаше да се събуди, само измърмори нещо.

— Събуди се де! — и Клара я разтърси още по-силно.

— Кой е? Какво има? Тъмно е още.

Прюданс се опита да остане в леглото, но Клара я сграбчи за раменете.

— Ето ти палтото, навличай го!

То стоеше на нощното шкафче. Клара ѝ го метна на главата. Обгърнатата от сладката топлина на съня, Прюданс си спомни, че трябваше да се събуди за нещо специално. Коледа ли беше? Или какво? Тя се сети и макар че още не беше се събудила, седна в леглото.

— Вече?

— Обличай си палтото! — заповяда Клара.

Къщата беше потънала в мрак, когато трите момичета с тиха стъпка тръгнаха към входната врата. Паркетът скърцаше, но те познаваха опасните места и ги заобикаляха. Вратата беше заключена. Знаеха, че баща им използваше цялата си сила, за да дръпне

мандалото, затова излязоха през кухнята. На ниската градинска стена беше окачен факел. Вървейки забързана, Клара го взе.

— Кой го е сложил? — попита Прюданс.

— Шт! — каза Клара вместо отговор. — Ела! — обърна се тя към Сюзан, която не бързаше да ги стигне, но се покори насила.

Ева спеше с малкото си момченце. Осветена от трепкащата светлина на факела, стаята изглеждаше по-малка, отколкото през деня. Всичко беше наредено грижливо: дървата за печката, рибата, месото, кухненските съдове. Всичко стоеше на мястото си.

Леглото беше малко. Въпреки мръсните стени, завивките блестяха от чистота. „Дори и Жан-Жак изглежда чист — мислеше си Клара. — Толкова чист, колкото може да бъде един мулат.“ Но тя се сети как той се беше родил, и се спря.

— Може би не трябва да си правим труда да ги будим — прошепна Клара, размахвайки факела из стаята. — Никой няма да разбере кой е направил пожара.

— Но ти не ни каза, че ще подпалваме къщата — възкликна Сюзан.

При шума от гласовете Ева се размърда. Миг след това тя беше вече будна. Светлината я накара да присвие очи. Инстинктивно дръпна Жан-Жак към себе си.

— Татко ни изпраща. Той заповяда да си заминавате — каза студено Клара.

Жан-Жак се разбуди, започна да си търка очите и да се притиска до майка си. А после, сякаш раздвижен от биенето на сърцето ѝ, той отвори очи.

— Каза, че трябва да си отидете. Сега! — произнесе Клара убедително, макар че гласът ѝ трепереше. — Чуваш ли? Не разбра ли какво ти казвам? Баща ни каза, че трябва да си заминете. Трябва да вземеш и детето си!

— Не съм свободна да замина.

Простотата на Евините думи и спокойствието ѝ вбесиха Клара. Тя приближи факела до нея и извика по-силно:

— Каза, че ти трябва да си заминеш. И той също — добави тя, като посочи Жан-Жак с глава. — Той иска да сте заминали, преди да е

съмнало и преди другите да са станали.

— Ще си замина, когато господарят ми каже — отговори тихо Ева.

— И спориш? Как смееш? Казах ти, че баща ми иска да си отидеш.

Жан-Жак се отдръпна пред яростта на Клара.

— Когато господарят ми каже, ще замина — повтори Ева със същия тон.

Сюзан дръпна Клара за ръкава.

— Остави я, Клара. Това не е хубаво.

— Не е хубаво ли? — Клара стрелна сестра си с пламтящ поглед. — Но погледни го! Погледни това малко черно копеле и ми кажи пак, че не е хубаво.

Прюданс тръгна към вратата. Клара се обърна и насочи към сестра си светлината на факела.

— Аз си отивам — каза Прюданс.

— И ще ги оставиш да причиняват злини на мама и на бебето?!

Сюзан се приближи до Прюданс. И двете стояха срещу сестра си, безмълвни, после се обърнаха и изчезнаха.

Клара отиде по-близо до Ева:

— Баща ми ще се отърве от тебе! Ще видиш!

След това тя изтича след Сюзан и Прюданс.

Жан-Жак, притиснат до майка си, гледаше в тъмнината, която трите сестри оставиха след себе си. Присъствието ѝ го успокояваше. Тя прошепна:

— Не се безпокой, Жан-Жак. Няма нищо.

— Сега тя никога няма да си отиде! Не ви е грижа за мама!

Клара тичаше след Прюданс и Сюзан, които отстъпваха назад, към къщи.

Сюзан се обърна към Клара в момента, когато факелът ги освети.

— Ти искаше да ги убиеш... — каза тя.

— Не! — отрече Клара.

— Искаше! — настояваше Прюданс.

След това тя се втурна след Сюзан вкъщи. Клара хвърли на земята факела и ги последва. Пламъкът се сгърчи в пясъка, сякаш се

бореше за живот. Али безшумно изникна от сянката. Той се сливаше с тъмнината на нощта. Взе факела, погледна към селцето на робите и тръгна натам с тихи стъпки.

Чувствайки се на сигурно място в леглата си, Сюзан и Прюданс се завиха презглава, но Клара, все така решително, им дръпна завивките.

— Връщаме се! — процеди тя. — Тя трябва веднага да си замине.

— Не! — каза Сюзан като се вкопчи в завивката си.

— Ще дойдеш! — и Клара отново я отви.

— Ако упорстваш, ще викам — предупреди Прюданс. Очите ѝ излъчваха гняв.

Клара се изправи срещу нея, но Прюданс не се уплаши от това. Сюзан скри лицето си под одеялото.

— Много добре! — каза Клара и се върна на леглото си.

Изведнъж тя се промени. Усмиваше се в мрака и тази усмивка издаваше гласът ѝ:

— Припомнете си, че само смъртта може да ни избави от клетвата.

— Ева, трябва!

Али не можеше да разбере защо тя отказва да тръгне с него.

— Те ще ви убият. Виждаш ли това? — каза той и размаха факела. — Следващия път ще запали всичко. Сигурен съм. Този път ѝ попречих. Попречих на госпожица Клара — излъга той.

Ева обърна очи към Жан-Жак и Али се възползва от това да ѝ се полюбува. Твърде хубава беше, за да я остави на господаря. С него тя ще живее само в унижения.

— Ще се грижа за тебе — настояваше той.

Ева гледаше четирите стени, които образуваха единствения дом, който някога е имала. Четирите груби стени... Но те изчезваха, когато Жак е с нея, когато чувстваше тежестта му върху себе си и дъха му в шията си. Тя се страхуваше за него. За себе си никога не се беше плашила, но за Жак се страхуваше. Беше като чужд сред своите. Той бе много силен, но твърде различен от всички белокожи, които тя познаваше. Силата му беше примесена със състрадание, което можеше

да се обърне срещу него. Той плачеше заедно с нея. Когато тя се смееше, смееше се и той. Те се разбираха без думи. Това бяха две същества, коренно различни, които животът бе поставил в съвсем различни положения — господар и робиня, но образуваха едно цяло.

Тя погледна сина си. Той толкова приличаше на Жак, но му липсваше закрилата на бялата кожа. Детето има повече нужда от нея, отколкото любимият ѝ. Те трябва да заминат. Тя трябва да го отведе оттук. Али има право.

— А ако ни хванат? — попита тя, защото той очакваше отговора ѝ.

Али поклати глава:

— Не, няма да ни хванат.

— Но все пак, ако ни хванат?

— Ще те заведа далече оттук — обеща той. — Много далече.

Празнотата, която Ева и Жан-Жак оставиха след себе си, не можа скоро да се запълни. Те тръгнаха бързо. Не притежаваха нищо, което да им тежи. Имаха само дрехите, които бяха на гърба им, и гордостта. Това никой не можеше да им отнеме. Те вървяха в нощта, като се отдалечаваха от Добра Надежда, когато Ева изпита силно желание да се върне в имението. Невидимо в нощта, останало зад нея, тя продължаваше да го вижда. Тогава пред нея изникна образът на Жак. Тя прошепна тихо „сбогом“ и тръгна отново, като държеше малката ръчица на Жан-Жак в своята.

— Бързо! — подканваше Али. — Трябва да сме далече преди изгрев-слънце.

Клара непрекъснато се мятеше в леглото си. Тя беше извадила ръцете си над завивката и гледаше с широко отворени очи в тъмнината, без да намери покой. Тя не знаеше, че Жан-Жак е вече далече. Щеше да го научи едва утре сутринта.

Жак тръгна към лозята, без да забележи отсъствието на Али. Той се беше отказал да внушава на хората си представата за час. Дълбоко в себе си мислеше, че те имат право — продължителността на деня зависи от свършената работа. Същото се отнася и за нощта. Какво

значение има времето, ако един негов поглед може да накара любимите му същества да се усмихнат? Усмивката им с един замах само изтрива целия робски живот. Как да им държи сметка за времето?

За жена му Емили закуската протече както обикновено. Тя не ядеше нищо, защото сутрин ѝ ставаше лошо. Но държеше да седне на масата с дъщерите си. Сутринта беше единствената част от деня, която хладината правеше поносима. Само на закуска тя можеше да чувства децата изцяло нейни, защото госпожица Търстън не закустваше с тях.

— Какво ще правите днес, деца? — попита Емили, като сложи една лъжица от плодовата салата, която Мария беше приготвила, в топлата им овесена каша.

Прюданс се прозина и протегна чинията си.

— Не си ли спала добре, Прюданс?

— Не искам да закуствам, мамо — каза Клара, преди Прюданс да отговори. — Мога ли да стана?

— Не, Клара. Ако не си гладна, не яж, но знаеш много добре, че не искам да ставаш от масата, преди закуската да е свършила.

Тя беше напълнила догоре чинията на Прюданс. Плодовият сок бе образувал вдлъбнатини в кашата. Прюданс както винаги наблюдаваше това явление.

— Можеш да седнеш пак, Прюданс.

— Да, мамо.

След тази нощ Прюданс беше много уморена, за да гледа Сюзан и Клара.

— Усетих бебето да мърда снощи.

За миг думите на Емили останаха във въздуха.

— Къде? — попита Сюзан.

Емили се усмихна, като гледаше трите си дъщери, които едновременно се бяха обърнали към нея.

— То ме ритна с крачетата си. Много леко, но ме ритна.

— Защото момчетата ритат — заключи Прюданс с усмивка.

— Да — съгласи се Емили.

И закуската премина в топла семейна обстановка. Колко щастливо се чувстваше семейството. Бебето беше ритнало майка си. Целият свят бе топъл като пашкул.

— Бързо! Трябва да вървим по-бързо. Слънцето изгря — обърна се Али към Ева, която едва креташе зад него с Жан-Жак.

Детето беше изморено. След като цяла нощ бе ходило, краката започнаха да го болят. Пътят, който следваха, беше неравен, защото трябваше да вървят настрани от главния път. Така смяташе Али. Забити в твърдата земя, остри камъни нараняваха босите му крачка. Детето вървеше последно.

— Не може да си починеш, момчето ми, побързай.

Ева се питаше дали Али се страхува за себе си, или за тях.

Изведнъж тя видя нещо, което блестеше далече, много далече. Това бе една светеца синя безкрайност, която се губеше в хоризонта. „Какво ли е това?“ — питаше се тя.

Али се върна, за да я подкани.

— Морето — каза той. — Там отиваме.

— Морето... — прошепна Ева. — Жан-Жак, гледай!

Тя го вдигна на ръце.

— Виждаш ли морето? — попита тя.

— Хайде! — каза Али, като ги побутна напред.

Ева пусна сина си и продължи. Но тя не изпускаше от очи морето. Изведнъж се почувства сигурна.

— Вече можеш да се върнеш, Али — каза тя, без да го погледне.

Той поклати глава.

— Не, ти имаш нужда от мене. Ще се грижа за тебе и детето.

— Върни се. Мога да се грижа сама за себе си и сина ми.

Али я погледна. Да, той беше все още там, в дълбините на очите й.

— Сама ли ще се сблъскаш с бъдещето? По-добре ли ще ти е, отколкото с мене? — попита той.

Ева кимна утвърдително. Тя направи само един жест. Али нямаше нужда от повече, за да разбере. Погледът й изгубен в морския безкрай, гордо вдигнатата й глава — всичко в нейното държание изразяваше решителност. Белият господар беше победил.

— Как ще закриляш детето си?

Той не искаше да се признае за победен.

— Ще го закрилям.

— И от баща му ли? — попита Али, неспособен да прикрие гнева си.

За пръв път Ева отвърна очи от морето и го погледна.

— Да, и от баща му.

Али отстъпи леко назад. Изпълнен с недоверие, той вдигна ръцете си, след което ги отпусна безпомощно.

— Те ще ви убият, ако ви открият — каза той, отстъпвайки пред погледа ѝ. — Виждам смъртта, надвиснала над вас, Ева.

— Е, добре, заминавай си! — каза Ева като за първи път повиши глас. — Заминавай. Али, преди да са разбрали, че те няма — настояваше тя, но вече спокойно. Отново устреми поглед към морето и стисна по-силно ръката на Жан-Жак. — Не съм твоя жена — добави тя.

Едва привършила закуската си, Клара вече бързаше към селцето на робите. Щеше да покаже на тази жена, че не се смята за победена. Като пристигна пред колибата, нарочно започна да си пее. Пееше „Една зелена мишка“, като беше променила думите на „Двама черни роби“. Беше забавно и Ева щеше да разбере. Облегнала глава на стената, пееше тихо, със затворени очи.

— Те не са тук — прекъсна я един глас.

Клара отвори очи. Пред нея стоеше Сънди — онова шестнадесетгодишно момче.

— И баща ми замина.

— Кога? — попита тя, за да прикрие страха си.

Сънди повдигна рамене. Този път той сведе очи пред погледа на Клара. Тя се приближи до вратата и я блъсна с крак. Стаята беше празна. Втурна се вътре, забравяйки, че момчето я наблюдава. Бяха заминали.

Клара излезе като вихър. Мина край Сънди, без да го погледне, прекоси неравния път до плевнята, профуча край избите и влезе в двора. Мина тичешком край конюшните, близо до камбаната за робите и се вмъкна през кухненската врата и прелетя пред изумения поглед на Мария.

— Внимание, госпожичке! — каза ѝ тя радостно.

Най-последно беше в стаята си. Сама. Лек ветрец раздвижваше тънките дантелени пердета през широко отворения прозорец. Тя изтича до него и вдигна очи към небето. Лицето ѝ беше лъчезарно.

„Благодаря ти, Боже, че отвърна на молбите ни и ги изгони“ — отпрати тя своята благодарност към безкрайното синьо небе. Всяка нейна дума изразяваше победа.

Ева вървя цял ден, без да отдели очите си от морето. Когато някое възвишение го скриваше за миг, тя вземаше Жан-Жак на ръце и бързаше, докато го види отново. Момченцето непрекъснато протестираше. Беше горещо, чувстваше умора и глад. То я молеше да се върнат. Мислеше си за Шива. Нямахше да я види повече и тази мисъл му беше непоносима.

— Няма да продължа — каза то и се свлече.

Майка му го издърпа за ръката, но то беше като парцалена кукла. Краката му се влачеха по земята, като отказваха да го държат.

— Не искам да продължа. Не!

— Искаш ли да ти повтора какво ще стане, ако ни хванат?

Жан-Жак я погледна втренчено.

— Господарят няма да ме убие! — каза то.

Неспособна да се въздържа повече, Ева му удари плесница. Жан-Жак се изправи на крака и я погледна с премрежени от гневни сълзи очи. Виждаше само едно — тя го изтръгваше от Шива и то я мразеше.

— Господарят няма да ме убие, преди да съм спечелил надбягванията — извика детето.

Ева решително му протегна ръка. То я гледаше, разбирайки добре, че ако я вземе веднъж, с Шива е свършено. Завинаги щяха да отлетят обещанията за надбягванията. Тя държеше още ръката си, протегнатата към него. Жан-Жак наведе малката си главица и неохотно подаде своята.

— Довиждане, Шива — прошепна той.

Жак не обичаше звуците, които издаваше пианото под пръстите на Клара, но както обикновено се преструваше на доволен. Противно на робите, които правеха музика от нищо, само със собствените си

гласове и оркестри от бидони, всеки натиснат от нея клавиш доказваше, че Клара не е музикална. Той стоеше със застинала усмивка, като се стараеше да не слуша. За щастие някой почука на вратата.

— Господарю, Али иска да ви види — каза Мария, след като се поклони.

— Извинете ме — и Жак премина през вратата само с един скок. — Продължавай, Клара.

„Защо Али се беше върнал?“ — мислеше си Клара с тревога.

— Мамо, извинете ме, ще си лягам — каза тя, като набързо изостави пианото и целуна майка си за лека нощ.

— Не сте свършила етюда, Клара — смъмри я госпожица Търстън.

Но момичето беше вече далеч.

Емили се чувстваше уморена и се възползва от случая, за да се обърне към Сюзан и Прюданс, които седяха в един ъгъл, погълнати от книгите си:

— Време е да си лягате, деца.

— О! — изохкаха те.

— Хайде — настоя Емили.

Сюзан се приближи до нея и я целуна следвана от Прюданс.

— Лека нощ, мамо.

— Това всичко ли е? — попита госпожица Търстън.

„Да се отървем по-скоро“ — казваше си Прюданс. И тя бързо целуна сухите устни, окичени с венец от редки мустачки.

— Лека нощ, госпожице Търстън — казаха в хор двете сестри и се втурнаха навън.

— Мисля и аз да се оттегля — каза Емили.

— Изглеждате по-добре — заяви гувернантката.

Емили се обърна:

— Щастлива съм — добави тя с усмивка.

Изведнъж в къщата нахлуха викове. Ревове на ужас прекосиха стените и разбиха спокойствието на вечерта. Емили сякаш беше стегната от стоманен обръч.

— Какво става? — попита тя, като забърза към прозореца, за да вдигне пердето.

Дъхът ѝ секна. Един роб с отметната назад глава и зееща като гроб уста реवेशе, а Али го налагаше по гърба с камшик. Съпругът ѝ Жак присъстваше на тази ужасна сцена. Лицето му беше безизразно, безмилостно, без следа от състрадание, което да смекчи чертите му.

— Къде са жената и детето? Къде са? — крещеше той.

Робът вдигна към господаря пълните си с див ужас очи. Жак кимна на Али. Камшикът изплющя върху окървавения гръб.

— Къде заминаха? Кажи! — извика отново Жак.

Емили спусна пердето.

— Доведете веднага децата тук — нареди тя на госпожица Търстън, след което се затича към вратата и извика: — Мария, Мария!

— Какво става? — попита гувернантката.

Тя тъкмо щеше да вдигне пердето, когато Емили се обърна рязко: — Казах ви да потърсите децата.

После се завтече към вратата, тъй като Мария тъкмо влизаше като поразена в стаята.

— Залости прозорците, Мария, след това излез и спусни капациите.

— Трябва да изляза? — попита икономката, трепереща като лист.

Емили я побутна към прозорците и отчаяно извика:

— Децата, госпожице Търстън!

Гувернантката излезе като вихър. Беше зашеметена, а навън шумът нарастваше.

— Не, господарю! Не!

При тези думи ревът се разнесе отчайващо под разкъсващия плътта камшик.

Емили си запуши ушите, за да избяга от тази външна агресия, а Сюзан изникна на вратата точно в момента, когато госпожица Търстън я стигна.

— Мамо! — простена тя, като се хвърли в ръцете на Емили последвана от Прюданс. — Той ги убива!

— Не, детето ми — отвърна Емили и силно притисна дъщерите до себе си.

— Къде е Клара? Госпожице Търстън, намерете Клара!

— Какво става? — попита Прюданс, като гледаше майка си. — Защо татко кара да бият тези роби? Какво са направили.

— Няма нищо, Прюданс — Емили се стараеше да я утеши, вместо да успокои самата себе си.

Мария залости и последния прозорец и излезе да спусне капациите, като си приказваше припряно. Паниката правеше думите ѝ неразбрани:

— Отче наш, който си на небето, да бъде свято името ти. Да дойде царството ти. Да бъде волята ти, както на земята, така и на небето...

Сюзан и Прюданс погледнаха майка си, която тихо се молеше:

— Прости нашите прегрешения, както ние прощаваме на тези, които са ни оскърбили. Не ни оставяй да се поддаваме на изкушението. Освободи ни от злото, защото твои са царството, силата и славата.

Момичетата се присъединиха към молитвата, но очите им още бяха пълни с ужас.

— Клара, отдръпнете се от прозореца! — каза твърдо госпожица Търстън, като влезе в стаята.

Клара се обърна към нея с предизвикателна усмивка.

— Нямам дори сега право да гледам през прозореца?

Госпожица Търстън хвана пердето, уж да го спусне, но докато правеше това хвърли поглед навън, за да види каква е причината за безпокойството. Тя видя Жак забързано да крачи към малката врата на ниската постройка, която подслоняваше мъжете роби. Той блъсна с крак вратата, после рязко се обърна към Али, а след това отново към вратата. В отговор на неизказаната заповед на господаря си, Али се наведе и влезе вътре. После се показа отново, като влачеше един млад негър.

— Къде са жената и детето? — попита Жак със заплашителен тон.

Младежът се сви. Жак взе камшика.

Госпожица Търстън пусна пердето, преди той да е докоснал плътта.

— Майка ви иска да сте до нея.

Гувернантката се запъти към вратата, но видя, че Клара не я последва и дори си позволява да ѝ се усмихва високомерно.

— Правете каквото ви се казва! — заповяда тя и посочи вратата с жест, който не търпи възражение.

— Защо се страхувате? Баща ми има задължението да наказва от време на време робите. В противен случай те ще ни убият в леглата — отвърна Клара с ирония.

Тя излезе, а госпожица Търстън затвори старателно вратата след нея като по този начин заглуши за малко виковете.

Гувернантката въздъхна, щом се намери отново в спокойната атмосфера, която Емили създаваше с молитвата си. Думата „амин“ донесе със себе си тишина. Трябваше им малко време, за да си дадат сметка, че и навън беше настъпила тишина.

Прюданс погледна изпитателно майка си:

— Спря ли?

Мария отново нахлу в стаята.

— Господарят тръгва някъде на кон. Той си отива... Може би ще постъпи непочтено... ох... — започна да се вайка тя.

— Успокой се, Мария — каза Емили, като се приближи до нея със сигурността, която носеше спокойният човек. — Няма за какво да се страхуваме.

— Но робите... господарят каза, че те могат... лошо е това, грозно е...

— Мария — каза Емили като я улови здраво за черните и месести рамене, — успокой се!

Сюзан погледна Прюданс. Как майка им може да говори за спокойствие в такъв момент? Как Клара може невъзмутимо да седне пред пианото и да си свири нотите? Клара отвърна на погледа им и тогава те разбраха причината. Ева и Жан-Жак си бяха заминали...

Жак се метна на седлото в момента, когато Али изкарваше коня си от конюшната. Той се качи, без да се спира дори.

— Изкарай Шива! — извика Жак на Али.

Али го погледна озадачен.

— Шива! — заповяда той повторно.

Али наведе глава и се върна в конюшната. Жак се обърна към робите, които бяха вързани един с друг и плачеха още след наказанието, което им беше наложил не със собствената си ръка, но по

негова заповед, изпълнено от техен брат по съдба. Али излезе тичешком с Шива, която изцвили недоволно, но като видя своя господар, направи една танцова стъпка, сякаш беше разбрала положението.

— Ела, Шива! — насърчи я той.

Жак ѝ махна юлара.

— Затвори ги — каза той, като с едно движение на главата посочи робите. Невъзможно му беше да ги погледне отново. — И внимавай за жените.

Той пришпори коня си и потъна в нощта, без да се обърне. Али го следеше неподвижно. Облакът прах, който беше вдигнал след себе си, изчезна в мрака. Единствено отекваха конските копита.

— Сега всичко е наред, госпожо. Робите са затворени — обяви Мария.

Но за Емили тази новина означаваше нови въпроси.

— Разбра ли какво е станало? — попита тя.

— Някаква жена е избягала. Господарят тръгнал да ги търси.

— Да ги търси?

Въпросът на Емили не изненада само Мария. Клара, Сюзан и Прюданс също го бяха чули ясно. Единствено госпожица Търстън, която смъркаше от едно шишенце със соли, не беше забелязала нищо.

— За младата жена с детето ли става дума? — попита Емили.

За момент настъпи тишина. Тогава за всички стана ясно, че Емили знае тайната, която се бяха опитали да скрият от нея. Вземайки за отговор всеобщото мълчание, Емили напусна стаята.

— Изведнъж се почувствах много уморена. Моля ви, сложете децата да спят — каза тя.

Движейки се като автомат в коридора, за да намери стаята си и покоя, от който имаше толкова нужда, Емили се молеше: „Помогни ми, Господи, умолявам те. Болката, която изпитвам, не може да бъде справедлива, но ако не си отвърнал очи от нас, дари ме със син, който да бъде изцяло мой!“

Намерила сигурност в стаята си. Емили довърши молитвата с перо и мастило. Тя написа в своя дневник: „Но ако това не е по волята

Ти, дай на семейството ми смелостта да го приемат, а на мене — великодушието да простя.“

— Престани, Сюзан! — гласът на Клара отекна сред тихите ридания, които идваха от леглото на Сюзан. — Все пак това е благополучен край за момчето. А може би го искаш за брат? — подметна тя в мрака.

— Стига, Клара! — извика Прюданс, като хвърли една възглавница към нея. — Ти си жестока и няма вече да те слушам.

— Наистина ли?

Гласът на Клара беше звънлив. Като взе възглавницата, тя се приближи до леглото на Прюданс.

— Ти си обвързана от нашия договор. Припомни си! Не можеш вече да се откажеш.

— Не! — извика Сюзан — Нищо не сме направили и с нищо не сме свързани.

— Но ние го подписахме с кръвта си, Сюзан — възрази спокойно Клара.

— Все ни е едно! — отвърна Прюданс. — Прави каквото искаш.

— Аз ли? — Клара хвърли възглавницата на леглото и се обърна със смях. — Но ние се заклехме над Библията!

Страхопочитанието пред Бога, което им беше втъпявано още от рождение, накара Сюзан и Прюданс да онемаят.

Жак яздеше в нощта и теглеше след себе си Шива. Всякакви предположения се въртяха в главата му. Но по-късно ще мисли. Първо трябваше да намери Ева и Жан-Жак. Щом в мрака изникнеше някое дърво, леко приведено от вятъра, Жак започваше да вика:

— Ева! Жан-Жак!

Но той знаеше, че са далече, въпреки че вървяха пеша. Пришпори коня си. Шива ги следваше. Той обхождаше с поглед околността, като търсеше някаква следа. Една капка роса блестеше на утринната светлина върху сухо стръкче трева. Жак знаеше, че имат нужда от вода.

— Ева! Жан-Жак!

Планинското ехо връщаше гласа му, но отговор не последва. Той язди цяла сутрин, продължи и през най-горещите часове на деня.

— Ева! — викаше той. — Ева!

Като чу гласа му, тя се обърна назад. Жан-Жак отвори широко очи. Но тя продължаваше да го тегли по-нататък и по-бързо. Въпреки че вървяха отдавна, морето изглеждаше далечно.

— Ева!

Гласът идваше от близо. За миг Ева бе обзета от паника. Пред нея се простираше морето, което щеше да ѝ донесе утеха. След нея вървеше мъжът, когото тя обичаше.

— От тук, Жан-Жак — каза тя и го повлече към един гъст храст, който растеше по билото на планината. Тикна момчето в бодливия храст и бързо го последва. Трябваше да се навежда, за да избегне бодлите.

— Продължавай! — насърчаваше го тя.

Жак вървеше по следите в подножието на планината, като оглеждаше околностите, сякаш търсеше нещо, което не беше сигурен, че ще намери. Бе престанал да мисли.

— Хей! — извика той.

Конят се спря. Жак погледна близкия храст. На един голям бодил висеше копринена нишка. Той веднага позна късчето коприна от Евиния шал, който тя носеше винаги ниско до челото си. Откачи го и го нави около пръста си. Измери с поглед гъстите храсти, които се изкачваха по планинското било.

— Ева!

Сега тя щеше да го чуе.

При този повик Ева тласна Жан-Жак навътре в храстите, като търсеше пътечка. В склона под тях имаше тесен процеп, който се разширяваше в долина. Тя се впусна напред бързо, колкото малките крачета на Жан-Жак позволяваха. Да можеше само да стигне до тази долина, там щяха лесно да се скрият! Той нямаше да ги види зад скалите.

Жак вървеше напред и чувстваше, че са близо. Но какво щеше да направи, когато ги намери? Ако ги върне в Добра Надежда, трябваше да ги накаже. Напрежението в този край беше нараснало, носеха се слухове за освобождение. При това положение съседите му ще очакват от него да я обеси. Не само за да послужи за пример пред робите, но и

пред британското правителство. Това би било най-ясното потвърждение, че белите могат да правят каквото си поискат с техните роби. Той трябваше да се справи с тази трудност, когато застане пред нея. А жена му Емили... Каквото и да стане сега, тя ще разкрие истинските му отношения с Ева. Същото се отнасяше и за децата. Клара ще узнае всичко. Колкото по се стараеше да прогони мислите си, толкова по-натрапчиви ставаха те.

Тогава той забеляза нещо. Едно мигновено движение надолу, в долината. След това — нищо. Храстите бяха неподвижни. Струваше му се, че му се е привидяло, когато изведнъж Шива се изправи на задните си крака, измъквайки юлара от ръката му, и се впусна в галоп към долината.

— Шива! — извика Жан-Жак и се втурна към коня.

— Не, Жан-Жак! — шепнеше Ева, но напразно.

Шива отново се изправи на два крака и изцвили от радост, че е намерила малкото си приятелче. Жан-Жак притисна лице до хълбока ѝ и започна да я гали. Ева излезе от скривалището си и се огледа. Жак идваше насреща им.

Тя го слушаше как я моли да се върне с него, докато яхнал Шива, Жан-Жак описваше кръгове около тях, сякаш да ги затвори в любовта си. Истината се наложи и той трябваше да застане пред нея. Най-последно вдигна глава и го погледна в очите.

— Ако искате да се върна, господарю, защо не ме убиете веднага?

Както винаги простите ѝ думи засягаха дълбоко.

Жак отговори, че никой нищо няма да узнае. Той я държеше здраво за раменете.

— Обичам те, Ева. Не мога да живея без тебе.

— А той? — и тя посочи с очи малкото момченце, което яздеше около тях. — Трябва ли цял живот да страда? По-добре да е умрял.

Изведнъж тя сграбчи карабината, която беше окачена за седлото и се прицели в Жан-Жак. Жак стоеше като поразен. Момченцето спря Шива и впери поглед в майка си и оръжието. Показалецът на Ева натискаше леко спусъка, когато Жак скочи, хвана я здраво и блъсна пушката от ръцете ѝ. Гърмежът отекна в планините в момента, когато карабината се удари в земята. Ева изрева, неспособна да се владее повече:

— Милост! Не ни карайте да страдаме, господарю...

Тя се бе свлякла в краката му и го умоляваше:

— Господарю?

Гласът на детето привлече веднага вниманието на Жак. Големите невинни кафяви очи бяха насочени към него.

— Господарю, вие ли сте моят баща?

Ева трепереше в краката на Жак. Той наведе поглед към нея, след това вдигна очите си към Жан-Жак, който го гледаше втренчено от гърба на Шива.

— Да, аз съм твоят баща.

— Ще ме убиете ли?

Жак поклати глава.

— Тогава не ме е страх — каза момчето с усмивка.

Като сви зад избата, Клара забеляза Али, който седеше под едно дърво наблизо. Цял ден го беше търсила. Свит, с наведени надолу очи, негърът сякаш бе слят с кората на дървото, на което се беше облегал.

Клара се спря до него.

— Искам да направя нещо — каза тя.

Али бавно вдигна глава, но тъжните му очи не срещнаха нейните.

— Искам да отидеш при съседите ни Ботма и да им кажеш, че татко има нужда от тях. Разкажи им какво се е случило. Че има неприятности с робите и че се нуждае от помощта им.

Тя каза това с безизразен глас.

Али вдигна очите си и я погледна с ужас. Той знаеше какво иска и бавно поклати глава.

— Баща ви няма да ги доведе.

— Но това ще направят съседите ни и те ще ги обесят. И то ще послужи за предупреждение пред другите роби.

Клара беше изказала най-искреното си желание.

— Не — отвърна спокойно Али.

— Отказваш? — извика тя предизвикателно.

— Жената ще убие детето и себе си, преди да се върне тук.

Той я гледаше така, сякаш виждаше самия дявол.

— Виждам непрогледен мрак.

— Да — отсече Клара.

Принуждавайки го да сведе очи, тя спокойно произнесе една-единствена дума:

— Иди!

3.

Те връхлетяха мълниеносно в Добра Надежда. Конете, двуколки, товарни коли и хора. Железните колела затъваха в калта. Колите скърцаха, конете шумно галопираха. Мъжете, предвождани от господин Ботма, изглеждаха решителни.

Като ги видя да се приближават, Клара почувства огромна възбуда. Тя се обърна и забърза към къщи, минавайки по един таен път, който пресичаше лозята. Никой не трябваше да узнае, че е изпратила да търсят господин Ботма.

Госпожица Търстън първа ги чу да идват към двора.

— Какво, по дяволите, означава всичко това? — извика тя.

Емили отиде до прозореца и видя, че къщата е обградена. Прахът, който бяха вдигнали, стигаше чак до стаята.

— Господин Ботма? — прошепна тя с уплаха.

Емили изправи глава и решително се устреми към вратата.

— Ще ида да видя какво искат.

— Не може! — извика госпожица Търстън, като се приближи до нея. — Това са грубияни, Емили. Оставете на мене.

— Те са наши съседни — каза госпожа Бовилие и отвори вратата.

— Съседни...

Отвращението, с което госпожица Търстън произнесе тази дума, учуди Емили.

— Ще изясня причината за присъствието им тук — каза твърдо тя и напусна стаята.

Гувернантката се върна до прозореца. Тя се досещаше за причината, която ги беше довела тук. Няколко конника бяха обградили двора, други наблюдаваха къщата от каруците си. В изражението им имаше нещо ужасно.

— Убедена съм, че мъжът ми ще може да се справи сам, господин Ботма.

Емили стоеше права до входната врата. Тя му говореше много учтиво, като го гледаше право в очите, за да не издаде чувствата си.

— Много любезно от ваша страна — продължи тя, — че ни се притичват на помощ, но уверявам ви, че не е необходимо.

— Могат да се очакват вълнения след завръщането му.

Тъй като беше холандец, господин Ботма говореше английски със силен акцент.

— Къде са другите роби? — попита той и така огледа разстоянието до селцето на робите, сякаш очакваше да види плъхове.

— Моят мъж нареди да ги затворят, преди да замине. Виждате, че нямаме нужда от помощта ви — каза Емили с усмивка. — Всичко е наред. Мъжът ми се е погрижил за това. Благодаря за вашата любезност.

Господин Ботма я наблюдаваше с пронизващи очи. Зад учтивостта ѝ той усещаше нещо друго. Нещо в нея го караше да се чувства по-нисш — спокойният ѝ тон, съвършеният английски, гордо вдигнатата ѝ глава. Той все пак настоя:

— Вашият съпруг ме изпрати да търся, госпожо Бовилие. Сигурно има нужда от помощ.

Емили изглеждаше учудена.

— Не разбирам, господин Ботма! Той не е тук от снощи. Как може да ви е изпратил?

— Един от робите ви ми предаде съобщението.

Той се огледа наоколо, като че ли искаше да докаже, че не лъже. Али стоеше настрани, до камбаната за робите.

— Ей, ти, ела! — заповяда господин Ботма.

Той се обърна към Али на африкаанс, но по тона му госпожа Бовилие разбра какво му казваше. Али го гледаше невинно с големите си очи.

— Ей, ти там, ела тук! — повтори господин Ботма.

Емили видя как Али се приближава до него. Вървеше предпазливо, с наведена глава. Уилям Ботма го изчака да дойде и се обърна на африкански:

— Ти ми каза, че господарят ти ме е търсил.

Али потвърди с глава.

— Говори! — изрева господин Ботма, този път на английски.

Скрита зад ъгъла на къщата, Клара ги наблюдаваше като вцепенена.

Какво ли щеше да стане, ако Али проговори?

— Господарят ти, господин Бовилие, търсил ли ме е? — повтори Ботма.

— Да — отговори Али, без да вдига очи.

— Но съпругът ми замина преди два дни — тихо отбеляза Емили и се усмихна на господин Ботма.

— Сигурно грешиш — обърна се тя към Али.

Али я погледна.

— Отидох с господаря да намерим робите, бегълците. И той каза да потърся помощ от господин Ботма.

Емили мълчеше. Клара си отдъхна. Господин Ботма даде знак на Али да се маха. Да му правят очна ставка с един негър — това беше прекалено! Няма да понася повече нищо от страна на тази англичанка. И той решително ѝ обърна гръб.

— Мъжът ви знае, че когато се завърнат, ще има вълнения. Ще го чакаме.

Той се отдалечи, без да каже довиждане, и се присъедини към тълпата от хора, които чакаха до конете и каруците си.

Емили го наблюдаваше, докато говори с младежа, който държеше коня му. Това беше синът на господин Ботма — едно хубаво момче, което понякога си играеше с дъщерите ѝ. Господин Ботма прошепна нещо на Тис и като се смееше, продължи нататък. Погледът на Емили премина през морето от лица, което заливаше двора. Лица, набраздени от ужасното слънце на Африка — мислеше си тя. Едва ги беше поздравила, но те го забелязваха. Тя ги смяташе за груби и по-нисши от себе си. Обърна се съвсем спокойно към Сюзан и Прюданс, които стояха зад нея:

— Приберете се къщи, деца.

— Но мамо... — възрази Сюзан, която не откъсваше очи от младия Тис Ботма. Той също я гледаше.

Емили я хвана леко за раменете и я обърна към къщи.

— Сюзан, моля те...

В този момент Емили забеляза Клара зад къщата. Тя спокойно се беше облегла на стената и очарована, съзерцаваше тълпата.

— Клара! — извика сухо тя. — Върни се веднага!

Клара се подчини и с отвращение последва Сюзан и Прюданс. Най-после Емили затвори вратата пред външния свят, знаейки, че децата ѝ са на сигурно място зад нея.

— Човек би си помислил, че му доставя удоволствие да стоим тук — каза един мъж по адрес на Ботма и искаше всички да го чуят.

Но Ботма не държеше на това и се приближи до сина си Тис. Той му каза, че ще чакат до завръщането на господин Бовилие, дори и да са дошли напразно.

Тъй като Мария излезе и започна нервно да затваря капациите на прозорците, той разбра до каква степен присъствието им е неприятно за англичанката. Но успя да обуздае гнева си. Ще остане, защото в днешно време това е дълг на всеки съсед.

— Майка ви е права, деца. Трябва да останем вкъщи, докато тези хора си отидат — каза госпожица Търстън, която се чувстваше зле като Емили, дори повече от нея.

— Но в какво ги упреквате? — попита Сюзан. — Те са ни съсед и идват да ни помогнат.

— Опасни са — отговори Емили спокойно. — Но нямаш ли днес уроци? — добави тя, като се обърна към госпожица Търстън.

— Но Тис е наш приятел. Баща му е приятел на татко. Не разбирам — упорстваше Сюзан.

— Те са твърде обикновени и вулгарни — преувеличи Клара.

— Клара! — недоволно извика Емили.

— Това, че Тис Ботма ти е приятел, не го прави ни най-малко по-различен от тях — продължаваше Клара.

Емили усети презрението, с което Клара произнесе „тях“. Каквито и да са чувствата ѝ, тя винаги се е старала да внуши у децата си уважение към съседите.

— Време е децата да пороботят малко, госпожице Търстън — каза тя.

Гувернантката знаеше, че Емили желае да остане сама и разбираше това. Тя хвана Прюданс за ръката и се обърна към Сюзан и Клара:

— Защо да не се позанимаваме малко с география?

— География? — проплакаха и трите в хор.

— А защо не?

Госпожица Търстън ги задърпа към вратата. Емили притвори очи. Тя имаше нужда от този отдих, нужда да остане сама с Бог.

Уилям Ботма и другите се отдалечиха от къщата, за да търсят сянка. Мария им беше донесла голяма кана със студена цитронада. Те пиха в стъклени чаши. Ботма внимаваше да не счупят някоя чаша. Денят беше безкраен. Той седна и се вгледа в сина си. Тис се беше отделил от другите и гледаше към къщата. Лицето на Сюзан Бовилие се показа на един прозорец. Господин Ботма знаеше, че синът му обича това момиче. Всъщност той го разбираше много добре — тя беше станала вече красива.

Те бяха все още деца, но господин Ботма съзря първите кълнове на любовта. Това не му харесваше. За Уилям Ботма Сюзан беше една чужденка, дошла в Африка, докато Тис се бе дълбоко вкоренил в тази топла червеникава земя, която момичето сякаш не беше докосвало с крак.

— Не мога да чакам тук цял ден.

Тези думи, произнесени на африкаанс, откъснаха Уилям Ботма от мислите му.

— Имам работа — продължи човекът.

— Трябва да останем — каза Ботма, без самият да знае причината.

— Защо? — попита друг. — Защото не вярвате повече от нас на Бовилие?

— А може би ние трябва да му търсим робинята! — подхвърли някой на шега.

— И да я използваме като него!

Тис слушаше грубите смехове. Той се питаше защо обиждат бащата на Сюзан, щом претендират, че са дошли да му помогнат. Тис често беше забелязвал как родителите му си шушукат нещо, когато говорят за Бовилие. Тогава лицата им изразяваха отвращение. Те говореха и за Сюзан, че командвала сина им, че се подигравала с него. Те казваха, че дрехите ѝ били прекалено хубави, а обноските — твърде изтънчени, и би било учудващо едно крехко дете като нея да се превърне в жена, способна да ражда деца. Тя не подходдала на сина им и не била създадена за него. Но като я гледаше през прозореца, Тис чувстваше, че Сюзан е единственото същество в света, което може да му донесе щастие.

Полумракът, създаден от пуснатите капаци, донесе успокоение на Емили. Мислите ѝ бушуваха в главата. Тя се страхуваше от бъдещето. Усети едва уловимо движението на бебето и това ѝ напомни, че бог е чул молбата ѝ. Дори неговите пътища да се раздалечават от нейните, тя му имаше доверие.

Вниманието ѝ беше привлечено от конски галоп. Тя се приближи до прозореца и се вслуша. През капациите до нея достигна гласът на Жак. Той говореше на Уилям Ботма спокойно, почти приветливо:

— Добър ден, Уилям.

Емили веднага тръгна към входната врата. Тя знаеше, че мъжът ѝ се нуждае от подкрепата ѝ, а това означава и от присъствието ѝ.

Той сигурно се питаше как ще го приеме тя сега. А тя, както винаги, беше до него.

— Страхувам се, приятелю, че напразно сте се безпокоили.

Жак скочи от коня си в момента, когато Емили се показва на прага. Тя забеляза, че Ботма леко наведе глава, преди да изгледа въпросително Жак.

— Не ги ли намерихте?

— Напротив, намерих ги — отговори Жак почти студено.

Той видя Емили и отново погледна Ботма.

— Те бяха вече мъртви. Жената беше убила детето си и си бе прерязала гърлото.

Смаяна, Емили притвори очи. Но Уилям Ботма гледаше Жак, сякаш нищо не се беше случило.

— Благодаря, че дойдохте, но страхувам се, че сте си загубили времето — каза небрежно Жак, като избягваше да срещне погледа му.

Но Ботма и другите не го изпускаха из очи.

— Има ли още нещо, Уилям? — попита Жак. — Нямам нужда от вас — обърна се той към останалите, които мълчаливо го наблюдаваха. — Благодаря, че дойдохте.

— Телата им щяха да послужат за урок пред другите роби — каза спокойно Ботма.

— Да — съгласи се Жак, — но ги зарових там, където ги намерих.

— Защо? — попита Ботма.

— Защо? — каза Жак, като се приближи до него.

Беше започнал да губи търпение.

— Искате да нося в тази горещина трупове на коня си? Какво искате да кажете, Уилям?

— Казах това, което исках да кажа — отвърна хладно Ботма.

Внезапен гняв обзе Жак. Той дръпна рязко торбата, която висеше на седлото, развърза кожената връв и я изпразни.

— Това достатъчно ли ви е?

От торбата падна една детска ризка, изцапана с кръв.

— А това? — продължи той, като измъкна шал, напоен със съсирена кръв.

После хвърли в краката на Ботма един окървавен нож, чието острие издрънча от удара. Ботма не го погледна, а Емили отмести поглед настрани, неспособна да понесе гледката. Изведнъж Жак се обърна към всички и изрева:

— Ако искате, идете там, откъдето се връщам, и изровете труповете. Хайде!

След това хвана здраво юздите и тръгна към конюшните. В този момент забеляза Али, който се опитваше да се скрие сред тълпата.

— Али! — изкрещя той. — Ти можеш да надушиш телата, за да ги изровят. Заведи ги и не се връщай повече!

Али изтича след него и извика с дрезгав глас:

— Господарю, господарю!

— Махай се от земята ми! Иди си! — изговори Жак, без да се обръща.

Али се спря и остана за миг неподвижен между Жак и Ботма, сякаш заграден от омразата, която ги разделяше, без да може да се измъкне.

— Мария!

Викът на Емили прекъсна напрежението.

— Изгори тези неща!

Тя се обърна и забърза към къщи, а Мария с готовност се подчини. Но преди да стигне до вратата, тя извика към Уилям Ботма и другите с цялото си хладнокръвие, което можа да събере:

— Мъжът ми ви каза, че няма нужда от вас. Аз също.

След което потъна в къщата.

Уилям Ботма се приближи до коня си, даде знак на останалите да направят като него и извика:

— Тис!

Като погледна към прозореца, където стоеше Сюзан, Тис за миг обгърна с очи нейното лице, около което позлатените ѝ коси образуваха ореол. Тя плачеше.

— Тис! — извика отново баща му.

Тогава той се метна на коня си и се впусна след другите. Но Тис мислеше само за това, как да утеши Сюзан.

Жак остана в конюшните до идването на нощта. Той имаше нужда да бъде сам, да успокои мислите и вълненията си, преди да види Емили. Образите на Ева и Жан-Жак го преследваха. Два силуета на фона на един безкраен пейзаж, които се отдалечаваха от него. Завинаги. Той им беше казал, че им връща свободата, че ще убие спомена за тях и че никога повече няма да ги види. В този момент Ева го бе погледнала както никога преди, сякаш за последен път искаше да го изпие с очи. А синът му Жан-Жак го наблюдаваше с любопитство.

— Ами Шива? — беше попитал той.

— Твоя е.

Жак му беше подарил коня и това ги свърза безкрайно силно. Той бе повторил на детето, знаейки, че не може да бъде другояче.

— Иди си сега, Жан-Жак, и си спомняй, че за мене ти си мъртъв.

Жан-Жак беше кимнал с глава, но какво разбираше той? Детето не се и съмняваше, че в себе си Жак ги убива. Това беше единственият начин да се върне при семейството си, като им предложи възможността за спасение.

Хвърляйки на земята окървавените дрехи, той беше приел смъртта на Ева и Жан-Жак. Но останал сам в мрака, разбираше, че една значителна част от него самия, беше мъртва като спомена.

— Госпожице Клара! — викаше Али.

Той тичаше през лозята, защото знаеше, че тя се крие там винаги, когато има неприятности. Там се беше скрила като малка, когато Жан-Жак се роди.

— Госпожице Клара! — извика отново той.

— Баща ми ти каза да се махнеш от тук.

Гласът на Клара идваше някъде зад лозовите листа.

— Да, госпожице Клара — каза той, като я търсеше сред натежалите от плод лози.

Забеляза я. Тя беше седнала на земята със свити крака.

— Но искам да му говорите — умоляваше я той, като се навеждаше към нея. — Госпожице Клара, моля ви!

— За какво?

Тя се изправи и си изтупа полата. Не беше вече дете.

— Трябва да му кажете, че Али ще умре, ако замине.

Клара разглеждаше черното му лице. Капки пот се стичаха по слепоочията. Черната му кожа лъщеше. Тя я привличаше и отвращаваше едновременно.

— Говорете на баща си, помолете го да не пъди Али.

„Плаче без сълзи. Странно.“ — мислеше си Клара.

— А за какво да го направя? — попита тя и се отдръпна леко назад. — Трябваше да помислиш по-рано.

— Тогаваше да кажа сам на господаря. Ще кажа, че вие ме изпращате.

Клара бавно се обърна и го изгледа. Очите ѝ бяха ледени. Али се отдръпна.

— Бях прозрял смъртта им — прошепна той. — Сега сте вие.

Той бързо отстъпи назад.

— Смъртта е над вас. Надвесила се е като майка, която кърми детето си.

В очите на Клара искряха мълнии. Той се обърна и избяга по малките пътечки, които минаваха през лозята.

Няколко крачки по-нататък се спря и извика на своя език:

— Проклинам ви със смъртта им!

Но Клара разбра всяка дума.

Тръпки от страх я побиха. Тя рязко се обърна, вдигна очи към безкрайното синьо небе и промълви с ужас:

— О, не, моля ви!

Дълбоко в себе си тя знаеше, че никой не я слуша.

— Татко!

Жак вдигна очи и видя Прюданс да се приближава в мрака на конюшните. Силуетът ѝ се открояваше на нощната светлина.

— Тук ли сте, татко?

Тя изведнъж го забеляза и забърза към него, но не се хвърли в обятията му, както правеше обикновено. Прюданс стоеше малко настрана и го видя как се обляга на стената.

— Добре ли сте, татко? — запита тя тихо, пронизвайки мрака.

Жак кимна с глава. Тя мълчаливо го наблюдаваше. След това се огледа наоколо и попита:

— Къде е Шива?

Жак наведе глава. Беше му невъзможно да я гледа.

— Да не ѝ се е случило нещо? — настояваше тя.

Жак все още не можеше да отговори.

— Нали я взехте с вас, татко?

Той вдигна поглед. Тя му се усмихваше.

— Не се притеснявайте. Само аз го забелязах.

— Стъпи накриво — каза Жак и срещна смеещите се очи.

— И трябваше да я убиете?

— Да.

Усмивката ѝ застина. Тя му протегна ръка.

— Мръсен сте. Трябва да се измиете.

Жак взе ръката ѝ в своята. Малките пръсти се свиха в голямата му длан. Тя отново му се усмихна.

— Ние пак ви обичаме, татко!

Върху тази любов Жак щеше да изгради живота си. Една любов, захранена от Емили и предадена чрез децата им. Изглежда и Клара е преоткрила чувствата си към него. Сякаш всички те знаеха, че за да възстановят баща си, е необходимо съзидание от сляпа любов; любов, породена от прошката на Емили. Тогава той ги заобича по-силно. Чувството му за вина се стопи заедно със събуждането на страстта му към Добра Надежда.

— Дори и от Констанс? — господин Клодел се смееше, докато Жак отпиваше от виното, което смяташе за най-доброто в Добра Надежда. — Ласкаете ме, Жак, но приемам.

Както винаги, когато бяха сами, те говореха на френски. Жак се огледа наоколо. Избата беше мрачна. С обонянието си той усещаше мирис на бъчви, който беше станал част от него самия.

— Но може би и вината няма да спасят имението...

Клодел знаеше какво иска да каже Жак, но веднага отхвърли тази мисъл.

— Никога!

Той се приближи до едно голямо буре.

— Хубавото вино никога няма да умре — каза той и погали бурето. — Добра Надежда няма да загине.

Освен качествата на добър винар, Жак ценеше у господин Клодел факта, че той никога не задаваше въпроси.

— Много се безпокоите — продължи Клодел. — Забравете за вълненията. Англичаните тук са рискували много пари, за да си позволят сега да ги загубят.

— В Антилите това вече стана — каза Жак и се облегна на грапавата стена. — Законът скоро ще бъде представен в Парламента. Всъщност аз съм привърженик на движението за освобождение.

— Ха!

Възклицанието на Клодел показваше ясно чувствата му.

— Англичаните — продължи той — дават с едната ръка, а вземат с другата и това ще им запази облагите от робството. Не се смущавайте от привидната им хуманност. А колкото до вас самия... Е, робите са ви необходими — и той се усмихна съчастнически на Жак.

— Мислели ли са американците да връщат свободата на робите си? Не! — добави Клодел. — Но този проблем не стои пред вас, а пред съседите ви Ботма. Аз намирам, че вие сте чужд на техните нрави и вяра, както и англичаните.

Жак поклати глава, защото беше невъзможно да му противоречи.

Господин Клодел се приближи до него:

— С тази страна никога няма да имам нищо общо, но вие... децата ви са свързани с нея.

Жак отново се съгласи.

— А за да живеете, трябва да си създадете място — господин Клодел беше навлязъл в любимата си тема — между англичаните и бурите.

— Не — възрази Жак.

— Но вие сте се установили тук!

— Ще дойде може би време, когато ще трябва да избирате, Жак — каза господин Клодел, като повдигна предизвикателно вежди.

Жак се усмихна:

— Аз съм французин. Няма какво да избирам — и той се отпрати към вратата, защото предпочете да избегне тази тема. — Сигурен ли сте, че утре няма да дойдете с нас?

— Не, не. Имам много неща да свърша.

Клодел беше като паяк, скрит в избата. Жак си задаваше въпроса, дали човешките страсти могат да се задоволят единствено от професията. Беше ли Клодел толкова сигурен, че един ден ще се върне във Франция? Жак пропъди веднага тези мисли и се запъти към къщи, където го очакваше вечерята.

Възбудата, с която момичетата говореха за следващия ден, доставяше удоволствие на Жак, но не и на госпожица Търстън. Тя също беше малко развълнувана, но английската ѝ сдържаност не позволяваше това да бъде в ущърб на благоприличието. Дори и в навечерието на празника, когато щяха да присъстват на надбягванията!

— Прюданс! За какво служат ножовете? — извика гувернантката, шокирана от това, че малкото момиченце си служеше с пръст, за да свърши по-бързо.

— Да се хвърлят по дамите по време на карнавала! — отвърна Прюданс с напевното си гласче.

Сюзан се засмя.

— Ще има ли карнавал, татко? — попита тя.

— Може би.

— Да заведем ли Тис?

— Не — отговори моментално Жак на наивния ѝ въпрос.

— Защо?

— Рано ли ще тръгнем? — запита госпожица Търстън, за да смени темата.

— Би било забавно да пренощуваме в Щеленбош — добави Клара.

— Ще тръгнем много рано. Да, но... — каза Жак и стана от масата. — Първо трябва да се уверя, че майка ви е съгласна да остане сама.

— О, да.

— Съгласна е.

— Тя го каза — извикаха всички едновременно.

— Ще я попитам сам — каза той, като се готвеше да излезе от стаята. — И си лягайте веднага щом се навечеряте. Преди ден като утрешния ще имаме нужда от много сън — добави той и се обърна към вратата.

— Да, татко — запяха в един глас момичетата.

Когато Жак влезе в стаята, Емили му отправи усмивка пълна с топлина. Тя изглеждаше винаги щастлива да го види.

— Какво оживление! От тук ги чувам.

Тя го повика при нея. Жак седна и автоматично постави ръката си върху корема ѝ. Беше много натежала и той чувстваше как коремът ѝ мърда.

— Не знам дали трябва да те оставяме — каза Жак.

— Бебето е силно като мене, пък и не му е дошло още времето. Освен това не можеш да разочароваш момичетата и госпожица Търстън.

— Госпожица Търстън? — и Жак я погледна с любопитство. — Тя също ли се вълнува?

— Предполагам, че е направила икономии за този ден — каза, смеейки се, Емили.

— Защо? — попита Жак, като облегна глава на гърдите ѝ.

— За облози — отговори Емили и прекара пръсти през косите му.

Той седна и я погледна недоверчиво.

— Госпожица Търстън?

— Изглежда, гарнизонът ѝ дава точни сведения.

Жак зарови лице в нея, като избухна в смях. Усети мириса на тялото ѝ — мирис на спокойствието.

— А освен това Мария ще се грижи за мене.

Тя отново прокара пръсти през косите му. Той стоеше неподвижно, заслушан в равномерното туптене на сърцето ѝ. После леко се отдръпна назад и я погледна.

— И никога нищо не ми каза, Емили. Съвсем нищо!

— Прощката е най-големият дар, който Бог ни е направил.

Тя замълча и добави:

— Приеми го.

Ръцете ѝ докоснаха лицето му. Лицето, излъчващо сила, кафявите пламенни очи, правият нос, волевите му челюсти... Лицето, което никога не я оставяше безразлична. Нежно погали с пръст брадата му и се вгледа в него така, сякаш искаше да съхрани завинаги образа в съзнанието си.

Дългата плажна ивица кипеше от оживление. Сякаш изникнали през нощта от чистия пясък, големи разноцветни палатки със знамена и ленти, развени от морския вятър, образуваха заслепителна панорама. Синята морска шир се разгръщаше безспир, вълните се дуплеха, като образуваха бели гребени, а след това се разбиваха с грохот на брега в изобилие от пяна. Децата се гмуркаха пред тях с възторжени викове, като вдигаха поли и панталони. Веднъж стъпили на твърда земя, те тръгнаха отново в търсене на приливи, които се огъваха, готови да посрещнат следващата вълна.

Амбулантните търговци викаха с пълно гърло, за да примамят мъже, жени и деца. В този единствен ден на годината всички бяха облекли най-хубавите си дрехи. Конете и ездачите им вече пристигаха, въпреки че надбягванията трябваше да закрийт празненството. Това беше най-очакваното събитие.

Жак се разхождаше през шумната тълпа с Клара и Прюданс от двете му страни, а Сюзан помагаше на госпожица Търстън да задържи шапката си. Въпреки че непрестанно недоволстваше, гувернантката се усмихваше.

— Да купим ли една, татко? — попита Клара, когато минаваха край един млад малаец, който продаваше дини.

— На хубавите дини, моля!

Младежът се усмихваше, показвайки белите си блестящи зъби.

— Сладки ли са? — попита Жак.

— Сочни ли са? — попита Клара.

— Сладки и сочни — потвърди младият малаец, който непрестанно се усмихваше.

— Ще трябва здраво да се пазарим — рече Жак и направи гримаса.

— Откъде ще започнем? — попита Клара.

Като се наведе, Жак взе една от най-големите дини, които стояха в краката на продавача.

— От това, дали е узряла — каза той и почука по главата на момчето.

От дребното кафяво лице грейна усмивка.

— Хубава ли е, а?

— Не — отговори Жак, като я остави и взе друга. Прюданс почука главата си, като се питаше как момчето не престава да се смее.

— Тази е хубава — каза то на Жак, който вземаше нова диня.

Жак още веднъж го чукна по главата, а то го гледаше с крайчеца на очите си и широко му се усмихваше.

— Вземате ли я?

— Да — каза Жак и си даде вид, че заминава с динята. Момчето го хвана за крачола и му протегна ръка, като не сваляше усмивката от лицето си.

— Хубава ли е?

— Да — отвърна Жак.

Момчето отново протегна ръката си напред с още по-широка усмивка:

— Два пенса.

— Какво?

— Едно пени за диня. Две опитвания — два пенса — отговори момчето.

Клара прихна:

— Не се пазарихте достатъчно, татко.

— Гледайте — намеси се Сюзан развълнувана. — Риболовни кораби! Елате, госпожице Търстън, елате!

Сюзан и Прюданс се втурнаха следвани от гувернантката, която преплиташе крака в пясъка.

— Чакайте ме! — викаше тя.

Клара гледаше как баща ѝ плаца на младия малаец. Тя му се любуваше в гръб. Неговият мощен гръб, когото би познала между стотина други!

Завтече се към него:

— Ще ви помогна.

Опитаха се да носят динята заедно, но тя им се изплъзна от ръцете и се зарови в пясъка. Клара избухна в смях. Докато я чистеше

от праха, тя не сваляше очите си от него. Жак се наведе да ѝ помогне.

— Готова ли си?

— Да.

Той ѝ се усмихваше. Сега тя чувстваше баща си изцяло неин. Те вдигнаха динята, но изведнъж Клара я пусна и се хвърли на врата му.

— Щастлива съм, татко! Толкова съм щастлива!

Жак сведе глава на рамото ѝ.

— Аз също, Клара — прошепна ѝ той.

Клара знаеше, че той е искрен. Прегърна го по-силно и в този миг динята отново се заби в пясъка. Обзет от радостен порив, Жак вдигна дъщеря си и я завъртя във въздуха. Да, миналото беше заличено.

Емили бе потънала в блажено спокойствие. Мария полагаше за нея майчински грижи. Сега тя подреждаше стаята. Като я видя да взема дневника ѝ, Емили каза:

— Дай ми го, ако обичаш.

Мария го погледна с любопитство и ѝ го донесе.

— Какво пишете в него всеки ден, госпожо?

— Мислите и чувствата си. Ще дръпнеш ли пердетата?

Полегатите лъчи на слънцето проникваха през прозореца.

— Да, госпожо. Но защо е толкова тайно? — попита Мария.

— Защото чувствата са интимни.

Мария сподави смеха си. Тялото ѝ потреперваше като планина от шоколад.

— Не си ли съгласна? — попита Емили, заразена от смеха ѝ.

— Не, госпожо. Чувствата са създадени, за да се споделят.

Облегната на възглавниците си, Емили я гледаше.

— О, Мария, ти и аз принадлежим на два толкова различни свята — каза тя развеселена.

Мария се приближи до леглото ѝ и нежно я погледна.

— Имате ли нужда от нещо друго, госпожо?

— Не, иди да си починеш — отвърна Емили.

— Благодаря, госпожо. Скоро ще се върна.

Мария се поклони и напусна стаята. Тогава погледът на Емили се спря на тетрадката, която държеше. Тя я отвори и се загледа в празната

страница. Имаше чувството, че тази страница е особено важна и че трябва да я изпише. Да, със съкровени мисли и чувства. Тя съзнаваше, че африканците, та били те и роби, имат по-свободна душа от нейната. Започна да пише. Да можеше да излее душата си! Важно беше, особено днес.

Конете дефилираха пред тълпата на фона на морето. Хората викаха възбудено, а колите премерваха скорост с ездачите. Войниците съперничеха на робите в ездата. Докато двама войника си оспорваха първото място, Клара, в свръхнапрегнато състояние, беше сграбчила ръката на баща си. Госпожица Търстън едва можеше да говори от вълнение. Прюданс я погледна.

— Ето го вашият! — извика тя.

— Давай! — крещеше Сюзан.

— Размърдай се, дявол да те вземе! — добави госпожица Търстън.

Всички викаха, а войниците препускаха безспирно в галоп. Гувернантката изглеждаше съкрушена, с отпуснати рамене и издадена напред долна устна.

— Ето докъде ме доведоха съветите на гарнизона — процеди тя, като скъса едно малко листче хартия.

Жак се обърна към нея усмихнат:

— Направили ли сте облог за следващото надбягване, госпожице Търстън?

— Те се готвят! — извика Прюданс, като видя в далечината една непълна редица от коне и ездачи, готови да стартират. Слънцето залязваше зад тях. Морето и небето се сливаха.

— Тръгнаха! — извика Жак, който беше вдигнал малкия си бинокъл, за да вижда по-добре. — Е, за кого сме? — той пусна бинокъла си и погледна госпожица Търстън с насмешка.

— Все едно — отговори тя като сви рамене.

Жак взе отново бинокъла си и остана като вкаменен. Погледът му засече Жан-Жак. Той беше сред другите ездачи възседнал Шива.

Клара весело се обърна към баща си:

— Може ли? — и тя взе бинокъла.

Прюданс извика:

— Гледайте, има едно малко момче. Гледайте!

Клара веднага видя и позна Жан-Жак. Тя свали бинокъла и го върна на баща си, без да го погледне. Тълпата беше станала на крака и всички ревяха. Малкият Жан-Жак бе изпреварил другите ездачи. Той беше трети. Сюзан и Прюданс викаха с всички:

— Давай, давай!

Жак се обърна и срещна погледа на Клара. Тълпата около тях се взриви. Жан-Жак бе спечелил надбягването с Шива.

— Видяхте ли този малък чифликчия, татко? — започна Прюданс. — Той...

Думите ѝ се разпръснаха, тъй като баща ѝ се обърна настрани.

— Татко, какво става? — питаше тя, докато Клара го тикаше в обратна посока.

Прюданс се отправи към госпожица Търстън.

— Какво има?

Гувернантката и Сюзан гледаха пред себе си, без да кажат дума. Жан-Жак, който ясно можеше да се разпознае върху Шива, размахваше победоносно ръце към ликуващата тълпа. Шива се приближи до зрителите с младия си ездач. Жан-Жак забеляза баща си. След това видя госпожица Търстън, Сюзан и Прюданс. Той не помръдна, а само сведе очи, докато Шива направи танцова стъпка върху пясъка.

— Заведете децата вкъщи, госпожице Търстън — каза Жак глухо.

След това обърна поглед към Жан-Жак и добави:

— Ще дойда след малко.

Госпожица Търстън не се помръдна.

Жак повтори:

— Отведете децата вкъщи!

Гувернантката взе за ръка Сюзан и Прюданс и се отдалечи, като мърмореше:

— Къде е Клара? Откъде е минала?

Сюзан и Прюданс още веднъж се обърнаха към Жан-Жак. Той гледаше баща им.

— Клара, Клара — извика госпожица Търстън като я забеляза малко по-далеч. — Връщаме се вкъщи. Хайде.

Тя ги повлече забързано към колите. Защо ден като днешния трябваше да бъде развален?

— Като се приберем вкъщи, няма да говорим за това на майка ви — каза гувернантката, когато се качваха в колата. — Нищо няма да кажем. Ясно ли е?

И тя направи знак на кочияша да им помогне да се качат.

— Защо си дошъл? — попита Жак сина си.

Шива лъщеше от пот. Дрипавите панталони на момчето бяха влажни. То наведе глава.

— Когато ви оставих живи, аз убих спомена си за вас — каза Жак със суров поглед.

— Исках да спечеля — отговори просто малкото момченце, като гледаше баща си с големите си очи. — Заради вас.

Жак сведе поглед. Мислите му се насочиха към Ева.

— Къде е майка ти?

— Тя не знае, господарю — каза детето, като се оправдаваше. — Тя не знае, че съм тук.

Жак вдигна ръка и докосна шията на коня.

— Исках да спечеля заради вас — повтори спокойно Жан-Жак.

Когато колата потегли, оставяйки назад карнавала и магията на плажа, нито госпожица Търстън, нито някое от трите момичета погледнаха назад.

Мария влезе безшумно в стаята. Емили беше заспала над дневника си. Негърката го взе от ръцете ѝ, без да я буди. Страницата беше изписана. Затвори тетрадката и я сложи на място. Като видя спуснатите пердета, тя се приближи до прозореца и ги вдигна, тъй като вече се здрачаваше. Мария погледна безразлично през прозореца, чу вик, вик на ужас, който идваше отвън. Вгледа се в полумрака, за да види какво става. Силует на жена, приличен на привидение, се приближаваше. Хората се отдръпваха от нея. Мария се напрегна, за да види. Беше Ева. Призракът на Ева се беше върнал от страната на мъртъвците. Мария изрева. Емили се събуди и подскочи.

— Какво има?

Мария се махна от прозореца и избяга от стаята ужасена.

— Какво има? Какво става? — попита Емили изплашена.

Като погледна към прозореца, тя стана и се отправи натам предпазливо. Под силата на шока почувства силен гърч, който изпъна цялото ѝ тяло. Тя се улови за ръба на прозореца. Отвори уста и вик на болка разкъса нощта. Нов непоносим болезнен пристъп я прониза. Като чу този вик, Ева се огледа наоколо и я видя да се поваля пред прозореца. Виждайки Мария да бяга от къщи и от нея, тя извика:

— Тя има нужда от помощ! Госпожа Бовилие има нужда от помощ.

Но Мария беше изчезнала, както и всички останали. Ева се озърна, без да знае какво да прави. След това погледна към стаята на Емили и забърза към нея.

Намери я лесно и влезе вътре. Емили лежеше на пода, не издаваше никакъв звук, но тялото ѝ се гърчеше в родилни болки. Ева се обърна към вратата и извика:

— Мария!

Но отговор не последва. Тя отново погледна Емили. Трябваше да се направи нещо, за да ѝ се помогне. Искаше да избяга, но се приближи и с мъка успя да я повдигне. Емили отвори очи и се вгледа втренчено в Ева, която я държеше в ръцете си. Тя се усмихна и затвори клепачи. Тялото ѝ потрепери от нова контракция. Чу се стенание. Ева я издърпа до леглото и я постави на него. Гледаше като обезумяла около себе си.

Беше попаднала в клопка. Все пак имаше изход. Очите ѝ се отправиха към вратата. Искаше да стане и да си отиде. Тя просто беше дошла да търси сина си, който беше изчезнал и според селяните е отишъл да участва в надбягване заради баща си. Но трябваше да се махне отук. Отново очите ѝ се спряха на Емили, която я гледаше с далечен поглед. Без страх, без заплаха тя молеше за помощ.

Ева протегна ръцете си към Емили, която я сграбчи за китките, без да я пусне. Смутена и объркана, тя за миг затвори очи, но бързо ги отвори, защото Емили я беше стиснала по-силно от приближаващата се болка.

— Не се безпокойте, госпожо Бовилие. Аз ще ви помогна.

Тя се приближи до нея и ѝ каза:

— Напънете се.

Очите ѝ инстинктивно се спряха между бедрата на Емили, които се разтваряха, когато тя започна да вика. Ева бързо реагира. Една малка главичка, влажна и лъщяща, се появяваше на бял свят.

— Напънете се! — извика Ева, а силните ѝ ръце хванаха главата на бебето. — Напънете се!

Като усети нещо лепкаво, тя се спря. Главичката беше топла, почувства туптене в дланите си. Изведнъж тялото на Емили се изпъна. Ева извика:

— Трябва да се напънете! Дишайте и дайте напън!

Тя чакаше, като държеше малката главица в ръцете си. Чакаше Емили да започне да диша.

— Трябва да дишате, моля ви!

Изтече една минута, която ѝ се стори вечност. Емили не дишаше. Изведнъж паниката, която беше обхванала Ева, изчезна. Трябваше да извади бебето. Бързо. Тя вкара ръцете си там, където се зараждаше нов живот. Хвана здраво главата и задърпа. Бебето не се движеше — Емили също. Ева притвори очи, сякаш животът ѝ зависеше от живота на малкото същество, което държеше в ръцете си. Изведнъж бебето се плъзна заедно с поток от кръв. То се раздвижи леко, след това проплака. Ева гледаше Емили с усмивка.

— Живо е — прошепна тя.

Сълзите бяха намокрили лицето ѝ. Повтори шепнешком, макар да знаеше, че Емили е мъртва.

— Бебето ви е живо.

Слънцето изгряваше зад планините, когато колата с госпожица Търстън и момичетата пристигна пред къщата. Те бяха пътували цяла нощ, без да си кажат и една дума, вгледани в празното пространство. Кочияшът зави по дългия пращен път, който водеше към Добра Надежда. Листата на младите дъбове бяха започнали да падат. Есента бе дошла — мислеше си госпожица Търстън.

— Есента приближава — каза тя на момичетата, които не отговориха.

Жак яздеше Шива, а Жан-Жак седеше пред него. Той бързаше и пришпорваше коня, защото знаеше, че Ева е в Добра Надежда. Воден

от момчето, той стигна до едно малко рибарско селце, където намериха подслон. Там им казаха, че Ева е заминала да търси сина си.

— Във фермата, от която е дошла — казаха им, без да подозират нищо.

„Трябваше да пристигнем по-бързо“ — мислеше си той, без да знае какво го очаква. Не искаше да мисли за нищо. Трябваше да се върне. И най-вече преди госпожица Търстън и момичетата.

Клара, Прюданс и Сюзан започнаха да разтоварват колата, а гувернантката забърза към къщи, защото искаше по-скоро да види майка им. Тя беше решена да постъпи така, че Емили да не узнае какво се бе случило.

Като влезе вътре, тя се спря да си поеме дъх и да събере мислите си. След като се съвзе, оправи роклята си и сваляйки бонето си, каза високо и спокойно, колкото ѝ беше възможно:

— Ето ни, Емили!

После влезе в стаята, спря се на прага и погледна към леглото. Емили лежеше неподвижна със скръстени на гърдите ръце. Бяха ѝ необходими няколко минути, за да разбере какво се е случило.

— Емили — каза тихо тя.

Дъхът ѝ секна, когато чу Ева да отговаря:

— Тя е мъртва.

Това стана точно в момента, когато я видя. Ева седеше неподвижно и държеше един малък вързоп, увит в шал.

— Излезте! Излезте от тук! — изрева госпожица Търстън извън себе си.

При този вик момичетата, които все още бяха навън, вдигнаха глави. Те изпуснаха това, което държаха, и се втурнаха към къщи като влязоха в стаята, без да забележат Жак, който идваше в галоп. Той скочи от коня и се затича след тях като извика на Жан-Жак:

— Остани там!

Клара първа пристигна. Спря се на прага и видя госпожица Търстън да се изправя с протегнати ръце пред Ева.

— Дайте ми детето! — заповяда тя.

— Майко! — изрева Сюзан и се хвърли към леглото на Емили, като блъсна Клара и ритна Прюданс.

— Майка ви е мъртва — каза госпожица Търстън, без да знае какво да прави.

— Не! Мамо! Мамо! — изкрещяха Сюзан и Прюданс, които се строполоиха върху майка си, разтърсвайки я, за да я върнат към живот.

Жак влезе в стаята в момента, когато Ева подаваше бебето на гувернантката. Тя го погледна за миг, а Жак отвърна очи към дъщерите си, които ридяха над тялото на майка си.

— Емили? — промълви Жак.

След това погледна госпожица Търстън, която, като посочи с очи Емили, каза с равен глас:

— Жена ви е мъртва.

— А детето? — попита Клара толкова спокойно, че тонът ѝ прозвуча ужасяващо на фона на объркването, което заобикаляше Жак.
— Момче ли е?

Госпожица Търстън поклати глава. Тя не знаеше и се обърна към Ева.

— Момиче е — каза тя.

Клара погледна остро Ева, после Жак. След това бавно се обърна към тялото на мъртвата си майка. И изведнъж се хвърли към вратата, като се опитваше да отблъсне баща си. Жак я задържа. Тя се завъртя и като котка му одраска лицето. Когато ноктите ѝ се забиха в страната му, той я пусна. Тя се измъкна през вратата и извика:

— Мразя ви!

Последва пълна тишина. Дори Сюзан престана да плаче. Тя видя баща си да протяга ръце към госпожица Търстън. А тя държеше бебето в скута си, устоявайки на безмълвната му молба. Ева с наведени очи тихо напусна стаята.

— Мога ли да видя детето си? — попита Жак, като все още протягаше ръце към госпожица Търстън.

Тя с неохота му подаде бебето, а след това се приближи към Сюзан и Прюданс.

— Елате, деца — каза тя, като събра цялото си хладнокръвие.

— Не! — извикаха двете малки момичета, здраво вкопчени в трупата на майка си.

— Хайде, моля ви...

Гувернантката ги хвана здраво и ги изведе навън. Обляна в сълзи, Прюданс се обърна към баща си, който стоеше до прозореца и държеше бебето в ръце. Госпожица Търстън леко я побутна навън.

Жак стоя така минути, които му се сториха часове. Мъничкото човешко създание, което държеше в ръцете си, леко се раздвижи. Ръчичките му отблъснаха шала, с който беше повито, и се протегнаха към лицето му със смешни движения. Едно пръстче го докосна. Той го погледна, а сякаш и то го гледаше. Малкото пръстче остана до страната му. Жак отмести очи към жена си. Косите ѝ описваха на възглавницата дългата руса плитка, а лицето ѝ изразяваше спокойствие.

Жак се приближи до леглото с бебето в ръце и се вгледа в тялото. Една сълза бавно се плъзна по страната му и падна. Малката ръчица продължаваше да го милва по лицето, а сълзите се стичаха свободно. Жак притисна бебето до себе си и зарови лице в хладината на шала.

— Емили — прошепна той.

4.

Емили беше почти на седем години. Не се отличаваше с красотата, напротив, беше малко грозновата, но нейната жизненост ѝ придаваше нещо много по-ценно от красотата. Косите ѝ бяха меки и уроците по сресване, които ѝ налагаше госпожица Търстън, рядко преминаваха без сълзи. Гувернантката бе единствената майка за Емили и тя я обожаваше. А и възрастната госпожица Търстън беше запазила за момиченцето специално кътче в сърцето си. Според нея Емили изглеждаше много по-малка, отколкото другите на нейната възраст. Но нито една от тях не беше така жизнерадостна и щедра. Истинско удоволствие бе да накараш малката Емили да се труди.

Но нещата не бяха толкова прости. Детето растеше самотно. Сестрите ѝ, много по-големи от нея, бяха станали почти жени — млади и независими госпожици. Клара се държеше най-грубо с нея. Тя не я обичаше и я упрекваше за смъртта на майка им.

— Какво става, Клара? — попита Емили, тъй като тя бе връхлетяла в стаята и я гледеше яростно. — Ела и погледни през прозореца. Жан-Жак язди кон и прескача препятствията. Виж.

— Би трябвало да работиш, Емили — скара ѝ се тя, — вместо да гледаш през прозореца.

— Но аз свърших.

Усмивката ѝ угасна, когато видя Клара да поставя пред нея семейната Библия и с яд да я отваря.

— До довечера ще четеш Библията!

— Но аз вече съм я чела — отвърна Емили съкрушена. — Госпожица Търстън най-напред ме кара нея да чета.

— Е, добре, ще започнеш отначало.

— Ти не обичаш френския.

— Ще се занимаваш с това по-късно, а сега ще четеш Библията, докато се научиш на подчинение.

Като каза това, Клара напусна стаята.

Емили гледаше дебелията книга и си мислеше, че Клара има право. Тя я упрекуваше за смъртта на майка им. Защо иначе все още ѝ дава Библията? Очевидно Емили трябваше да спечели прошката. Тя се огледа наоколо. Чувстваше, че ѝ е невъзможно да остане повече затворена, докато Жан-Жак стоеше навън, на слънце, и яздеше Шива. Прюданс беше на любимото си място — в избата, а Сюзан би трябвало да е отишла някъде с Тис.

Емили реши да не стои повече вътре и безшумно отвори прозореца. Вдигна полата и фустата си, праметна през прозореца малкото си краче, обуто в тънка ботинка, хвърли за последен път поглед към вратата и изчезна навън, на слънце, към своето убежище.

Надгробният камък беше скромнен — само един кръст. Но гравиранието върху него думи бяха необикновени. Това бе първото нещо, което Емили се научи да чете сама. Беше изминала една седмица оттогава, когато всичко, на което я бе научила госпожица Търстън, си дойде на мястото. Драскулките се бяха превърнали в думи, думите бяха създали образи, а образите — майка ѝ. На камъка беше написано: „Емили Бовилие — обична съпруга на Жак Бовилие и майка на Клара, Сюзан, Прюданс и Емили. Нека Бог я прегърне милостиво.“

Под тези думи стояха датите 1788–1827. Като си помагаше с пръсти, Емили сметна, че майка ѝ трябва да е била на около четиридесет години, когато я е родила и когато е умряла. Но от какво е починала? Дори дневникът ѝ, който преди години беше намерила на тавана сред старите вещи, не даваше обяснение. Емили се приближи до една малка канара недалече от гроба на майка си. Тъкмо се канеше да я повдигне, когато съзря Жан-Жак на Шива.

— Жан-Жак! — извика Емили и се впусна към него.

Момчето спря коня си и скочи на земята.

— Госпожице Емили — каза той и леко се поклони.

— Яздиш толкова добре, Жан-Жак. Кой те научи? — попита тя с нежна усмивка.

— Баща ви, господарят — отговори той със сведени очи.

Емили застана пред него:

— Погледни ме!

Момчето се подчини. Тя сви рамене малко притеснена, защото искаше да му разкрие една тайна.

— Къде е майка ти, Жан-Жак? — попита простичко тя.

— Замина преди години — отговори той като отново наведе глава.

Емили разбра, че той правеше това инстинктивно. Тя се любуваше на наклонената му глава, на блестящите му черни коси, на тънкия му нос, на очите, които под спуснатите мигли изглеждаха много тъмни. Жан-Жак имаше по-мургава кожа от нейната.

— Защо? Защо е заминала майка ти?

— Баща ви ѝ върна свободата.

— А ти?

— Ще стана свободен, когато навърша двадесет и пет години.

Емили повярва, макар да знаеше, че скоро всички роби ще бъдат свободни. Къщата постоянно беше пълна с хора, които говореха само за това. Но единствено баща ѝ намираще робството за несправедливо. Как можеше едно човешко същество да притежава друго?

— Говори ми за майка си — каза Емили. — Къде живее тя?

— На брега на морето — отговори само Жан-Жак.

— Хубава ли е?

— Да.

— Искам да ти покажа нещо — каза тя и го хвана за ръката.

Той леко се отдръпна, но тя здраво го държеше. Погледна го. Той беше много по-голям от нея.

— Това е тайна, но искам да ти я разкрия.

Тя го задърпа към семейната гробница. Жан-Жак рязко се спря.

— Не мога да отида там — каза той.

— Но трябва. Трябва да съм до гроба на майка ми, за да ти го кажа.

— Не — упорстваше момчето. — Нямам право да се приближавам до гроба на госпожа Бовилие.

— Клара ли ти го каза? — попита Емили, като го гледаше право в очите.

Жан-Жак кимна утвърдително.

Емили тръгна отново, правейки му знак да я последва.

— Искам да ти покажа нещо и затова трябва да съм до майчиния ми гроб.

Тя се спря и се обърна. Жан-Жак стоеше на същото място.

— Сега, когато се научих да чета, разбрах всичко.

Той се поколеба за миг.

— Твоят баща е и мой баща, не се страхувай — каза тя усмихната, когато тъмните му очи срещнаха нейните.

Тя хвана ръката му и този път той я последва. Когато стигнаха до гроба, Емили се приближи до една канара, внимателно я повдигна и под нея се показа една черна книга. Това беше дневникът на майка ѝ. Тя го отвори, а Жан-Жак я гледаше сдържано, дори с недоверие.

— В тази стара книга се говори за теб — каза Емили, като отправи очи към него.

— Какво е това?

Жан-Жак не разбираше какво иска да каже Емили.

— Това е дневникът на мама. Сега, когато мога да чета, вече знам всичко.

Тя бързо се огледа наоколо и прошепна пак с усмивка:

— Нали на никого няма да кажеш?

Момчето бавно поклати глава. То не отместваше поглед от дневника.

Не разбираше какво толкова може да има в тази книга и защо ставаше въпрос за него.

Сякаш за да отговори на мислите му, тя каза:

— За тебе е написано отделно, Жан-Жак.

След това започна да чете, като наблягаше на всяка дума: „Детето се роди тази нощ — тя погледна Жан-Жак. — Беше 7 март, а годината 1820 — Емили му се усмихна и отново върна очи към дневника. — Това се случи в нощта на бала. Детето на моя съпруг е родено от една робиня, Ева. Нарекоха го Жан-Жак.“

Момчето слушаше объркано.

— Ти си това! — каза Емили възхитена и сложи пръста си върху страницата, да не забрави докъде е стигнала.

Тя продължи да чете: „Болката, която изпитвам, не може да бъде справедлива. О, Господи, ако не сте отвърнали от нас очи, дарете ме със син.“

— Но той не е отговорил на молбата ѝ — каза Емили.

Тя се спря, за миг срещнаха погледи, след което продължи:

— Майка ми е умряла, когато съм се родила, защото не съм била момче.

— Не! — отсече Жан-Жак. — Не е вярно.

— Тогава защо е умряла?

— Емили! Къде сте, детето ми? Емили! — извика госпожица Търстън, като с това прекъсна разговора им.

Емили хвърли бърз поглед наоколо и веднага скри дневника под канарата.

— Нали няма да говориш за това? — попита го тя умоляващо.

Жан-Жак поклати глава.

— Емили! Би трябвало да учите сега.

Гласът на гувернантката се приближаваше. Момичето хвърли още веднъж поглед на брат си, след което се обърна и започна да тича.

— Идвам, госпожице Търстън.

Жан-Жак погледна канарата, където беше скрит дневникът, а след това малкото момиченце, което, изглежда, се интересуваше от него и дори го обичаше като брат. Той почувства как сърцето му трепна и се затича към Шива. Най-после имаше някой, освен баща му, който знаеше истината за неговия произход и я приемаше с топлина.

— Но какво означава „дневник“? — попита Емили госпожица Търстън, когато се прибраха вкъщи.

— Тетрадка, в която човек описва това, което се е случило през деня — отговори гувернантката.

— А мислите си? — искаше да узнае момиченцето.

— Да. Защо не? — отвърна госпожица Търстън, поглеждайки Емили. — Но защо ме питате за това?

— Защото искам да си водя дневник — каза радостно момичето, като пхна малката си ръчица в нейната.

— Я виж ти! Точно като майка си!

Страницата беше свършено чиста, миришеше на хубаво. „Дори мастилото, в което съм потопила перото си, издава приятен мирис“ — мислеше Емили, като започна да пише в горната част на страницата. Беше 27 октомври 1834 година. Перото на Емили старателно изписа буквата Ж.

Жан-Жак се огледа, когато чу да го викат. Емили тичаше и размахваше една малка тетрадка. Като стигна до него, тя се спря задъхана и му я предаде.

— Виж, Жан-Жак, имам дневник!

Момчето го погледна за миг и се усмихна.

— И вече писах в него. Гледай! — продължи тя.

Тя прелисти страниците и пак му я подаде:

— Ето какво съм написала за днес.

Изчака да го прочете, но вместо това той наведе очи. Изражението ѝ се промени.

— Не можеш ли да четеш?

Жан-Жак поклати глава. Емили взе дневника, погледна го внимателно и започна да чете на глас: „Жан-Жак ме обича.“

Тя отново му подаде малката книжка и нежно му се усмихна.

— Нали е вярно? — попита тя.

Той кимна утвърдително.

— Жан-Жак! — чу се гласът на Жак Бовилие.

— Татко е — каза Емили, като затвори дневника и го притисна до гърдите си. — Ако искаш, ще те науча да четеш. Искаш ли?

— О, да — отговори Жан-Жак, преди да се отдалечи.

След това той се спря и се обърна.

— Благодаря — добави той и се затича през лозята към баща си.

Жак беше забелязал от известно време в погледа на сина си особен блясък. Оформяше се като хубав младеж и Жак виждаше в него искрите на щастието.

— Имам нужда от хора — каза му той и посочи един малък склон с лозя. — Овцете са влезли там. Трябва нещо да се направи.

Жак мразеше овците, които съседите му бяха започнали да отглеждат, страхувайки се, че ще дойде освобождението на робите.

— Ще отида да потърся хора, господарю.

— Трябва да ми казваш татко — каза Жак и докосна рамото на сина си.

— Татко — прошепна момчето и се затича към работниците.

Бащата се любуваше на стройното тяло на сина си, който скачаше като козле през лозята. Животът все още беше труден за

всички тях, но Жак виждаше, че момчето расте и това го правеше щастлив. Той възседна коня си. „Да, имаше право“ — мислеше си Жак.

Беше приел смъртта на Емили като божи знак. Ева беше отказала да остане, но Жак можеше да задържи сина им. Въпреки чувството на вина, което не я напускаше, тя обичаше господаря си и той бе сигурен в това. Но знаейки, че присъствието ѝ би засилило омразата на Клара, в името на сина си тя беше решила да си отиде. Добра Надежда бе домът на друга жена съпругата на Жак. Една жена, чието дете тя бе извадила на бял свят; една нежна жена, която беше умряла в ръцете ѝ; жената на Жак, към която Ева изпитваше дълбоко уважение. И тя се беше върнала в крайбрежното селце...

Въпреки че с течение на годините Клара охладня към баща си, той вярваше, че един ден тя ще приеме Жан-Жак. Но се лъжеше. От момента, когато беше открила, че още обича баща си, и видяла, че тази любов се разбива от Жан-Жак, омразата ѝ нямаше граници. Сякаш най-чистият миг от живота ѝ беше изтръгнат.

Клара беше станала очарователна. Висока и стройна, с лице, обгърнато от блестящи черни коси, тя имаше бадемови очи и чувствена уста. Клара съзнаваше чувствеността, притаена в нея, и понякога това ѝ пречеше. Тогава тя освобождаваше инстинктите си в гняв.

Имаше хармонична походка и като че ли се плъзгаше по земята. Често, както и днес, ѝ се случваше да се разхожда в някое имение на Добра Надежда. Причините за това бяха различни.

Днес тя търсеше Сюзан. Не я викаше, просто ходеше и се оглеждаше настрана, знаейки, че ще я намери.

Господин Ботма и един друг човек бяха дошли да видят баща ѝ. Синът му Тис не беше с тях, значи трябва да е със Сюзан. Клара чу крясък на птица. Тя се усмихна и се отправи безшумно в посоката, откъдето идваше звукът.

Сюзан също го беше чула. Застанала под едно дърво, тя чакаше Тис.

— Тис? — извика тя.

Сюзан бе прелестна със златните си коси и идеалното си лице. Нищо в неговото изражение и форма не можеше да отнеме лъчистата

му красота.

При втория вик Сюзан се обърна. Шумът идваше зад нея. Това беше Тис. Тя не можеше да свикне с неговата хубост. Колко го обичаше! Дъхът ѝ секна, когато ръцете му я обгърнаха. Силните му, сигурни и нежни ръце!

— Сюзан! — каза той с въздишка.

Тя зарови глава под брадичката му. Той се наведе, извърна леко лицето си и докосна страната ѝ, преди да достигне устните.

— Баща ти там ли е? — попита Сюзан.

— М-м — отговориха устните му върху нейните.

— Защо?

— Робите — каза той.

Клара ги беше видяла, но не ги извика. Тя остана там, където си беше, без те да могат да я видят. Гледаше ги напрегната, сякаш ръцете на Тис милваха нея, а не Сюзан.

Сюзан хвана ръката на Тис, която се беше плъзнала в дантеления ѝ корсаж. Едно малко седефено копче изхвъркна. Тя прошепна нещо с негодувание, но се дръпна назад, защото пръстите му достигнаха до гърдите ѝ.

— Не! — извика тя.

— Сюзан! — въздъхна той. — Сюзан!

Ръката ѝ отмести неговата.

— Не! — повтори тя, когато той я повали на земята и се наведе над нея.

Тис чувстваше как бие сърцето ѝ, търсеше с поглед очите ѝ. Тя поклати глава. Тогава той се усмихна и се опита да закопчее корсажа ѝ, но едно копче липсваше.

— Къде ми е копчето? — попита тя с насмешка.

Тис ококори невинно очи. Сюзан го блъсна и той се търкулна по гръб.

— Къде ми е копчето?

Тис повдигна рамене и дръзко се усмихна.

— Къде ми е копчето? — смееше се Сюзан.

Той я привлече към себе си и силно я прегърна.

— Ще го потърсим твоето копче — каза Тис, преди устните им да се срещнат.

Клара стоеше неподвижна, но се обърна, когато чу острия глас на Уилям Ботма. Той беше вбесен и му бе все едно дали жените можеха да го чуят.

— Да, Жак, щом ви питам! Решението, което вземате, от какво е продиктувано — от общите ни интереси или от вашия пенис?

Жак не обърна внимание на обидата.

— Заставам на страната на правосъдието, Уилям — дори то да е между краката ми.

Човекът, който беше с Ботма, Йоханес Вантер, се усмихна и се облегна на стената на плевнята.

Уилям Ботма сниши глас и прониза с очи Жак.

— Значи няма да се борите за правата ни? — каза той треперещ от гняв. — И няма да се намесите, когато англичаните съдят Силие.

— Ако Силие не е малтретирал робите си, няма от какво да се страхува — отвърна спокойно Жак.

— Той е господар на тези роби! — заяви Ботма яростно. — С какво право ще го съдят? Както земята му принадлежи, така и робите са негови!

— Робът не е парче земя, което може да се притежава. Да го тъпче с крака! — извика Жак с негодувание. — Не може да господства над душата му, Уилям!

— Душата ли? Робите нямат душа. Но къде е вашата, приятелю? — каза той, като присви очи. — Прокълната от всевишния!

Той си тръгна, за да се опита да успокои гнева си, но това му беше невъзможно и се върна обратно.

— Робите ни бяха продадени от англичаните, Жак. Купихме ги доста скъпо и се разполагахме с тях. Да не би англичаните да са ги хранили? Не — ние!

В гнева си Уилям Ботма беше започнал да говори на африкаанс.

— Добре, нека ни ги вземат! Но чуйте добре какво ще ви кажа. Вие също ще загубите. Всичко това — и той протегна широко ръце — ще се превърне в едно нищо.

— Става дума за хора, Уилям.

— За роби! — възрази Ботма.

— Много добре — извика на свой ред Жак — но роби, за които сме обезщетени.

— А, и вие вярвате на англичаните? — изръмжа Уилям, разярен до крайност.

— Да — отговори Жак.

— Ние сме ипотекирали тези роби. Стимулирани от англичаните, сключихме заем въз основа на цялата стойност, а сега — ето че ни предлагат само половината. И казвате, че това е приемливо и справедливо! Но ние ще сме им длъжници, приятелю! Ще им дължим пари, които нямаме и които не ще можем да спечелим без работна ръка.

Той отново посочи Добра Надежда с гняв.

— Кажете сбогом — подхвана той, като гледаше втренчено Жак.
— Кажете сбогом на всичко това, което е било вашият труд!

Жак не се помръдна. Дали Ботма имаше право, или не — той не отстъпи.

— Бихме могли да говорим с тях — предложи той.

— Да говорим! — избухна Ботма. — Да им говорим ли? — повтори той като погледна другия човек и се изсмя. — Ние им говорихме вече. Но вие бяхте там, когато „говорихме“ на важния английски губернатор. Та той не ни изслуша дори — каза Ботма, наблягайки на всяка сричка. — Чуват ли се гласовете ни в хубавия им Парламент?

Жак мислено призна, че Уилям Ботма беше прав.

— Няма да чакам да ми вземат земята, за да защитавам това, което ми принадлежи — продължи Ботма. — Няма да ми отнемат езика!

Той си тръгна, но изведнъж рязко се обърна към Жак:

— Не забравяйте. Жак, че за „тях“ ние сме само чужденци. Чужденци в собствената си страна!

Като стигна до коня си, той погледна Йоханес Вантер и попита:

— Къде е Тис?

— С момичето — отговори безразлично Йоханес.

— Тис! — изрева с отвращение Ботма.

Тис наостри уши, като чу гласа на баща си, но не се помръдна и не отговори. Седеше на земята, а Сюзан се беше облегла на коленете

му. Тис процеждаше песъчливата земя между пръстите си, а тя падаше върху полата на Сюзан.

— Всичко е тук, в тази земя, Сюзан. Всички чудеса и цялата красота на страната ни са тук.

Сюзан търкаляше малкото седефено копче върху една купчинка пръст, като оформяше пътечка.

— Когато говориш за това, забравям страха си — каза тя.

— От какво се страхуваш?

— От Африка.

Тис я прегърна силно, притискайки я до коленете си.

— Но Африка е чудесна — каза той.

— Такава е, когато ти говориш за нея.

— Какво искаш да кажеш?

— Ти говориш така, сякаш си част от нея, сякаш си излязъл от земята ѝ.

— Да, оттам съм излязъл. Ти също, Сюзан.

— Може би това ще стане един ден благодарение на тебе.

Тя отметна назад главата си, за да му се любува. Погледнат отдолу нагоре, изглеждаше много смешен.

Тя замълча, а той безмълвно я съзерцаваше.

— Мисля, че те обичам, Тис, но се страхувам.

— Тис, къде си? — извика отново Ботма.

Тя се обърна и го погледна.

— Омразата е обзела сърцата на хората, Тис. Тя разделя дори и бащите ни.

Той я целуна по нослето, а гласът на баща му отново отекна:

— Тис, тръгваме!

Тис беше хванал с ръце лицето на Сюзан. Пръстите му си играеха със златните ѝ коси.

— Утре ще се видим ли? — попита той.

Сюзан кимна с глава. След това стана много сериозна и каза:

— Няма да ме насилваш, нали, Тис?

Той замълча.

— Обичам те, но трябва...

Целувката му ѝ попречи да продължи.

— Когато поискаш, аз ще разбера — каза той.

— Да, Жак, аз ви изслушах — каза Ботма от коня си. — Жалко, че сте се оставили на жените от вашето семейство да ви поставят под английско влияние. Когато загубите всичко, ще признаете, че съм имал право.

Той още веднъж се огледа около себе си предизвикателно и извика:

— Къде е?

— Дано се лъжете, Уилям — каза спокойно Жак. — Надявам се да е така.

— Надеждата никога не е създавала нацията! — отвърна Уилям и видя сина си да тича към него. Сюзан ги наблюдаваше отдалече.

— Каза ли довиждане — подхвърли той на Тис, който го гледаше недоумяващо — на това момиче? — обясни Ботма, посочвайки Сюзан с едно повдигане на брадата.

След като каза това, той грубо дръпна юздите на коня си и тръгна в обратна посока, като остави след себе си облак от прах.

— Довиждане! — каза решително той на Жак, преди да потегли в галоп, следван от Йоханес.

Тис се метна на седлото.

— Говорете на баща си, Тис. Насилието няма да реши проблема.

Младежът не отговори. Той се чувстваше притиснат между баща си и Жак.

— Ще му говоря — каза той, като погледна Сюзан и последва Ботма.

— Какво ще правите?

Жак се обърна при въпроса на Прюданс. Косите ѝ бяха в безпорядък, а дрехите изцапани. Целия ден тя беше прекарала в избата.

— Молил съм те да не ходиш в избата — каза Жак.

Тя беше станала хубава девойка със здраво тяло и енергично лице.

— Но защо, татко? Това е, което обичам.

— Не си вече дете! — отговори грубо баща ѝ, изкарвайки на нея лошото си настроение.

— Но уча се да се занимавам с имота. Господин Клодел ми показва...

— Стой настрана от мъжете, Прюданс! — извика той.

Той си тръгна, но тя го последва.

— И какво да правя? Да стоя безучастна по баловете? Или да се занимавам с шев? Мразя това!

— Ти си жена! — отвърна Жак, сякаш тази констатация изчерпваше въпроса.

Откритото лице на Прюданс изразяваше дълбоко учудване.

— Това, че съм жена, трябва ли да ми попречи да обичам работата?

— Но това е мъжка работа!

— А жените да вървят по дяволите!? Не, татко.

Той се беше отдалечил, за да избегне спора, но тя не го пускаше.

— Искам да ви помогна да управляваме един ден Добра Надежда.

Жак се спря и я погледна:

— Управлението ще се извършва от тези, които са годни да се заемат с това.

— От Жан-Жак ли искате да кажете? — попита Прюданс с треперещ от гняв глас.

Жак кимна утвърдително и си тръгна.

— Защото е мъж ли?

Тя хвана баща си за ръкава и го дръпна назад, но когато срещна погледа му се поколеба. Най-накрая, като отметна назад глава каза предизвикателно:

— Когато мъжете говорят само за предстоящата разруха, жените се подготвят да я възпрат. Добра Надежда ще продължи да живее, аз ви го казвам, напук на Ботма и всеки друг! Дори и на вас!

Тя се обърна, за да се върне към избата, но изведнъж се спря и показа заплашително с пръст вратата на постройката:

— Там ще се науча как да спася Добра Надежда.

Прюданс изчезна в избата, а Жак отпусна глава. Беше твърде изморен, за да продължи спора. Прюданс го изморяваше повече от всеки друг, дори и от човек като Ботма. Тази мисъл го наведе на размисъл: „Прюданс, която нямаше още осемнадесет години, беше силна като мъж. Но какво значение имаше това? Тя си беше жена и

дори да не си даваше сметка за това, тялото ѝ го разкриваше пред мъжете.“

Облегната на стената на избата, Прюданс се мъчеше да възвърне спокойствието си като дишаше дълбоко. Все още се страхуваше от баща си. Думите ѝ не го показваха, но като малко момиченце трепереше пред гнева му. Но защо баща ѝ трябваше да избере за нея пътища, за които тя не искаше и да знае?

Сюзан изпита пред Клара същото объркване. Клара беше изникнала пред нея веднага след като Тис си бе заминал.

— Обичам го и ми е все едно какво мислиш за него — извика ѝ тя в лицето.

— Обичаш ли го? Знаеш ли поне значението на тази дума? — попита Клара с подигравателен тон.

— Не, Клара, тази дума за тебе няма значение. Ти, която смяташ, че Ботма са по-нисши от нас! Но нека се огледаме. С какво ги превъзхождаме, ако любовта е непознато чувство за нас?

— Може би там е причината — каза Клара.

Сюзан смаяна гледаше сестра си.

— Ти изопачаваш всичко, което ти кажа. Човек не може да говори с тебе.

Тя искаше да избяга, но Клара я хвана за ръката.

— Ти не разбираш ли, че искам да те предпазя?

— От Тис ли? — попита Сюзан, като се освободи насила.

— И от чувствата ти, Сюзан. Те са фалшиви... Това, което изпитваш към Тис, е съчувствие, а не любов.

— О, не — отговори Сюзан, бавно поклащайки глава.

Никога досега тя не се беше осмелявала да се противопостави на сестра си, но любовта ѝ към Тис я изпълваше със сила, защото беше чиста и истинска.

— Обичам го с цялото си същество. Той е завладял мислите ми. Когато ме докосне... когато ръцете му...

Клара реагира така, сякаш я бяха изнасилили. Тя замахна и удари Сюзан. Силата на Сюзан се стопи. Сълзите изгаряха очите ѝ.

— Видях те с този представител на бурите! — изрева Клара. — Видях ви като животни, водени от нагона.

— Обичам го! — извика Сюзан.

— Както баща ни обичаше онази робиня — отвърна Клара.

Тишината падна между тях. Клара бе стигнала до своя предел. Гласът ѝ се смекчи, сякаш за да утеша Сюзан:

— Не е различно, Сюзан. Опитай се да го разбереш.

— Ти смяташ, че Тис не струва повече от един роб?

Думите се бяха изплъзнали от устата, като че ли „истинската“ Клара изведнъж се беше появила. Клара обходи с поглед корсажа на сестра си. Усмихна се, като видя конца, където липсваше малкото седефено копче и внимателно приближи двата края на корсажа.

— Няма да ме промениш — каза Сюзан, която не искаше да се предаде пред красноречивото мълчание на сестра си.

Най-после Клара вдигна очи и се вгледа в Сюзан.

— Но неговото семейство ще успее може би.

Думите на Клара заплашваха да се превърнат в реалност у семейство Ботма. Тис беше седнал до грубата дървена маса, която заемаше средата на стаята. Баща му, наведен към него, говореше, изразяваше се бавно, но атмосферата беше наелектризирана.

— Сюзан не е този род момиче, което на драго сърце бих приел вкъщи.

Господин Ботма отмести лактите си от масата, тъй като жена му Тереза поставяше купа с храна пред него. Тя също беше напрегната.

— Когато станеш по-голям, ще разбереш, че съм имал право.

— Не, татко — каза спокойно Тис. — Когато стана по-голям ще се ожена за Сюзан.

От печката, където пълнеше друга купа за Тис, Тереза отместваше поглед от сина си към Уилям. Застанали прави до майка си, дъщерите наблюдаваха сцената и чакаха да бъдат обслужени мъжете. Те предполагаха, че баща им ще избухне, но това не стана. Ботма въртеше с показалец купата си.

— Е, добре, ще говорим за това друг път — заяви той, като погледна сина си в момента, когато Тереза слагаше пред него вечерята.

Но Тис не погледна храната, а отправи поглед към майка си, която пълнеше купата на една от сестрите му, Тарси. Тя беше още дете — крехка, руса и напълно различна от Анна, по-голямата от тях. Анна беше тъмнокоса като всички в семейството. Тис имаше слабост към по-малките си сестри. Той мислеше за тях, докато баща му казваше молитвата. Повече от него те бяха жертва на тесногръдието на

родителите си, затворени в тази малка къщичка — бедна, но чиста, където всяко кътче блестеше. Това беше изява на вътрешна гордост.

— Не разбирам защо не я обичате — каза Тис, който беше започнал да се храни. — Защото господин Бовилие не е съгласен с вас ли?

Баща му прекъсна вечерята си.

— Храни се, Уилям — каза тихо жена му, която беше седнала до него, но той не ѝ обърна никакво внимание.

Облегнал лакти на масата, той говореше безкрайно бавно:

— Защото не искам синът ми да прекъсне връзката с близките си и да бъде предател на Божиата дума.

— Кога Бог е казал, че не трябва да обичам Сюзан, татко? — попита Тис, който не можеше да скрие, че му е забавно. — Кажи!

— Иди да потърсиш Библията! — извика той.

Жена му и двете му дъщери сякаш се смалиха на столовете си.

— И ти се осмеляваш да ми говориш за момиче, чийто баща спи с робиня, сякаш Господ не осъжда този грях!

Ботма стана и отиде да търси голямата семейна Библия. Донесе я и я хвърли на масата. Жена му и двете дъщери хванаха здраво купите си, за да не се разляят, когато Библията с трясък се стовари до тях.

— Гледай тук и чети добре! Това е Старият завет, Тис. Исус Навин, 9! Второзаконие, 7! Ездра, 9!

— Храни се, Уилям — каза Тереза, като тикна пред него чиста купа и отиде да събира парчетата от другата.

— А какво казва Новият завет, татко?

Тис постави ръка на Библията. Ботма го наблюдаваше. Тис вдигна поглед към него, след което отново сведе очи към Библията. Отвори я и потърси страницата. Майка му беше права, а момичетата стояха с наведени глави.

— Послание към Ефисяните, 2. „Понеже той е нашият мир — прочете Тис, — той от два народа направи един, като разруши преградата, която ни разделяше.“

Тис погледна баща си.

— Кажи му, майко — процеди Уилям през зъби, — разкажи на сина си греха на това семейство.

— Не ме интересува семейството, татко, а единствено Сюзан.

— Ти не искаш ли разкоша и изтънчеността на Бовилие? — попита подигравателно Ботма.

— Искам да живея в мир в тази страна. Със Сюзан — добави Тис след малко.

— И ти вярваш, че англичаните ще ти позволят? Мислиш ли, че те ще ни позволят да бъдем богоизбрани, каквито сме, за да живеем в тази страна.

Уилям блъсна стола и се отпрати към ъгъла на стаята, откъдето откачи една карабина.

— Това е причината, поради която ще дойдеш с мене — отсече Ботма.

— Не се меся във вашата война, татко — каза Тис и се обърна към храната си.

— Наистина ли?

Ботма се приближи до сина си и се наведе над него.

— Не е ли това и твоя война?

— Не — отговори Тис.

Ботма се изправи. Той го погледна с презрение. Жена му и дъщерите чакаха уплашени. Уилям се запъти към вратата. Там спря и се обърна, сякаш искаше да му даде последна възможност, но Тис не каза нищо.

— В този случай ти не си вече част от семейството.

И излезе. Вратата се затвори с трясък след него. Последва продължителна тишина. Най-накрая майката на Тис я наруши:

— Иди да намериш баща си, Тис.

Той поклати глава.

Ако Сюзан знаеше какво се беше случило в къщата на Тис тази вечер, нямаше да отиде при Жан-Жак и да търси помощ от него. Жан-Жак обичаше Сюзан. Той си припомни, че като дете тя беше сдържана, когато го закачаха. Отначало той не знаеше какво да й отговори. Сюзан искаше да се срещнат в конюшнията същата вечер, за да я заведе във фермата на Ботма. Щеше да избяга с Тис. Тя се страхуваше от Клара и точно това възпираше Жан-Жак. Но той беше решил да й помогне, когато тя му каза: „Сега разбирам баща ми и майка ти, Жан-Жак. Нищо не може да спре любовта.“

Когато в полунощ Жан-Жак влезе в конюшната, не знаеше, че Клара го чака. Тя стоеше скрита зад ъгъла.

— Здравей, Шива — прошепна Жан-Жак и помилва коня си. После се приближи до един друг кон, който беше приготвил за Сюзан, и го заведе в средата на конюшната. Шива изцвили, сякаш да привлече вниманието му.

— Ти също ще дойдеш.

Жан-Жак отиде да търси седло за Сюзан.

— И ти като мене обичаш нощта, нали, Шива?

Той се спря, защото му се стори, че чу някакъв шум.

— Госпожице Сюзан? — извика той съвсем тихо.

Доближи се до вратата и погледна навън. Нямаше никой. Момчето се върна при коня на Сюзан, за да завърже юздите. Другият кон се изправи на задните си крака. Жан-Жак го хвана за юлара.

— Какво има? Успокой се!

Опита се да го успокои, но не успя. Сега пък Шива започна да ритя. Жан-Жак се огледа да види дали някоя змия не се е промъкнала в конюшната, но почувства нещо и се спря. След това чу шум и се обърна. Малки пламъчета горяха под сламата. Жан-Жак се впусна към коня на Сюзан, хвана го за юлара след това и другия и ги повлече към вратата.

— Елате, елате — викаше им той.

— Жан-Жак!

При този вик на ужас той се спря на вратата. Беше Сюзан. Под качулката ѝ се виждаха широко отворените ѝ от уплаха очи.

— Гледай, Жан-Жак, гледай!

Той се обърна и видя как пламъците се изкачват до тавана като огромни огнени пипала. Те проникваха навсякъде. Искеше да се върне в горящото помещение.

— Не! Не можеш да отидеш там! — извика Сюзан, но не успя да го спре.

— Шива!

— Жан-Жак!... Къде си? — викаше Сюзан сред бъркотията от пушек, пламъци и цвилена на коне.

Жан-Жак изкара конете, като си предпазваше лицето с ръце. Когато видя Шива, започна да шляпа и да вика:

— Хайде, Шива! Излизай!

Шива не мърдаше. Момчето се опита да я избута напред, но безуспешно. Въпреки задушаващите пламъци Жан-Жак сграби юлара и я задърпа. Но конят се съпротивляваше и отказваше да се помръдне.

— Шива! — молеше я момчето. — Трябва да дойдеш!

— Остави! — извика Сюзан, мъчейки се да проникне през дима, въпреки изгарящата топлина, която я отблъскваше. — Излез, Жан-Жак. Трябва да излезеш! — реवेशе тя и сълзите сподавяха гласа ѝ. — Ела... Моля те...

Шива изтръгна с глава юлара от ръцете на Жан-Жак, който загуби равновесие и се олюля назад.

— Излизай! Излизай! — пищеше Сюзан, без да забележи Клара, която се беше промъкнала в мрака и се връщаше вкъщи. Тя изтърва по пътя един изгорял факел.

Като стигна до ъгъла на къщата, се спря за миг и погледна назад. Горещата конюшня я накара да се усмихне, но бързо изчезна, когато Жак рязко отвори вратата и хукна към мястото на бедствието.

— Жозюа, Септембр! Бързо! — викаше той и тичаше към камбаната за робите. После яростно я заби.

Забеляза Сюзан на прага на конюшните, която беше като сянка на фона на пламъците, и се забърза към нея.

— Махни се, Сюзан! Всичко ще се срути! — извика той и я дръпна назад.

— Жан-Жак е вътре, татко! — каза Сюзан.

Жак погледна натам и тласна момичето към външната камбана.

— Звъни да дойдат мъжете! — заповяда ѝ той, като ѝ дръпна палтото, за да се покрие, и влезе в конюшните.

В първия момент той нищо не можа да различи. Горещината беше непоносима, пламъците — задушаващи.

— Жан-Жак! — извика той.

Погледна жаравата. Една огненочервена стена започваше да се пропуква. Изпълнен с ужас, Жак забеляза сина си. Въпреки че гърбът му бе в пламъци, той не преставаше да тегли Шива за юлара. Жак си метна палтото на Сюзан и се хвърли в огнената стихия.

Навън камбаната кънтеше с всички сили. Той сграбчи сина си, покри го с палтото и го измъкна навън.

— Не! — крещеше момчето. — Шива е още вътре. Не!

Мъчеше се да се освободи, за да се върне, но Жак го държеше здраво. От всички страни робите се стичаха към конюшната, викаха и търсеха вода. Мария наблюдаваше ужасена гледката от прага на къщата. Прошарената ѝ коса беше настръхнала. Сега тя изглеждаше състарена. Погледна госпожица Търстън, която беше застанала до нея.

— Боже мой, какво става? — попита глупаво тя.

Мария отговори просто:

— Пожар.

Сюзан изтича към баща си, който увиваше Жан-Жак в палтото ѝ.

— Шива... — шептеше момчето.

Жак гледаше момчето с умоляващи очи.

— Стара беше, Жан-Жак. Дошло ѝ е времето.

Със стон на пребито животно Жан-Жак падна и се сви в краката на баща си. Жак се наведе да го утеши, но мисълта да докосне живата рана на това болезнено отчаяние, го възпря.

— Конете... конете спасени ли са? — попита малката Емили, която беше дотичала от къщи придружена от Прюданс.

— О, не! — проплака Прюданс, като видя Жан-Жак.

— Как е той, татко? — попита Емили, виждайки любимия си брат, свит пред баща си.

— Цял и невредим — отговори Жак.

— Но той е в шоково състояние, татко — каза Прюданс като гледаше момчето с жалост. — Трябва да го отнесем вкъщи. Ще ви помогна. Хайде!

Но преди да е направила и едно движение, един голям къс от пламтяща греда падна и се сля с изгорелите остатъци. Прюданс подскочи. Там, като изникнала от развалините, Клара стоеше неподвижна. Тя погледна Жан-Жак, после баща си и попита:

— Ранен ли е?

— Да. Прюданс, помогни ми!

— Внимавайте, татко — каза Сюзан. — Пламъците са засегнали гърба му. Видях.

— Значи си била тук — забеляза Клара с чист като кристал глас.

Сюзан я погледна за миг. Клара се обърна.

— Няма ли да попитате какво са правили Сюзан и това момче през нощта в конюшната, татко?

Всяка дума тежеше от намеци:

— Няма ли да ги попитате, татко? — повтори тя.

— Трябва веднага да го пренесем. Хайде — каза Прюданс, без да обръща внимание на Клара.

— Какво казваш? — попита Сюзан спокойно, като се приближи до Клара. — Какво искаш да кажеш?

— Че след всичко това не за Тис Ботма трябва да си загрижена — процеди Клара, преди да изчезне към къщи.

Когато Сюзан погледна баща си, тя разбра, че Клара е постигнала целта си. Жак я гледаше учуден.

— Какво правеше, Сюзан? — попита той.

— Не е вярно това, татко — отрече Сюзан, въпреки че нищо не беше казано. — Не вярвайте на Клара. Не е вярно!

Тогава Жак погледна сина си. Той седеше неподвижно, вперил очи в горещите развалини, които представляваше конюшният. Робите изливаха кофи вода. Жан-Жак гледаше гроба на Шива.

— Какво правеше със Сюзан? — попита баща му.

Не получи отговор. Повтори въпроса си с обвиняващ тон.

— Какво правеше вътре със Сюзан?

Жан-Жак се обърна към него озадачен от държанието му.

Сюзан се приближи, наведе се и му каза:

— Кажи, Жан-Жак. Няма значение. Можеш да му кажеш.

Но той нищо не каза.

Тогава Сюзан се обърна към баща си:

— Бях го помолила да ме отведе до фермата на Ботма, за да се срещна с Тис. Трябваше да замина с него.

— Вярно ли е? — попита Жак сина си.

Жан-Жак не отговори.

— Трябва ли да сметна, че Сюзан лъже? Вярно ли е, Жан-Жак?

— Но аз ви казах — защитаваше го Сюзан. — Казах ви какво се случи. Вярно е.

— Той не си е глътнал езика, нали?

Жак не изпускаше от очи момчето. Емили, по нощница, присъстваше на сцената и изпитваше ужас. Прюданс си отиде, за да не бъде замесена в драмата.

— Говори! — изкрещя Жак и удари сина си.

Емили отскочи настрани.

— Не! — извика тя. — Спрете!

— Чуйте ме, татко! — каза Сюзан и му хвана ръката, за да му попречи да продължи. — Трябва да ме изслушате. Той щеше да ме заведе...

— Кажете ми истината! — викаше Жак, без да слуша. — Искам да чуя истината, Жан-Жак!

— Госпожица Сюзан ви я каза — отговори момчето с пламтящ поглед.

— Кажете ми я ти! — изрева Жак. — Тебе искам да чуя!

За пръв път в живота си Жан-Жак видя в очите на баща си тази осъдителна искра, която често виждаше в погледа на другите белокожи. Присъдата, която се основаваше единствено на цвета на кожата му. Все пак той намери смелост да отговори:

— Ако не вярвате, значи не искате да повярвате.

След като каза това, Жан-Жак отново обърна очи към конюшната. Това, че беше се заклел в живота на майка си никога и на никого да не казва, че е завел Сюзан при Тис, не беше обяснение за мълчанието му. Истинската причина бе предубеждението за неговата вина, което четеше в очите на баща си. Той ясно беше прозрял мислите му и нищо не можеше да каже.

Ако болката, която изпитваше на ранения си гръб, беше силна, то тази, която разкъсваше сърцето му, бе непоносима. Мислите му се върнаха към Шива — меката уста, топлият дъх, ухаещ на сено, нежните очи, които го гледаха с толкова доверие! Жан-Жак плачеше без сълзи. Плачеше тихо с душата си.

5.

— Как се пише „варвам“, госпожице Търстън? — попита Емили, която пишеше нещо в дневника си.

Гувернантката разпределяше дрехите на Емили. Правеше това два пъти в годината. Кое то не ставаше вече на малкото момиченце, тя даваше на децата на робите. Доставяше ѝ удоволствие да вижда как всяка подарена дрешка озарява с радост малките личица.

— В-я-р-в-а-м — отговори госпожица Търстън, която беше разгънала една малка рокличка. — Сигурна ли сте, че това не ви става вече? — тя смяташе, че роклята е твърде хубава, за да бъде подарена.

— Да — отвърна Емили, която усърдно продължаваше да пише.

— Напълно ли сте сигурна? — настояваше гувернантката, приближавайки се към момичето с раздиплената рокличка.

Емили скочи като пружина, за да я премери.

— Колко жалко! — въздъхна гувернантката за умалялата рокля и погледът ѝ се спря върху дневника на Емили.

— Какво пишете?

— Нищо особено, просто си попълвам дневника — отговори момичето и отново потъна в тетрадката си.

— Наистина е много красива — каза госпожица Търстън и отнесе роклята.

Емили продължи: „Не разбирам защо татко не иска да повярва нито на Жан-Жак, нито на Сюзан. Какво си мисли той?“

После спря за миг, защото гласът на гувернантката пресече мислите ѝ.

— Тези фусти са пожълтели! Трябва да предупредя Мария — мърмореше тя.

Емили отново хвана писалката: „През целия ден Сюзан се беше затворила в стаята си. Не разбирам защо стана всичко това. Какво лошо има двамата да са заедно?“

— Тези хора не знаят как се пере — продължаваше да мърмори госпожица Търстън.

Затворена в стаята си, Сюзан се чувстваше добре. Така можеше да избегне другите, особено Клара. Като чу ключът да се завърта в бравата, погледна към вратата. Това, че беше заключена, не пречеше някой да влезе — си мислеше със съжаление тя. Беше Клара. Щом я видя, Сюзан се обърна към прозореца.

— Смятам, че е време да ти припомня нещо — каза Клара, сякаш считаше за свое право да бъде там. — Спомняш ли си кръвния договор, който подписахме, когато бяхме малки, Сюзан? — продължи тя, като спокойно седна на леглото.

Сюзан се обърна, а Клара продължаваше:

— Договор, който единствено смъртта може да наруши?

Сюзан я погледна презрително, без да каже нищо. Тя мислеше, че единствено мълчанието е уместно, но това не притесняваше Клара.

— Най-последно можем да изтрием петното, което остави това момче, Сюзан. За първи път се съмнявам в чувствата на татко към него, за първи път той не му вярва. Трябва да се възползваме от това.

— Ти си била... — каза Сюзан съвсем спокойно, защото беше прозряла истината. — Ти... — повтори тя и се отправи към сестра си тласната от това внезапно откритие. — Ти си направила пожара! Ти ни накара да попаднем в тази клопка.

— Не говори глупости! — отвърна Клара с негодувание. — Ти му постави капан, за да възбудиш желанието му да има една белокожа жена. Знаеш много добре, че е така!

— Не се случва за пръв път. Опитвала си се вече да ги погубиш с пожар и нищо няма да те спре! — извика Сюзан.

Тя се втурна към вратата, блъсна я и без да я е грижа, че някой ще я чуе започна да крещи:

— Излизай! Махай се от стаята ми!

— Сюзан, моля те, успокой се — повтаряше Клара, като се опитваше да я укроти от страх да не привлече вниманието на другите.

— Излез! — изрева отново Сюзан.

Клара си тръгна. Трябваше да чака друг случай.

— Скоро ще разбереш — каза тя и се измъкна с усмивка.

Когато вратата се затвори, Сюзан се облегна на нея, сякаш за да се увери, че Клара никога няма да мине от тук. Но потресена от това, което току-що беше открила, сърцето ѝ заби силно. Трябваше да види Тис. Трябваше веднъж завинаги да се махне от Клара.

При шума на ключа в бравата се обърна и се вслуша в затихващите стъпки на Клара.

Имаше начин — трябваше да привлече вниманието на Емили. На нея единствено тя имаше доверие. Сюзан погледна през прозореца. Очакваше да я види. Прюданс стоеше пред избата с баща си. Тя отново се запита защо не искаше той да повярва. Как можеше да остави Клара да се подиграе с истината?

И самият Жак не знаеше. В дъното на душата си той се съмняваше.

— Но какво може да направи Жан-Жак, че да му повярвате, татко? — го попита Прюданс. — Сюзан ви каза, че той е искал да ѝ помогне да отиде при Тис. Защо не можете да повярвате в това?

Тя замълча, погледна баща си и продължи:

— Ако има някой, който би трябвало да разбере, това сте вие.

Жак избягваше умоляващия ѝ поглед. Тя имаше право, той трябваше да разбере. Но не разбираше ли много добре, че любовта му към Ева беше заплаха за цялото семейство и въпреки това той не можеше да се откаже от нея. Как плътските страсти можаха да го доведат дотам, че да не се интересува от нищо, да смесва доброто със злото, да пренебрегва съвестта за сметка на капризите на тялото си? Жан-Жак беше младо момче, което живееше сред очарователни момичета, — неговите собствени дъщери. Беше твърде възможно той и Сюзан да са открили заедно удоволствието.

Кръвосмешението не беше онова, което Жак не можеше да понесе, а мисълта, че Жан-Жак е спал със Сюзан. „Как бих могъл да го повярвам?“ — питаше се той. Защо? След това той прогони мислите си, защото не можеше да надмогне силата им.

— Тъй като е ваш син — каза Прюданс в отговор на незададените му въпроси, — трябва да повярвате, татко.

Лекото почукване на вратата накара Сюзан да се отдръпне от прозореца. Знаеше, че това не е Клара, просто защото Клара никога не чукаше.

— Кой е? — прошепна тя до вратата.

— Аз съм, Емили — обади се едно малко гласче. — Как си, Сюзан? — попита детето неспокойно.

— Трябва да видя Тис! — отговори Сюзан, долепила чело до вратата. — Трябва да го видя, Емили. Мислиш ли, че можеш да уредиш това?

— Но как? — запита Емили, вече възбудена от тази идея. — Не знам пътя за тяхната къща. Искаш ли да потърся ключа от стаята ти? Така ще мога да те измъкна.

— Ако отидеш днес на реката, ще го видиш на мястото, където се срещаме обикновено. Иди и му кажи какво се е случило.

— Искаш ли да го доведе? — попита Емили.

— Не. Не е възможно. Клара...

— Тя няма да узнае нищо — прекъсна я детето. — Нищо няма да й кажа, Сюзан. Ще я отведа от тук, така, че да не го види. Ще ида да потърся ключа и да доведе Тис в стаята ти.

Гласът на Емили трепереше от вълнение, докато описваше този таен план. Тя се чувстваше съучастница в приключението на Сюзан и Тис.

— Отивам и ще го доведе.

— Емили! — извика Сюзан, но момичето беше заминало.

— Емили! — повтори тя, изправена зад вратата.

Тя дишаше вече спокойно, защото знаеше, че малката ѝ сестра ще намери начин да доведе Тис. Това беше всичко, което желаше. Той ще я разбере и ще я притисне в обятията си.

— О, Емили, доведи ми Тис — промълви тя на един дъх.

Скалите по крайбрежието бяха покрити с искрящо от белота пране. На Емили, която тичаше насам, гледката се стори изключително хубава. Наведени над реката, облечените в шарени дрехи жени удряха прането срещу камъните, а песните им се носеха към планините. Онези планини с цвят на пурпур, които изведнъж потъмняваха, ако перачките загърбят слънцето, а после грейваха в миг със сребриста ослепителност погледнати срещу светлината му.

Никой не се виждаше да идва от фермата на Тис. Емили трябваше да го чака, но това ѝ беше безразлично. Тук, сред жените, тя можеше да си играе на какви ли не игри, сред тези жени, чиито лица грейваха винаги, когато я видят.

— Госпожице Емили! Как е днес госпожица Емили?

— Добре съм. Много съм добре — отговори момичето. — А вие?
— Добре сме, госпожице Емили.

С този сърдечен отговор ѝ отвръщаха винаги те. Емили се питаше как бебетата, които бяха вързани на гърбовете на майките си, не падаха в реката. Сякаш висяха над водата, която можеше да ги удави за миг. Въпреки това те не изглеждаха изплашени. „Техните малки тъмни личица са винаги толкова сериозни“ — мислеше Емили, приближи до едно от тях и го погъделичка по брадичката.

— Здравей, бебчо! — каза тя, а бебешките очички веднага се свиха, за да се усмихнат.

После малкото лице разцъфна от възхищение, докато Емили стоеше наведена над него, като го принуждаваше да се откъсне от съзерцаването на водата, която до този момент бе изцяло погълнала вниманието му.

— Бау! — каза Емили и скочи на една отдалечена от брега скала.
— Гледайте ме! — извика тя на всички бебета и техните майки.

— О! — отвърнаха майките благосклонно, но с отсянка на упрек.
— Внимавайте, госпожице Емили!

— Гледайте ме! — повтори момичето със смях.

И тя подскачаше от една скала на друга, като внимаваше да не докосне с крак простряното пране. Жените подхванаха отново своята песен и скоро Емили се присъедини към тях.

Тис отдалече забеляза Емили. Той не беше изненадан от това. Често я намираще тук, когато идваше да се срещне със Сюзан, но никога Емили не беше ги виждала. Той тъкмо щеше да отклони коня си към тайния път, по който се срещаха, когато Емили го съзря.

— Тис! — извика тя.

Тис подкара коня си срещу нея.

— Чаках те — каза задъханото момиченце, когато стигна до него.
— Трябва да ти говоря.

Тя погледна към жените, за да се убеди, че не могат да я чуят. Своята тайна би споделила само с Тис.

— Много е важно — добави тя.

Тис погледна малкото сериозно лице, което се беше повдигнало към него.

— Толкова ли е сериозно, малка Емили? — каза той и леко се изкикоти. — Какво става? Рибка ли си видяла?

— Сюзан... — отговори бързо Емили. — Трябва да я видиш, но не е лесно. Ще отведа Клара и ще ти дам ключа. Бъди дискретен, защото никой не бива да те види.

— Успокой се, Емили — каза любезно Тис. — И повтори отново всичко.

— Става дума за Сюзан — започна тя пак, втренчила големите си сини очи в него, сякаш за да се увери, че той разбира сериозността на нещата. — Миналата нощ изгоря конюшнията. Сюзан беше там с Жан-Жак, но татко не иска да повярва на това, което тя му каза.

— Какво искаш да кажеш? Какво не вярва баща ти?

Тис слезе от коня и коленичи пред Емили.

— Кажете ми какво се е случило. Не разбирам за какво говориш.

— Сюзан каза, че щяла да те види. Каза също, че Жан-Жак трябвало да я доведе до вас, но татко не вярва и я заключи в стаята за цял ден, а може би и завинаги.

Думите се блъскаха в устата на Емили.

— Трябва да те види. Искан да ти говори. Ела.

Тя сграбчи ръката му и изведнъж запита:

— Какво става? Ти също ли не й вярваш?

Тис поклати глава и се метна на коня.

— Обичаш ли Сюзан? — попита простиичко Емили. — Имаш ли й доверие?

Тис потвърди с усмивка и лицето на Емили се проясни.

— Добре, тогава всичко ще е наред.

— Ела — каза Тис, като й протегна ръка.

Емили му подаде своята възбудена от предстоящия момент, който тя толкова много харесваше. Дали ще е баща й, Жан-Жак или Тис, преживяването беше вълшебно. Здравите ръце я вдигаха във въздуха, тя сякаш летеше, докато я метнат пред себе си на коня. Емили не познаваше по-чудесно усещане.

— Трябва да направя така, че Клара да отиде някъде далеч от къщи — повтори тя. — След това ще потърся ключа и ти ще отидеш в стаята на Сюзан... Никой не бива да те вижда.

Тис се усмихна и кимна с глава. След това пришпори коня, който тръгна в галоп към къщата. Седнала пред Тис, Емили имаше готовност

да изпълни важната си задача.

Емили се учуди от лекотата, с която установи тайната връзка между Тис и Сюзан. Тя откачи ключа от кухнята, без някой да я види, дори и Мария. Изтича зад плевнята и даде на Тис ключа, като прошепна:

— Тя те чака. И бъди внимателен!

— А Клара? — попита Тис.

Емили се усмихна съучастнически.

— Не се притеснявай за нея.

Тя се затича към къщи, но изведнъж се спря:

— И не забравяй, ще останеш тук, докато ме видиш да излизам с Клара.

След като даде разпорежданията си, Емили тръгна отново.

Тис гледаше ключа в ръката си. Снощи и баща му беше заключил пътната врата. След това погледна към къщата, в която Сюзан беше затворничка. Знаеше ли тя, че през изминалата нощ той беше взел своето решение? Баща му можеше да направи каквото си поиска, за да ги раздели със Сюзан, но той бе решил да не допусне това, дори и да скъса със семейството си. Но сега, докато чакаше Емили да се появи с Клара, Тис усети, че нещо го измъчва. Той си спомни думите на Емили: „Сюзан беше там с Жан-Жак... Сюзан щеше да те види...“ Та тя нищо не му беше казала за това.

Когато Емили се върна вкъщи, срещна баща си, който излизаше. От облеклото му се виждаше, че отива надалеч. Той погледна строго Клара:

— Ще се върна веднага щом е възможно.

— Вие си въобразявате, че майка му ще разкрие истината, щом вие не успяхте? — каза Клара с предизвикателен тон като мина пред Емили, за да излезе с Жак. Емили ги последва.

— Какво може да разбере майка му? — продължаваше Клара.

— Ти оставаш да пазиш семейството, Клара — каза Жак, без да обърне внимание на думите ѝ.

Той се отправи към колата, до която чакаше Жан-Жак.

— А вие ще пазите него — отбеляза сухо Клара.

Жак се спря и я изгледа. Емили усети потока от яростни думи, готови да бликнат от устата му, но той остана безмълвен и се обърна към най-малката си дъщеря:

— Помагай на Клара, Емили. Бъди послушна.

И се приближи до колата на Жан-Жак.

Изправена до сестра си, Емили ги гледаше как се качват. Когато прекосиха двора и излязоха на пътя, тя хвърли поглед към Клара.

— Искам да ти покажа нещо много важно. Ще дойдеш ли да го видиш? — попита Емили и широко се усмихна.

— Имам работа — отговори Клара, като си тръгна.

Емили изтича след нея и я хвана за ръката.

— Но татко каза, че ти отговаряш за нас — упорстваше Емили.

— Изчезвай! — отвърна сухо Клара, освобождавайки ръката си.

— Но това е част от моята работа. Много важно е да се трудя, нали ти го каза?

Тя замълча за миг, след което извика:

— Моля те, Клара.

— В името на бога, за какво става дума?

Тя беше бясна, но Емили се усмихваше. Бе получила това, което искаше. Клара тръгна насила. Далеч от плевнята, далеч от къщи!

— Става дума за един хамелеон — обясни Емили и двете се отправиха към мястото, където момиченцето беше оставило въпросния хамелеон.

Като видя Тис да прекосява двора и да влиза в къщата, Емили се усмихна на Клара и здраво я хвана за ръката, казвайки:

— Ти знаеш всичко. Затова имам нужда от тебе.

Когато Тис отключваше външната врата, Сюзан затаи дъх.

— Тис! — промълви тя, като го видя да влиза. После се хвърли на шията му. — Тис, Тис!

Той затвори вратата и й даде знак да мълчи. След това се вслуша. Сюзан го гледаше оживена от вълнението, което й носеше неговото присъствие. Той се обърна към нея. Тя отново щеше да се спусне към него, но усети някаква задръжка от негова страна.

— Какво има? Какво става? — попита тя смутена.

— Искях само да се убедя, че няма никой наоколо — отговори Тис, като че ли се извиняваше.

Отиде да погледне през прозореца, а Сюзан стоеше неподвижна. Той се обърна към нея.

— Сюзан, какво има? — каза Тис, гледайки разстроеното ѝ лице.

— И ти не ми вярваш!

Тис се приближи до нея, а тя отстъпи.

— Клара е знаела... Знаела е, че никой няма да повярва на истината — добави Сюзан.

— Каква истина? Разкажи ми.

Сюзан гледаше твърдо.

— Исках да избягам, да дойда при тебе, да живея с теб и твоето семейство. Исках да сме заедно завинаги. Вярваш ли ми? — попита тя, силно развълнувана.

— Да! — отговори Тис и я привлече към себе си.

Той прокара пръсти през косите ѝ, наклони главата ѝ назад, за да вижда по-добре лицето ѝ.

— Сюзан! — въздъхна той.

— Да?

— Но това нямаше да е възможно.

— Защо? Обичам те, Тис. Не мога да живея без теб — промълви тя.

Тис допря лице до нейното и я притисна по-силно.

— Трябва да си намерим друго място, Сюзан.

Тя се отдръпна и го погледна неразбираща.

— Това ще направим — каза той и потърси устните ѝ.

Тис почувства в тялото си желанието, заради което се беше противопоставил на баща си, и каза:

— Ще намерим начин, Сюзан.

— Е, и? — каза Емили, сякаш не разбираше нищо от това, което Клара ѝ беше обяснила. — Ако той си сменя цветовете според терена, какво става, когато има няколко цвята?

Тя повдигна пръстчето си, на което беше закрепила малкото зелено хамелеонче, и го доближи до лицето на Клара, която веднага се дръпна назад.

— Ето, виж. Той е още зелен, а пръстът ми не е зелен. Какво ще стане сега, ако го забележи сокол?

— Сигурно ще се нахвърли върху него и ще го изяде! — отговори Клара.

Въпросите на Емили я отегчаваха, пък и не обичаше да вижда под носа си хамелеон.

— Но това е страшно! — извика Емили ужасена, наблюдавайки хамелеона на пръста си. — Не ти вярвам!

Емили знаеше, че единствено спорът, последван от мъмрене, можеха да задържат Клара.

— Би било несправедливо — подхвана Емили, — ако едно толкова малко и интелигентно същество като хамелеона се остави да бъде изядено от сокол. Ти ме лъжеш.

— Не бъди глупава! — каза Клара, готова да ѝ се скара.

Но Емили знаеше, че това ще отнеме време.

— Щом ми задаваш въпрос, и аз ти отговарям — продължи Клара — нямаш интерес да казваш, че лъжа. Това показва лошо възпитание, независимо от факта, че съм по-голяма от тебе и че ми дължиш уважение. Чудя се... чудя се понякога на какво те учи по цял ден госпожица Търстън. Явно не на добри обноски!

Клара не ѝ се кара много, тъй като Емили я слушаше внимателно. Но това трая докато видя Тис да излиза крадешком от къщата и да изчезва. Достатъчно дълго беше задържала Клара. Тя ѝ се усмихна.

— Съжалявам, Клара. Няма да правя повече така — извини се Емили, за да скрие радостта си, че е успяла.

Морските вълни се разбиваха в скалите, превръщайки се в безброй сияйни капчици, преди с грохот да се върнат обратно във водата, от която се раждаха. Чайките се плъзгаха по вълните носени от вятъра. Жак викаше, за да заглуши шума от морето. Искаше Ева да го разбере.

— Имам нужда от тебе, Ева. Когато беше с мен, ме измъчваше чувството за вина, сега страдам от раздялата. Имам нужда от тебе.

— Не, Жак. Не мога да бъда с вас.

— Омъжи се за мен.

Тя не отговори.

— Омъжи се за мен, Ева — повтори той.

Ева отмести очи от него и погледна Жан-Жак, който стоеше при рибарите недалече от тях.

— Вие отказвате да повярвате на нашия син — каза тя, без да го гледа. — Отнасяте се с него като с роб.

След това се обърна и го погледна право в очите.

— Вярно ли е? — попита тя.

— Да. Искях да го убия.

Жак направи последно усилие да ѝ обясни:

— Не разбираш ли какво ти казвам? — извика той и я сграбчи с двете си ръце. — Без тебе не съм полезен нито на сина ни, нито на някой друг.

Притисна я силно до себе си. Усещайки, че трепери, той стягаше все по-силно прегръдката си. Тя продължаваше да тръпне.

— Никога господар не е прегръщал роб. Обичаш ли ме, Ева?

Тя се обърна и погледна Жан-Жак.

— Нашата любов — каза тя — носи смърт. Страхувам се за сина ни.

Жак улови ръцете ѝ.

— Никога повече няма да му се случи нещо лошо — каза той. — Заклевам се.

— А вие? — погледна го тя изпитателно. — Вие също ли няма да му причините зло?

Жак я пусна, отдалечи се, но после се обърна към нея.

— Вие сте чули истината, Жак, а не сте искали да повярвате.

— Знам.

— Вие се отрекохте от сина ни.

— Да.

— Вие направихте от него лъжец, Жак.

— Той не искаше да ми отговори.

— Не, вие не сте искали да му повярвате!

Той трепна от нейния тон. За първи път Ева беше разгневена.

— Не сте искали да повярвате на сина си, защото сте се страхували — продължи тя.

Жак погледна момчето, после втренчи очи в Ева.

— Да, страхувах се.

— От него ли?

— От мене самия.

Той грубо я сграбчи и я притисна.

— Без тебе изпитвам страх от себе си — добави Жак.

— А Жан-Жак? — каза тя, като поклати бавно глава. — Той може да бъде приет само ако сме разделени. Заради него ние не трябва да живеем заедно.

— Не! — Жак я притискаше все по-силно. — Или ми кажи, че не чувстваш нищо! Кажи, че съм те взел против волята ти, като животно. Само тогава ще те пусна.

Ева не отговори.

— Кажи ми това и никога повече няма да се върна.

— Обичам ви.

При тези думи той я пусна. Погледите им мълчаливо се срещнаха за миг. Миг, който трая цяла вечност.

— Обичам ви, Жак — повтори тя.

Коприненият шал, вързан на шията ѝ, се вееше от вятъра. Един блестящ кичур коса докосна лицето му.

— Приемам да не се омъжиш за мене, Ева — каза най-сетне той, — както приемам любовта ти.

После той се обърна и изтича към сина им. Виждайки ги заедно, сина и мъжа, които обичаше, Ева почувства, че я обхваща страх. Беше се отдалечила от Жак, за да предпази сина си, но сега, когато бяха близо един до друг, тя се питаше дали нещо може да спаси Жан-Жак от хора като Клара.

Когато се върнаха, Клара избягваше баща си и Жан-Жак. Усещаше, че пукнатината, която ги разделя, може да ѝ помогне да постигне целта си. Трябваше да чака.

Въпреки че Жан-Жак беше избрал да остане с баща си в Добра Надежда, тя не се заблуждаваше. Нещо между тях се беше променило. Взаимното доверие, което годините бяха изградили, сега бе разбито. Жан-Жак работеше покорно, говореше учтиво на баща си, но под тази спокойна привидност той страдаше от дълбока неувереност. Освобождението беше далече. Дори един ден да бъде свободен, за да действа по своя воля, и дори баща му непрестанно да му повтаря, че винаги е бил свободен и че изборът на неговото бъдеще е лесен, Добра Надежда ще бъде негова.

Единствено Емили се досещаше за болката, която му причиняваше страдание. Той не ѝ бе казал нещо, но тя беше забелязала, че блясъкът в очите му е изчезнал след нощта на пожара.

Емили не знаеше как е преминала срещата между Тис и Сюзан, която сама беше уредила. Сюзан нищо не позволяваше да се разбере. Тя държеше Емили настрана от света на „големите“, защото за момента нямаше нужда от посредник. Освен това тя беше свободна да излиза от стаята си.

Клара си оставаше все същата — най-голямата сестра, която бдеше зорко. Емили сравняваше очите ѝ с тези на сокола, който заплашваше малкия хамелеон. Нищо не можеше да ѝ убегне, с изключение на Прюданс, която беше непроницаема. Дните ѝ преминаваха в избата на господин Клодел. Въпреки волята на баща си, тя работеше с мъжете. И Клара решително се противопоставяше срещу това.

Емили стоеше до входа на избата, без да бъде забелязана от господин Клодел и Прюданс. Тя се превърна цялата в слух, за да разбере какво толкова привличаше сестра ѝ в тази изба. Може би виното я съблазнява?

Господин Клодел правеше дегустация. Емили се намръщи. Веднъж досега беше опитвала вино и това ѝ бе достатъчно. Прюданс не изпускаше Клодел от погледа си и чакаше да чуе мнението му, но без да каже нещо, той се наведе да види бъчвата и да разбере какво е виното.

— Какво ще кажете? — попита нетърпеливо Прюданс.

Господин Клодел я изгледа безмълвно.

— Кажете де! — настояваше тя.

— Превъзходно е!

Прюданс заподскача от радост. Никога досега Емили не беше виждала сестра си в такова състояние. И всичко това заради една капка вино...

— Добре направихме, че поправихме бъчвите — каза Прюданс, сияеща от радост. — Имах право.

— Да — потвърди господин Клодел, — вие също ставате чудесна като виното.

Емили инстинктивно се отдръпна, щом господин Клодел постави ръката си на гърба на Прюданс.

— Станали сте прелестна — добави той, а ръката му се плъзна до талията на сестра ѝ.

— Благодаря — каза Прюданс и се дръпна. — Господин Клодел — продължи тя с твърд тон, макар на Емили да се бе сторило, че гласът ѝ трепери. — Вие сте винар и смятам, че ще направите по-добре да държите чашите си, отколкото талията ми...

Тя замълча за малко, след което продължи:

— Освен ако не искате да говоря за това на баща си.

Клодел започна да се смее.

— Как този изблик ви запали очите! Обичам темпераментните жени — каза той, без да я докосва.

Емили забеляза, че страните на Прюданс бяха пламнали. Миг преди сестра ѝ да стигне вратата, Емили успя ловко да се измъкне. Прюданс се обърна към Клодел и му извика:

— Имате късмет, че не сте роб! Баща ми може веднага да ви изгони, без да чака освободението.

Като каза това, тя излезе бързо от избата. Емили изтича след нея, нехаейки за това, че ще я видят.

— Какво правеше тук? — попита Прюданс.

— Шт! — отвърна Емили като я хвана за ръката, за да тича заедно с нея. — Веднага ли ще кажеш това на татко?

Прюданс се спря и хвана Емили за раменете.

— Нищо няма да кажа на татко, ти — също!

Емили отвърна:

— Но ти каза на господин Клодел, че щом като не е роб, татко може...

— Емили! — прекъсна я Прюданс. — Знаеш колко важно е да се науча на този занаят, за да управлявам имотите.

Това не изглеждаше убедително за Емили, но тя кимна с глава и каза:

— Да. Сигурно затова стоиш по цял ден в избата.

— За мене това е най-важното нещо на света, но ако татко научи какво е станало, ако имаше и най-малка представа за това, което направи господин Клодел, той никога няма да ми позволи да вляза там.

— Защо?

— Защото...

Прюданс се чудеше как да обясни на малката си сестра това, което още и на нея не беше станало ясно.

— Защото — продължи тя — не обича да ме вижда с мъже. Той, изглежда, мисли, че една жена не трябва да остава сама с мъж.

— Искаш да кажеш като Сюзан и Тис?

— Защото съм жена, а не мъж. Защото... Слушай... Не го разбираш още.

Тя замълча за малко и продължи:

— Просто защото съм жена.

— Да — отвърна Емили, питайки се защо сестра ѝ поднасяше така грубо нещата.

— Татко мисли, че само мъжете трябва да работят. Не му минава и през ум, че знам какво да правя.

— Наистина ли знаеш?

Прюданс кимна, после излезе и погледна към избата.

— Знам много повече, отколкото татко предполага — заяви тя.

— Можехте ли само да предположите, че Прюданс е водила тези книги, госпожице Търстън? — попита Жак.

Той разгръщаше страниците на една счетоводна книга.

— Какви книги? — запита гувернантката, сякаш се обръщаше към носната кърпичка, която бродираше.

— Книги с подробните сметки на имението — продължи Жак, чието учудване нарастваше заедно със страниците, които беше прегледал.

— Прюданс винаги е имала буден ум и, доколкото си спомням, беше много добра по математика.

— Помагали ли сте ѝ?

Жак не можеше да повярва, че Прюданс сама е направила толкова сложни изчисления.

— Но аз нищо не разбирам от това — отговори госпожица Търстън, като за пръв път погледна Жак. — Би трябвало да сте доволен, че тя се е заела с това. Така ще ви облекчи.

Жак стана от бюрото си. Всичко това не му харесваше. Явно изпускаше от контрол дъщерите си. Замислено погледна госпожица

Търстън. След смъртта на жена му те бяха прекарвали много вечери заедно, но без да говорят за нещо друго, освен за децата и времето. Все пак Жак имаше нужда да поговори с някой възрастен човек, само не и съсед. Той наблюдаваше гувернантката, тънката права линия, която образуваха устните ѝ, защото, когато тя шиеше, имаше навика да си хапе страните отвътре. Сивите ѝ коси бяха прибрани на кок. Тя си убоде пръста. Единствената ѝ реакция беше лошият поглед, който отпрати към иглата.

— Уили Ботма сигурно е прав като казва, че освобождението ще ни доведе до разруха.

— Той не може да каже друго нещо! — отвърна госпожица Търстън, без да вдигне поглед. — Но робството е лошо нещо.

— И аз така мисля, но противопоставянето рискува да се настани между нас. Така семействата могат да се разделят, дори и нашето.

— Не вярвам да се стигне дотам — промълви едва чуто госпожица Търстън.

Жак се приближи до нея, използвайки случая, който му предлагаше подозрението за уязвимост, доловено в гласа ѝ.

— От много години вие сте част от нашето семейство, госпожице Търстън. Разчитам на вас да ме осведомявате за дъщерите ми. Трябва да разберете това. Вие сте тази, към която те се обръщат.

Гувернантката сведе очи. Жак усети, че тя иска да му каже нещо, приближи се и зачака.

— Какво има?

— Вие все още обичате майката на това момче, нали?

Тези няколко думи оставиха Жак без глас.

Възползвайки се от това, тя бързо добави:

— Никога няма да ви разбера, но Емили ви разбираше. Тя умря, опитвайки се да ви дари със син. Никога не ви е упрекувала. Беше приела да обичате тази жена, както никога не сте я обичали.

Сълзите променяха гласа на госпожица Търстън. Спомените ѝ се връщаха така, сякаш всичко е било вчера.

— Тя ви прости.

— Това беше най-големият божи дар — каза Жак, като гледаше настрани.

Госпожица Търстън, която се опитваше да скрие вълнението си, не го изпускаше от погледа си.

— Емили ми беше казала, че прошката е най-големият божи дар, госпожице Търстън.

— Да — отвърна тя, като се опитваше да изтрие сълзите си и да се съвземе. — Жалко! — и тя отново се върна към ръкоделието. — Жалко, че Клара не е наследила това от майка си. Толкова е жестока, господин Бовилие — добави тя като продължаваше да го гледа, като че ли най-после можеше да каже всичко, което ѝ тежеше на сърцето. — Всички ни заплашва с омраза. Не е естествено за едно младо момиче.

Като видя, че Жак ѝ е обърнал гръб, тя замълча. Глухи ридания го разтърсваха. Разбра, че той плаче.

— Съжалявам — каза госпожица Търстън, която, подсмърчайки, взе отново ръкоделието си. — Съжалявам, че говорих така. Съжалявам, но не знам какво да кажа.

— Права бяхте, госпожице — отговори Жак, без да се обърне към нея.

Тя дълго го наблюдава. Искаше ѝ се да се приближи до него, да го прегърне и да го утеши, както би го направила може би майка му. Или жена му. Вместо това тя се изправи и след като се убеди, че лицето ѝ е сухо, тръгна тихо към вратата с ръкоделието си.

— Лека нощ, господин Бовилие.

Жак дълго стоя тази нощ, преди да си легне, а когато легна, не можа да заспи. Гледаше празното легло до него. После мислите му се върнаха към Ева. Затвори очи, като се опитваше да си спомни какво беше казала госпожица Търстън. Всичко беше вярно.

Никой в семейството на Ботма не мигна през нощта, когато Тис беше заявил на родителите си, че ще замине за Добра Надежда.

— Ние тръгваме в обратна посока — каза Уилям. — Ще се срещнем в малките часове на деня.

— Аз няма да дойда, татко — отговори Тис, опитвайки се да запази спокойствие.

— Дадох ти това — продължи бащата, сякаш нищо не беше чул, и посочи карабината, окачена в другия край на стаята.

— Татко, казах, че отивам в Добра Надежда.

— В торбата има хляб, Тис. Сложих и едно одеяло — обади се майка му. — Тази вечер ще е студено.

— Най-последно ще ме чуе ли някой? — извика Тис, като гледаше умопително ту майка си, ту баща си. — Казах, че няма да дойда с вас.

Без да каже дума, майката отиде при момичетата и ги изведе навън. Сигурно щеше да се разрази буря. Тя бе видяла облаци по лицето на мъжа си.

— Каза Добра Надежда, така значи... — и Уилям Ботма присви очи.

— Да.

— Защо?

— За да спечеля достатъчно пари, с които да си купя ферма.

Ботма не отговори, а тръгна към вратата. Като се върна в стаята, жена му се спря. Тя погледна мъжа си, после сина си. Ботма се обърна към Тис:

— Разчитам на тебе.

— Кажете ми първо какво печелите с това, че мразите англичаните, татко? Кръв, още кръв... Това ли искате в замяна на робите?

— Нямах вече нищо общо с Бурите — заключи Ботма.

— Не съм такъв — отговори Тис. — Аз съм африканец.

— А не съм ли и аз? — попита Уилям, чиято ярост най-последно избухна. — Но ти не каза какво смяташ да правиш в Добра Надежда, само че аз го знам! Ти ще се продадеш. Ще продадеш душата и близките си заради тази англичанка!

— Като обединя командосите? — попита объркано Тис. — Ще получавам заплата, татко.

— Не заплата, а трийсет сребърника! — изрева Ботма. — Ти ще продадеш близките си на неприятеля! — изсъска той.

— Те не са ни врагове — възрази Тис.

— Не мога да споря с теб — каза Ботма. — Ти говориш като тях.

— Кои „тях“?

— Мястото им не е тук.

— Какво ще правите вие и вашите приятели? Ще убивате всеки срещнат англичанин, нали?

— Да, ще сваля всеки, когото видя — изкрещя от гняв Ботма.

— А те ще изпатят други английски войници, които после ще ви убият — каза Тис, гледайки тъжно баща си.

— И ти ще сложиш пръста си на спусъка, нали?

Думите на Ботма звучаха във въздуха дълго след като беше излязъл, за да потъне в нощта с другите шестима бунтовници в тяхната собствена страна.

Майката на Тис не каза нищо повече. Тя стоеше между два огъня, между мъжа си и сина си. Дори когато на следващата сутрин замина, тя не му промълви и една дума.

В Добра Надежда отсъствието на Тис беше забелязано от Клара. Тя мислеше, че е успяла да разруши това, което толкова много ѝ пречеше — любовта между Тис и Сюзан.

Единствена Сюзан знаеше тайната, която прикриваше зад усмихнатите си очи. Тис беше постъпил в английската армия.

1 декември 1834 година — денят на Освобождението, но никой не му обърна внимание, освен робите. Облечени с най-хубавите си дрехи, те приеха свободата си като корона и празнуваха с песни през целия ден.

За Жак Бовилие този ден не се отличаваше от другите. В Англия се бяха задоволили само да обнародват закона, без да се грижат за останалото. Но нещата не бяха толкова прости. Цареше пълен хаос. Господарите и робите бяха жертва на един идеал.

В продължение на много години беше противозаконно да се бият робите, да не говорим пък за обесване. Но въпреки това никой не може да твърди, че тези закони са прилагани. Страната беше прекалено голяма, за да може този идеал да се вкорени в сърцата на хората.

Много бяха тези, които се възползваха от анархията. По пътя за Добра Надежда беше пълно с търговски посредници, които предлагаха за съвсем малък процент да съберат паричните помощи, обещани от английското правителство. Те първо поздравяваха Жак за робите му, на което той отвърщаше:

— Не е учудващо, аз съм ги обучил.

След това те веднага идваха на целта:

— Ще е във ваш интерес, господин Бовилие, да се заема с паричните ви помощи, тъй като се занимавам с жалбите в този район.

Всички тези хора си приличаха, мислеше си Жак. Бяха англичани, твърдо решени да му направят голяма услуга.

— В Лондон ще търсите парите, така ли? — питаше Жак.

Всички отговаряха утвърдително.

— А аз ще ги видя ли?

— Господине, държа на думата си!

Жак се удивляваше на внезапното увеличение на тези честни хора. Той знаеше, че те много лесно ще пленят жертвите си. Например жени като госпожа Ботма, останала сама с дъщерите си във фермата, докато мъжът ѝ беше отишъл да дири отмъщение срещу англичаните, а синът ѝ — зачислен в британската армия. Но когато Жак отиде при нея, за да ѝ предложи помощта си, удари на камък. Гибелните резултати от противопоставянето в едно семейство бяха налице. Той не можа нищо да направи за нея. Тя не вярваше вече в никого и беше запазила робите си като семейството. Госпожа Ботма носеше отговорност за тях. Отговорност, която Господ беше стоварил на раменете ѝ, и която никой никога не можеше да ѝ отнеме.

Жак знаеше, че убежденията на хората, които мислеха като госпожа Ботма, не бяха взети под внимание от английския парламент. Така че много роби заминаха на север със своите господари, оставяйки зад себе си страната, в която се прилагаше законът на британците.

Робите от Добра Надежда бяха ангажирани по взаимно договаряне като чираци за пет години. Всъщност малко неща се бяха променили. Практически Жан-Жак беше един от тези чираци, макар че Жак никога не го бе считал за роб. Не бе ли той предвидил, че един ден синът му ще си поиска свободата, която сега му беше законно върната?

Други промени в околностите интересуваха повече Жак. На север от Добра Надежда той имаше нови съседи.

Заселниците Уестбъри, късно пристигнали от Англия, бяха опитали първо късмета си по източната граница на колонията. Те бяха работили непосилно, но неплодородната земя ѝ враждебността на нацията Кхуза ги пропъдили. В търсене на по-добър живот те се заселиха в цивилизованите околности на Добра Надежда и се сдобиха с едно изоставено от бившите африкански собственици лозе. Семейство Уестбъри бяха решени да създадат голямо лозарско стопанство в Добра Надежда. Веднъж постигнаха тази цел мястото им в това общество щеше да бъде сигурно, при това щяха да имат много

по-високо обществено положение, отколкото в Англия или на Изток. Госпожа Уестбъри се бе заела с този проект за социално издигане.

Семейството имаше само едно дете — дъщеря на име Полин. Тя беше на деветнадесет години и английската ѝ походка бе заинтригувала Емили още първия път, когато я видя. Имаше много светла кожа и розови страни. Човек би казал, че никога не се е показвала на слънце. Емили смяташе, че преди всичко тя е здрава. Не беше хубава като Сюзан, нито изваяна като Клара, но имаше някаква привличаща особеност, сякаш бе намерила друг начин да задържа вниманието върху себе си. Емили бе вече голяма, за да не забележи начина, по който тя гледаше Жан-Жак, макар и прикрито.

— Аз съм Емили, а ето Жан-Жак — ѝ беше казала тя по най-пленителен начин, когато баща ѝ влезе у тях с господин и госпожа Уестбъри.

— Добър ден, аз съм Полин — беше отговорила сърдечно девойката, без да погледне дори към Емили.

Дрезгавият английски глас, изглежда, галеше слуха на Жан-Жак. Емили забеляза, че той се отдръпна. Можеше да е свенливост, но тя знаеше, че не е от това. В действителност за пръв път една жена гледаше Жан-Жак като мъж. На седемнадесет години, той безспорно беше такъв.

Емили бързаше към дома на Уестбъри, където стопанката ги беше поканила на чай. Между Полин и Жан-Жак тя се чувстваше излишна.

Чаят беше поднесен в хубав сервиз от английски порцелан. Предпазливостта, с която госпожа Уестбъри се докосваше до сервиза, доказваше до каква степен държи на него. Тя бе извикала само Полин и Емили, а Жан-Жак явно не беше поканен — факт, който притесни сестра му. Тя мислеше да си отиде, след като изгълта чая, когато забеляза, че Полин беше набързо изпила своя и изчезнала. Емили реши, че е по-добре да остане. Тя не следеше разговора, а разсеяно оглеждаше стаята, която беше малка, и въпреки че нямаше много мебели, всичко в нея отразяваше британския вкус на семейството. Креслото, в което седеше, беше тапицирано с памучен плат на щамповани шарки. Забеляза, че страничната облегалка беше закърпена. Погледна отблизо, но едва се виждаше откъде започва и къде свършва кръпката, толкова прецизно беше направена. Дори като

прекара пръстите си отгоре, тя не можа да усети грапавостта на закръпеното място. Напразно госпожица Търстън се беше опитвала да я научи да прави това.

— Не, нямам работна ръка — отговори господин Уестбъри на въпроса на Жак. — Не съм от хората, които възлагат работа на другите, пък и имението не е голямо.

Емили забеляза, че той говори със странен английски акцент — равен и монотонен.

— Не може човек да им има доверие — заяви госпожа Уестбъри като добър познавач. — Ако не искат да работят, започват да чупят. Искате ли още чай? — попита тя Жак любезно.

— Наричам се Жак — отбеляза той, като си подаваше чашата.

— Джек — каза тя и я пое от ръцете му.

Чашата се разклати върху чинийката, но тя веднага я закрепил.

— Имам братовчед, който се казва Джек — заяви тя.

— Жак — уточни Бовилие с усмивка. — Произношението е френско.

— О! — възкликна госпожа Уестбъри, която явно не разбираше за какво става дума. — Наричам се Мери, а моят съпруг — Джон.

След като най-после разрешиха проблема с малките си имена, Емили се надяваше, че няма да атакуват произношението на Бовилие. Тя вече беше забелязала, че госпожа Уестбъри старателно избягваше да се обръща към тях с фамилното им име. Господин Джон Уестбъри спаси положението, като погледна навън през стената на къщата. Емили бе смаяна от тази способност, която беше присъща на възрастните хора. Докато господин Уестбъри говореше за Жан-Жак, сякаш го виждаше през стената, тя изследваше непрозрачната повърхност.

— Той чирак ли е?

— Моля? — попита Жак.

Емили с облекчение установи, че баща ѝ не може да вижда през стената.

— Вашият роб.

— А, да — отвърна Жак. — Той вероятно може да ви помогне. Познава всичко, що се отнася до земята в тази област. Добър работник е.

— Моля да ме извините — каза Емили и стана.

Тя се поклони на господин и госпожа Уестбъри и се отправи към вратата. Не би останала нито миг повече в тази стая. Баща ѝ беше оставил Уестбъри да мислят, че Жан-Жак е роб! Не им каза, че той е негов син. Тогава тя почувства необходимост да си отиде.

— Какво очарователно момиченце! — каза госпожа Уестбъри на Жак, докато му предлагаше още една чаша чай. — И има добри маниери.

Емили чу последното изречение в момента, когато беше стигнала до вестибюла. Тя се изплези. Ако можеха да виждат през стената, сигурно езикът ѝ нямаше да остане незабелязан.

Но щом излезе навън, се запита дали нямаше да е по-добре, ако беше останала вътре. Полин разговаряше с Жан-Жак, който стоеше изправен до разпрегнатия кон. Той никога не си оставяше конете впрегнати. Веднъж обясни на Емили, че е все едно да накараш някого да се изправи, без да му дръпнеш стола, на който е седял. На Емили ѝ се стори забавно това сравнение. Но днес не ѝ беше до смях. Чувстваше се притеснена. Полин гледаше Жан-Жак по начин, който Емили не познаваше. Тя направо го събличаше с поглед. А може би кожата му я привличаше... До нея той изглеждаше още по-тъмен. Вероятно това вълнуваше Полин. За нея Жан-Жак беше роб. Дори собственият му баща не беше го опровергал. Емили бе възмутена.

Най-сетне Жак излезе от къщата заедно с Уестбъри. Като искаше да ускори заминаването, Емили отиде при Жан-Жак да му помогне да впрегне коня.

— Извинете ме — каза тя, като застана между двамата. — Готови сме! — весело извика Емили на баща си.

Тя не знаеше защо най-много искаше да си замине. Защото интересът на Полин към Жан-Жак я притесняваше? Защото Уестбъри рискуваха всеки момент да се опитат да произнесат името им? Или защото баща ѝ ги беше оставил да мислят, че брат ѝ е роб? Но каквато и да беше причината, Емили искаше да си тръгне колкото се може по-скоро. Като ги наблюдаваше от колата, тя си помисли, че някой ден може би ще ги заобича, но не сега. Сигурно първо трябва да им каже кой е Жан-Жак.

Едва късно вечерта в дневника си Емили можа да изрази истинските си чувства: „Татко ги поправи за произношението на името си, но не и за заключението им за Жан-Жак.“ Спря за миг и се взря в

трепкащата светлина на свещта, поставена на малката маса, на която беше седнала да пише. „Но, интересно, Жан-Жак, изглежда, има желание да работи за тях. Обича ли той Полин, или това е, защото татко направи така, че той да се чувства само роб?“

Жан-Жак искаше да се сближи с Полин. Емили усети това няколко дни по-късно, като го гледаше как се приготвя да излезе. Той се изми основно цели три пъти. После облече най-хубавата си риза. Трябваше да отиде да работи при Уестбъри, а се обличаше като за църква. Тя не знаеше какво е направила Полин, но явно беше успяла.

— Хайде на обед!

Гласът на Мери Уестбъри достигна до Джон и Жан-Жак, които работеха на малкото лозе върху хълма.

— Къде е Полин? — извика тя.

— Не знам, не съм я виждал — отговори мъжът ѝ.

Жан-Жак не каза нищо, въпреки че я беше видял. Дори и сега я виждаше. Тя стоеше сред едни дървета, вляво от лозето.

— Ще обядваме — каза Джон на Жан и се отправи към жена си и кошницата за пикник, поставена върху една покривка в подножието на хълма.

— Да — съгласи се Жан-Жак и тръгна към куртката си, хвърлена на земята.

Както обикновено той си носеше обяд и както обикновено нито господин, нито госпожа Уестбъри му предложиха да обядва с тях. Но Джон се обърна към него и го попита:

— Сигурен ли си, че имаш достатъчно за ядене? Тук има всичко.

Нежността на гласа му изненада Жан-Жак.

— Да, имам достатъчно. Благодаря, господарю.

— Къде си, Полин?

Гласът на Мери Уестбъри се разнесе по хълма. Момчето не се помръдна, макар че като идваше насам, бе видял през дърветата синята пола на Полин.

Трепетно желание премина през него, когато я видя да му се усмихва.

— Майка ми не дава да се приближавам до тебе.

Зелените ѝ очи искряха.

— Да — отвърна той. Взе малката торбичка с храна, вързана в бяла кърпа, и седна върху куртката си под дърветата. Стараеше се да не я гледа.

— Може би тя знае какво чувствам, когато съм с теб — каза Полин, като докосна гърба му с полата си. — Ако дойдеш тук, няма да ни види.

— Трябва да се подчинявате на родителите си — каза Жан-Жак, докато тялото му искаше обратното.

— Защо? — попита тя и леко го бутна с крак в гърба. — Отдръпни се малко, моля те.

Жан-Жак влезе навътре под дърветата. Той не я погледна от страх да не изпита отново това странно усещане.

— Сега те не могат да ни видят — каза той.

— Добре — съгласи се Полин и седна на земята до него. — Не искаш ли да знаеш какво чувствам? — попита тя усмихната.

— Не — веднага отговори Жан-Жак.

Полин се изкикоти. Гласът ѝ беше топъл и дрезгав.

Жан-Жак обичаше този глас.

— За съжаление не мога да променя чувствата на майка ми — продължи тя, — но мисля, че това е, защото си тъмнокож.

Тя отново се изкикоти.

— Нервен си — каза Полин и прекара пръст по ръката му.

Тънка бяла линия се появи на тъмната му кожа и остана там за известно време.

— Ти изпитваш същото като мене, дори малко те е страх — като мене.

— Полин!

Гласът на майка ѝ се чуваше отблизо. Жан-Жак вдигна поглед и видя госпожа Уестбъри да се изкачва по хълма и да идва към тях. Той се обърна към Полин виновно.

— Не ме видя. Не се притеснявай — каза тя и влезе навътре в гората. — Храни се и се дръж така, сякаш нищо не се е случило. Ще те видя утре.

— Утре няма да дойда — отговори Жан-Жак, без да се обръща.

Госпожа Уестбъри се чуваше отблизо:

— Знам, че си тук, Полин — извика тя задъхана.

— Ще те чакам — прошепна девойката, без да обръща внимание на думите му, и изчезна с шума на листата.

— Виждал ли си дъщеря ми? — попита госпожа Уестбъри Жан-Жак, като стоеше на разстояние от него.

— Вашата дъщеря? — каза само той, за да не излъже.

В този момент тя забеляза Полин, която се беше затичала към мястото на пикника.

— Викахте ли ме, мамо? — попита тя весело.

— Майка ти е горе, Полин — каза баща ѝ.

Момичето се обърна и погледна към хълма.

— Какво правите там, мамо?

Госпожа Уестбъри обърна бързо гръб на Жан-Жак и заслиза, мърморейки:

— Баща ти ще ти даде да се разбереш, момичето ми!

Останал сам с храната си, която вече нямаше желание да вкуси. Жан-Жак погледна към пикника, от който беше изключен. Обърна поглед към Полин, която, като стигна майка си отметна назад глава и избухна в смях.

— Какво ви прихвана да ме търсите горе, мамо? — извика високо тя. — Какво си мислехте, че мога да правя с него?

Жан-Жак отхапа коричка хляб. Той легна на земята и погледът му се изгуби сред свода и листата, наведени над него. Утре нямаше да дойде.

Но все пак дойде. Идваше всеки ден, въпреки че нещо в него го предупреждаваше. Знаеше, че си играе с огъня, но му беше невъзможно да устои.

Това, което в началото беше за Полин просто едно любопитство, се промени в нещо друго, дори и за нея. Малката палавница беше станала сериозна. Играта, която играеше с майка си, също се промени, защото госпожа Уестбъри знаеше, че не става вече дума за игра.

Жан-Жак се чувстваше вплетен в нещо, което надхвърляше силите му, но не търсеше начин да се освободи. Единствено Емили го беше забелязала. Тя бе написала в дневника си: „Жан-Жак е влюбен в Полин Уестбъри. Това е опасно, защото те го смятат за роб.“

Дали той ѝ беше брат, или роб, нямаше значение. Госпожа Уестбъри виждаше в него само цвета на кожата му.

6.

Най-после денят на бала дойде. Щеше да се състои в двореца, за да се отпразнува коронясването на кралица Виктория. Госпожица Търстън бе побързала да украси с портрета ѝ всяко свободно местенце по стените.

— Не е много хубава — отбеляза Жак.

— Наистина не е. Но каква кралска осанка има само!

На Жак това не беше му направило никакво впечатление.

Емили бе твърде малка, за да отиде на бала. Тя е вече на дванадесет години, но най-интересните неща бяха винаги отлагани за следващата година. Наистина, много неприятно!

— Колко бавно се расте! — заяви тя на гувернантката.

Госпожица Търстън ѝ каза, че самата тя е твърде стара, за да отиде, и че би било по-добре Емили да се радва на детството си, преди да е отлетяло завинаги. И тя точно това правеше. Нищо не бе в състояние да помрачи доброто ѝ настроение — нито обстоятелството, че госпожица Търстън е много възрастна, нито това, че тя е още малка.

Приготовленията за нея бяха истински празник. Когато гувернантката учеше сестрите ѝ на гавот, тя беше там. Ядосваше се, ако пропуснат някоя стъпка, а това се случваше често. Прюданс явно нямаше дарба за танцорка. Госпожица Търстън ѝ бе казала, че и двата ѝ крака са леви, на което Прюданс беше отговорила, че няма да отиде на бала, защото едва ли ще намери някой левокрак войник, с когото да танцува.

Трите бални рокли, поръчани шест месеца по-рано, стояха закачени от няколко седмици, покрити с бели чаршафи. Емили тайно им се възхищаваше. Това, което най-много я беше заинтригувало, бе малкият надпис, защит на всяка рокля: „Произведено в Англия“. Напомняше ѝ за порцелановия сервиз на госпожа Уестбъри. Балните рокли сякаш бяха част от една вълшебна приказка, каквато беше Англия. Тази далечна страна, за която често слушаше да се говори и чиято кралица беше Виктория.

Белите коприни и златните нашивки си съперничеха по блясък. Тънките талии бяха подчертани от ефирна коприна. Корсажите бяха украсени с най-фините френски дантели, които някога е виждала. Франция! Това беше другата далечна страна, за която баща ѝ говореше понякога. Емили реши да посети един ден тези две страни. Тя се питаше коя от сестрите ѝ ще бъде най-хубава. Сигурно Сюзан.

Като ги гледаше да се обличат, тя разбра, че е била права. Тази вечер очите на Сюзан излъчваха особена светлина. В тях имаше тайна искрица, която Емили забеляза веднага. Да, Сюзан беше най-хубавата.

Емили гледаше зад отдалечаващата се кола и махаше радостно с ръка. И баща ѝ в черния си костюм и високата си бяла яка изглеждаше по-красив от всякога. Тя продължаваше да маха дори когато колата се бе изгубила от погледа ѝ. После се затича към къщи, защото нямаше търпение да се пренесе мислено в празника.

Докато колата се носеше по неравния път, Жак гледаше дъщерите си. Той намираше, че Сюзан е малко нервна, което беше напълно обяснимо, защото и за трите това е първият бал. Тя гледаше през прозореца, а Жак докосна ръката ѝ:

— Сюзан, ти ще бъдеш най-хубавата девойка на бала!

След това погледът му се пренесе върху Прюданс и Клара, седнали срещу него.

— Моите дъщери ще бъдат най-пленителните госпожици, които са стъпвали някога в двореца.

— Добър вечер, господин Бовилие — каза майорът, като се поклони учтиво, преди да се представи: — Лорд Чарлз Марздън, от 5-и полк.

Докато правеше своя реверанс, той забеляза Клара.

— Мога ли да ви представя дъщерите си, лорд Марздън... Клара, Прюданс и...

Жак се огледа наоколо, но не намери Сюзан.

Прюданс прошепна:

— Тя отиде да си сложи пудра.

— Дъщеря ми Сюзан ще дойде след малко — каза Жак.

Вниманието на лорд Марздън беше привлечено от Клара, но той се обърна към Жак:

— Не мога да твърдя, че не съм чувал да се говори за дъщерите ви, господин Бовилие. Всички от гарнизона сме слушали за тях, както и за вашето вино, към което впрочем имаме слабост — каза той с усмивка.

— Благодаря — отвърна Жак на комплимента.

На Клара ѝ беше направила впечатление походката на лорда и тя я наблюдаваше с интерес. Сигурно е по-възрастен от нея, си помисли тя. Не беше много хубав. Имаше изтънчени черти, почти женствени, но под тази външност се чувстваше друго нещо — силата, която пораждаше изключителната му самоувереност. У него имаше нещо аристократично, което Клара не беше още срещала и което веднага я привлече. Тя премести погледа си от лицето към останалата част от неговата особа, която беше пристегната в червена туника с позлатени нашивки. Белият му, безупречно чист панталон се губеше във високите кожени ботуши, които се отличаваха с изключителна елегантност. Униформата подчертаваше неговия авторитет и дори го правеше хубав. Самото му присъствие налагаше респект, а когато говореше, гладкият му стил приковаваше цялото внимание на Клара.

— Ще ми направите ли честта за първия танц, госпожице Бовилие? — попита той с лек поклон.

Клара дори и не помисли да се обърне към баща си за разрешение. Лорд Марздън нямаше нужда от ничие позволение.

— С удоволствие — отговори Клара.

Под искрящата светлина на полилеите те стигнаха до дансинга, заобиколени от мъже в ослепителни униформи и жени в бални рокли. Лорд Марздън отново се поклони. Оркестърът засвири гавот. Лордът протегна ръката си, върху която Клара нежно постави своята, гледайки го право в очите. Никога досега лорд Марздън не беше виждал подобна чувственост в очите на жена. Когато го докосваше по време на танца, обещанията на погледа се потвърждаваха.

Сюзан не беше отишла да се пудри. Тя стоеше права до входа на балната зала и гледаше от високо двора на замъка, от който я отделяха стълбищни площадки. Тя явно не знаеше къде да отиде и нервно се оглеждаше наоколо. Изведнъж чу птичия вик на Тис и се обърна към посоката, откъдето идваше звукът. Не можа да различи нищо през

плътната сянка, която обгръщаше ниските постройки в другия край на двора, които приличаха на забранена обител, защитена от бели колони. Нещо се раздвижи. Сюзан отново чу птичия вик и се обърна инстинктивно. Беше нервна, страхуваше се, защото не биваше да стои тук.

— Тис! — прошепна тя.

Бързо слезе по стълбата отдясно, спусна се през двора, като повдигаше надиплените си поли, за да тича по-лесно, и се спря пред редицата от колони. Обезумяла, тя се обръщаше на всички посоки, сякаш бе попаднала в капан.

— Къде си, Тис? — шепнеше тя, ужасена при мисълта, че той не е тук, въпреки че се бяха уговорили.

— Сюзан!

Гласът на Тис идваше от мрака на терасата. Тя се обърна в момента, когато той изникна зад една колона, за да я грабне на ръце.

— Сюзан, Сюзан — повтаряше той.

Хладният му дъх, който тя усети на откритите си рамене, я накара нежно да потръпне. Той потърси ръката ѝ и я поведе през дълбините на криволичещите пътеки.

Най-после Сюзан беше в неговите ръце. Откога копнееше за прегръдката му! Телата им се сляха, сякаш никога не са се отделяли.

— Искаш ли да танцуваш? — попита Тис с широка усмивка.

Той галантно ѝ подаде ръка, която Сюзан погледна за миг, преди очите ѝ да потънат в неговите и да се хвърли в обятията му.

— Мислех, че никога няма да те видя — каза тя, като зарови лице в него.

Усещаше мириса на кожа от куртката му. Вкопчени един в друг, те танцуваха между колоните. Тя се спря и леко отстъпи назад.

— Толкова ми липсваше — прошепна Сюзан. — О, как те обичам, Тис! Тис? — каза тя с колебание.

Нещо се беше променило в изражението му. Той гледаше към балната зала.

— Какво има, Тис?

— Баща ти тук ли е?

— Не, ти не можеш...

Той я прекъсна с целувка, нежно хвана лицето ѝ и я погледна в очите.

— Ще му поискам ръката ти. Сега.

Искаше да я отведе в салона.

— Ела — каза той.

— Но не можеш да отидеш, Тис — каза тя, като се опитваше да го задържи.

С решителна стъпка той я заведе до стълбата. Сюзан се спря.

— Кога, ако не сега? — попита Тис.

Прюданс се отегчаваше. Отказваше на всички мъже, които я канеха да танцува. Жак я попита какво ѝ е, на което тя отговори, че просто предпочита да гледа.

— Но, Прюданс, трябва да танцуваш! Дошла си да се забавляваш.

— Не мога да танцувам гавот — отвърна тя. — Военните едва ли имат желание да им настъпвам краката.

— Госпожица Търстън сигурно те е учила да танцуваш гавот, нали?

— Вие танцували ли сте с нея?

Жак се засмя.

— Уверявам ви, че гавотът на госпожица Търстън е малко по-различен от този.

Прюданс предпочиташе да излъже, отколкото да танцува. Тя погледна Клара и лорд Марздън.

— Колко хубаво танцува Клара, нали, татко? Вижте я — каза тя, за да отклони вниманието на баща си.

— Къде е Сюзан? — попита Жак.

Той беше започнал вече да се безпокои.

— Ще я потърся — побърза да отговори Прюданс.

Най-после тя намери подходящо извинение пред военните, които я канеха:

— Трябва да намеря сестра си. Съжалявам.

Тя тръгна, но се спря. Тис и Сюзан бяха в балната зала.

— Извинете ме, татко — каза Прюданс и тръгна към тях, като предчувстваше неизбежната катастрофа.

— Тис, какво правите тук? Сюзан, татко те търси.

Тис се отправи към Жак като не пускаше ръката на Сюзан. Прюданс затаи дъх. Гледката, която представляваше Тис в тази куртка, беше достатъчна.

Лорд Марздън забеляза Тис преди Жак и се извини на Клара. Командосите не бяха поканени на бала. Трябваше да изгони този, преди присъствието му да е опетнило блясъка на празника.

— Какво прави той тук? — попита Клара, която веднага го беше видяла.

— Може би носи съобщение. Моля да ме извините — отговори лорд Марздън, като направи знак на един войник да изведе Тис.

— Господин Бовилие, мога ли да говоря с вас? — каза Тис, преди войниците да бъдат при него.

— Извинете ни, сър — казаха войниците на Жак, които бяха хванали Тис от двете страни.

Лорд Марздън и Клара бяха междуременно пристигнали.

— Приемете моите искрени извинения, господин Бовилие — каза лорд Марздън, като направи знак на един друг войник да дойде и помогне за изгонването на Тис от залата.

Сюзан се приближи до баща си, докато любимият ѝ беше най-безцеремонно отведен.

— Но, татко. Тис искаше да ви говори. Какво правят те? Спрете ги, татко! — извика тя.

— Стига, Сюзан!

Жак беше притеснен и се страхуваше нещата да не отидат подалеч и докато овладее положението, Клара попита:

— Това английски войник ли е, лорд Марздън?

— Той е командос, причислен към британската армия — отговори лордът, като смяташе инцидента за приключен.

— Тис Ботма причислен към британската армия?!

Учудването, което се долавяше в гласа на Клара, не убягна на лорд Марздън. Той погледна Сюзан.

— Моля да ме извините, но явно е, че вие го познавате.

— Да го познавам? Да — отговори Клара, — ето защо трябва да призная, че съм учудена.

— Клара! — извика Жак. После се обърна към вратата и поведе Сюзан. — Ще бъдете ли така любезен да извикате колата ни, лорд Марздън?

Лордът веднага натовари с това един млад войник.

— Мога ли да попитам нещо лорд Марздън, татко? — каза предизвикателно Клара. — Нормално ли е — продължи тя, като се обърна към лорда — синът на един бунтовник, принадлежащ към Бурите, да бъде включен в британската армия?

— Клара — извика Прюданс и бързо се приближи до нея, — татко иска да отидем до колата. Моля, извинете ни, лорд Марздън. Вечерта беше чудесна.

И като задърпа Клара, измърмори:

— Не изпускаш случай, а?

— Това се отнася по-скоро за Сюзан — отвърна Клара. След това се обърна с очарователна усмивка към лорд Марздън: — Ще ни доставите ли удоволствието да ни посетите в Добра Надежда? Съжалявам за всичко това — добави тя и направи жест на безпомощност.

— Стига си привличала вниманието върху нас! — процеди Прюданс през зъби, когато стигнаха до вратата.

— Мисля, че вече го направихме — каза Клара, явно очарована.

Колата спря пред тях. Жак държеше Сюзан за ръката. Тя плачеше, а сълзите на дъщерите му винаги го разстройваха.

— Сюзан, престани да плачеш — й каза той, когато кочияшът им отвори вратата.

Тя примирено се качи, но се обърна, щом чу гласа на Тис:

— Моля ви, господин Бовилие! — извика Тис, като се опитваше да се отскубне от войниците, които му пречеха да стигне до колата. — Трябва да ме изслушате!

— Клара, Прюданс! — извика Жак, без да му обръща внимание.

И той помогна на дъщерите си да се качат пред него.

— Нека ви обясня! — изрева Тис, когато вратата се затвори и колата потегли. — Искам да се оженя за дъщеря ви, господин Бовилие! Обичам Сюзан!

Думите му се изгубиха в облака прах, който се вдигна зад колата. Тис не знаеше, че лорд Марздън го наблюдаваше от стъпалата, докато не го чу да казва с безчувствен глас:

— Ботма, ще ви чакам утре в канцеларията ми точно в осем часа.

В кабинета на лорд Марздън се чувстваше миризмата на кожа и восък. На прозорците бяха окачени пердета от тъмnochервено кадифе. Всички дървени мебели лъщяха, както и ботушите на лорда. С наведени очи Тис ги разглеждаше внимателно, а не се и съмняваше, че лорд Марздън го наблюдава с любопитство.

— Вие знаехте, че командосите не са поканени на бала, нали?

— Да, сър.

— Все пак не се съобразихте. И това не ви попречи да влезете.

— Трябваше да говоря с господин Бовилие, сър.

— А, да, малката сцена, на която присъствах — каза лорд Чарлз Марздън, като обърна гръб на Тис и се отправи към прозореца. — И дали ще ви одобри за дъщеря си?

— Става по-скоро дума за отношенията му с баща ми, сър.

— М-м, да.

Лордът отново се изправи с лице към Тис. Устата му образуваше права линия, която подчертаваше дълбоките бръчки, които се спускаха от носа към брадичката му.

— Имам сведения за баща ви. Изглежда, че госпожица Клара Бовилие е права. Той е щял да се присъедини към група бунтовници.

— Да, сър.

Откровеният отговор на Тис изненада лорд Марздън, но той продължи:

— Това ми дава основание да се учудвам, че вие сте се причислили към командосите.

Тис не отговори нищо. Лордът се приближи до него и продължи с по-спокоен тон:

— За какво се бунтува баща ви? Срещу какво? Срещу кого?

— Не мога да отговарям вместо баща си, сър.

— Но можете да отговаряте за себе си.

— Да, сър.

— Тогава защо сте постъпили в британската армия?

— За да служа на отечеството си, сър.

Лорд Марздън поклати глава. Той се обърна, седна на бюрото си и вдигна очи към Тис с израз на човек, който очаква да чуе важна информация.

— Знае ли баща ви, че сте на британска страна, Ботма?

— Бъдещето ми не зависи от миналото на баща ми.

— А мислите ли, че бъдещето на баща ви не противоречи на английските закони?

— Всички народи имат бъдеще. Всички хора имат право на благополучие, на мир и независимост.

— А това благополучие не включва ли случайно брак с госпожица Бовилие?

Тис замълча, а лорд Марздън очакваше отговора му с повдигнати вежди.

— Бовилие са богати хора, Ботма. Семейството им е едно от най-състоятелните в Добра Надежда.

— Сюзан няма нищо общо с избора ми на униформа, сър — отговори Тис.

— Тогава защо я носите? — въпросът беше директен.

— Защото смятам, че ако всички, които живеем в Африка, не се съюзим, ще оставим след себе си само една опустошена земя.

Тис гледаше лорда право в очите.

— Ще ми позволите ли да се изразя от името на баща ми, сър? Това ще ви помогне да разберете.

Лорд Марздън вдигна рамене, с което искаше да покаже, че няма нищо неуместно в това.

— Робите са били инструментът, с който той самият и неговите деди са обработвали тази земя. Не е освободението причината, накарала го да действа противозаконно, а тяхното издигане до равенство с християните, което е в разрез с Божиите закони и естествените различия между расите. Така вижда той нещата, сър и затова ще се бие до смърт.

Тис замълча, защото смяташе, че лорд Марздън ще вземе думата, но лордът също чакаше. Най-накрая, с облежната на дланта си глава, той заяви:

— В краката на Бога се поставят толкова въпроси, че се питам как успява да ги разреши. А вие какво мислите за това?

— Вярвам в свободата на всички Божи чада.

— Вярвате ли в Бог?

— Да.

— Бихте ли се присъединили към нашите редици, ако Бог беше англичанин?

— Той е един от Бурите, сър.

Лорд Марздън се съгласи и леко се усмихна.

Тис се закашля за малко и продължи:

— Трудно ми е да забравя, сър, кой първи продаде негрите, за да направи от тях роби.

Лека светлина проблесна в погледа на лорда. Той прониза с очи Тис.

— Искате да кажете англичаните, нали?

Тис издържа погледа му. Лорд Марздън потъна в креслото си, усмихна се широко, когато погледна отново момъка пред него.

— Виждам, че нищо не сте загубили с вашата бурска откровеност.

— Ако съм смятал, че постъпването ми в британската армия би ми причинило и най-малката загуба на бащиното наследство, никога не бих се зачислил в нея.

— А ако баща ви тръгне срещу вашите командоси, Ботма?

Лордът се наведе над бюрото си и вдигна поглед към Тис.

— Какво ще направите? — продължи той.

— Ще се боря — отговори Тис.

— Това е всичко, което исках да узная, Ботма — каза лорд Марздън и стана.

Тис козирува, преди да излезе.

— Още нещо — каза лордът, като го спря. — Допускам, че господин Бовилие е в течение на това, което ми казахте.

— Нищо не съм му говорил по този повод, сър.

— А може би трябва да го направите. Може би.

После, след като смени темата, каза:

— На господин Бовилие сигурно му е трудно да има три дъщери, около които обикалят толкова мъже — и лорд Марздън се усмихна.

Тис също не можа да сдържи усмивката си.

— Те са четири, сър. Той има четири дъщери.

Лордът продължи:

— А най-голямата още не е омъжена. Клара Бовилие е най-голямата сестра, нали?

— Да, сър.

— И вие ги познавате, откакто се помните, доколкото знам?

— Да, сър. Познавам Клара — отговори Тис, който много добре знаеше защо му беше зададен този въпрос.

Лорд Марздън се усмихна и се обърна към прозореца.

— Смятам скоро да отида в Добра Надежда. Ще ги успокоя относно вашата съдба.

Като каза това, той се обърна към Тис и сложи отново авторитетната си маска.

— Но ще ви държа под око, знаете защо.

— Да, сър.

Тис козирува втори път и напусна стаята.

След като вратата се затвори, лорд Марздън стана и отиде в средата на кабинета си. Той отметна дръзко глава и изправи рамене. Да, скоро щеше да отиде да види бащата на Клара и да го успокои за Тис Ботма.

— Обичам Тис, татко! — каза Сюзан през сълзи. Тя беше седнала на леглото си. — Обичам го така, както никого не съм обичала.

— Знам, Сюзан — отговори Жак, който стоеше настрани.

Той се чувстваше уморен. Бяха разисквали това през целия път. Клара се беше показала много злобна към Сюзан и Тис. Прюданс, както винаги, бе запазила спокойствие, но не без да покаже отвращението, което ѝ вдъхваше Клара. Тя прояви това така, както и думите не биха го изразили.

— Защо беше този гняв, татко? Защо ме изтръгнахте от него? — попита умоляващо Сюзан.

— Дъщеря ми се крие на тъмно и се прегръща с някакъв мъж, а ти ми задаваш въпроси, Сюзан!

— Къде бих могла да го видя, ако не на тъмно? Клара го презира. Тя говори за Тис и семейството му, сякаш те са по-нисши и от животните.

— Моите чувства нямат нищо общо с Клара.

— А какви са вашите чувства, татко?

Самият Жак не знаеше това. Единственото, което знаеше, е, че се беше почувствал неудобно в двореца. Не ставаше дума само за инцидента със Сюзан и Тис, мястото беше също причина. Дори и сега, когато англичаните, изглежда, го бяха приели като свой, без съмнение заради богатството му, той се чувстваше изолиран, както и Тис.

— Като баща, единственото, което ме интересува, е щастието на дъщерите ми, Сюзан — отговори той, вместо да обясни чувствата си.

— Но моето щастие е Тис!

Една внезапна мисъл я накара да замълчи. Тя изглежда любопитно баща си.

— Това, че се е присъединил към англичаните ли е причина?

— Той е избрал своята страна, както е направил и баща му — каза Жак, без да я погледне.

— А вие? Направили ли сте вашия избор?

Едва произнесла тези думи Сюзан съжали. Тя стана от леглото си и отиде при баща си.

— Съжалявам, татко.

— Не, Сюзан — каза той и допря глава до нейната. — Имаш право. Не знам вече кой съм. Разбирам Бурите, но сърцето ми е с англичаните. Знам защо Уилям Ботма и себеподобните му се страхуват. Страх ги е от тях самите. Преследването се е отпечатало в паметта на поколенията.

Той се отдръпна от нея, повдигна брадичката ѝ и изтри една сълза, която се стичаше по страната ѝ.

— Но има нещо, в което съм сигурен, Сюзан. Това са чувствата ми към тебе.

— Тогава трябва да разберете, че без Тис нямам причина да живея.

Жак не отговори веднага. Той мислеше за Ева. От една гледна точка той също нямаше причина да живее без нея.

— Разбирам те — отговори простичко той, обърна се и се отправи към вратата.

— Ще говоря с Клара — каза Жак.

— Татко!

Той се обърна.

— А Жан-Жак? Клара го мрази като Тис — каза Сюзан и наведе глава.

Жак намери Клара в градината. Тя се занимаваше с розите, които беше посяла. Баща ѝ беше обхванат от ярост, каквато не бе изпитвал от много години. Ярост, насочена срещу Клара, но не и по-малко към него

самия. Тя отказа да влязат вкъщи, така че Жак я атакува навън, без да го е грижа, че някой ще ги чуе.

— Не. Това не е нещо, което може да почака, Клара — каза той, гледайки я как откъсна една роза. — Става дума за поведението ти и болката, която то причинява на Сюзан. Това не може да чака!

— Мислех си, че поведението на Сюзан ви е разтревожило повече, татко.

— Тревожа се за Сюзан и те моля да се съобразяваш с положението ми на глава на семейството.

Когато стоеше пред Клара, Жак не можеше да не изрече по някоя високопарна дума, лишена от смисъл. Непринудената ѝ арогантност му отнемаше силите.

— Разбираш ли? — попита той.

— Не съвсем, татко. Уважението трябва да се заслужи, а семейството скоро може да го загуби.

Тя откъсна още една роза.

— В този случай ти можеш да ни напуснеш, Клара.

Един бодил ѝ убоде пръста.

— Защото присъствието ми ви притеснява! — каза тя и го погледна пронизателно. — Защото ви напомням мама, затова ли?

— Нека Господ ми прости, но нищо в тебе не ми напомня за майка ти.

Жак произнесе думите, които отдавна преглъщаше. Те засегнаха чувствително Клара.

— Вярвате ли — избухна тя, — че Бог прощава всичко, което вършите? Сладострастието с една робиня? А раждането на това момче? Не, татко, вашият син не е приет пред очите на Бога. Религията ви тежи, тя ви обвинява.

Клара се обърна и хвана убодения си пръст, като пусна розите. Жак не помръдна от мястото си. Той погледна младия градинар, който работеше наблизо до тях. Знаеше, че ги е чул, макар да не беше вдигнал глава от работата си. Гневът на Жак бе достигнал връхната си точка, но каза съвсем спокойно:

— Синът ми Жан-Жак ще работи с господин Клодел. Няма да го оставя повече в лозята да живее разделен от семейството си, от моето семейство.

Клара се обърна с искрящи от бяс очи.

— Ще трябва да го приемеш вкъщи — продължи Жак, — защото той ще живее тук. Ще се храни с нас на масата и ще участва в молитвите.

— Никога!

Гласът на Клара беше спокоен като този на баща ѝ.

— Настоявам да се подчиниш, Клара!

— А ако откажа? — попита тя, като отметна предизвикателно глава назад.

— Ще забравя, че някога си била моя дъщеря — каза категорично Жак.

Той знаеше, че думите му са чути. Сега се чувстваше по-силен от всякога, защото бе решил да погледне истината в очите.

Клара гледаше след него. Лицето ѝ остана безизразно. Тя наведе очи, видя падналите рози и започна да ги тъпче една след друга. Забеляза градинаря и го позна. Това беше Сънди, синът на Али. Той я наблюдаваше.

— Стига си ме гледал! — изрева Клара.

Жан-Жак не предполагаше дори какво се беше случило през отсъствието му. Нощта на бала той прекара заедно с Полин. Призори я очакваше в тайното им скривалище — селцето на робите в стопанството на Уестбъри. Това бе единственото място, където майката на Полин не би отишла да ги потърси. Освен това се намираха твърде далече от къщи, за да ги чуят. Полин знаеше, че майка ѝ няма да стъпи тук, защото тя не би пипнала нещо, до което се е докосвал негър. В началото държанието на майка ѝ я забавляваше.

— Мамо — беше казала тя на смях, — страх ви е да не ви прокълнат.

— По дяволите, тяхното проклетие! — беше отговорила госпожа Уестбъри, докато търкаше пода на кухнята. — Говоря за болест.

— Каква болест? Черна чума ли?

— Може да си се смееш, дъще, но чуй какво ще ти кажа — освен зло, тези хора не могат да направят нищо.

— Какво зло? — Полин обичаше да вбесява майка си. — Омагьосване ли? Ей, че интересно!

— Стига! — прекъсна я майка ѝ, като я гледаше строго, даже изплашено. — Няма смисъл да спорим. Баща ти ще разруши жилищата при първа възможност.

Но още нищо не беше направил. Докато се измъкваше от къщи, за да отиде на срещата, Полин се питаше как е възможно едно толкова изоставено място, източник на злини, както майка ѝ беше казала, да приюти трепетната радост, която изпитваше.

— Тук съм, Полин — каза Жан-Жак, защото от прага на ниската врата тя бе видяла, че в стаята е тъмно.

Той се приближи до нея и я погледна с грейнало лице.

— Всичко съм изчистил — каза той и се обърна да покаже резултата от своята работа.

Полин влезе в полумрака, като присви очи. Стаичката беше променена. Отпадъците бяха събрани в един ъгъл, а подът бе покрит с някаква постелка. Тя я погледна и попита:

— Къде я намери?

— Откраднах я — отговори той с усмивка.

— Браво!

Тя скочи отгоре и като го погледна, прокара пръсти по тъканта.

— Меко е — каза тя.

Повдигна единия край на постелката и го допря до лицето си.

— Мирише на овца — отбеляза Полин, без да отделя очи от Жан-Жак.

— Откъде познаваш миризмата на овцете? — попита я той.

Тя му протегна ръка.

— В Англия гледахме овце, глупако.

Дръпна го, а той се олюля, падна и се търкулна по гръб. Тя прихна, скочи върху него и като го възседна, притисна раменете му до земята.

— Не си мисли, че само в Африка има животни. Имаме си и в Англия — крави, овце, кози...

— А змии? — пошегува се той.

— Да — отговори тя и се отпусна до него, — смокове, пепелянки. Спомням си, когато бях малка, веднъж чичо ми ме заведе на риболов и...

Като усети настойчивия му поглед, тя замълча.

— Какво има?

— Много си хубава.

— Глупости...

— Много си хубава — повтори Жан-Жак.

— Често казват, че Полин е най-безличното момиче, толкова безлично, че...

Погледът на Жан-Жак я накара да млъкне.

— Много е хубава! — каза той пак.

Полин се почувства хубава за пръв път в живота си. Тя не възрази, когато той се облегна на лакът и започна да я съзерцава. Просто не знаеше какво да прави. Често досега се беше случвало да се намира в подобно положение до Жан-Жак, но този път изведнъж стана различно.

— Наистина ли мислиш така?

Той кимна. Тя го привлече към себе си. Започнаха да се боричкат, както често правеха, но всичко вече се беше променило. Погледна го втренчено и изпита страх.

— Не — прошепна тя.

Но какво отказваше? Жан-Жак се обърна рязко и ръцете му неволно докоснаха гърдите ѝ. Тя усети, че нещо я изгаря в тях. Погледна корсажа си, сигурна, че това, което бе почувствала, щеше да се види. А когато усети тръпка между бедрата си, тя скочи, отиде в най-далечния ъгъл на малката стаичка и извика инстинктивно:

— Не!

Забеляза, че Жан-Жак стоеше безмълвен. Бяха изправени лице срещу лице в двата края на стаята. Мина дълго време, докато се погледнат.

Изведнъж Полин се спусна към него.

— Да — каза тя.

Това беше най-естественото нещо на света. Всичко стана така, сякаш още от рождението си телата им знаеха да се любят...

Полин беше легнала в прегръдките му. Той усети, че една сълза се стича по шията му.

— Какво ти е? — попита Жан-Жак, изплашен при мисълта, че може да ѝ е причинил болка. — Полин, защо плачеш?

— Не знам — отвърна тя, смеейки се през сълзи. — Не знам.

— Не трябва — каза той, като изтри сълзите й.

— Все още ли съм хубава?

Той се усмихна. Да, тя беше хубава, дори повече отпреди.

Ето вече цял ден, откакто Емили очакваше Жан-Жак. Тя знаеше, че снощи е заминал да работи при Уестбъри, но беше неспокойна, защото не си бе идвал цяла нощ. Притеснението й бе толкова голямо, че не смееше да каже каквото и да било на баща си, който бе заповядал на Мария, на дъщеря й, на Розита, на Сънди и другите да изчистят единствената свободна стая — мансардата — и да донесат нещата на Жан-Жак в нея.

— Ходи ли той днес у Уестбъри? — попита Жак Емили.

— Да — отговори веднага момиченцето. — Да им кажа ли къде да сложат вещите му? Къде отивате? — попита тя, като видя баща си да се запътва към конюшните.

— Ще ида да го потърся — отвърна Жак.

— Не, защо да не го изненадаме?

— Мисля, че трябва да поговоря с Джон Уестбъри. Жан-Жак достатъчно работи за тях, и то много тежка работа.

— Но те го считат за роб, защото вие не им казахте истината.

Жак се спря. И Емили замръзна на мястото си, като почувства погледа на баща си.

— Сега ще узнаят кой е той. Един роб може ли да живее в къщата на господарите си?

Емили взе ръката на баща си и я стисна силно. Жак се вгледа в най-малката си дъщеря — детето, чийто живот беше започнал със смъртта на майка му. Емили толкова приличаше на майка си — преливаща от любов и светлина.

— Обичаш Жан-Жак, нали? — попита баща й, като отмести от челото й един рус кичур.

Докато чакаше тя да му отговори, той се остави да го сгрее вътрешната й топлина. Усмихна се и добави:

— Да, ще го изненадаме.

Всичките страхове на Емили изчезнаха. Не, той не беше слаб. Не изпитваше нито страх, нито срам, както тя си мислеше. От него се

излъчваше спокойствие. Той не спореше, не се опитваше да защити Жан-Жак с думи, пък и нямаше защо. Достатъчно бе присъствието му.

Жан-Жак се огледа наоколо. Очите му се спряха на малкия вързоп от вещи, които съставляваха цялото му имущество. Те не бяха в хармония с тази стая.

Емили виждаше добре, че той е напрегнат, и скочи върху леглото, за да разчупи леда.

— Ще ти наредя стаята, без Клара да знае — каза тя весело. — Тук намерих дневника на мама, нали го знаеш?

— Клара не ме иска — каза Жан-Жак като гледаше Емили, която беше седнала на леглото. — Не мога да спя тук — добави той и се приближи до нея.

— Не се занимавай с Клара.

Емили скочи от леглото, прегърна го през кръста и зарови лице в него.

— Това е твоята стая. Татко нареди да бъде така и Клара няма какво да казва.

Жан-Жак нежно отстрани ръцете на Емили и се приближи до таванския прозорец. Една розова роза се полюшваше на дългото си стъбло. Никога не беше виждал Добра Надежда от къщата. Беше чудесно.

— Не, не мога — каза той на Емили. — Ще говоря на татко.

— Защо? — попита тя и застана до вратата, за да не го пусне. — Защо всички се страхувате от Клара? Всички ги е страх от нея. Защо?

— Аз не се страхувам.

Жан-Жак се опита да я заобиколи и да мине, но тя му попречи.

— Емили, пуснете ме, моля ви.

— Не.

— Моля ви.

— Наистина ли искаш да си отидеш, Жан-Жак? — попита тя тъжно.

— Не.

— Тогава трябва да останеш тук, вкъщи.

— Знам къде ми е мястото.

— При робите ли? Но ти не си роб, Жан-Жак. Никога не си бил такъв.

— Трябва ли да се срамувам от това, което съм? От майка си, от баба? — попита той с леко настъпателен тон.

— Заради Полин... — каза изведнъж Емили.

Жан-Жак се обърна. Тя го заобиколи и застана пред него.

— Но ти можеш да я виждаш — каза Емили и отново го прегърна. — Аз мога да пазя тайна.

Замълча за миг, след което продължи:

— Съжалявам, наистина съжалявам.

Останалата част от вечерта Емили прекара в лозята, без да прави нищо. Ту вървеше, ту се спираше, като не преставаше да мисли. Имаше толкова неща, които не разбираше и които трябваше да обмисли. „Знам къде ми е мястото“ — думите на Жан-Жак не излизаха от главата ѝ. Какво искаше да каже с това? Дали не намекваше за цвета на кожата си, която в неговите очи беше причина той да е слуга? Не, не е това. Може би Полин? Емили беше разбрала, че са влюбени, но още не бе видяла резултата от тази любов. При Сюзан беше ужасно. Тя не можеше дори да говори с нея. След бала беше станала неузнаваема. Емили се питаше защо любовта променя до такава степен хората.

Един звук, подобен на птича песен, я накара да вдигне очи. Познаваше този звук не по-малко от сестра си. Отдалеч я видя да тича към реката. Сигурно Тис е дошъл да я види.

Емили забърза към къщи. Беше чула да се говори за драмата, станала на бала и реши да се увери дали Клара е заета.

Тис чакаше Сюзан, изправен до коня си, а тя бързаше покрай реката, която в този час на деня изглеждаше много тъмна. Той пусна юздите и се затича към нея веднага, щом я видя. Вдигна я на ръце и я притисна до себе си. Лицата им се докосваха, а краката на Сюзан не достигаха земята. Тя беше лъчезарна.

— Татко ни разбира, Тис! Той ни разбира!

Тя нежно го целуна, той ѝ отвърна, а после целувката им стана по-пламенна. Когато устните им се разделиха, Тис се огледа наоколо,

хвана я за ръката и се доближи до седлото, качи я на коня и се метна зад нея.

— Къде отиваме? — попита тя.

— Никъде.

Сюзан се обърна назад и очите ѝ потънаха в неговите. След това обхвана шията на коня. Яздеха покрай реката.

— Ще паднеш — каза ѝ нежно Тис.

— Ти ще ме хванеш.

Доверието, което му засвидетелстваше, сгръваше сърцето му. Той не беше убеден, че е права, но това му доставяше удоволствие. Наведе се и погали косите ѝ, които се спускаха свободно. Златните ѝ къдрици го докосваха по лицето и се смесваха с гривата на коня.

— Тук ли си още? — попита той.

Сюзан се изправи със смях. Конят се движеше бавно. Тя долавяше движенията му чрез тялото на Тис.

— Татко ще каже „да“. Тис.

— Да — каза Тис, като я прегърна силно и хвана юздите.

— Кога ще го помолиш?

— Вече го направих.

— Кога?

Тис знаеше за какво пита тя. Кога ще се оженят, кога ще заживеят заедно? Самият той не преставаше да мисли за това. И беше вече решил.

— Искаш ли утре?

— Утре ли? — попита Сюзан, като не престана да се смее.

— Вдругиден?

— Но баща ми ще иска голяма сватба. Ще трябва да почакаме малко повече.

— Тогава следващата седмица — каза Тис.

Сюзан се преметна така, че да застане с лице към него. Той беше толкова хубав! Дори червената лента около шапката му, единствената „униформа“, която показваше, че е командос от британската армия, му отиваше много.

— Можем да почакаме. Отсега нататък нищо не ще ни раздели.

Той ѝ се усмихна и я целуна по носа.

— Кажете името ми, Тис, моля те.

— Сюзан? — произнесе той учудено.

Тя кимна с глава.

— Сюзан — повтори той и гласът му я погали.

— Как свириш? — попита тя. — Човек би казал, че наистина е птица.

— Баща ми ме научи.

За миг Сюзан усети, че очите му се натъжават. Тя знаеше какво се беше случило между Тис и баща му.

— Можеш ли да ме научиш? — попита тя, за да го откъсне от мислите му.

Той не отговори.

— Хайде! — помоли тя.

Сюзан го ощипа по устните, за да го подкани.

— Покажи ми.

Тис свирна. От изненада тя отметна назад глава. Очите ѝ се смееха.

— Направи го пак.

Той още веднъж свирна.

— Сега е твой ред.

Сюзан се опита, но не се чу нищо.

— Ето така — каза Тис.

Той отново изсвири, а тя го наблюдаваше внимателно. Опита се още веднъж. От устата ѝ не излезе звук. Тис се засмя и изсуши устните ѝ с целувка.

— Когато го чуеш, ела — каза той.

И Тис свирна отново.

На километри оттук изсвирването бе получило отговор.

Куриерът беше много млад. Лорд Марздън огледа дребния и блед човек, който му връчи официално писмо. Той беше изнемощял... Лицето му бе изпръскано с кал, панталонът му — раздран, а дрипите, задържани от съсирена кръв, покриваха раната.

Лордът прочете писмото и погледна младежа.

— За колко време стигнахте дотук? — попита той.

— За четири дни, сър.

Момчето се олюля, но после се изправи, готово да изпълни всяка заповед.

— Добре ли сте? — попита лорд Марздън.

— Да, сър — отвърна младежът, който благодарение на военните тренировки се държеше още на крака.

— Можете ли да ми кажете какво се случи?

Очите на младия куриер се премрежиха, сякаш отказваха да си спомнят. Лордът забеляза това и се приближи до него.

— По-късно — каза той като сложи ръцете си на раменете на младежа. — Първо трябва да се погрижат за вас.

Той се беше запътил към вратата, когато безжизненият глас на момчето го задържа.

— Те изникнаха изневиделица. Ние спяхме. Имаше само двама часовои. Капитанът беше казал, че това не е границата. Не се чу никакъв шум дори когато прерязаха гърлата на часовоите.

— Успокойте се, момчето ми.

Марздън се опитваше да го спре, но напразно.

— Изникнаха изневиделица, сякаш бяха сенки, сякаш не докосваха земята. Животни! Прерязаха им гърлата...

Гласът на младия куриер отпадна. Той започна да плаче, но продължи разказа си:

— Моят приятел беше обезглавен. Стоеше до мене, но главата му я нямаше вече. Аз не се помръднах. Те ме стъпкаха.

Той вдигна поглед към Марздън и извика:

— Бяха толкова безшумни!

— Нищо ли не си говореха?

— Бяха толкова безшумни! — изрева момчето.

— Тъмнокожии ли бяха?

Момчето силно поклати глава.

— Бури? — попита Марздън.

Момчето кимна утвърдително и отметна назад глава. Марздън се отпрати към вратата, отвори я и извика войника:

— Сержант, отведете този мъж и наредете да го лекуват! — заповяда той.

Лордът се върна следван от войник, който набързо козирува.

Куриерът представляваше само една хълцаща маса, но продължаваше да повтаря:

— Толкова безшумни...

— Какво се е случило, сър? — попита войникът, като се приближи до куриера.

— По-късно, сержант.

Докато сержантът влачеше младежа към вратата, Марздън отиде до бюрото си. Взе писмото и седна. Беше написано набързо. Единственото официално нещо беше хартията, на която то бе надраскано. „Преди изгрев — 20 убити. Служили са си с нож.“ Писмото завършваше с една дълга права линия.

Лордът внимателно сгъна писмото и го сложи пред себе си на бюрото. Не го изпущаше из очи, говорейки сам на себе си:

— Сега ще видим какъв е вашият цвят, Тис Ботма.

Когато британските групи проникнаха в земите на Добра Надежда, техните хубави червени униформи се открояваха на фона на белите постройки, на сивите планини и зелени лозя. Жак ги беше видял отдалеч, но не обърна никакво внимание. Често в далечината се виждаха да преминават групи. Но когато там, в двора, се видя обграден от войници, възседнали конете си, той разбра, че нещо не е наред.

Едва слязъл от коня си, лорд Марздън се обърна към Жак с обичайната си любезност. Но щом Жак забеляза Тис сред групата командоси, която придружаваше редовните войници, той почувства, че работата е сериозна.

— Съжалявам, че ви безпокоя, господин Бовилие — каза лорд Марздън. — Но страхувам се, че трябва да претърся тези места.

— Защо? — попита Жак, чийто поглед отново се спря на Тис. Той му изглеждаше притеснен. — Това не е ли Тис Ботма?

— Наистина е той — отговори лорд Марздън, като направи знак на Жак да го последва и той охотно се подчини. В този момент Прюданс излезе тичешком от избата.

— Какво става? — попита тя.

Жак бързо се обърна към нея:

— Задръж сестрите си вътре, Прюданс.

Той се върна при лорда, а Прюданс се забърза към къщи.

— Може би ще ми кажете защо трябва да претърсвате владението ми. Това не е обичайно.

— Наложително е — отвърна натъртено лордът. — И вярвайте ми, че това не ми доставя ни най-малко удоволствие, господин Бовилие. Но за съжаление не мога да си позволя да правя никакво изключение. Английски войници са били зверски убити.

Той замълча и погледна Жак. Чертите му се бяха изострили.

— Била е група от бурските бунтовници — каза той.

Лорд Марздън нямаше нужда да каже нищо повече.

Жак отново погледна Тис, който кротко стоеше на коня си, после се обърна към Марздън:

— Позволявам ви да направите обиск.

Едва бе тръгнал и лорд Марздън заповяда на войниците си да слязат от конете си. Тис се отправи към плевнята, както му бяха наредили. Лордът се обърна към Жак в момента, когато Клара и Сюзан излязоха от къщи, въпреки изричната заповед на Прюданс и на госпожица Гърстън.

Емили, която стоеше в плевнята с едно агънце, родено тази нощ, също беше чула шума. Но тя бе останала на мястото си, за да не изплаши агънцето. Усещаше, че то е неспокойно, и се стараше да го успокои.

— Не се безпокой — каза му нежно тя, като зарови лице в козината му. — Навън има хора, немирни хора. Не знам какво искат, но ние ще се направим, че не сме ги чули.

Момичето видя как двама мъже се приближават до плевнята и блъскат силно вратата. Единият от тях беше Тис.

— Тис! — извика тя. — Уплаши ме.

— Излез! — каза той с безизразно лице.

Емили стоеше объркана. Тя забеляза до Тис един войник в червена униформа. Той не го изпускаше от очи.

После тя видя нещо друго.

— Имаш пушка... — каза тя.

— Навън! — извика грубо Тис.

Емили се изправи с агънцето в ръце и се вгледа в непознатия. Имаше чувството, че никога не го беше виждала преди и мина тичешком край него, но се спря до вратата, погледна го още веднъж и каза:

— Сюзан знае ли, че си тук?

— Ботма! — извика строго войникът, който придружаваше Тис.

Тис нахлу в плевнята, докато Емили излизаше от нея. Червените униформи блестяха на слънцето. Виждаха се навсякъде. Бяха пръснати като плъхове.

— Какво става? Защо тези войници са тук, татко?

— Това е само една военна операция — каза Жак.

— Много странна — отбеляза Клара, която се беше присъединила към тях. — Бурските бунтовници са убили английски войници, Емили. Ето защо са тук. Търсят убийците.

— Моля ви, Клара! — каза госпожица Търстън.

— Тук? — попита Емили.

Тя се обърна, когато Тис излизаше от плевнята с другия войник.

— Никой няма тук, сър.

— Благодаря.

Лордът се обърна тогава към един друг войник, който идваше на кон откъм избата. Той се смееше, а господин Клодел тичаше след него, като викаше на френски:

— Бягайте от избата ми! Вие сте жалки смукачи на бира. Гадни английски копелета!

Лорд Марздън каза на Жак:

— Моля да ме извините, господин Бовилие.

После погледна Клара, която наблюдаваше сцената с върховно удоволствие.

— Не по този начин мислех да ви посетя. Надявам се да ви видя скоро — каза той и се поклони.

По заповед на Марздън войниците тръгнаха към конете си. Преди да яхне своя кон, Тис погледна към Сюзан, която стоеше като вкаменена. В погледа му се четеше отчаяние. Отчаяние, застанало между нея и него.

— Стопанството на Ботма би трябвало да обискирате! — извика Клара на лорда.

— Точно там отиваме — ѝ отговори той.

Марздън дръпна юздите и потегли в галоп.

— С него ли?

Подигравката на Клара засегна Сюзан, но това чувство беше заглушено от тропота на копитата. Сюзан забърза към къщи. Жак и Емили се спогледаха. Той я хвана за ръката.

— Трябва да се връщаме, Емили — каза баща ѝ, без да обръща внимание на Клара.

Той заведе момичето при госпожица Търстън като я помоли да се грижи за нея.

— Елате, Емили — и гувернантката нежно я прегърна. — Свърши се вече.

— Какво ще направят, татко, ако открият бунтовниците? — попита малката му дъщеря.

— Не знам — отговори Жак, който отново бе потънал в мислите си.

Клара се усмихна и тръгна след Емили и госпожица Търстън.

— Може да ги обесят — прошепна тя.

Изведнъж се появи Прюданс. Тя беше също ядосана като господин Клодел.

— Как се осмелиха да влязат? — процеди през зъби тя, без да помисли за Ботма, когото цялата британска армия търсеше. После влезе в избата и се спря ужасена. Господин Клодел се бореше с едно буре, като се опитваше да спре изливащия се поток от вино. Той плуваше до коляно в червено вино и ругаеше на френски:

— Английски свини! Английски прасета! Английски мръсници!

Като видя Прюданс извика на английски:

— Продупчи я със сабя. Заслужаваше да се удави тук!

— Не, господин Клодел — отвърна спокойно Прюданс, която запрятваше ръкави, за да му помогне. — Виното ни е твърде хубаво, да удави подобен тип.

И тя на свой ред се потопи във винената локва, за да му се притече на помощ.

Госпожа Тереза Ботма мълчаливо наблюдаваше сцената заобиколена от двете си дъщери. Войниците с червени туники, които тя мразеше толкова много, ровеха навсякъде, без да се съобразяват с нищо. Нейното мълчание смути лорд Марздън. Смуцението му нарасна още повече, когато видя и Тис да участва в обиска. Човек би казал, че това не е неговата къща, че за първи път влиза тук. Лордът не виждаше очите му, но знаеше какво може да види в тях — унинието на предател, принуден да погледне в лицето този, когото е предал.

Лорд Марздън забрави за къщата на Ботма. Странно беше, мислеше си той, Бовилие и Ботма да са приятели. Те нямаха нищо общо. Бовилие беше французин с добро възпитание. Жилището на Ботма бе малко. Пушекът, който излизаше от комина, се издигаше високо нагоре. Това беше жалък пушек, извисяващ се към синевата, която никога нямаше да достигне, а щеше да се разпръсне в ясното африканско небе.

Когато Тис излезе от една разнебитена плевня недалеч оттам, кокошките го заобиколиха.

— Няма нищо вътре, сър — каза той на сержанта.

Като чу тези думи, Марздън погледна Тис. Какво ли изпитваше, когато казваше „Няма нищо вътре, сър“, след като знаеше, че търсят собствения му баща? Лордът се обърна към госпожа Ботма. Той намери смелост да се приближи до тази дребна женица, която стоеше на прага на къщата си с безстрашието на гигант. Нищо не трепна в нея, дори очите ѝ.

— Ако знаете къде се намира мъжът ви, ще направите по-добре да ни кажете и ние ще ви оставим на спокойствие — каза Марздън, колкото можеше по-внимателно.

Тя не отговори, не го погледна дори. Двете ѝ дъщери също.

— Съжалявам, че ви безпокоихме — добави лордът, съзнавайки безполезността на тези думи, но той просто не можеше да намери други.

Приблужи се до Тис, който стоеше прав до своя кон. Той гледаше майка си. Марздън му каза:

— Можете да говорите с майка си, Ботма.

След което даде знак на другите да се качат на конете. Изведнъж зад къщата се появили черни лица с огромни очи, които наблюдаваха сцената. Тяхната поява смути Марздън толкова, колкото и Тис, който беше тръгнал към майка си. Той се спря пред нея:

— Добре ли сте, майко?

Госпожа Ботма гледаше пред себе си, без да реагира.

— Има ли какво да ядете? — попита той и погледна сестрите си.

Малката русокоса Терси му се усмихна. Това беше слънчев лъч, прокраднал се през черните облаци. Тис извади от джоба си пари и ги подаде на майка си.

— Ще ви нося всеки месец.

— Какво ще направиш, ако намерят баща ти? — попита тя.

— Той е знаел какво прави — отвърна Тис с равен тон.

— А ти знаеш ли какво правиш? — прониза го тя с този въпрос, след което погледна парите в ръката на сина си.

— Не искам твоите пари. Не искам да те виждам повече — добави тя след малко.

Тя хвана дъщерите си и ги заведе вкъщи. Тис не се помръдна.

Стоеше навън с протегнатата длан, в която държеше парите, отхвърлени като него самия. Усети остра болка в гърба си, която го задуши. Зад къщата един тъмнокож му правеше знаци крадешком. Когато съзря черното лице с усмихнати очи, сълзи се стекоха по страните му. Това беше старият Питърс, когото Тис познаваше, откакто се помни.

— Ботма!

Гласът на лорд Марздън застана между тях. Усмивката на Питърс превзе цялото му лице. Той му кимна за кураж. Тис се обърна и тръгна към коня си, за да последва останалите.

Лорд Марздън не можеше да се въздържи да не гледа Тис. Той не го разбираше. Беше го поставил на изпитание, на което Тис устоя. Но как? Видя го да се спира, но лордът продължи пътя си. Ако Тис не тръгне след него, щеше да го разбере.

Лорд Марздън се обърна едва когато се беше достатъчно отдалечил от стопанството на Ботма. Спря коня си и погледна назад. Там долу, сред долината, заобиколена от хълмове, малката къщичка се гушеше сред дърветата. Пушечната лента, която се издигаше от комина, образуваше облак в чистото небе. Нищо не трепваше наоколо. Лордът реши да не обръща внимание на отсъствието на Тис. Той разбра. Тъкмо мислеше да подкара коня си отново, но се спря. Тис се появи от лъкатушещия път, който водеше към върха на хълма. Държеше изправена главата си и от лицето му бяха изчезнали следите от сълзи. В кабинета на лорд Марздън Тис Ботма е бил напълно искрен.

— Какво ще направят, когато намерят бунтовниците? — попита Полин с уплашен глас.

— Страх ли те е? — отговори Жан-Жак.

Те седяха един до друг в тяхното скривалище.

Жан-Жак беше избегнал войниците, забелязвайки Тис сред тях. Без да знае точно защо, той го почувства много близък, сякаш Тис беше неговото второ аз. После тайно се беше измъкнал към Уестбъри и като по инстинкт тичаше към скривалището им. Сега, когато живееше в къщата, му беше трудно да излиза. Докато чакаше Полин, се питаше защо войниците не бяха дошли и в стопанството на Уестбъри. Може би защото бяха англичани. И той си спомни, че когато беше малък, при липсата на най-малкото нещо цялото робско селище бе претърсвано, но не и къщата.

— Винаги ме е било страх от войниците — каза Полин.

Жан-Жак остана изумен. Не мислеше, че тя може да се страхува от каквото и да било.

— Защо? — попита той.

Полин избухна в смях:

— От тях изпитвам по-малко страх, отколкото ти от мене.

Никога не би му казала, че последния път, когато видя дядо си, той носеше британска униформа. Тогава беше много малка, но споменът ѝ бе жив. Майка ѝ беше казала, че турците и египтяните са го убили. Турците? Египтяните? Тя едва можеше да си ги представи.

— Нали? — настояваше тя злорадо.

— Да ме е страх от тебе? — каза Жан-Жак усмихнат. — А трябва ли?

— Не знам — отвърна Полин и се наведе над него. — Поне...

Тя замълча и постави ръката си върху неговата.

— Това смущава ли те? — тя гледаше бялата си ръка върху тъмната кожа на Жан-Жак.

— Не — отговори той, като плъзна ръката си под нейната.

— Майка ми пак ми говори за тебе — каза Полин с ирония. — Сигурно и днес ще започне отново.

— Ти какво ѝ каза?

— Направих се, че не разбирам за какво ми приказва — отговори Полин през смях. — Когато правя така, тя побеснява. Виждал ли си някога разярена жена?

— Защо?

— Когато са разгневени, те бълват змии и гущери.

И Полин започна да имитира майка си, но това не разсмя Жан-Жак.

— Защо трябва да се страхувам от тебе? — подхвана той.

— Защото ми се струва, че не смееш да се любим отново.

Жан-Жак извърна поглед. Тя го помилва по страната.

— Страх ли те е?

— Искам да се ожения за тебе — каза той.

— Страх ли те е? — повтори му тя на ухото, като го целуна. —

Мене не ме е страх.

Жан-Жак се обърна към нея, повали я на земята и всичко беше забравено в любовния шемет.

Вечерта обещавахе да бъде чудесна. Това бе една от тези вечери, които Емили обичаше най-много. Сутринта задуха студен вятър. Заваля. Валеше като из ведро, а небето си оставаше мрачно, като че ли обещавахе още дъжд. Семейството се беше събрало пред огъня и Емили гледаше Жан-Жак. Той винаги сядаше до нея, за да се чувства по-сигурен. И тя споделяше това чувство. Емили усещаше вкусната миризма на кнедли, която идваше от кухнята. Винаги добавяха към тях и малко сирене.

— Те са топли и хрупкави отвън, а меки отвътре — каза тя на Жан-Жак и си взе една.

Такава вечер за него беше непозната.

В този момент вратата се отвори и влезе господин Клодел. Той бе прекарал деня в региона на Добра Надежда и носеше новини. Ботма бил заловен.

Сюзан нададе вик и избяга от стаята. Прюданс запази спокойствие. Само наведе глава, без да се докосне до вечерята. Жан-Жак и Емили се спогледаха мълчаливо. Кнедлите им бяха изстинали. Жак се приближи до господин Клодел.

— Арестували ли са го? — попита той, сякаш не вярваше. — Сигурен ли сте?

Клодел кимна с глава.

— Ето една добра новина! — извика Клара, която си бодна нова кнедла с видимо удоволствие.

— Клара! — извика Жак.

Тя бързо добави:

— Поне войниците няма да ни досаждат. Няма да дойдат пак, за да ни обърнат фермата наопаки.

— Какво ще стане сега? — попита Емили баща си. — Тис знае ли? Къде са го намерили? Ранен ли е?

— Емили, запази спокойствие... — каза Клара, като избягваше да гледа Жан-Жак.

Откакто младежът живееше при тях, Клара се държеше така, сякаш той не съществува.

— Иди да си легнеш, Емили — каза ѝ тя. — Къде е госпожица Търстън? Какво ли прави?

— Болна е — отговори Емили и се спусна към баща си. — Татко, какво ще стане?

— Иди да спиш, Емили — каза той объркан, но знаеше какво ще се случи.

— Ще го обесят ли? — попита детето с ужас.

— Не — отговори баща ѝ.

— Няма ли? — учуди се Клара.

— Ще го съдят — каза Жак. — А сега, Емили, иди да спиш.

Той обхвана с поглед цялото семейство и продължи:

— Смятам, че такива нощи е по-добре да се прекарват в леглото.

После излезе с господин Клодел, като преди това каза на Клара:

— Моля те, занимай се с Емили.

— Хайде, Емили — и тя ѝ протегна ръката си, без да погледне Жан-Жак.

Емили я изгледа безмълвно и без да си подаде ръката, избяга от стаята.

— Мога и сама да си легна.

— Чакай! — извика Клара и изтича след нея.

Емили се спря на прага.

— Сюзан е нещастна — каза тя. — Трябва някой да ѝ поговори.

— Няма да си ти — отвърна Клара, като я хвана и отведе със себе си.

Емили погледна през рамо това, което беше останало от чудесната, дъждовна и ветровита вечер, прекарана пред огъня с кнедли.

— Лека нощ, Жан-Жак — каза тя тъжно.

— Лека нощ, Емили — отговори той и стана. Не беше се докоснал до вечерята си.

— Лека нощ — каза той на Прюданс и се отправи към вратата.

— Жан-Жак!

Той се спря, като я чу да го вика.

— Харесва ли ти работата, която вършиш с господин Клодел?

— Да, госпожице Прюданс.

— Ако искаш, ще те науча на всичко, което знам. Ако искаш — повтори тя и наведе глава.

— Не съм молил да работя с господин Клодел, госпожице Прюданс.

— Знам, но татко държи на това, защото си момче. Негов син! Не виждам нищо неподходящо, Жан-Жак — каза тя и мило се усмихна. — И моля те, не ме наричай „госпожице Прюданс“.

— Лека нощ, Прюданс.

Когато отиде във вестибюла, Жан-Жак погледна към пътната врата. Тя беше повалена от вятъра и дъжда, които заплашваха да съсипят цялата къща заедно с всичките ѝ обитатели. Питаше се дали Полин е в течение на новините. Ако знаеше какво се е случило, дали е почувствала същото като него — една безкрайна самота? При мисълта за Тис душата му се забулваше в самота. Той изтича до задната част на къщата и се изкачи по стълбата, която водеше до неговата мансарда. Когато минаваше край стаята на Сюзан, той я чу да плаче. Запуши си ушите и избяга към своята стая.

Като чу стъпките на Жан-Жак, Емили погледна тавана. Клара, сякаш не забелязала това се отправи към вратата, отнасяйки свещта със себе си.

— Моля те, остави свещта — каза Емили.

— Време е за сън.

— Няма да обесят господин Ботма — заяви Емили.

Клара нищо не отговори. Тя завъртя дръжката на вратата. Емили я проследи с очи. Дори погледната в гръб Клара издаваше необикновена възбуда.

— Сюзан плаче — каза тихо Емили.

Без да отговори, Клара отвори вратата.

— Какво ще стане с Тис? — попита Емили още по-тихо.

Клара се обърна. Свещта осветяваше лицето ѝ отдолу. Тя повдигна рамене.

Щом затвори вратата, Емили скочи от леглото си, втурна се към малката масичка и отвори дневника си. Не виждаше нищо. Не знаеше коя дата е, нито на коя страница е отворила, но написа в мрака: „С едно повдигане на раменете Клара изгони Тис Ботма от нашия живот.“

7.

— Да — започна лорд Марздън.

Седнал зад бюрото си, той избягваше да гледа Тис, който седеше прав пред него. Никога досега не бяха го карали да върши такава досадна работа.

— Съдът се произнесе — каза той.

После стана и отиде до голямата библиотека, която се намиреше зад него. Обходи с поглед кожените подвързии, без да чете заглавията.

Тис чакаше. Той не можеше да зададе въпроса, който го измъчваше, защото предчувстваше отговора. Чертите му се бяха изострили, лицето му изглеждаше мъртвешко.

— Баща ви е признат за виновен, Ботма — каза Марздън, като рязко се обърна, сякаш за да си даде кураж. — Ще бъде обесен.

— Да, сър.

Този отговор обърка лорда. Тис не показваше, че изпитва и най-малкото вълнение. Той козирува, за да си тръгне.

— Ботма, командосите от региона трябва да присъстват на обесването.

Марздън долови леко потреперване в погледа на Тис.

— Но вие може да се извините по семейни причини.

Отново се върна пред книгите. Твърдите им корици му даваха известна сигурност.

— Би било напълно разбираемо — добави той.

— Вие казахте, че командосите ще бъдат там, сър.

Лорд Марздън, чийто поглед изразяваше едновременно изумление и любопитство, се обърна бавно към него.

— Ще бъда с тях, сър.

— Искаше ли да видите баща си?

— Мога ли да ви задам един въпрос, сър? — Тис го гледаше право в очите. — Баща ми признал ли е обвиненията срещу себе си?

— Той каза, че не е убил достатъчно английски войници.

Марздън се поколеба и след като се върна на бюрото си, произнесе с безразличие:

— Каза също, че би искал и вие да сте в това число.

Тис дълго мълча, а лордът очакваше отговора.

— Искам да го видя — каза най-после той.

Когато пристигна в тъмницата на замъка, Тис изпитваше чувството, че всички светлини в неговия живот са угаснали изведнъж. И не защото в килията, където стояха затворниците преди екзекуцията, беше непрогледно, а защото надеждата му започна да се стопява. Мракът, в който беше хвърлен баща му, напомняше на яма, от която не може да се измъкне.

Уилям Ботма не вдигна главата си, когато стражата отвори железната врата.

— Ботма — каза грубо пазачът, — синът ви иска да ви види.

Тис се спря до вратата, докато очите му свикнат с тъмнината. Баща му седеше на земята със свити крака и наведена глава. Уилям Ботма не обърна внимание на сина си, дори не го погледна.

— Искате ли да кажа нещо на майка?

Тис знаеше, че тези думи са лишени от смисъл, както и всичко друго при подобни обстоятелства. Той бе вперил очи в сянката, която представляваше баща му сега.

— Не това исках, татко.

При тези думи Уилям Ботма вдигна очи. Един слаб лъч светлина проникваше през отворената врата на килията и осветяваше дясната половина на лицето му.

— Ти плачеш — каза спокойно той на сина си.

Ботма отново наведе глава и потъна в собствената си сянка.

— Нямах право да плачеш, синко — добави той.

Тис се отдръпна от вратата и се облегна на каменната стена. Беше невъзможно да сдържи сълзите си.

— Трябва да отида, татко! — молеше Сюзан. — Трябва да ми позволите да отида. Защо се опитвате да ме спрете?

— Защото не искам да идеш. Това не е място за едно младо момиче — заяви Жак, за да приключи въпроса.

— Да присъстваш на едно обесване не е приятно за никой, но това ще е публично обесване, нали? Тис трябва да бъде там, а аз искам да съм с него. Моля ви! — и тя се хвърли в прегръдките на баща си.

Заплака, без да може да спре, а вълнението я караше да говори несвързано:

— Ако не съм с него... Ако го оставя сега... О, татко, това е толкова страшно!

Жак я притисна в обятията си. Той не знаеше как да утеши съкрушеното момиче. Куклите на Сюзан, които бяха останали от детството ѝ и които сега украсяваха нейната стая, го гледаха със стъклените си очи.

— Разбирам — каза той, въпреки че нищо не разбираше.

С какво едно публично обесване можеше да върне живота на английските войници? Как бе възможно Уилям Ботма да ги убие хладнокръвно? Как можеше да се случи всичко това?

— Трябва да си с Тис. Да, Сюзан — прошепна Жак.

В стаята на Прюданс разговорът се въртеше около същата тема. Клара говори за това цяла вечер, като използва всичките си хитрини, за да убеди Прюданс да отиде. Прюданс ѝ обърна решително гръб и си легна, с което искаше да сложи точка на спора.

— Можеш да си говориш цяла нощ, Клара, но няма да ме накараш да присъствам на обесването, където впрочем нямаш място и ти. Извини ме и лека нощ.

Тя се опъна на леглото точно когато Клара възнамеряваше да седне, така че остана права.

— Щом е публично обесване, значи има смисъл да се отиде! — подхвана отново Клара. — Хората трябва да разберат какво рискуват, ако престъпят закона.

— Тогава защо трябва да ходим?

— За да покажем, че сме на страната на закона и реда.

— Иди си, Клара! — извика Прюданс. — Прави каквото искаш, но моля те, върви си.

— Виждам само, че не те интересува правосъдието — продължи Клара, която явно нямаше намерение да я остави. — Не те е грижа за справедливостта, Прюданс!

— Всъщност не знам за каква справедливост говориш. А сега ме остави. Уморена съм и ми се спи.

— Спи ли ти се? — подсмихна се Клара. — Трябва ли да спим, когато ограбват страната ни, а английските войници са избивани от Бурите? Не разбираш ли, че всъщност само англичаните могат да възстановят реда в тази страна и да премахнат всякаква форма на предателство? Те са ни единствената надежда.

— По дяволите, англичаните! — извика Прюданс.

Тя седна, като дръпна завивките си и хвърли гневен поглед на сестра си.

— По дяволите! Всички! — добави тя.

— Това си е твой начин да гледаш на нещата — каза Клара през смях.

— Ти ми говориш за политиката на англичаните и Бурите. Да или не?

— Да.

— Ако политиката можеше да направи така, че гроздето да узрее, и да го превърне във вино, щеше да ме интересува. Ако не — лека нощ, Клара.

Прюданс легна отново, зави се и обърна гръб.

— Да, виждам — каза Клара.

— Какво? — попита Прюданс, без да се обърне.

— Нищо — отговори Клара и се отправи към вратата.

— Ще ти кажа аз какво виждам.

Клара се спря, а Прюданс седна в леглото си.

— Виждам, че правиш всичко възможно, за да впечатлиш лорд Марздън с проанглийското ти отношение.

— Нямам нужда от това.

— Нямах ли? — засмя се Прюданс. — Но сигурно ще му направи впечатление, ако си там в момента, когато въжето стегне гърлото на Уилям Ботма.

Клара тръгна към вратата.

— Не съм ли права? — попита Прюданс.

— Не се страхувам да покажа какво мисля, ако това искаш да кажеш — отговори Клара.

— Е, добре, покажи го — каза Прюданс, като си легна отново, — но не се опитвай да повлечеш след себе си цялото семейство. Аз няма да отида. Лека нощ!

Думите, които Емили написа тази вечер в дневника си, бяха просто едно описание на фактите, но изразяваха също чувствата ѝ: „Татко каза, че само Сюзан може да отиде. Прюданс напусна стаята, а аз не отговорих нищо.“

Чу се нещо като драскане, което идваше от прозореца. Озадачена и малко нервна, тя се приближи. От няколко седмици шумът около обесването я беше направил страхлива. Свещта, която държеше в ръка, осветяваше лицето ѝ и го отразяваше в стъклото. Това ѝ пречеше да различи каквото ѝ да било.

— Кой е? — попита тя при вида на собственото си лице. — Полин, ти ли си?

— Аз съм.

Емили веднага позна гласа на Полин и отвори.

— Трябва да видя Жан-Жак — каза тя.

— Сега? — прошепна Емили неспокойно. — Не мога да го търся сега. Много е късно.

— Моля ви.

Никога досега Емили не беше виждала Полин толкова изплашена.

— Много е важно — настояваше тя. — Моля ви!

Без да знае защо, Емили се обърна и хвърли поглед в стаята си. После каза тихо:

— Чакайте го в плевнята.

Тя затвори прозореца и отвори тихо вратата, която все пак изскърца. Почака за миг, да се увери, че никой не е чул, и се изкачи безшумно до стаята на Жан-Жак.

От вратата Полин наблюдаваше внимателно плевнята. Тя носеше малка свещица в стъкло от лампа, което тайно бе взела от трапезарията, докато излизаше. Това беше една от вещите, на която майка ѝ държеше най-много, защото имаше сребърна основа.

Единственото, което искаше Полин, беше стъклото да запази пламъка на свещта, докато тичаше към Жан-Жак...

Полин се преоблече за вечеря. Свали памучната си рокля, която носеше навън, за да облече друга, приготвена ѝ от госпожа Уестбъри, когато вратата се отвори зад нея.

— Полин!

Беше майка ѝ, при чието влизане Полин инстинктивно отстъпи назад.

— Обличам се — каза тя с тон, който не позволи на майка ѝ да се приближи.

— Виждам, Полин, но исках да ти говоря за утре.

Госпожа Уестбъри гледаше как дъщеря ѝ нахлува роклята си.

— Казват, че главната улица е мястото, където се срещат младите хора от Добра Надежда. Всички ходят там.

После замълча. Полин се обърна към майка си, докато опитваше да се закопчее.

— Продължавайте, слушам ви.

— Май че си напълняла, Полин.

Младото момиче замръзна на мястото си. Майка ѝ се приближи до нея и се помъчи да я закопчее.

— Станала си по-пълна. Не бях го забелязала.

Тя упорито я стягаше, но се спря при вика на дъщеря си, която изведнъж се беше отдръпнала.

— Оставете ме на мира, майко! Значи съм дебела — каза през сълзи Полин.

— И затова ли плачеш? — попита майка ѝ, обхваната от подозрение.

Полин погледна майка си. Това сякаш не беше същата жена. Изглеждаше обзета от някаква мисъл. Стана, приближи се до шкафа, където дъщеря ѝ държеше нещата си, и отвори едно чекмедже. Там Полин нареждаше превръзките, които майка ѝ приготвяше всеки месец. Госпожа Уестбъри остана като вкаменена. Чекмеджето беше пълно с превръзки. Тези от последните два месеца стояха непокътнати.

Полин я погледна втренчено и изведнъж изрева:

— Вървете си!

— Полин!

Гласът на Жан-Жак я изтръгна от мислите ѝ. Тя се обърна и го видя изправен на прага.

— Какво има, Полин? Нещо не е ли наред?

Когато той се приближи до нея, тя се обърна.

— Не е ли чудесно? — каза тя, като посочи агънцето.

Жан-Жак сложи ръце на раменете ѝ и я накара да го погледне. Лицето ѝ беше червено от плач, а очите ѝ — подутти.

— Полин, какво става?

— Очаквам дете, Жан-Жак — каза бързо тя. Дръпна се рязко и избяга в един ъгъл на плевнята.

— Защо ме гледаш така? Това е твое дете, твоето бебе.

— Полин, обичам те — каза нежно Жан-Жак и отиде до нея.

— Не! — извика тя. — Ти не разбираш.

— Разбирам и съм щастлив.

— Но моите родители няма да го приемат никога. Те знаят и никога няма да го приемат.

— Това е нашето дете. Какво значение има дали ще го приемат, или не?

— Не! — възрази решително тя.

Лицето на Жан-Жак се промени.

— Не разбирам — каза той най-накрая.

Полин се обърна. Той я притисна в ъгъла.

— Това дете е наше. Ние ще се оженим и никой не може да има нещо против това.

— Чуй ме! — извика Полин.

Жан-Жак замълча, но не заради вика, а заради това, което виждаше в погледа ѝ.

— Той ми забрани да те виждам. Никога повече! Сякаш не сме се познавали.

Жан-Жак не каза нищо.

— Разбираш ли какво ти казвам?

— Детето е мое. Не могат нищо да променят — каза той.

— Но те не мислят така.

Шумът от проливния дъжд се изгуби в оглушителната тишина, която разделяше Жан-Жак и Полин, чиито думи бяха паднали като тежко олово на сърцето му.

Небесната дъга се простираше над планините. Тази картина често можеше да се види в дъждовните утрини. Дъгата беше вълшебна. Пурпурът преминаваше в яркозелено, оранжевото — в жълто, а жълтото — в розово. Тези цветни ленти се извиваха в дъга, която сякаш повдигаше земята и превръщаше хоризонта в люлка.

Жак Бовилие яздеше към фермата на Ботма. Мислите му бяха объркани. Не можеше да си представи какво ще каже госпожа Ботма. Не беше дори сигурен дали тя ще му отговори, но поне трябваше да опита. Беше решил да отиде със Сюзан на обесването. Според господин Клодел той нямаше друг избор.

В противен случай един ден изборът ще бъде направен без него.

Жак знаеше, че той е прав. Но присъствието му на смъртното наказание можеше да има смисъл само със съгласието на госпожа Ботма.

— Да, господин Бовилие, бих искала да отидете.

Тези толкова обикновени думи, които Жак не очакваше да чуе, го трогнаха дълбоко. Но трябваше да се увери, че не се основават на някаква илюзорна надежда, затова каза веднага:

— Разбирате добре, Тереза, че помилване няма да има и аз нищо не мога да направя.

— Вие бяхте приятел на Уилям.

Това, че госпожа Ботма се изрази в минало време, обърка още повече Жак. Не е ли бил винаги приятел на Уилям? Без съмнение не беше съгласен с него — това, което Уилям бе направил, му изглеждаше невероятно, но той си оставаше негов приятел. Донякъде те бяха еднакви, въпреки че Жак се чувстваше равен с лорд Марздън.

— Бяхте ли приятел на Уилям? — попита Тереза, като прекъсна мислите му.

Тя очакваше отговора на Жак, който кимна с глава. Лека светлина озари тъжните очи на Терси, малкото русокосо момиченце.

— Ако отидете, поне ще знам, че съдебното решение е изпълнено.

— Тереза — каза Жак, който най-после намери смелост да я погледне в очите, — знаете ли какво искате от мене?

— Няма друг, от когото да го поискам — каза любезно тя, след което вдигна гордо глава. Очите ѝ блестяха. — Искам да разберете дали мъжът ми ще бъде погребан по християнски...

След това тя се обърна, за да се прибере с двете си дъщери, но изведнъж се спря и каза:

— Моля ви, господин Бовилие, кажете на сина ми, че тук няма вече място за него.

— Тереза, мога ли да направя нещо друго за вас? От какво точно имате нужда?

— Господ е с мен — отговори тя. — Ще отида на север и нашите роби ще ме последват.

Изведнъж изражението ѝ се промени. Сякаш пред нея стоеше самият лорд Марздън.

— Въпреки че ми е невъзможно да попреча мъжът ми да бъде обесен, никой не ще ме спре да замина, да избягам от законите, които противоречат на Божиите.

— Англичаните също са християни, Тереза — каза тихо Жак.

Тя поклати глава и прегърна дъщерите си.

— Семейството — продължи тя — е в центъра на християнството. Англичаните няма да ми го разбият. Нито един член от нашето семейство — добави тя, като погледна към тримата роби, които правеха четириколка от грубо издялано дърво.

— Може би ви е мъчно да го чуете, Тереза, но англичаните не искат да разбиват никого. Те само освобождават един народ от робство.

— Имат ли право да освобождават тези, които Бог ни е дал? — каза тя, поклащайки глава. — Фактът, че обесват мъжа ми, няма да ме накара да наруша клетвата си към Всевишния, господин Бовилие. Нашите роби ще заминат с нас.

Тежките удари на барабана отекваха бавно в ритъма на смъртта. Петима затворника стояха прави в една двуколка, теглена от биволи. Оковани в тежки вериги, те гледаха право пред себе си. Приближаваха се към многолюдна тълпа, която бе образувала полукръг. Недалеч се виждаха бесилките, издигнати близо една до друга. Разделени от

войници в червени униформи, бурските командоси бяха възседнали конете си с пушки на рамо. Единствено червените ленти на шапките им се открояваха на фона на жълто-кафявия цвят на униформите им.

И Тис беше сред тях. Той гледаше в земята.

Срещу войниците и командосите стояха лорд Марздън, неговият помощник и един полковник. Той имаше безупречен вид и се наричаше Дрюмон. Не изпускаше от очи колата със затворниците. Лордът го погледна за миг, след което погледът му се отправи към Тис. Изведнъж някой от тълпата привлече вниманието му. Беше Клара.

Тя небрежно държеше разтворения си бледолилав чадър, с който се пазеше от слънцето. Роклята ѝ беше виолетова, сякаш дискретно загатваше за предстоящата смърт. Клара срещна погледа на лорд Марздън. Той отвърна очи, въпреки че би могъл да я гледа безкрайно. Жак Бовилие стоеше до нея в тъмен костюм. Беше навел глава и прегърнал през раменете Сюзан, която наблюдаваше Тис. Тя не се отличаваше от останалите жени. На главата си носеше шал и беше облечена в скромна черна памучна рокля.

Лорд Марздън отмести погледа си от нея, като чу скърцането на колата, която се приближаваше. Тя се спря пред тях. Уилям Ботма го гледаше.

Полковник Дрюмон даде знак на войниците, придружаващи колата, да свалят затворниците и да ги отведат до бесилката. Докато се придвижваха към нея, те минаха край Тис, който не сваляше поглед от баща си.

Окован във веригите си, Уилям погледна втренчено сина си:

— Не плачеш ли вече?

Тис гледаше пред себе си. Уилям Ботма се изплю в лицето му, но един войник го блъсна в гърба.

— Върви! — извика той.

Полковник Дрюмон пришпори леко коня си, който веднага препусна към бесилките, където се спря точно когато осъдените пристигнаха. Всички вдигнаха очи към петте примки. Само Ботма гледаше полковника. Дрюмон направи знак на войника, който стоеше до бесилката. Той се качи на сандъка, поставен под първото въже и зачака да доведат първия от Бурите. Постави примката около шията му, като направи същото и с останалите затворници. Никой от тях не показа и най-малкия признак на страх, разкаяние или съпротива.

Полковник Дрюмон се обърна към свещеника, който стоеше наблизко. Той се приближи до бесилките с отворена библия. Тогава един грубоват човек се отдели от тълпата. Полковникът го стрелна с поглед.

— Това е техният пастор, сър — побърза да каже лорд Марздън.

Против волята си полковникът му направи знак да започне.

— Въпреки че вие сте признати за виновни от английския съд и пред Бога, Господ ще благоволи да чуе молбите ви за прошка — започна свещеникът.

Той погледна пастора, който цитираше на африкаанс псалм 23. Като се обърна към бесилките, свещеникът продължи на английски. Двата гласа се сливаха, като издаваха странно и мистериозно звучене.

— О, небесни отче — каза свещеникът, — молим ви да се вслушате в молбите ни.

— Макар че тръгвате в сенките на смъртта, не се страхувайте от зло — отвърна другият глас на африкаанс.

Полковник Дрюмон даде сигнал. Биенето на барабаните заглуши пасторите. Със спокойно и изискано движение полковникът извади меч си и го размаха.

Той проблесна на слънцето. Тис погледна баща си, после меч и очите му се притвориха. Сюзан се вкопчи в ръката на Жак и скри лице в рамото му. Баща ѝ се обърна към нея и прошепна:

— Шт!

Клара ги гледаше с ледено изражение.

Мечът разцепи въздуха. Войниците, които стояха зад бесилките, ритнаха сандъците. Телата на осъдените се люшнаха напред. Въжетата се стегнаха около шиите им. Времето замря. После четирите тела политнаха назад, докато петото, на Уилям Ботма, се повали на земята. Въжетото се беше скъсало.

Викът, който се изтръгна от тълпата и изплаши конете, се превърна в шепот на учудване. Някой извика: „Амин!“. Друг отправи очи към небето и извика: „Слава Богу!“

Тис отвори очи и погледна към бесилките. Баща му се изправяше на крака.

Тълпата избухна и необуздано се втурна към Уилям Ботма. Възседнал коня си, Тис гледаше и не вярваше на очите си.

— Какво става? — попита Сюзан, без да вдигне глава.

Хората пееха и викаха.

— Жив е — каза Жак смаяно, като погледна Тис. — Това е Божията ръка — добави той шепнешком.

Един изстрел възвърна тишината. Полковник Дрюмон гледаше тълпата с присвити очи. Той се обърна към палачите и заповяда:

— Пригответе ново въже!

— Не — извикаха спонтанно всички.

— Ще го бесим, докато умре! — изрева полковник Дрюмон.

Лорд Марздън се приближи с коня си до него.

— Извинете ме, сър.

— Наредете на хората си да отстранят тълпата! — процеди полковникът.

— Задръжете ги! — извика бързо лорд Марздън, след което отново се обърна към полковник Дрюмон. — Не можете да направите това, сър.

— Наистина ли, майоре?

— Не, сър. Това действие противоречи на закона и може да предизвика бунт, както е ставало преди.

Полковник Дрюмон погледна към войниците, които се мъчеха да спрат непокорната тълпа. Той даде знак на този, който стоеше най-близо до него, да насочи оръжието си към Ботма. Войникът се подчини. Тълпата затаи дъх, а Тис гледаше, без да може да повярва.

Лорд Марздън отново взе думата, този път по-убедително:

— Народът никога не ни е прощавал, сър. Това нещо не може да стане!

— Ако тогава не са разбрали, майоре, ще разберат сега.

И като се обърна към бесилката, извика:

— Сменете въжето! Пригответе осъдения!

Отново отекнаха барабанните удари. Лорд Марздън погледна към Тис, чието лице не потрепваше.

Изведнъж една жена се отскубна от тълпата и завика:

— Мръсни англичани! Бог върна свободата на този човек и вие пристъпвате неговата повеля.

Следвайки заповедта на полковник Дрюмон, един войник стовари пушката си върху гърба на жената.

Жак усети как гневът го превзема. Неспособен да се сдържа повече, той остави Сюзан и се нахвърли срещу полковника.

— Тя има право, сър. Бог е отсъдил свобода на този човек.

— Вие оспорвате моята заповед! — каза студено полковник Дрюмон.

— Оспорвам вашата справедливост — извика Жак.

— Върнете се на мястото си, преди да съм ви обесил с него!

Жак сграбчи меча, който полковникът държеше. Опита се да го свали от коня си, но войникът го удари с пушката си в тила. Жак падна и изгуби съзнание. Сюзан се втурна към баща си.

— Дръжте тази жена! — изрева полковникът.

Хаосът достигна до заплашителни размери. Той не можеше вече да контролира положението, което беше станало по-опасно от всякога.

— Ще има бунт, сър — предупреди лорд Марздън.

— Аз отговарям за това. Махнете този мъж! — заповяда той, като показва Жак, до когото беше коленичила Сюзан.

Барабанните удари станаха по-силни. Полковникът отново вдигна меча си. Уилям Ботма, на когото бяха сложили ново въже, неподвижно гледаше пред себе си, сякаш вече беше мъртъв.

— Не! — извика Сюзан, когато мечът проблесна във въздуха.

Краката на Ботма се люлееха, после изведнъж се изпънаха...

— Не! — изкрещя отново Сюзан и скри лице в гърба на баща си.

Лорд Марздън не изпускаше от погледа си Тис. Чуваше се само поскръцването на седлата, тропота на копитата, после вик на птица в далечината.

В тишината гласът на Тис се извиси до хоризонта. Това беше вик на агония, от който кръвта се смразяваше. Прекъсвайки редиците, той подкара коня си право към полковник Дрюмон като размахваше пушката си. Погледна войника, който стоеше най-близо до него, и той отстъпи. Когато стигна до полковника, стовари пушката си върху раменете му и го повали от коня.

Тис огледа военните редици и тези, които го заобиколиха, смаяни от удивление. Той погледна тялото на баща си, после Сюзан и баща ѝ. Очите му се напълниха с гневни сълзи. Обхванат от общото напрежение, конят му започна да танцува.

— Дори това да ми струва живота, ще убивам всеки срещнат англичанин — изрева той. — Ще ви избия всичките, докато не остане и един, който да мърси земята ни с варварството си!

— За стрелба! — изкомандва Марздън войниците си.

Те хванаха оръжието си в готовност и безмълвно наблюдаваха, а Тис не отделяше очите си от тях. Конят му не спираше своя танц. Изведнъж той внезапно се обърна и избяга. Един залп отекна в гърба му.

— Тис! — извика Сюзан, тичайки след него в праха, който вдигаше коня му. — Тис!

Като я забеляза, лорд Марздън заповяда:

— Спрете огъня!

Един английски войник се приближи до него:

— Рисуваме да засегнем момичето, сър.

Полковник Дрюмон беше стъпил на крака. Той объркано гледаше около себе си. А когато видя войника, който галопираше след Сюзан и Тис, се обърна рязко към Марздън:

— Какво прави този войник? Стреляйте, по дяволите! Майоре, дайте заповед за стрелба.

— Кого трябва да повалим първо, сър, момчето или момичето? — попита студено Марздън.

Войникът настигна Сюзан и я вдигна на коня пред себе си, обърна се за миг, след което тръгна в галоп след Тис.

— Спрете го! — изрева обхванатият от лудост полковник Дрюмон, като сочеше с пръст войника.

Но събитията го бяха преварили. Марздън спокойно слезе от коня си и тръгна към Жак Бовилие, който все още беше на земята.

— Трябва да изчакаме резултатите от това обесване, сър.

— Ще направя рапорт, майоре! — заплаши полковник Дрюмон.

— Аз също — отвърна Марздън.

Жак направи леко движение, после погледна към бесилките. Лордът каза на един войник:

— Отвържете телата!

— Оставете ги там! — отсече полковникът с леден тон.

Лорд Марздън се обърна към него.

— Те ще останат там, докато се разложат — добави Дюмон.

— В ада ли, сър? Заедно с нас ли? — попита Марздън.

Настана продължителна тишина. Тълпата наблюдаваше конфликта между двамата. За миг почувствал смущение, полковникът се огледа наоколо несигурно, след което изрева:

— Ще ми платите за това, майор Марздън!

— Без съмнение ще плащаме всички — отговори лордът, който обърна поглед към облака прах, където бяха изчезнали Тис, Сюзан и войникът.

Препускайки в галоп, Тис шепнеше през сълзи: „Оставете ме...“
Беше видял Сюзан и войника, които го следваха, и пришпори коня си. Войникът също ускори ход, а Сюзан мислеше само за Тис.

Като достигна до едно скалисто възвишение, Тис скочи от коня си и изчезна. Чуваше как заобикалят скалите под него. Вдигна карабината си готов за стрелба.

— Тис! Искам да дойда с тебе!

Гласът на Сюзан достигна до него, преди да я види.

Ръката му се отпусна, когато тя се появи. Прикладът се удари в земята с лек шум. Войникът вдигна поглед и забеляза Тис. Сюзан го видя в същия момент. Тя скочи от коня и запълзя нагоре по скалата.

— Остани там, Сюзан!

Тя застина на мястото си.

— Тис, трябва да ти говоря...

— Няма да се върна назад.

— Тогава вземи ме със себе си. Обичам те...

Войникът чакаше в подножието на хълма, слезе от коня и се огледа. Чуваше ясно разговорите им. Тис хвана отново оръжието, като се прицели във войника. Сюзан го наблюдаваше.

— Предпочитам да ме убиеш — каза тя.

— Сюзан, ти принадлежиш на твоя народ, както аз на моя. Иди при тях! — говореше той сдържано, отпуснал карабината.

— А той? — отвърна Сюзан, като посочи войника, който я беше довел дотук.

Войникът ги гледаше. Тис стана и се приближи до коня си.

— Ще те обичам винаги, Тис — каза Сюзан с равен глас.

Той яхна коня, но остана за миг неподвижен.

— Никога няма да престана да те търся — добави Сюзън.

Тис се отдалечи.

— Довиждане, Тис.

Той се наведе над гривата на коня, след което се изправи и дръпна юздите. Конят потегли, а Тис не се обърна.

Войникът се изкачваше към Сюзан, за да ѝ подаде ръка, когато тя каза съвсем спокойно:

— Ще го откроя.

Бяха необходими три часа, за да заровят мъртвите под палещото обедно слънце. Жак беше издигнал голям дървен кръст на гроба на Ботма. Клара го наблюдаваше изпод дърветата, без да се приближи до него. Тя решително избягваше баща си и Сюзан, които я притесняваха.

Когато Сюзан се завърна с войника, лорд Марздън предложи на нея и на сестра ѝ да ги закара в Добра Надежда с колата на Бовилие. Жак отказа всякаква медицинска помощ за удара, който беше получил в главата си. Марздън усети как между тях се отваря пропаст. Пропаст между него и всички хора. Жак искаше да остане сам. Той гледеше в далечината към морето, към Ева.

Клара се беше показала много любезна към лорд Марздън и признателна за помощта, която им е оказал в такъв момент. За да демонстрира сестринска загриженост, обгърна Сюзан през раменете. А тя се отдръпна, за да се доближи до войника, който ѝ бе показал приятелски чувства.

Докато колата се връщаше към Добра Надежда с лорд Марздън и двете девойки. Сюзан не изпускаше от очи войника, който яздеше встрани, водейки коня на лорда за юздите. Тя беше завладяна от нова вътрешна сила, която ѝ вдъхваше присъствието му.

— Наистина е много любезно от ваша страна да ни доведете вкъщи, лорд Марздън — каза усмихната Клара.

— Това е най-малкото, което мога да направя — отвърна той и леко се поклони — жест, който му беше станал обичаен по време на разговор и който очарова Клара.

— Баща ми каза ли къде отива? — попита тя.

— Нищо не е казал.

— А! — възкликна Клара и поклати глава.

Тя погледна през прозореца войника, който ги придружаваше. След това се обърна към Марздън и попита:

— Защо постъпи така?

— Моля? — попита лордът с усмивка.

— Войникът — уточни Клара, като го показа през прозореца с кимване на главата — познава ли Тис Ботма? Дали са приятели?

— Не — отговори лорд Марздън, като на свой ред го погледна. — Мисля, че просто е завел Сюзан при мъжа, когото тя обича.

— А!

Настъпи мълчание. Сюзан не беше чула какво си казаха и не обърна внимание на тишината. Тя бе потънала в собствения си свят. Свят, в който един ден отново ще намери Тис.

— Обесването ви разстрои, нали? — попита изведнъж Клара.

— Да, както и повечето от моите хора — отговори лорд Марздън. — Този човек изрази чувствата на повечето от нас — добави той, като посочи войника.

— Но вие не отричате, че той заслужава да бъде обесен, че всички го заслужават. Та те убиха тези английски войници по ужасен начин.

— Често съм се питал... Когато някой е убит, има ли значение начинът? — каза той с лека усмивка.

— Не вярвам това вече случайно да се е скъсало — заяви Клара. — Тези бури са много големи хитреци.

— Не мисля така.

— Когато ги опознаете повече, моите намеци ще ви се сторят по-малко учудващи — каза Клара с очарователна усмивка. — Но можете да бъдете сигурен, че с повторното обесване на господин Ботма Божията воля не е била незачетена.

Лорд Марздън се усмихна на Клара. Най-после той беше там, където желаше да бъде. Срещу нея. Виждаше добре, че тя не е самата нежност, знаеше, че е създадена от стомана, но имаше нещо в нея, което не го оставяше безразличен. Погледът ѝ беше пълен с обещания. А колкото до обесването — той можеше да го забрави. В него имаше голяма доза британски фатализъм. Пък и това е чужда страна. Какво да се прави?

Докато Жак и двете му дъщери отсъстваха, госпожица Търстън направи всичко възможно да се занимава повече с Емили. Но това не беше лесно. Мислите на малкото момиченце бяха другаде, а не в

учението. Тя мислеше за Тис и Уилям Ботма. Не говореше за обесването, но явно мислите ѝ бяха там през цялото време.

— Имам една идея! — весело предложи гувернантката. — Защо да не излезем с мрежата и да ловим пеперуди?

— Не, това не е хубаво — отговори Емили.

— Но вие сте хванали вече не малко очарователни пеперуди. Това помага при изучаването им. Хайде, елате!

— Не — повтори Емили, — не искам да убивам повече.

— Но те са толкова много...

— Толкова, колкото господин Ботма ли? — попита Емили, преди да зададе въпроса, който ѝ тежеше на сърцето. — Какво ще стане с Тис и Сюзан?

— Не знам, детето ми.

Госпожица Търстън обичаше да дава кратки отговори. Погледна часовника, закачен на корсажа ѝ.

— Късно е — обяви тя и се приближи до прозореца. Стъклата бяха счупени от дъжда.

— Пак вали — каза тя.

— Прюданс все още ли е в избата, госпожице Търстън?

— Боже мой! Прюданс да е по това време в избата! Баща ви трябва да ѝ поговори.

Прюданс стоеше в избата още от сутринта. Тя наблюдаваше господин Клодел. Смесването на по-силни с по-слаби вина е тази фаза от винопроизводството, която най-много ѝ харесваше. Господин Клодел беше изключителен винар и тя бе решила да се възползва максимално от знанията му.

Застанала права до него, тя не бе забелязала какво става. Мислеше за нещо друго. Господин Клодел също не беше обърнал внимание на това колко близо са един до друг докато се почувства възбуден от допира си с нея. Постара се да не обръща внимание на това. Няколко пъти този ден се беше въздържал, но изведнъж усети, че му е невъзможно повече да се контролира. Малкото момиче, което стоеше по цели дни при него, бе станало жена. Той се остави тялото му да докосне Прюданс.

— Господин Клодел — каза тя, като го погледна учудено и леко се отдръпна. — Съжалявам — добави тя с притеснена усмивка. — Много съжалявам.

— Наистина ли, Прюданс? Не е ли това причината да работите тук с мен, когато баща ви го няма? — попита той с раздражение.

— Тъй като баща ми не иска да работя тук, мога да го правя само в негово отсъствие — отвърна Прюданс, която не разбираше за какво говори той. — Но един ден ще ми позволи, защото ще съм доказала това, което съм.

Господин Клодел се приближи отново и впи очите си в нея. Прюданс погледна към вратата. В погледа му имаше нещо, което я плашеше.

— Жан-Жак ще дойде скоро тук — каза бързо тя.

Господин Клодел се усмихна и я погали по косата, като поклати глава.

— Жан-Жак не е тук, Прюданс, нито баща ви. И вие би трябвало да сте другаде, но не сте. Приятно ви е да стоите тук, нали? — той продължи да я гали, а Прюданс грубо го отблъсна.

— Не, не за това съм дошла.

И тя се обърна, за да избяга. Той я хвана за ръката и я притисна в гръб. Изведнъж Прюданс усети нещо твърдо. Гърлото ѝ се сви. Клодел ѝ запуши устата и се опита да я повали на земята. Целият беше червен. Приличаше на луд.

Тя го ритна, опита да се изплъзне, но той се възползва от това движение и пхна ръката си под полата ѝ. Тя извика, но викът ѝ бе приглушен. Ухапа ръката му, но Клодел я измъкна, напипа колана си, извади го от панталона и я удари през лицето, за да я накара да млъкне. От силата на удара тя падна на земята.

Той се нахвърли върху нея и я изнасили. Тя искаше да изкрещи от болка, но той отново ѝ запуши устата. С рамото си грубо я натискаше към земята, мятеше се върху ѝ целият облян в пот и с лице, което се изкривяваше в гримаси.

Той се повдигаше и отново потъваше все по-дълбоко. Болката ѝ стана непоносима, чувстваше се разкъсана, изкормена. Болеше я сърцето. Тя едва дишаше, повръщаше от отвращение, но Клодел продължаваше да я мачка и раздира отвътре. Изглеждаше уродлив, страшен, истинско чудовище.

Изведнъж тялото му се отпусна. Прюданс помисли за миг, че е умрял. Беше я страх да се помръдне. Клодел изстена, отскубна се и избяга от избата.

Тя дълго остана неподвижна. Беше й невъзможно да направи някакво движение. Краката й сякаш бяха чужди.

— Не! — изрева тя и едва се довлече до големите бъчви, за да избяга от света, от себе си, от ужасната болка и срама.

Дъждът беше завалял няколко часа след тази драма. Госпожица Търстън бе отбелязала равнодушно: „Пак вали.“

Развихри се буря. Светкавиците и гръмотевиците беснееха. Проблясъкът на мълнията на няколко пъти освети вътрешността на избата. Простряна на земята под бъчвите, Прюданс се надяваше тя да стигне до нея и да я порази.

Преди вечеря госпожица Търстън реши, че Прюданс е наистина закъсняла...

— Идете да я потърсите, Емили — каза тя.

Емили изтича навън щастлива от мисълта, че може да излезе по време на бурята.

— Облечете си палтото — препоръча й гувернантката.

Но Емили не чуваше. Навън небето беше черно. Не само нощта носеше мрака, но и гъстите облаци и водната вихрушка, която се сипеше от небето. Емили подскачаше над леещите се на двора потоци. Вдигна глава и извика от радост. Една светкавица озари небесните дълбини. Спря се, за да изчака гръмотевицата. Тя дойде много скоро, а земята затрепери от нея. Емили се уплаши повече, отколкото си мислеше, и притича до избата.

— Прюданс! — извика тя задъхана, след като влезе вътре. — Мокра съм като мишка. Госпожица Търстън ще побеснее. Прюданс, къде си?

Тя вървеше напред и се оглеждаше. Лампите бяха запалени, но въпреки това беше мрачно.

— Време е за вечеря. Госпожица Търстън ще се сърди.

Като забеляза краката на Прюданс, които се подаваха зад бъчвите. Емили застина.

— Прюданс!

Когато видя по-добре сестра си, Емили отстъпи назад. Лицето ѝ беше подуто. По полата ѝ имаше кръв. Кръв имаше и на земята около нея.

— Какво се е случило? — попита Емили ужасена.

— Няма нищо — отвърна Прюданс, която се мъчеше да изглежда хладнокръвна. — Исках само да отида под бъчвите...

Тя замълча при вида на Емили, която очевидно не вярваше нито дума на това, което ѝ говореше.

— Опитах се да отида зад тази бъчва. Знаем, глупаво е. Порязах се.

Емили гледаше с ужасени очи. Прюданс бързо се приближи до нея и я прегърна.

— Нищо не казвай.

— Но ти си ранена.

— Не казвай нищо, моля те, Емили.

— Но тук има кръв...

— Емили — каза тя, като я прегърна през раменете и я погледна право в очите. — Моля те!

— Имаш нужда от помощ. Трябва да предупредя госпожица Търстън.

— Не! — извика Прюданс, отдалечи се за миг, после се върна при Емили и отново я прегърна. — Забрави всичко това. Забрави! — каза тя, като я разтърси.

Емили я гледаше изплашена. Прюданс престана да я разтърсва. Емили почака един момент.

— Къде е господин Клодел? — попита тя и се огледа наоколо. Едва когато видя Прюданс да отвърща очи при споменаването на името му, Емили разбра, че се е случило нещо неестествено.

— Той? — прошепна тя, без да знае какво иска да каже.

Прюданс кимна с глава. Нов гръм разтърси избата.

— Това, което се случи, трябва да бъде забравено — каза Прюданс. — Татко никога не трябва да го узнае — добави тя, като избърса една струйка кръв от устата си.

Емили гледаше кръвта.

— Разбираш ли какво ти казвам, Емили?

— Затова татко не иска да работиш с мъже — отговори тя.

— Мислиш ли, че можеш да ми помогнеш да стигна вкъщи, без госпожица Търстън да ни види? Кажи й, че съм си легнала и че ме боли главата.

Емили й се усмихна. Тя искаше да помогне на сестра си. Толкова много я обичаше. Може би сега, когато я виждаше по-слаба, чувствата й бяха по-силни.

Когато изтичаха през двора, бурята още бушуваше. Те се вмъкнаха вкъщи, без някой да ги види.

В душата на Жан-Жак също имаше буря. Той стоеше пред плевнята, гледайки господин Уестбъри, който влизаше вътре. Жан-Жак бе мокър до кости.

— Трябва да ви говоря за Полин, господарю.

— Нямаме повече нужда от услугите ти — каза Уестбъри като се дръпна от него.

Жан-Жак го проследи с поглед, но остана на прага. Уестбъри се приближи до коня си с намерение да го тимари, въпреки че нямаше нужда. Обърна се към Жан-Жак и го изгледа. В очите му проблясваше нежност, която обаче не се усещаше в гласа му.

— Влез — каза той. — Обичаш ли Полин?

— Да, обичам я.

Уестбъри отвърна поглед настрани.

— Обичам я — повтори Жан-Жак.

Без да сваля очите си от коня, Уестбъри каза:

— Остави я на мира.

Като опря главата си на хълбока му, той продължи:

— Съветвам те да заминеш. Връщам ти свободата и си отивай.

— Къде?

Една гръмотевица заглуши гласа му.

— Къде, господарю? — повтори той. — Каква свобода?

— Където искаш. Започни нов живот.

— Защо?

За да избегне отговора, господин Уестбъри се приближи до него. Чертите на лицето му бяха изострени, а гласът му — дрезгав.

— Слушай, моето момче, обичам дъщеря си. Обичам я повече от всичко на света. Не искам да й причинят зло.

— Няма да позволя да ѝ сторят и най-малкото зло.

— Глупак! — процеди Уестбъри. — Ти не си господар на живота си — каза той с малко по-сдържан глас. — Как би могъл да ръководиш живота на дъщеря ми?

— Аз не съм роб, господин Уестбъри.

Но Жан-Жак знаеше, че не в това беше проблемът, а в цвета на кожата му. Изведнъж той се почувства обзет от отчаяние, което промени звученето на гласа му.

— Ще я отведа далече оттук. Ще се оправим двамата.

— А ние? Жена ми и аз? — прошепна Уестбъри обезумял. — Ние заслужаваме прилично бъдеще в тази страна. Работили сме много, за да го постигнем.

— Като мене.

Господин Уестбъри замълча. Жан-Жак се обърна, за да си тръгне, но после се спря. Под дъжда изглеждаше като забулен със сребърна покривка.

— Бъдещето на Полин е с мене — каза той, преди да се впусне към дъждовната завеса.

— Полин никога не те е срещала! — извика Уестбъри, като излезе под дъжда. — Разбираш ли какво ти казвам?

Жан-Жак се спря. Те се изгледаха през водната вихрушка.

— Тя носи моето дете.

Започна да тича и скоро изчезна в мрачния дъжд.

— Няма свобода за мене без Полин и детето ми! — извика той.

Госпожа Уестбъри се отдръпна от прозореца. Тя разбра, че мъжът ѝ не може да уреди проблема. Изправи се и реши, че утре ще оправи всичко, ако трябва и сама.

Емили спусна пердетата. Бурята беше утихнала. Приблужи се до масата, където стоеше дневникът ѝ, отвори го и започна да пише, както правеше всяка вечер: „Никога не трябва да говоря за господин Клодел.“

Ако някой прочете тези думи, сигурно няма да разбере. Но когато някой ден отвори тази страница, дори и след години, тя ще си спомни точно какво се беше случило тази вечер.

„Това сигурно има нещо общо с Жан-Жак“ — добави тя.

Емили затвори дневника си. Не знаеше защо написа последното изречение, но чувстваше, че трябва да го напише.

8.

Клара, Сюзан, лорд Марздън и войникът стигнаха в Добра Надежда сутринта. Емили се втурна да посрещне баща си, но се спря, като видя лорда. Той помогна на Клара да слезе от колата с такава галантност, че Емили остана потресена. Сюзан не изчака да ѝ подаде ръка. Лорд Марздън и Клара се държаха така, сякаш нищо неприятно не се бе случило.

— Бих ли могъл да дойда отново, за да ви видя, госпожице Бовилие? — попита лордът.

— Ще бъда очарована — отвърна Клара с пленителна усмивка. — Ще закусите ли с нас?

Той прие и те седнаха около масата в трапезарията, за да опитат от пушената херинга. Изглежда, никой не забеляза отсъствието на Сюзан и Прюданс. Лордът направи много силно впечатление на госпожица Търстън. Тя се суетеше в желанието си закуската да бъде идеална. Непрекъснато стоеше над главата на Мария, защото според нея сребърните прибори не бяха лъснати така, че човек да се огледа в тях.

А лорд Марздън едва забеляза гувернантката.

Като ги слушаше как разговарят изискано, Емили си каза, че човешките същества са наистина странни. Те бяха способни да говорят за всичко и за нищо с такава убедителност! Всички обсъдиха предстоящото отплаване за Ню Йорк на първия английски параход. Какво общо имаше той с това, което ставаше около тях? Но благодарение на този факт Марздън направи откритието, че пътуването с параход до Ню Йорк се е превърнало в главна цел на много хора от английското виеше общество. Господин Ботма беше ли мъртъв?

Тъй като тънките кости от херингата ѝ залепваха на езика, небцето и зъбите, Емили се учуди от начина, по който лорд Марздън се освобождаваше от тях. С невероятна сръчност, с едно леко докосване на салфетката до устните и — хоп! — костите изчезваха. В ръкава му ли отиваха?

Като забеляза как го гледа Клара, Емили реши, че той разиграва тези номера с намерението да ѝ направи впечатление. Какво ли е станало с Тис?

— Ловджийските кучета изглеждат по-добре от чакала — каза лорд Марздън. — Опашката им не е толкова красива, нито толкова гъста, като на лисицата, но имат по-силно обоняние.

Разговорът се пренесе върху лова на чакали, който станал много популярен сред обществото на Добра Надежда. И въпреки че лорд Марздън не одобри носенето на розово при убиването на чакали, той добави:

— Това е допустимо, доколкото човек може да стреля като джентълмен.

„Може ли да се убива джентълменски, пък било то чакал или лисица?“ — питаше се Емили.

Церемонията около закуската беше към своя край, а тя все още не бе узнала нищо за господин Ботма, за Сюзан, Тис и баща си.

— Може би ще научите нещо за баща ни — каза само Клара.

Лорд Марздън отговори, че положително ще се информира и веднага ще я уведоми.

Най-накрая той замина на кон заедно с войника, който беше изял своята херинга навън. На него, без съмнение, му се е усладила най-много, защото е можел да яде с ръка и да си плюе свободно костите.

Най-после Емили разбра от Клара какво се беше случило на обесването на господин Ботма. Тя прекара часове пред вратата на Сюзан, но Сюзан не я пусна, не каза дори и една дума. Емили говори с Прюданс, без да научи какво мисли да прави с Клодел. Но когато я видя да слага нараните си пудра, тя разбра, че Прюданс няма да остави нещата така.

Когато почувства, че може да излиза отново, Прюданс се завърна в избата, където завари господин Клодел. Той ѝ обърна гръб, а тя спокойно се приближи до него, въпреки че само от вида му я побиваха тръпки.

— Какъв хубав ден, господин Клодел!

Тъй като не получи отговор. Прюданс продължи:

— Не е ли хубав денят, господин Клодел?

Тя криеше нещо зад гърба си.

— Да, хубав е — съгласи се той, насърчен от усмивката ѝ.

Тогава тя извади един дървен прът и му нанесе такъв страхотен удар в слабините, че той изрева от болка и се свлече на земята.

— Сега ви остава да разберете каква е разликата между европейските и момичетата от Добра Надежда. Когато тях ги учат да яздат кротки кобили, тук ние изтощаваме конете.

Преди да си тръгне, тя го заплаши:

— Ако се осмелите да ме погледнете само веднъж, нищо няма да кажа на баща си, но ще ви убия със собствените си ръце.

Господин Клодел не излезе от избата през целия ден. Той се чувстваше беззащитен. Трябваше да замине при първа възможност, без да събужда подозрения, а дотогава щеше да живее в постоянен страх да не би Прюданс да каже на баща си какво се беше случило, или, което бе по-вероятно, да не си отмъсти. Съкрушен от собствената си постъпка, Клодел реши, че когато Жак се върне, ще трябва да намери претекст да си отиде.

Жак вървя цяла нощ и през по-голямата част от следващия ден. Той измина километри, преди да стигне до малайския квартал на малкото рибарско селце, в което Ева беше избрала да живее. Тя остана смаяна, когато го видя заобиколен от деца и измършавели кучета, които скачаха и джафкаха около него. Лицето на Жак беше мръсно, а засъхналата рана на главата му я уплаши. Дрехите му висяха на парцали, а краката му трепереха от изтощение. Не би могъл да направи и една крачка повече. Тя веднага го заведе в жилището си. Никога преди не беше го виждала толкова отчаян.

— Народът ни е разделен завинаги. Свършено е! — каза той.

Лъскавите ръце на Ева успяха да го съвземат за три дни. Той възвърна душевния си мир до момента, в който заговори за брак.

— Ти ще бъдеш господарка на Добра Надежда, Ева. Жан-Жак ще заеме мястото, на което има право.

— Имайте милост и не ме задължавайте да живея там — отвърна тихо тя.

— Обичам те — каза Жак и прегърна Ева, която стоеше на края на леглото. — Трябва да закриляме Жан-Жак и ако се оженим, той ще бъде мой законен син и наследник. Ще подпиша официалните документи и всичко ще бъде уредено.

— Не, Жак. Обичам ви, но няма да се омъжа за вас. Не ме карайте да живея в къща, която е принадлежала на друга жена.

В този миг пред нея изникна образът на Емили, неговата съпруга, която завинаги ще си остане господарка на Добра Надежда. Тя беше необикновена. Ева си спомни как бе държала новороденото, което поемаше първата си глътка въздух.

— Как е малката Емили? — попита тя.

— Много е добре — отговори Жак, като нежно я целуна по рамото и отново се изтегна на леглото.

Той още усещаше болките си, но сега беше щастлив.

— Слушах те внимателно, Ева, но ще ти докажа, че няма от какво да се страхуваш.

Но Жак не знаеше, че не от страх Ева стоеше далеч от Добра Надежда, а от уважение към съпругата му.

— Твоето място не е тук, а в Добра Надежда, при мене.

— А къде е мястото на Жан-Жак? Той не ни принадлежи. Любовта ни е тежък кръст за него. Вие говорехте за разделения народ. За него няма такъв.

— Но той има нас двамата.

— Не, ако ние желаем наистина да е свободен.

Ева се обърна и погледна Жак в очите. Тя толкова го обичаше, че се чувстваше длъжна да го закриля. Той беше неин господар, но имаше нужда от любовта ѝ. Ева се усмихна и отметна назад косите, които се спускаха върху лицето ѝ. Жак си оставаше все така силен, а на нея силата му ѝ бе необходима.

— Ще се омъжа за вас, Жак — каза тя, — но няма да живея в Добра Надежда.

В отсъствието на Жак Прюданс се беше заела с имението. Господин Клодел я избягваше. Тя откри, че Жан-Жак има вроден усет към виното, но и също, че се бе променил. Човек би казал, че е обезумял.

— Какво те измъчва? — го попита тя, докато вървяха към работниците.

— Нищо — отговори Жан-Жак.

— А аз се измъчвам — отвърна тя и му се усмихна.

Те стигнаха до едно самотно дърво, под което няколко мъже стояха на сянка.

— Не правят това, което ги карам. Не искат и да се помръднат — тя го погледна и добави, — защото съм жена.

— Те се подчиняват само на господаря — каза Жан-Жак.

— А ти ще ме слушаш, нали?

— Да.

— Благодаря ти — отвърна Прюданс, като му се усмихна отново. — Трябват ми в лозята, където искам да се посадят розови храсти.

— Розови храсти ли? — учуди се Жан-Жак.

— Това е моя идея.

— Но мястото на розовите храсти не е в лозята.

— Не и на листните въшки, нали? Това ме накара да се замисля. Ако посадим розов храст в двата края на редовете, ще бъдем предупредени по-рано.

— За какво?

— За нападението на листните въшки — отвърна радостно Прюданс. — Те се нахвърлят първо на розовите храсти. Не виждаш ли колко е просто, Жан-Жак?

Той поклати глава, защото не бе изненадан от това. Никога не беше мислил, че мъжете превъзхождат жените.

— Ще изпратя работниците в лозята — каза той.

— Благодаря — отвърна Прюданс, но преди да се отдалечи, тя се обърна и му каза: — За пръв път в живота си разбирам какво си чувствал, Жан-Жак — после погледна към работниците и продължи: — Никой не вижда у тебе нещо повече от цвета на кожата ти, както у мене това, че съм жена.

Тя замина, а Жан-Жак бързо тръгна към работниците, за да не мисли за това, което ще се случи между Полин и него. Той знаеше, че когато Уестбъри го погледнат, те не виждат бащата на тяхното внуче, нито проклятието, което ще тегне над дъщеря им, затова че се е любила с мъж, преди да се ожени. Те виждат единствено цвета на кожата му.

— Той я обича — каза господин Уестбъри, който беше застанал срещу жена си.

— И това, което направи той на дъщеря ни, ти наричаш любов?

Спорът продължаваше вече дни, а Полин избягваше родителите си и Жан-Жак. Тя бе разстроена, струваше ѝ се, че губи контрол над себе си.

— Тя носи детето на мъжа, когото обича, Мери. Полин го иска и ние трябва да го приемем.

— Но той е роб!

— Той е син на Жак Бовилие.

— Да, копеле, родено от робиня! Мислиш ли, че това е причина да го приемем? По-лошо е дори.

Мери Уестбъри се отдалечи от мъжа си и отиде в другия край на стаята. Тя беше решила да поеме работата в свои ръце. Тогава точно Джон Уестбъри осъзна истинските чувства, които изпитваше жена му към Жак Бовилие. От деня, когато тя разбра, че момчето, което считаше за роб, е негов син, любезността ѝ към баща му не беше нищо повече от една формалност, която дължеше на всеки богат и влиятелен човек.

— И дума не може да става да позволя на дъщеря ни да има дете от роб. Не бих могла да понеса този срам да падне върху нашето семейство. Нямам какво да кажа повече — заяви тя.

— Говориш така, сякаш детето не съществува — каза Джон с глас, който издаваше изумление.

— За Полин то няма да съществува — след тези думи настъпи тишина. — Аз ще го родя — добави тя.

Полин влезе безшумно в стаята. Баща ѝ я видя, но не каза нищо.

— Ще бъде много просто — продължи Мери, която не беше видяла дъщеря си. — Ще се погрижа за това всички да мислят, че аз очаквам дете. Полин ще си остане вкъщи, далече от хората, и те ще смятат, че тя се грижи за мен.

Джон Уестбъри не изпускаше дъщеря си от очи. Той видя как под въздействието на тези думи страхът изкривява лицето ѝ.

— Това е наш дълг — завърши госпожа Уестбъри. — Наш дълг е да закриляме дъщеря ни.

— Невъзможно е... — каза той, сякаш на себе си. — Не можеш да направиш това!

— Няма друго средство.

— Никой не ще приеме този слух за истина. Как можеш...

— Няма да оставя дъщеря ми да носи детето на един мулат — прекъсна го сухо тя.

— Нищо не можеш да сториш. Това е факт.

— Ще направя всичко, което е по силите ми, този факт да не ни доведе до разруха! — извика жена му. — Това ще бъде мое дете и няма какво повече да добавя.

— А ако то не е бяло?

Настана продължителна тишина. Тези думи никой не би искал да чуе:

— Тогава ще е мъртво раждане.

— Не! — извика Полин.

Обхваната от страх, майка ѝ се обърна в момента, когато Полин се спусна към нея и изкрещя:

— Вие искате да убиете детето ми!

— Полин! — господин Уестбъри се приближи до нея.

Тя се свлече в ръцете му.

— Няма да я оставите да убие детето ми, нали? Искам го! Обичам Жан-Жак.

— Много си млада, за да знаеш какво искаш, Полин — каза госпожа Уестбъри.

Тя запази самообладание и се отправи към дъщеря си. В момента, когато се готвеше да я докосне, Полин се дръпна и се приближи до баща си.

— Трябва да ни имаш доверие — продължи тя. — Ние знаем какво е най-добре за тебе.

Докато Мери с очи молеше за подкрепата му, Джон Уестбъри сведе глава и изведе дъщеря си навън.

— Можеш да ми имаш доверие, Полин — каза той.

Клара получи бележка от лорд Марздън и я прочете с гняв и срам. Тя извика Прюданс, с която трябваше да разпределят задълженията си в отсъствието на баща им.

— Жан-Жак накара хората да работят и всичко върви добре — успокои я Прюданс. — Татко ще остане доволен.

— Не мисля, че го е грижа — отговори Клара, като ѝ подаде бележката. — Сега той се интересува от друго.

Прюданс изглеждаше заинтригувана. Бележката бе написана върху военна бланка.

— Кой го е открил в малайския квартал? — попита тя, като обърна листа, търсейки подпис. — Не разбирам защо са го търсили.

— Лорд Марздън го е намерил — каза Клара, като отметна предизвикателно глава.

— Така ли? — отвърна Прюданс. — Виждам — добави тя със съучастническа усмивка, — че го бива повече за друго, отколкото да вади незабелязано костите на херингата.

— За какво говориш?

— Емили... — засмя се Прюданс, като си спомни какво ѝ беше разказала тя. — Беше ѝ направило голямо впечатление, но не съм сигурна, че това е здрава основа за един брак.

— Колко си глупава, бедна моя Прюданс! — извика гневно Клара. — Можеш ли да си представиш само какво си мисли той?

— Татко ли? Да. Сигурна съм, че никак не му е било приятно да бъде търсен от армията.

— Не мисля, че лорд Марздън е очаквал да открие баща ни в малайския квартал! — каза разпалено Клара.

— Ако това ти е толкова неприятно, трябваше сама да го потърсиш.

— Никога няма да ми стъпи кракът на такова място — каза Клара, която парадираше с достойнството си. — Искях просто да те уведомя, че от днес аз поемам управлението на Добра Надежда.

Тя дръпна бележката от ръцете на Прюданс и заяви равнодушно:

— Жан-Жак ще напусне къщата.

— Моля?

— Аз ще се заема със семейството.

— Но не и с него.

— Присъствието на това момче вкъщи е оскърбление! — продължи Клара. — Ще се върне там, откъдето е дошъл.

— Кога ще видиш отново лорд Марздън? — попита Прюданс и седна. — Предполагам, че с това искаш да му направиш впечатление.

Но не разбирам как изгонването на Жан-Жак ще изтрие в съзнанието ти спомена за татко в малайския квартал.

— Ще го успокоя — каза Клара.

— Значи го виждаш... Не те ли остави в малайския квартал с татко? — попита Прюданс. Яростта на Клара я изкара от кожата ѝ. Тя беше готова да ухапе като скорпион.

— Що се отнася до мъжете, Прюданс, бях искала да знам дали още важничиш пред господин Клодел.

Прюданс остана като вцепенена. Нима Емили ѝ беше казала? Не. Тя знаеше, че малката ѝ сестра заслужава доверие.

— Не важнича пред мъжете, Клара — отговори Прюданс на удара с удар, — а ти!

Клара гледаше Прюданс, готова да забие жилото си.

— Тогава защо прекарваш толкова време с него? Не допускаш ли, че това може да изглежда странно?

— Всичко ти изглежда странно, Клара.

След като каза това, Прюданс, която не беше сигурна, че ще успее да прикрие разтреперването си, предизвикано от споменаването на Клодел, се отправи към вратата.

— Но позволи ми да ти кажа нещо — добави тя. — Произходът на Жан-Жак няма да се промени, ако го изгониш от къщи. По-лесно ще бъде лорд Марздън да го приеме като наш брат.

— Никога! — изсъска Клара, сякаш сама се беше ужилила.

Кръвта ѝ бушуваше. Като погледна бележката, която представяше нейното бъдеще, тя се приближи до вратата и извика:

— Мария! Розита! Елате да ми помогнете да пренесем някои неща!

Докато освобождаваха мансардата на Жан-Жак от вещите му, за да ги натъпчат в малката му стая в работническото селище, той се опитваше да спаси единствената част от съществуването си, която смяташе за важна — Полин и детето. Той искаше отдавна да говори с нея, но тя ловко го избягваше. Днес Жан-Жак се беше скрил в храстите край пътя, откъдето Полин минаваше всеки ден. Очакваше я, за да я хване и привлече там. Тя извика, но той я накара да замълчи.

— Трябва да поговорим — каза той, като отмести ръката си, с която ѝ беше запушил устата.

Жан-Жак беше сигурен, че тя няма да вика повече, защото не се страхува от него.

— Трябва да дойдеш с мене, Полин — започна той. — Трябва заедно да започнем нов живот.

— Къде? — попита тя. — Как?

— Ще намерим решение.

— Чуй ме, Жан-Жак — каза тя, като търсеше лицето му. — Не можем да се виждаме повече. Никога!

Тези думи го пронизаха. Той я пусна, като се питаше защо ли беше дошъл тук. Тя бе толкова хладна.

— Това искаш, нали? — прошепна той.

Полин не отговори.

— Каж ми! — настояваше той.

— Да, това искам — каза Полин, без да го погледне.

Накара я насила да се обърне към него, като ѝ държеше лицето с двете си ръце.

— Повтори го. Погледни ме и кажи, че това искаш.

— Това е единственият шанс за детето ни, Жан-Жак — отвърна тя с насълзени очи. — Единствената му възможност е да живее без нас. Нямаме друг избор.

— Родителите ти, нали? — промълви Жан-Жак ужасен. — Те ли?

— Ако искаме детето ни да живее, трябва да го изоставим.

Жан-Жак не си спомняше как е избягал, нито как се е върнал в Добра Надежда. Той дори не реагира, когато Емили го посрещна на вратата със зачервено от плач лице:

— Клара те изпъди, Жан-Жак, но аз протестирах. Не се безпокой!

Той не чу и не изпита нищо даже когато Клара му каза:

— Счетох, че присъствието ти вкъщи е неуместно. Отсега нататък ще живееш при другите работници и няма да стъпваш вкъщи, освен ако работата не го налага.

Означаваше ли нещо за него думата „дом“, щом като детето му може би няма да има право на живот?

Жан-Жак се върна в старата си стая, без да се оплаква. Не искаше и да знае дали ще бъде роб, или брат. Той беше само човек, който губеше една значителна част от себе си.

Емили му говореше за своите планове, как да се върне вкъщи.

— Когато татко си дойде, ще се върнеш — повтаряше тя.

Но Жан-Жак чуваше само риданията на сърцето си. С какво право искат да му отнемат детето?

Тис беше изминал безброй мили след обесването на баща си. Той знаеше, че английските войници го търсят, но искаше да направи още нещо, преди да тръгне към свободата — да види майка си.

Когато наближи къщата, нещо го изненада — коминът не пушеше. Той пришпори коня си. Колкото повече се приближаваше, толкова подробностите се изясняваха. Фермата беше изоставена. Малкото добитък, който имаха преди, бе изчезнал, а също и пилетата, които по-рано ровеха земята, за да си търсят храна. Нямаше никой.

Тис скочи от коня си и тръгна към къщи. Вятърът блъскаше вратата. Той влезе. До стените бяха натрупани камари от пепел. Лек шум го накара да се обърне. Тис тихо излезе, но не видя никой. Безшумно отиде до коня си, откачи карабината от седлото и тръгна натам, откъдето идваше шумът.

Вратата на плевнята беше затворена, но той долепи за миг ухото си до нея. После погледна към планините, където може би войниците се бяха скрили, за да го чакат. Отново се вслуша пред вратата и чу някой да се движи вътре. Отвори с крак и се вмъкна вътре, след което рязко се обърна и видя някой да се измъква бързо зад него. Тъй като виждаше само сянка. Тис скочи върху нея, сграбчи я и повали един човек на земята.

— Не ме бийте... Моля ви, не ме бийте...

Тис се спря. Това беше гласът на Питърс, стария роб, когото обичаше толкова много и под чиято закрила бе израснал. От него се стичаше кръв. Бяха го били очевидно.

— Господарю Тис!

Питърс заплака от радост, когато го видя, а Тис го прегърна.

— Какво ти се е случило? — попита той и го отмести, за да го види по-добре.

— Войници дойдоха. Те търся вас. Те мене не вярват.

Тис рязко се обърна, после се върна при стареца, когото бяха били заради него.

— Аз добре — каза Питърс, като се усмихваше. — А вие добре?

Тис кимна. Той отново почувства сърдечността, която се излъчваше винаги от Питърс и широката му усмивка. След това погледна към къщата и тъкмо мислеше да попита къде е майка му, когато Питърс изпревари въпроса му.

— Тя заминала. Ваша майка заминала с двуколката, добитък и пилета. Тя казала няма никога да се върна.

— А другите? — попита Тис, който мислеше за сестрите си.

— Тя отвела малки госпожици и роби.

— А ти защо не си заминал? Можеше да тръгнеш с тях, Питърс.

— Замина, аз? — каза Питърс и лицето му се набръчка от широката усмивка. — Аз много стар. Тя заминала много далече, господар Тис.

Той поклати глава, но без да изтрие следата от усмивката.

— Питърс много стар да отиде там — добави той, макар да знаеше, че не след дълго ще отиде още по-далече.

— Но трябва да се махнеш от тук. Това не е сигурно място за тебе. Войниците ще се върнат — каза Тис.

— Аз замина? Защо? Аз родил се тук, тук умра.

— Иди в Добра Надежда. Там ще се погрижат за тебе.

Като произнесе Добра Надежда, Тис разбра, че не се е върнал, за да види майка си. Искаше да разбере какво бе станало със Сюзан. Гореше от желание да я види, но не можеше.

— Ще отидеш ли там? Аз не мога да остана тук, нито да се погрижа за тебе.

— А! — възкликна Питърс и радостта отново сбръчка лицето му. — Вие винаги прилича на малкото момче, който аз учих на лов — очите му грееха на фона на черното му лице. — Вие помните? — добави той.

— Да — отговори Тис, — но времената се промениха, Питърс.

— Вярно е — съгласи се старецът. — И ваше семейство разбито — добави той и погледна Тис. — Аз отида в Добра Надежда. Вие иска това, нали?

Тис кимна с глава.

— Но обещавайте на мен, млади господарю Тис, че когато вие върнете тук, няма забравите мой гроб.

— Обещавам ти. Но ела по-близо, ела да ти изчистя лицето.

— Не — отвърна Питърс и леко го отблъсна, — вие заминете. Те вас търсят. Аз мия мое лице сам. Вие трябва заминете.

Когато Тис обгърна за последен път с поглед къщата, която пазеше вълшебството на детските му години, а сега беше погребала неговите спомени, Питърс му махна с ръка за сбогом. Опрян на бастуна си, той пое пътя към Добра Надежда и Сюзан, при която Тис никога не ще може да се върне. Той се надяваше, че старият му приятел ще помогне на любимата му да го разбере. Връзката между тях бе секнала едновременно с живота на баща му. Сърцето на Тис го връщаше назад, а разумът му го тласкаше напред, към едно бъдеще, в което нямаше да има място за Сюзан.

Госпожица Търстън успя да се вмъкне в стаята на Сюзан, когато тя беше излязла за малко да хвърли нощното си гърне. Седнала на леглото си, Сюзан я слушаше измъчена от това, че са нарушили самотата ѝ. Никога нищо няма да ѝ попречи да открие Тис и да сподели живота му. Не се чувствуваше нещастна, защото беше изпълнена с решителност. Тя остави госпожица Търстън да ѝ говори, сякаш можеше с нещо да я утеши.

— Виждате ли, Сюзан — заяви гувернантката, която непрекъснато си играеше с кувертюрата, — ако се откъснете от света, това нищо няма да реши. Понякога съм мислила, че животът не си струва усилието да бъде изживян. Дори сега се питам дали съществуването ми не е свършило. Разбирам, че привилегията, която съм имала, да споделя живота на вашето семейство, не може да трае винаги. Но аз съм се подготвила. Слушате ли ме, Сюзан?

Сюзан никога не беше чувала госпожица Търстън да говори така.

— Аз също съм била влюбена — каза гувернантката, която не отделяше очи от кувертюрата. — Той е мъртъв и погребан в Англия. Онова парвеню Наполеон е отговорен за това. Но трябваше да продължа да живея. Както трябва и сега. И имам нови планове. Искате ли да ви ги кажа? Аз ги споделих с малката Емили и тя намира идеята ми за чудесна. Но, разбира се, нищо няма да предприема, преди тя да е

завършила образованието си. Решила съм — обяви госпожица Търстън, като се усмихна на Сюзан — да открия девическо училище в Добра Надежда. Ще уча момичетата на обноси, добри маниери и грация, всичко това, което те трябва да знаят.

Докато слушаше, Сюзан бе станала и се приближила до прозореца.

— Вие получихте добро английско възпитание — продължи госпожица Търстън. — Дори тук, в колониите, не пропуснахте нищо от обучението. Но малко са момичетата, които са имали шанс като вашия.

Тя замълча, след което продължи, сякаш говореше на кувертюрата:

— И това бие на очи. А ето че сега старата дама прави проекти, за да се впусне в нов живот. Мисля, че и вие трябва да постъпите така.

Сюзан изведнъж се дръпна от прозореца и се втурна към вратата.

— Сюзан!

Но тя беше заминала.

— Е — каза госпожица Търстън по-скоро на себе си, отколкото на кувертюрата, — поне успях да я изкарам от стаята.

Но Сюзан избяга, защото през прозореца беше видяла едно познато лице, лицето на Питърс, стария роб, когото Тис обичаше толкова много.

— Ти ли си? — извика радостно Сюзан. — О, Питърс, какво ти е? Ранен си! — каза Сюзан и отстъпи назад.

— Не ранен, госпожице. Млад господар Тис изпрати мене тук.

— Какво? Какво ти каза той?

— Той каза вие да не измъчвате ваше сърце, госпожице Сюзан — и Питърс замълча, мислейки за лъжата, в която искаше да я накара да повярва. — Един ден той ще дойде. Каза, обича вас.

Госпожица Търстън беше уверена, че промяната на Сюзан се дължи единствено на нея. Тя не се криеше вече в стаята си, лицето ѝ грееше, но когато видя, заедно с гувернантката, Прюданс и Емили дългата редица от роби, които гладът бе накарал да нахлуят в имението на Добра Надежда, тя остана, както и другите, потисната.

— Господи! — въздъхна гувернантката.

— Къде е той сега, госпожице Търстън? — попита Прюданс, като гледаше веригата от сломени хора. — Къде е Бог сега?

— Трябва да им помогнем. Те са гладни — каза Сюзан.

— Ще ида да потърся храна — извика Емили и изтича нанякъде.

— Кажи им да си намерят място и да седнат — каза Прюданс на Жан-Жак, който наблюдаваше сцената малко по-далече. — Кажи, че ще им дадем нещо за ядене.

Клара видя робите от къщи и реши, че докато намери начин да се отърве от тях, няма да им обръща внимание. Но когато забеляза суматохата в кухнята, тя поиска обяснение.

— Много просто, ще ги нахраним — отговори Прюданс.

— Знаеш добре, че не можем да си позволим да храним всички изоставени роби в областта — отвърна Клара.

— Хората умират от глад, Клара — защити ги Сюзан. — Не можем да постъпим другояче.

— Не ние, а робите, чиито бурски господари са пристъпили британските закони.

— Това са човешки същества — каза само госпожица Търстън. — Къде останаха християнските закони, на които сме ви учили, дете? — попита тя като беше устремила строгия си поглед към Клара.

— Аз написах нови, когато осъзнах суровата действителност на живота, госпожице Търстън. Тези роби няма да бъдат нахранени от нас.

— Те умират от глад, Клара! Ще ги нахраним! — отговори предизвикателно гувернантката.

Клара бързо се обърна към нея.

— Как смееете да ми говорите така? Забравили сте къде ви е мястото, госпожице Търстън!

— Моето място ли?

Страните на гувернантката пламнаха. Емили сведе очи, защото ѝ беше вече невъзможно да понесе това.

— Може би трябва да ме научите къде ми е мястото.

— Къде е то според вас?

Емили забеляза, че тя трепери.

— Вие сте прислужница.

— Клара! — извика Емили.

— Разбирам — каза гувернантката в усилието си да запази своето достойнство, — може би поради тази причина не съм могла да ви науча на добро държание. Това не може да се възприеме от някой, когото считате за слуга. Извинете ме, — добави тя, като се отправи към вратата, — но докато ние тук спорим, хората умират от глад.

Тя напусна стаята.

— Ще им кажеш да си отидат, Прюданс! — нареди Клара, която беше готова да излее лошото си настроение върху сестра си.

— Не, Клара. Нямам и най-малкото намерение. Госпожица Търстън е права — отговори Прюданс и ѝ обърна гръб.

— Няма ли да направиш това, което ти казвам?!

— Не — заяви Прюданс и излезе след госпожица Търстън.

— Аз съм на същото мнение като госпожица Търстън — каза Сюзан и излезе от стаята.

— А ти? — попита Клара и погледна тази, която беше останала, — малката Емили. — И ти ли ще затичаш след една старица, чиито идеи надхвърлят положението ѝ?

— Не — отговори Емили и я погледна право в очите.

— Добре — и Клара се обърна със задоволство, — заповядай на Жан-Жак да ги изгони.

— Не!

Клара я прониза с очи, а Емили устоя безстрашно на погледа ѝ. Тя беше видяла как сестра ѝ потъпква достойнството на жената, която считаше за своя майка.

— Ако толкова много искаш да изпъдиш тези хора, ще го направиш ти, а не Жан-Жак, за когото няма място в нашето семейство. Ти, а не госпожица Търстън, която е прислужница.

Като каза това, Емили излезе като вихър, преди Клара да има време да я задържи.

Признателността, бликаща от очите на тези нещастници, които вземаха малките купички със супа и коричка хляб, озари нощта. Почти всички бяха нахранени. Прюданс и госпожица Търстън знаеха, че това ще продължава дълго. Вече бяха изтекли няколко седмици, откакто им даваха храна. Жан-Жак помагаше, а също и старият Питърс. Сюзан се приближи до него с купата:

— Трябва да се храниш сега, знам, че още нищо не си ял.

— Всичко наред, госпожице.

Тя седна до него, усмихна му се и както всяка вечер го върна в миналото:

— Разкажи ми още нещо за Тис, когато е бил малък.

Когато се убеди, че никой не го гледа, Жан-Жак се приближи до Емили:

— Баща ни иска да ни види. Той ме предупреди — каза момчето, като посочи един мъж, който стоеше наблизко.

— Къде е той? — попита развълнувана Емили.

— С майка ми е.

Лицето на Емили грейна. Тя никога не беше виждала майката на Жан-Жак. Най-после щеше да я види.

— Ще ме заведеш ли, Жан-Жак? — попита тя.

Той кимна с глава.

— Кога?

— В четвъртък. Той е казал, че иска да отидем в четвъртък.

— Четвъртък... — повтори тя и се огледа уплашено. — Къде ще кажем, че отиваме?

— Не знам.

— Сетих се! Госпожица Търстън ходи често в града заради училището. Тя ще ни заведе или пък ще те намеря там и никой няма да разбере нищо.

Емили забеляза как Жан-Жак поглежда към къщата, и го хвана за ръката:

— Клара е вечно с лорд Марздън — каза тя и избухна в смях. — Той я учи да се разхожда.

Жан-Жак я погледна с недоумение.

— Да ходи — обясни Емили. — Той явно намира, че тя не върви както би трябвало и сега я учи на това.

Долитаха звуците на военния оркестър. Докато се разхождаха по широката улица, оградена от млади дръвчета, дамите въртяха небрежно своите чадъри, а широките им поли се полюшваха на всяка крачка. От време на време те поглеждаха кавалерите, които бяха хванали под ръка и се смееха звучно. Лорд Марздън не проявяваше

интерес към зъбите на Клара, но очите му бяха привлечени от онази необикновена гънка, за която тя се грижеше да не остане скрита. Погледът му си позволяваше едно вълшебно пътуване по тази тайнствена пътечка, разделяща пищните ѝ гърди, които всеки момент можеха да прелеят над тесния корсаж.

— Мисля, госпожице Бовилие, че вие сте по-силна, отколкото предполагам. Учуден съм, че можете да управлявате цялото това имение в отсъствието на баща ви — каза лорд Марздън, за да ѝ направи комплимент, докато си мислеше колко ли са топли гърдите ѝ, които без съмнение биха изпълнили ръцете му, ако ги хване.

— Понякога се питам дали ще продължа — каза Клара, като въздъхна дълбоко, но не толкова, за да си поеме дъх, колкото да повдигне бюста си. — Често си казвам, че няма дълго да устоя на трудностите, свързани с имението, нито на сестрите си.

— Как е Сюзан, госпожице Бовилие? — попита лорд Марздън.

— Моля ви, милорд, наричайте ме Клара — отговори тя с усмивка.

— Клара — каза той, като отмести поглед от чудесните ѝ гърди, погалан от интимното звучене на името ѝ, — как е Сюзан?

— По-скоро зле. И на всичко отгоре госпожица Търстън се готви да ни напусне. Тя отиде днес в града с Емили, защото смята скоро да открие девическо училище.

— Това е чудесна идея — каза одобрително лорд Марздън за изненада на Клара.

— Но тя ще ни липсва ужасно на всички, така че ще се сърдя на себе си, ако я насърча.

— След всичко това, което трябва да вършите, вие намирате време и за тези грижи!

— Иначе не би било справедливо — отговори Клара, като хвана погледа му точно в момента, в който се отделяше от гърдите ѝ.

Тя се усмихна, с което искаше да му покаже, че го е забелязала.

— Тя е толкова отдавна в нашето семейство, че вече е станала част от него.

Като стигнаха до края на улицата, лордът се спря за миг и се обърна кръгом, а Клара се завъртя с такава грация, сякаш танцуваше.

— Колко сте силна! — каза той, когато тръгнаха отново сред чадъри, униформи и нежните цветове на роклите.

— Аз не ѝ дължа по-малко — добави Клара.

„Каква съпруга ще стане от нея един ден...“ — мислеше си лорд Марздън. А и не само това... Тя няма да представлява този род жени, за които родителите му искаха да го оженят в Англия, а съпруга, която ще задоволява и най-съкровенията му желания. Погледът му се върна към любимата му гледка.

— Разбирам — каза той, усещайки топлина, понеже очите му се плъзнаха отново по гънката, която разделяше гърдите на Клара.

— Емили...

Жак ѝ хвана ръцете през масата и ги задържа в своите.

— Толкова много приличаш на майка си...

— По какво?

Емили обичаше да го слуша да ѝ говори за майка ѝ.

— Ти усещаш всичко със сърцето си като нея, а мисля, че и виждаш с него.

Емили се почувства смутена и отвърна поглед встрани. Очите ѝ обходиха бързо тази странна стая, където баща ѝ се чувстваше толкова удобно.

Върху малките кръгли масички имаше бродирани покривки. Кувертиорите на леглата бяха от дантела, толкова нежна, че сякаш бе изтъкана от паяк. В стаята миришеше на нещо особено.

— Какво е това? — попита тя, като разтвори широко ноздри.

— Тамян.

Той замълча, без да откъсва очи от дъщеря си.

— Емили, ще се ожения за нея.

— За Ева ли?

Още не беше я видяла. Сега тя чакаше Жан-Жак на плажа, за да му говори, както Жак правеше с Емили. Вече разбра всичко.

— Татко, обичам ви — каза тя с усмивка.

— Обичаш ли го? — попита Жан-Жак майка си.

Морските вълни милваха босите им крака.

— Да — отговори Ева. — Нищо не се е променило.

— Къде ще живеете?

Жан-Жак чувстваше, че майка му не иска да живее в Добра Надежда, и я разбираше добре.

— Ще се омъжа за него, но ще остана тук.

— Заради мене ли ще го направиш?

Той знаеше, че откакто се е родил, майка му е вършила всичко заради него. Като гледаше дългата ѝ шия, черните блестящи коси, които се спускаха в тежка плитка по гърба ѝ, Жан-Жак осъзна, че красотата не е само от чертите ѝ. Тя излъчваше благородство, което животът ѝ на робиня и любовта към Жак не бяха заличили.

— Заради мене ли ще се омъжиш? — попита той отново.

— Защото го обичам. Това ще ти позволи да бъдеш негов законен син.

Той не казваше нищо, лицето му беше безизразно, но Ева усещаше, че нещо не е наред.

Когато беше малко момченце, тя винаги разбираше само като чуеше стъпките му, кога Клара му е причинила болка. Всичко в държанието му тогава го показваше. И сега почувства промяна в него. Излъчването му не беше същото.

— Какво има, Жан-Жак?

Той набързо се усмихна и отговори:

— Нищо.

— Какво те е натъжило?

— Но няма нищо — повтори той.

Вървяха известно време, без да си кажат дума. Тя го погледна, после се обърна към морето, което винаги ѝ носеше успокоение.

— Можеш всичко да ми кажеш, Жан-Жак.

— Нищо няма.

— Ще ми го кажеш, когато можеш — каза Ева, като го докосна по ръката.

Емили не отиде в джамията за сватбената церемония. Беше ѝ забранено да влиза там, а ѝ самата Ева не можеше да присъства на собствената си сватба. Двете седяха в малката стаичка.

Емили беше опиянена от мириса на тамян и от вълнението на Ева. Баща ѝ я обичаше и тя беше най-красивата жена, която някога е

виждала. В лицето ѝ откриваше чертите на Жан-Жак. Той имаше нейните очи.

— Но сега ти си жена на татко, Ева. Трябва да дойдеш да живееш с нас в Добра Надежда — каза Емили.

— Не — отвърна Ева.

Емили поклати глава, защото знаеше, че е безполезно да настоява. Тя се възхищаваше от чудесната рокля, която носеше Ева. Беше бяла, с позлата, в долния ѝ край имаше разпръснати цветя.

— Трябва ли да стоиш тук седем дни? — попита Емили, която беше чула, че това се прави според мюсюлманската традиция.

— Наистина, така е според обичая, но ние ще го отпразнуваме в тесен кръг.

Ева отиде в другия край на стаята и донесе един красиво опакован пакет, завързан с бяла и розова панделка на възел, който приличаше на цвете.

— Това е за вас — каза тя.

Емили се изчерви и се поколеба, но Ева го сложи в ръцете ѝ.

— Моля ви.

Винаги е вълнуващо да отваряш подаръци, но този сякаш съдържаше тайнство, загадката на Ева. Защо Емили я чувстваше толкова близка? Преди да го отвори, тя я погледна. Ева ѝ се усмихна насърчително. Емили развърза възела и дръпна хартията.

Вътре имаше дантелена фуста, която тя извади и разгърна пред себе си. Виждаше се, че е изработена с любов.

— Ти ли си я направила?

— Да, отдавна. Мисля, че сега ще ти стане.

— Защо отдавна?

Емили си спомни за разговорите вкъщи, които секваха, щом тя се появеше. Никога не можа да узнае истината.

— Мислех си за вас. Аз ви видях.

— Значи е истина, че ти си била там, когато съм се родила?!

Емили зададе въпроса, който отдавна премълчаваше.

— Аз първа ви видях.

— Ти си ми спасила живота?

Ева хвана ръката ѝ.

— Но не и майка ви. Съжалявам.

— Не, няма за какво да се упрекваш.

Изведнъж Емили усети прегръдката на жената, която отдавна искаше да срещне.

— Не е твоя вината. Не говори така — каза Емили.

— Но колко болка има в това — въздъхна Ева, която нежно люлееше малкото момиченце в ръцете си.

Емили плачеше, но не от тъга. Тя беше открила своята приятелка, тази, която бе видяла нейното раждане и смъртта на майка ѝ.

— Щастлива съм — каза Емили, като се притисна до Ева, без да се страхува, че ще измачка фустата. — Щастлива съм, че ти си жена на татко.

— Татко се върна! Върна се! — викаше малката Емили.

Тя на никого не беше казала, че баща ѝ се е оженил за Ева, не бе споменала и дума, въпреки че се изкушаваше да сподели с Прюданс и Сюзан. Дори и госпожица Търстън повярва, че Емили е отишла с Клара да види баща си. А колкото до Клара, тя си мислеше, че са отишли с гувернантката на гости. Никой не можеше да си представи, че са заминали заедно с Жан-Жак при баща си.

Клара и Прюданс закусуваха, когато до тях достигна гласът на Емили. Клара се оплакваше, че никой не спазва часовете за хранене.

— Жан-Жак трябва да обядва навън, нали така му заповяда! — отговори Прюданс. — Сигурно си доволна.

Както стоеше с опрени лакти на масата и хванала брадичката си в ръце, тя добави:

— Кажи ми Клара, титлата му ли те съблазнява, или той самият?

Клара я погледна, без да разбира.

— Лорд Марздън — уточни Прюданс.

— Той е джентълмен, но въобще не ме съблазнява.

— Но ти по цял ден си с него. Дори пренебрегна задълженията си.

— Мислиш ли, че неговите благородни титли ще компенсират лошото поведение на татко?

Прюданс упорстваше, възползвайки се от всеки миг:

— С какво толкова ти е неприятен лорд Марздън, Прюданс?

— На мене ли? — отговори тя през смях. — Питам се само дали можеш да обичаш човека в него?

— Татко се върна!

Това беше гласът на Емили. Прюданс веднага скочи, но не устоя на удоволствието да подхвърли на Клара:

— Сигурно ще трябва да изпратиш татко да живее с Жан-Жак. Така ще можеш да кажеш на лорд Марздън, че си се отрекла и от него.

Жак намигна съучастнически на своята малка Емили. Тя запази тяхната тайна, както баща ѝ я беше помолил. Той погледна към Жан-Жак, който вкарваше коня си в конюшнията. Жак знаеше какво е направила Клара в негово отсъствие.

— Жан-Жак, искам да те видя заедно с останалите — каза той със същия съучастнически поглед.

Емили изтича и хвана ръката на брат си, за да го заведе вкъщи.

Прюданс се забърза да посрещне баща си следвана от Сюзан. Клара не излезе. Жак забеляза господин Клодел, който веднага изчезна. Това му направи впечатление, но вниманието му бе отвлечено от Прюданс, която тъкмо го целуваше.

— Посях розови храсти, татко. Розови храсти сред лозята.

— Така ли?

— Да, ще обясня защо.

— По-късно — каза Жак, докато влизаха всички вкъщи.

Той погледна Сюзан. Тя изглеждаше по-спокойна, отколкото очакваше.

— Добре ли си, Сюзан?

— Да, татко — каза тя и топло му се усмихна.

Тя си спомни как баща ѝ се беше опълчил срещу полковник Дрюмон. Изправил се сам срещу британската армия, единствено ударът в главата можа да го спре.

— Радвам се, че се върнахте, татко — каза тя.

Клара беше в салона. Тя нямаше намерение да отиде и посрещне баща си като другите, но докато чакаше права и изпълнена с решителност, усети, че трепери. Винаги, щом трябваше да се изправи пред баща си, чувстваше смущение, сякаш не беше тя. Наблюдаваше го, когато той каза спокойно, като че ли нищо особено не се е случило:

— Признах Жан-Жак за мой законен син. Сега той е член на семейството ни, дори и пред закона.

Но като видя, че Клара почервенява, попита:

— Нещо не е ли наред?

Тя не отговори.

— Добре, разчитам на тебе да се отнасяте с него като с брат, както и да уважавате жена ми.

— Жена ви?

Ужасът, който се изписа по лицето на Клара издаде чувствата ѝ.

— Оженихте ли се за нея?

— Да.

— И смятате да я доведете да живее тук с нас? На мястото на мама?

— Не. Жена ми предпочита да не живее в тази къща. Но тя е моя съпруга и искам да я уважаваш.

— Да я уважавам ли? — изкрещя Клара. — А какво уважение ще ви засвидетелстват съседите?

— Не ме интересува тяхното мнение повече от твоето.

— Разбира се, както не се интересувахте и от това на майка ми.

Клара се втурна навън, а Сюзан, Прюданс и Емили не отделяха поглед от баща си. Той отиде до вратата и се спря до Жан-Жак.

— Донеси си нещата вкъщи.

— Добре, господарю.

— Татко!

— Ще ти помогна, Жан-Жак — каза Емили, която излезе тичешком заедно с него.

Жак се обърна към Сюзан и Прюданс. Той очакваше те да кажат нещо, защото не беше сигурен, че техните чувства са по-различни от тези на Клара. Сюзан се усмихна, а Прюданс се приближи до него.

— Радвам се, че се върнахте — каза тя, като го погледна право в очите, без да крие какво чувства.

Докато нареждаше дрехите на Жан-Жак в чекмеджето, Емили не преставаше да бърбори. Тя искаше да узнае нещо, но не смееше да го попита направо.

— Сега Прюданс и Сюзан са щастливи. Всички са щастливи, освен Клара, но на нея никой не ѝ обръща внимание. Майка ти беше загрижена за тебе. Защо?

Жан-Жак остави малката кутия, в която беше пренесъл единствените си неща, освен дрехите — книгите, които много пъти бе препрочитал, след като Емили го беше научила да чете.

— Тя май усещаше, че нещо не е наред.

— Не, няма нищо.

Емили изтича и застава пред него, преди той да е стигнал вратата.

— Щом не можеш да го споделиш с майка си, значи е нещо много сериозно, Жан-Жак.

Брат ѝ стоеше с наведена глава. Той никога не би излъгал Емили, няма да го направи и сега. Вдигна очи, пое си въздух и каза:

— Полин очаква дете от мене.

— Бебе? Но това е чудесно, Жан-Жак — каза тя, без да се замисля.

— Нямам право да я видя отново. Никога! Ще ми вземат детето — промълви Жан-Жак, заобиколи я и отвори вратата.

Когато той си отиде и я остави сама с това, което току-що беше чула, Емили отпусна глава и заплака. Тя не разбираше защо плаче — за това, че Полин очаква дете, или защото Жан-Жак щеше да го загуби, но плака дълго, гледайки отвореното чекмедже и чистите ризи. Сълзите ѝ пресъхнаха едва когато реши да поговори с Полин.

Когато на другата сутрин Емили отиде при Уестбъри, за да се срещне с Полин, тя получи обичайния напоследък отговор: „Полин не е тук.“

— Майка ѝ очаква дете и мисля, че Полин няма да има време да пие чай с вас, защото трябва да се грижи за майка си.

Емили видя госпожа Уестбъри да преминава през вестибюла и когато погледът ѝ се задържа върху тази подутина на корема ѝ, в която досега смяташе, че се намира бебето ѝ, тя разбра, че Жан-Жак е прав. Бяха му взели бебето, преди то да се роди.

Тази вечер тя написа в дневника си нещо, което да не може никой никога да забрави, най-малкото тя самата: „Заклевам се от днес да бдя

тайно над бебето на Жан-Жак. Завинаги! Амин.“

Но Емили не знаеше, че преди години Клара също е дала обет и че се е заклела с кръвта си върху Библията, да го спазва.

— Тези детинщини не ме интересуват! — каза Прюданс, като се дръпна от Библията, която Клара бе сложила на леглото заедно с големия ключ. — Не я слушай, Сюзан, тя говори глупости.

Но Сюзан слушаше. Споменът от нощта, в която те бяха заключили този кръвен пакт, не беше я напуснал. Тя го смяташе вече за погребан, но ето че Клара го възкресяваше пред изпълнения ѝ с ужас поглед.

— Следите от кръвта ни още личат на тази страница — и тя я показва на Прюданс. — Ето, виждаш ли, това е нашата кръв. Кръвта, която ще се пролее, ако ние не удържим на клетвата си.

— Не! — промълви Сюзан.

Тя се опита да отвори вратата, но Клара я заключи.

— Моля те, Клара, отвори! — каза Сюзан.

— Не, преди да приемеш — отговори студено Клара. — Не сме вече деца. Това не е игра. Този залог е по-важен от всякога.

— Защото Жан-Жак трябва да наследи Добра Надежда ли? Какво те засяга това, Клара? Добра Надежда ще ти послужи само да направиш впечатление на лорд Марздън.

— Занимавам се с това, което ми принадлежи по право.

— Това, което ти принадлежи!? — извика Прюданс.

Тя се отправя към Клара с такава решителност, каквато не ѝ беше присъща.

— Дай ми този ключ! — заповяда Прюданс.

— Когато свършим.

— Ние вече свършихме.

Прюданс сграбчи ръката на Клара и измъкна ключа.

— Как смееш? — каза тя и се спусна към нея.

Прюданс подхвърли ключа на Сюзан.

— Бягай!

Сюзан се втурна към вратата, докато Прюданс задържаше Клара.

— Няма да те слушам само защото съм свикнала с лъжите ти. Щом искаш да говориш за клетви, за кръв и Библия или за петното, което Жан-Жак е оставил върху нашето семейство, хайде, започвай!

— Сюзан! — извика Клара, докато тя се измъкваше през вратата.
— Остави ме!

— Ще те оставя, всички ние ще те оставим.

Прюданс грабна ключа и го мушна в ключалката от външната страна.

— Щом толкова обичаш ключовете, опитай се да измъкнеш този. Прюданс заключи, а Клара започна да удря по вратата.

— Трябва ли да помоля лорд Марздън да дойде и да те освободи? Ще му кажа, че Дулцинеята му е съкрушена — и Прюданс си замина със смях.

— Отвори ми! — изрева Клара.

— Няма — отвърна ѝ Прюданс и се изкикоти. — Какво ли може да направи твоят рицар сега, за да те спаси?

Прюданс не знаеше, че Сюзан не е излязла само от стаята, а беше напуснала къщата. Тя тичаше в нощта далече от омразата на Клара, която не можеше повече да понася. Сега Сюзан вдишваше от любовта и от Тис. Тя трябваше да го намери, а ако това е невъзможно, нямаше да има повече смисъл да живее.

Едва на сутринта забелязаха, че Сюзан е изчезнала.

Първа госпожица Търстън изпита безпокойство, като видя, че леглото ѝ стои недокоснато. Тя веднага отиде при Жак, за да му каже. Реакцията му още повече засили опасенията ѝ. След обесването на Ботма Сюзан сякаш не беше съвсем нормална.

Те претърсиха околностите. Цялото семейство и прислугата тръгнаха да я търсят — всички, с изключение на Клара. Дори и господин Клодел излезе от скривалището си, за да вземе участие. Събитието му позволи да се покаже пред Жак и Прюданс.

Колкото повече търсеха, толкова безпокойството на Прюданс нарастваше. Чувстваше се виновна. Тя ѝ беше хвърлила ключа, тя ѝ бе помогнала да избяга. Но съдържаше чувствата си, за да не притеснява другите.

До обед всички места в Добра Надежда бяха претърсени: плевнята, избата, конюшните и стръмните брегове на реката. Емили ги беше посъветвала да отидат там, защото това бе мястото, където Сюзан и Тис обикновено се срещаха. Изведнъж тя се обърна към Жак:

— А къщата му? Може би е отишла в къщата на Ботма.

Тя изтича с баща си до конюшните, но той искаше да отиде сам. Другите трябваше да останат тук, в случай че Сюзан се върне. А може би е ранена...

Когато забеляза къщата на Ботма, Жак усети, че го побиват студени тръпки. Той се спря и извика: „Сюзан!“ Сърцето му се сви. Мястото беше толкова пусто, че наоколо цареше мъртва тишина. А може би и Сюзан беше мъртва... Обърна се и бързо тръгна в обратна посока. Искаше да си отиде в Добра Надежда, където дъщеря му вероятно вече се е върнала. Но нея я нямаше.

Съседите се стекоха да предлагат помощта си. Господин Уестбъри беше сред тях.

— Смятате ли, че е разумно да оставяте жена си сама? — попита Жак, който си спомни какво се бе случило, когато остави Емили сама.

— Раждането не е предвидено за утре, пък и Полин е с нея — успокой го господин Уестбъри.

Емили отвърна очи. Тя се страхуваше да не прочетат в погледа ѝ обвинението за лъжа, което тя едва сдържаше. Видя как баща ѝ, Жан-Жак и още петима мъже се отдалечават от Добра Надежда. Прюданс стоеше до избата. Емили се доближи до нея и докосна ръката ѝ. Тя чувстваше, че сестра ѝ е разстроена. Всички бяха потресени, но Прюданс изглеждаше повече от всички.

— Те ще открият Сюзан. Ще я намерят — каза Емили, като се опитваше да успокой и себе си, и Прюданс.

Тя си повтаряше: „Намерете Сюзан! Трябва да я намерите.“ И както винаги, в заключение: „Амин.“

Жак измери с поглед пропастта, простираща се под несигурния път, по който яздеха. После той се обърна и нареди на трима от хората, които вървяха след него, да продължат нататък, докато той и останалите претърсят планината. Страхът от това, което можеше да види, го въздържаше да погледне отново надолу.

Мъжете се разпръснаха. Жан-Жак остана с баща си, чиято тревога беше осезаема. Ако откриеха най-лошото, той се надяваше, че ще му помогне да го понесе.

Цял ден търсиха напразно. Настъпи вечерта, а от Сюзан нямаше и следа.

Ден след ден те продължаваха да търсят. Изминаха седмици и тогава решиха да се върнат по местата, откъдето бяха минали. На един усамотен връх, който в началото Жак заобиколи, забеляза парче плат от роклята на Сюзан. То се беше закачило на един клон от изсъхнало дърво, което висеше над пропастта.

Джон Уестбъри предложи да слезе с него, знаейки много добре, че няма да открият нищо друго, освен труп. Жак отказа. Той искаше да слезе сам, дори без Жан-Жак. Помоли останалите да си отидат, но синът му остана.

Спускането беше трудно и бавно, забавяно още повече от сигурността, че ще се намери нещо ужасно. Жак усещаше безкрайна празнота. Имаше чувството, че извършва ритуал, може би нещо като пречистване, преди да приеме неизбежното. Жан-Жак го наблюдаваше отгоре, докато стигна до тясната долина. Спускаха се тъмни сенки, които закриваха баща му. Тогава Жан-Жак се отдръпна от ръба и седна малко по-далече. Той се питаше какво ли можеше да каже на баща си, ако намери трупа на Сюзан. Мислеше и за своето дете.

Беше се стъмнило, когато Жак се изкачи до върха на стръмната скала. Катеренето му отне цял ден. Жан-Жак доведе коня му. Те не размениха нито дума, докато стигнат до Добра Надежда. Без нищо да си кажат, бяха приели сигурната смърт на Сюзан.

Но през следващите три месеца всички от семейството посвещаваха и най-кратките си свободни мигове в търсене на Сюзан, без да се надяват, че ще я намерят. Как можеше да е жива още? Би ли могла да оживее след едно толкова страшно падане? Възможно ли бе да оживее сред тази природа? Това беше Африка — с нейните леопарди, лъвове и змии.

Въпреки немалкото бели къщи и безупречно поддържани лозя, Африка присъстваше навсякъде.

Жак реши да организира възпоминателна служба в памет на дъщеря си. Това беше негов начин да приеме безспорния факт.

Присъстваха всички от семейството и много съседи. Лорд Марздън поиска позволение да ги придружи.

Войникът, който отвлече Сюзан, за да я заведе при Тис, бе погълнат от беглия спомен за едно непознато момиче. А в това време семейство Бовилие казваше сбогом на Сюзан. Но не и Емили. Колкото и да се опитваше да го заглуши, един тих глас безспирно повтаряше в нея: „Сюзан е жива.“

9.

— Дръж я! — извика госпожа Уестбъри, докато Полин се дърпаше с всичка сила.

Тя крещеше и се изпъваше при всяка настъпваща болка.

— Трябва да ми помогнеш. Започва се — каза Мери.

Джон беше неспособен да направи някакво движение. Чувстваше се напълно объркан от виковете на Полин, които го пронизваха. Той се облегна на стената, която му се искаше да разбие с глава.

— Знаеш какво ни остава да направим! — гласът на жена му отекваше в съзнанието му.

Целият плуваше в пот, дрехите му бяха залепнали, а чувството за безполезност го караше да трепери. Дръпна се от стената и излезе навън.

Слънцето грееше с блясък, който сякаш го обвиняваше и осветяваше срама му.

— Напъни се, Полин! — преследваше го гласът на Мери.

— Не мога повече... Не! — се извиси викът на дъщеря му.

При този вик кръвта му се смрази и дъхът му секна. Инстинктивно се обърна и застана под едно дърво, като че ли сянката му можеше да заглуши виковете. И наистина, настъпи тишина. Джон погледна към къщата. Дантеленото перде в стаята на Полин се повдигаше от лекия ветрец. Затаил дъх, той стоеше неподвижно, с втречени в прозореца очи. Каква вечност! Пое глътка въздух, след което потъна още по-навътре в сянката на дървото. Той се притисна силно, като търсеше защита от листата, вкопчи се здраво в кората, а тишината го обгръщаше отвсякъде.

— Виж го!

В същия миг се обърна и я видя да върви към него с малко вързопче, увито в шал. Почувства, че не може да се отлепи от дървото.

— Виж го! — заповяда Мери като се спря пред него.

Той поклати глава и заплака.

— Виж го! — повтори тя и дръпна шала.

Джон притвори очи. Спомни си за новородените котенца, с разперени от страх лапички, с невиждащи очи и розови носленца, които се опитваха да останат над водата. Той все още усещаше в ръцете си борбата им за живот. Натискаше ги по-дълбоко и изведнъж мъничките им телца ставаха безжизнени.

— Не, моля те! — сълзите му не спираха.

— Джон! — гласът на госпожа Уестбъри звучеше заплашително.

Той погледна, но през мрежата, която сълзите спускаха пред очите му, можа да види неясните очертания на ръцете, които държаха шала. Джон трепна. От мъглата пред него изплува само едно малко личице. Той вдигна към жена си пълните си с надежда очи, след което погледна отново към шала. Бебето беше бяло.

Обхванат от радостен порив, той протегна ръце и го грабна. Докосна го с лице и тогава мъничкото човече започна да плаче.

— Джон!

Той погледна жена си.

— Ще го наречем Джон Уестбъри — каза тя, — като баща му.

Новината за раждането на бебето стигна до Добра Надежда едва месец по-късно. Емили очакваше детето на Полин да се роди скоро, но с Жан-Жак никога не говореха за тази тайна. Когато Емили предложи да отидат на гости и видят дали госпожа Уестбъри е добре, отговориха ѝ, че е по-добре да се въздържат засега. Майката била на такава възраст, че имало известни опасения.

Единствено Емили и Жан-Жак знаеха, че истинската опасност за бебето е друга. Най-накрая семейство Бовилие бяха поканени да видят новородения син на Уестбъри.

— Почакайте ме! — извика Емили и се върна вкъщи, за да вземе терличките, които беше изплела с помощта на госпожица Търстън.

— Няма ли да дойдете? — попита тя гувернантката.

— Не — отговори госпожица Търстън и се обърна с гръб. — Имам много работа.

Емили знаеше, че тя няма никаква работа, но не би отишла у Уестбъри, защото ѝ беше неприятно Мери да се отнася с нея като със слугиня, още повече че не я уважаваше особено. Тя представляваше една част от новите пришълци в колонията, на които единственото

безумно желание се свеждаше до издигане на общественото им положение. Госпожица Търстън знаеше, че всички те имат по-долен произход от нея.

Жак караше, синът му седеше до него, а Емили и Прюданс бяха отзад. През това време Клара се разхождаше с лорд Марздън. Жак говореше за работата, която щяха да свършат, като се върнат.

Надяваше се, че няма да загубят много време във възхищение пред бебето, но все пак трябва да бъде любезен. „Какво ли щеше да изпита — питаше се Емили — ако знаеше, че въпросното бебе е негов внук?“ Тя гледеше Жан-Жак в гръб. Какво ли чувстваше той, като знаеше, че няма да му позволят да го види?

— Толкова е мъничко! — възкликна Емили, като видя бебето в ръцете на госпожа Уестбъри. — Какви малки ръчички има! Как се казва?

— Джон — госпожа Уестбъри се усмихна. — Като баща си.

— А! — каза само Емили.

Прюданс погледна бебето малко сдържано. Тя не искаше да показва особен интерес от страх да не го дадат.

— Прилича на него — каза тя, защото не можа да намери други думи.

— На кого? — попита веднага госпожа Уестбъри.

— На баща си — отговори Прюданс. — Къде е Полин? — попита тя, за да се отърве от бебето.

— Почива си — отговори господин Уестбъри, като взе една бутилка вино. — Ще пиете ли нещо? — попита той, за да смени темата. — За здравето на бебето.

Беше малко нервен.

— Благодаря.

С един поглед само Прюданс припомни на баща си работата, която ги очакваше. За да я успокои, Жак се усмихна на господин Уестбъри и му каза:

— Няма да останем дълго.

Емили стоеше до госпожа Уестбъри и непрекъснато гледеше бебето. Тя се опитваше да запечата образа му в съзнанието си.

Трябваше много точно да го опише на Жан-Жак веднага, щом останат сами.

— Жан-Жак е станал голям експерт по присаждането — каза неочаквано Жак, който не предполагаше какво напрежение ще породят думите му. — Може би скоро ще ви го изпратя, за да ви помогна. Можем да се уговорим още сега.

Той беше готов да отиде и да го извика.

— Не — отговори малко рязко господин Уестбъри, като подаде на Жак чаша вино. — Имам един познат, който ми помага. За ваше здраве!

— Наздраве! — отговори Жак и вдигна чашата си към госпожа Уестбъри и бебето. — Нека ви донесе много радост.

Емили рязко се обърна към прозореца, защото не можеше повече да понася всичко това. Навън видя Жан-Жак, който гледаше към къщата.

— Ще отида да видя Полин — каза Емили.

— Недейте, Емили, тя не се чувства добре днес — отвърна госпожа Уестбъри, като се опитваше да я спре.

— Не се притеснявайте, няма да стоя дълго при нея.

Тя излезе тичешком. Знаеше, че ако майката на Полин продължава да я задържа, това ще събуди подозрения. Бебето заплака. Госпожа Уестбъри погледна с безпокойство мъжа си, който се обърна към Жак:

— Много любезно от ваша страна, че дойдохте да видите бебето, наистина много мило.

— Полин, аз съм, Емили. Мога ли да вляза?

Емили почака пред вратата, после попита тихо:

— Полин, трябва да ви видя. Моля ви, пуснете ме да вляза.

Никакъв отговор. Емили не знаеше какво да прави. Ако извикаше по-силно, госпожа Уестбъри щеше да я отведе от тук. Тя постави ръка на бравата и я завъртя, без да се надява, че вратата ще се отвори, но тя се отвори. Емили се спря, като видя Полин да гледа през прозореца.

— Идете си — каза спокойно тя. — Не трябва да стоите тук.

— Но трябваше да дойда!

Емили чакаше и гледаше в гръб Полин, чийто поглед сигурно беше устремен към Жан-Жак.

— Той е много тъжен, Полин.

— Какво искате да кажете?

Полин рязко се обърна. Емили се отдръпна уплашена от страха, който се четеше в очите на Полин.

Тя се приближи плахо.

— Имате чудесно бебе. На никого няма да кажа, Полин. Никой никога няма да узнае.

Полин избягваше погледа на Емили.

— Но вие трябва да кажете на Жан-Жак, че държите на него.

— Не.

— Трябва!

— Не.

Емили сведе очи. Лицето на Полин отразяваше това категорично „не“.

— Не разбирам — каза Емили.

„А Жан-Жак трябва още по-малко да разбира“ — помисли си тя.

— Обичате го, знам това. Все трябва да се намери решение.

— Имаше ли решение за баща ви и майката на Жан-Жак? — попита студено Полин.

— Да — отговори Емили и повдигна гордо глава. — Те се ожениха. Жан-Жак е наш брат и семейството го прие. Дори и законът го признава.

— Признава? — повтори Полин и погледна с искрящи очи към Емили. — Защо детето ми трябва да има нужда от закона, за да бъде прието като човешко същество?

— Приемате ли го, Полин? — гласът на Емили звучеше спокойно.

Настъпи продължително тишина. Емили разбра, че думите я бяха дълбоко засегнали.

— Съжалявам, Полин.

Тя се приближи до нея, но Полин се обърна. Емили не знаеше какво да прави. Виждаше как раменете и се повдигат под силата на вълнението. Полин беше напълно разбита. Изведнъж тя се сепна. Плачът на бебето се усили. Тя докосна корсажа си и усети, че е мокър.

— То плаче, а млякото ми изтича — каза тя на Емили. — За да го нахраня, трябва да има някой, за да подхраня лъжата, която майка ми изгради около него. Представяте ли си, Емили, тя ми го носи, когато плаче и ако няма никой. И тогава аз го кърмя. След това ми го взема. Взема сина ми и го отвежда, изтръгва го от мене.

— О, Полин — извика Емили, като се впусна към нея и я прегърна — моля ви, не плачете.

— Предупредете Жан-Жак, че ако направим каквото и да било, с което да разкрием истината, ние няма да го видим никога повече. Ако искаме то да живее, трябва... — и тя сведе глава. — Кажете на Жан-Жак, че и аз загубих детето си.

Връщането сякаш продължи безкрайно. Емили се чувстваше замаяна от вълнение. Животът на бебето зависеше от Полин, не само от млякото ѝ, но и от нейното мълчание. Погледна към Жан-Жак. Как би могъл да разбере? Замисли се за майка си. Как ли са я хранили, щом майка ѝ е умряла? Емили никога досега не беше разсъждавала върху това, но то изведнъж ѝ се стори изключително важно. Съществува ли връзка между бебето и тази, която го кърми? Тази връзка между Полин и детето ѝ нямаше ли някога да се прекъсне? Трябваше да се осведоми, преди да говори с Жан-Жак.

— Искях само да знам кой ме е хранил, щом бебетата имат нужда от майчиното мляко — каза Емили, като се опитваше тонът ѝ да бъде непринуден.

Затруднена от този въпрос, госпожица Търстън се обърна настрани.

— Учудена съм, че ме питате така направо...

— Защо? — Емили беше още по-учудена от явното отвращение, с което гувернантката ѝ отговори. — Все някой трябва да ме е хранил!

Госпожица Търстън я погледна смаяна и малко притеснена:

— Но какво, за бога, искате да кажете?

— Искам да кажа, че е трябвало някой да ме храни.

— Наистина, детето ми, щом едно посещение у госпожа Уестбъри предизвиква у вас такова любопитство, по-добре ще е може би да не ходите вече там.

— Но какво толкова необикновено има да знам кой ме е хранил?

— Задоволете се с това, че сега сте щастлива! — отсече госпожица Търстън, твърдо решена да не отговаря повече на подобни въпроси.

Емили се приближи до прозореца и погледна навън. Все не можеше да намери случай да говори с Жан-Жак насаме. Сега баща му беше с него, затова тя отиде в кухнята.

Там свари Мария и дъщеря ѝ Розита. Двете с Емили бяха на почти еднаква възраст и често си играеха заедно като малки. Емили постоя малко облежната на вратата, за да погледа как Мария показваше на дъщеря си по какъв начин да бели зеленчуците по-икономично.

— Мария, ти ли си хранила Розита? — попита весело тя.

От изненада Мария си поряза пръста.

— Без малко щях да го отрежа, Емили! Дъщеря ми има ли вид на недохранена?

— Искан да кажа, кърмила ли си я?

— Разбира се. Как иначе щеше да порасне и да работи колкото мене?

— А мен кой ме е кърмил?

Широката усмивка на Мария изчезна и белите ѝ зъби се скриха зад дебелите устни.

— Знаеш ли? — повтори Емили.

— Как мога да знам такова нещо? Излезте, Емили, оставете ме да работя и не ми пречете, когато уча Розита.

За да бъдат думите ѝ по-убедителни, тя грабна голямата метла и изгони Емили.

Стойки зад кухненската врата, малкото момиче се питаше защо никой не беше в състояние да отговори на въпроса ѝ, а най-вече защо не искаха да ѝ отговорят. Тя забеляза Сънди, който седеше под едно дърво и държеше въдицата си. Изтича към него сигурна, че той ще проговори, защото Сънди знаеше всичко.

— Добър ден — каза тя и се облегна на дървото.

Емили се възхищаваше от сръчността, с която той завързваше кордата към въдицата, направена от самия него.

— На риболов ли ще ходиш?

— Искате ли да дойдете? — попита той и я погледна. Тя беше забелязала, че единствено нея от всички други в семейството гледаше право в очите. Явно отношението му към Емили беше различно.

— Времето е хубаво за риболов — добави той.

— Сънди, бил ли си тук, когато съм се родила?

— Вие ли?

— Да. Виждал ли си ме след раждането ми?

— Да, но не си спомням много добре — каза Сънди, като откъсна със зъби излишната корда. — Защо ме питате?

Емили се свлече по дървото, седна на земята и започна да рисува с пръст върху пясъка.

— Изглежда, че някоя робиня ме е кърмила. Вярно ли е? — попита тя, като се надяваше, че тази хипотеза ще ѝ помогне да узнае истината.

— Не знам — отговори той и стана да огледа въдицата си. Така искаше да избегне въпроса. — Не съм чувал да се говори за това.

— А баща ти Али? — продължи Емили, като го погледна втренчено. — Всичко, което се е случило тук, той ти го е разказвал.

Сънди вдигна рамене и се отдалечи, но Емили го настигна.

— Кой е? Кажете ми, моля те...

Той се спря.

— Тя не ви ли каза?

— Но кой?

— Значи не знаете.

— Но кой е? Моля те, кажи ми, умолявам те...

— Мария.

Той не можа да се сдържи и ѝ каза истината, но се огледа боязливо наоколо и добави малко преди да си тръгне:

— Не го казвайте на никого!

— Мария... — прошепна Емили с недоверие.

— Да, Мария, защото тя също имаше бебе — Розита. Тя ви кърмеше и двете.

Емили застина като поразена от изумление. Сънди я погледна за миг, приближи се до нея и каза:

— Не споделяйте с никого това, което чухте.

Емили кимна с глава и докосна ръката му.

— Благодаря. Доволна съм, че узнах.

— Защо?

Без да отговори, Емили се затича към къщи. Тя си знаеше защо беше доволна. Съществуваше тясна връзка между нея и Мария, между

нея и хората като Сънди. Щеше ли да има същата близост между Полин и бебето ѝ? Тя искаше незабавно да го каже на Жан-Жак.

— Ето защо не са ми го казали, Жан-Жак!

Емили здраво държеше ръцете на брат си и го гледаше с вълнение. Намираха се в неговата малка мансарда. Беше се стъмнило — само по това време можеше да му говори спокойно.

— Каквото и да направи госпожа Уестбъри, бебето няма да е нейно, защото Полин го кърми.

Жан-Жак отвърна очи. Тя докосна гърба му с пръст.

— Погледни ме.

Когато той я погледна, тя му се усмихна.

— То прилича на тебе. Страхотно е! — каза Емили, но когато забеляза тъжните му очи, добави: — Нищо няма да му се случи. Трябва да повярваш.

— А Полин?

— И за нея е трудно, ето защо трябва да направиш това, което тя казва. Заради доброто на бебето трябва да разбереш.

— Не разбирам! — Жан-Жак беше почервенял от гняв. — Аз стоях навън, докато всички гледаха сина ми! Стоях навън, без да мога да го видя, нито дори да го докосна.

— Не, Жан-Жак.

— Така е.

— Но то си е ваше — на тебе и на Полин.

— Не, бебето е тяхно.

Той отиде до вратата, излезе от стаята и се спусна тихо по стълбата.

„Един ден всички ще узнаят истината“ — написа тази вечер Емили в дневника си. После тя смени перото, помисли малко, след което натопи писалката си в мастилницата и добави: „Заклевам се. Амин.“

— Не разбирам защо искате това, Чарлз — Клара вдигна очите си към него.

Те се разхождаха по хълма, който се издигаше над лозята на Добра Надежда.

— Какво необикновено има в това, че ви предлагам да станете моя жена?

Той се обърна към нея. Ето, вече почти три години се подготвяше за този миг. Ухажваше я по обичайния начин. В писмата до родителите си, които живееха в Англия, беше споменал за нея, а те го бяха посъветвали да се върне. Беше предпочел да не им казва, че семейството на Клара е богато. Въпреки че неговите родители имаха сериозни финансови затруднения, както повечето английски аристократи, те не гледаха с добро око на браковете с новобогаташите, особено на тези от колониите. За тях единствено бяха приемливи цивилизованите пари. Те предпочитаха да не обръщат внимание на Клара, докато не му дойде умът в главата.

— Не можахте ли досега да разберете, че искам да станете моя жена? — попита тихо лорд Чарлз Марздън.

— Не.

Клара погледна към Добра Надежда, която се простираше върху голяма част от планините. Къщата и нейните пристройки се издигаха величествено в средата.

— Не и когато виждам всичко това — причината, заради която вие искате ръката ми.

— Клара, когато ви гледам, не искам нищо друго.

Тя знаеше, че погледът му е отново върху гърдите ѝ и това я очароваше, защото не пропускаше случай да използва властта си над него.

— Не е възможно, не, не мога да повярвам.

— Обичам ви — каза той.

Клара се обърна, сякаш беше неспособна да понесе тежестта на думите му, които отекваха в цялото ѝ тяло.

— Любовта ми заслужава ли порицание? — попита лордът.

— Не, не.

— Ще ми повярвате ли повече, ако първо говоря с баща ви?

— Баща ми ли? — попита Клара и го погледна предизвикателно.

— Той е в основата на нашите проблеми.

— Разбирам, намира ме за неподходящ.

— Вас? — погледна го Клара смаяно. — Аз съм неподходяща. Аз, която не мога да ви предложа нищо друго, освен една зестра като капан... само лъжи... само... — тя замълча за малко, след което добави: — Аз нямам нищо.

— Но аз искам да се оженя за вас, Клара — каза той и я прегърна през раменете. — За вас.

— Мислили ли сте за нашето бъдеще, за децата ни?

Тя се отдръпна и го принуди да свали ръцете си. После погледна отново Добра Надежда.

— Всичко това трябва да е мое, както и ваше, след брака — и на нашите деца като наследство. Но...

Тя повдигна рамене и се обърна отново към него:

— Нямам нищо — повтори тя и се отдалечи от него, като че ли й беше невъзможно да го гледа. — Опитайте се да си представите болката ми. Не мога да живея без вас, но не ми е възможно да приема предложението ви, като знам върху каква лъжа е изграден животът ми. Ако приема, ще ви обидя.

Клара се обърна към Добра Надежда.

— Ако справедливостта не възтържествува, нашата любов ще бъде открадната, както е откраднато и моето наследство.

— Кажете ми какво се е случило.

Клара мълчеше.

— Между нас не може да има повече тайни, Клара.

— Спомняте ли си, когато ви помолих да потърсите баща ми?

— Да.

— Спомняте ли си къде го намерихте? В кочините на малайския квартал, в едно вонящо рибарско село.

— Да, спомням си.

— Ето жилището, което си е избрал. Там живее жената, заради която е пожертвал всичко останало. Там би трябвало да се намира и синът, когото са създали заедно. Но той е тук — и тя показва няколкото работника в лозята. — Там, там е синът на моя баща и неговият наследник Жан-Жак. Той е този, който ни разделя и заради когото не мога да се омъжа за вас.

Тя го погледна нежно и леко докосна лицето му.

— Как бих искала да не ви казвам това — и като сведе очи, тя остави една сълза да се търкулне по страната ѝ. — Ето защо не мога да

приема това, което най-много желая на този свят — да стана ваша жена.

— Клара! — той повдигна лицето на младата жена и изтри сълзата ѝ. — Вярвате ли, че ще позволя нещо да попречи на нашия брак?

— Не знам.

— Бог ми е свидетел — никога! Трябва да ми вярвате.

Лицето на Клара се озари от най-чувствената усмивка, очите ѝ блестяха от желание. Тя повдигна глава и устните им се докоснаха.

— Не можете да си представите, Чарлз, какво страстно влечение изпитвам към вас — прошепна тя и отново го целуна. — Ще се омъжа за вас, да. И ще ви отдам завинаги тялото и душата си.

Езикът ѝ се плъзна между устните му, с което му загатна за удоволствията, които го очакваха.

— Не мърдайте, моля ви.

— О, не мога повече! — каза Емили.

Тя си хапеше устните и гледаше Пиер Жустин, художника, който ги караше да стоят неподвижни на местата си. Те позираха за сватбения портрет.

— Изхвърчаха ли ми копчетата, Прюданс? — попита тя, като едва отваряше устатата си. Беше я страх да говори, както и да мълчи.

— Да — отговори Прюданс зад нея.

Тя оправи роклята на Емили.

— Но ако трябва още дълго да останем тук, не обещавам да те запазя в приличен вид.

— Моля ви, госпожици! Не мога да работя, щом мърдате!

Художникът сложи ръце на кръста си и стрелна Прюданс с обиден поглед.

— Извинете ме — каза тя и се усмихна. — Той е толкова зает с мисълта, дали Клара е бременна, че не е забелязал наболите ти гърдички.

Емили наведе очи. Роклята ѝ, ушита, без да се вземе под внимание зараждащата се женственост, се пукаше по шевовете. Клара и лорд Марздън бяха женени от шест месеца и оттогава един път в месеца те трябваше да позират за сватбения портрет. На всеки следващ

сеанс се виждаше как гърдите ѝ наедряват. Емили насочи мислите си към Жан-Жак, който по решение на лорд Марздън беше изключен от портрета, предназначен за родителите му в Англия. Емили знаеше, че брат ѝ се възползва от тези дни, за да се измъкне, и тя разбра къде точно ходи той. Криеше се из храстите близо до Полин. Той чакаше, гледаше и беше доволен само ако я види отдалеч със сина си.

— Стига толкова, имам работа — каза изведнъж Жак и се дръпна.

Художникът хвърли четките си във въздуха.

— Дали ще мога някога да свърша?

— Без мене — отговори Жак. — Трябва да се заема с лозята си.

Искаше му се да го има на портрета, но му беше омръзнало да позира.

— Татко, трябва да присъствате на семейния портрет.

— Наистина ли, Клара?

Той хвърли един бърз поглед към лорд Марздън, на когото очевидно диалогът не беше направил никакво впечатление. Освен това никак не държеше да участва в този ежемесечно разиграван театър.

— Той се е оженил за тебе, а не за мен. Пък и семейството не е в пълен състав.

— Татко е прав! — каза Прюданс, която се възползва от случая, за да изчезне.

— А на мене не ми става роклята — добави Емили и се затича след нея.

— А сега? — попита художникът, обиден от това държание. — Какво да правя?

Чарлз Марздън се приближи до него. Дълбоко в себе си той беше доволен.

— Да направим ново позиране — предложи той.

— А те ще останат ли?

— Може би — отвърна лордът и се усмихна.

Той хвана ръката на Клара и се отправи към къщи, като остави зад себе си яростния и объркан художник.

Чарлз се радваше, че сеансът се провали, защото това беше единственото време, което можеше да прекара с Клара, преди да се върне в замък. Мечтаеше за това непрекъснато. Клара не показва ни най-малко отвращение, когато той я попита с усмивка:

— Имате ли други планове?

— А трябва ли да имам? — каза тя закачливо, след което се вмъкнаха в къщата и изчезнаха в стаята си.

Чарлз чакаше на леглото, докато Клара се приготви. Той не можеше още да повярва, че живее в този омайващ свят, в който жена му го беше взела. Свят на най-съкровениите му мечти. Понякога се срамуваше от тези свои блянове, но сега с Клара те се бяха превърнали в действителност. Това толкова чувствено създание сякаш го разкъсваше. Чарлз се любуваше на чудесните ѝ гърди. Почувства как възбудата му нараства, когато Клара го докосна леко с ръка, за да му вдъхне желание да направи същото.

— Колко ми липсваше!

Тя застана пред него и погали лицето му с разголените си гърди, жадуващи за ласки.

— Докосни ме — промълви тя.

Тя взе ръката му и нежно помилва настръхналите си зърна, докато усети възбудата да я обхваща.

— Махни го — каза тя.

Той се подчини като омагьосан. Чувствайки допира на гърдите ѝ, Чарлз започна несръчно да развързва корсажа ѝ, който тя свали със смях. Под фустата си нямаше нищо.

— Какво щеше да направиш навън, ако знаеше, че съм гола?

Клара хвана ръката му и я плъзна между бедрата си. Тя потрепери и се задвижи плавно, докато той проникваше в нея.

Извита като дъга, задъхваща се, тя постави отново ръката му върху венериния хълм и го погледна с премрежени очи. Клара бе неудържима, сладострастна и закачлива.

— Желаш ли ме?

Той хвана бедрата ѝ, притегли я към себе си и зарови лице в нежния черен триъгълник.

— Хубаво ми е — шептеше Клара.

Тя повдигна ръцете му до гърдите си.

— Беше ми обещал нещо, Чарлз — каза тя и го погледна в очите.

— Спомняш ли си? Това беше преди сватбата ни.

— Да — каза той отчаяно.

— Ще удържиш ли обещанието си?

— Да, но моля те, Клара.

Силно раздразнена от възбудата, тя се свлече върху него. От дълбините на душата ѝ се изтръгна страстен вик.

Като чу този шум, Емили се обърна отегчено към къщата. Всеки път, когато лорд Марздън беше тук, тя го чуваше. Вече не ѝ правеше впечатление, но за да се измъкне от това, се затича към избата, където беше Жак. Там намери един непознат мъж, който разговаряше с баща ѝ и господин Клодел.

Щом се приближи до тях, Жак я прегърна и каза:

— Господин Вагнер, това е най-малката ми дъщеря. Емили, това е новият ни винар. Той идва от Германия.

— Добър ден — каза Емили и му подаде любезно ръката си, която той целуна.

Тя погледна към господин Клодел, а той стоеше с наведена глава.

— Значи заминавате, господин Клодел? — попита тя.

— Трябва да се върна в Европа. Майка ми остаря и се чувства много уморена.

Емили поклати глава. Тя знаеше истинската причина за заминаването му, но не каза нищо.

— В този случай разбирам, че трябва да си тръгнете.

Емили беше станала очарователна девойка.

— Говорите английски, нали? — попита тя господин Вагнер.

— Малко, но ще се науча — отговори той и повдигна рамене.

— Аз ще ви преподавам — усмихна му се тя.

— Ние имаме нужда само от вашите познания, а те са значителни — добави Жак и се обърна с поглед към господин Клодел.

Емили забеляза Прюданс, която ги наблюдаваше от вратата. Тя каза на баща си:

— Мога ли да взема колата, татко?

— Къде искаш да отидеш, Емили?

— Да видя малкия Джон Уестбъри. Розита ще дойде с мене.

— Пак ли?

— Но аз съм му кръстница.

— Да, вярно е.

Преди да се отдалечи с господин Вагнер и Клодел, той каза на Емили:

— Бъди разумна.

— Да, да — извика тя и се обърна, след което се затича към конюшната.

Щом Жак и двамата господа се изгубиха от поглед, Прюданс влезе в избата. Тя беше доволна, че господин Клодел си отива, но щеше да накара господин Вагнер да разбере, че избата е нейното владение. Ще го научи на английски, но той никога няма да узнае думите, които тя най-много мразеше: „Мястото на жената не е в лозята.“

Изтегнат на леглото, Чарлз се любуваше на Клара, която лежеше в прегръдките му. Дори и заспала, тя господстваше над него, а желанието, което предизвикваше у мъжа си, го превръщаше в роб. Той се измъкна внимателно и стана. Клара се размърда, отвори очи и го видя да се облича.

— Реши ли? — попита тя сънливо.

— Съвсем не съм мислил за Жан-Жак, а за тебе — отвърна ѝ той с усмивка.

— Но трябва, Чарлз — каза тя, като се изправи — той ни заплашва.

Клара го погледна съблазнително.

— Хубаво ли ти беше? — попита го тя.

— Да, Клара.

Чарлз побърза да отмести поглед от нея, за да прекъсне чародейството ѝ.

— Имам една идея — заяви той и седна да си обуе панталона. — Мисля, че армията би била чудесна кариера за него.

Той си обу единия ботуш.

— В армията могат ли да постъпват мулати? — попита Клара с интерес.

— Кавалеристи.

— А те бият ли се?

Тя се обърна по корем и го погледна от леглото. Бе възвърнала закачливото си изражение.

— Да — отговори той.

Чарлз притвори клепачи, а тя се завъртя по гръб, без да го изпуска от очи.

— Трябва да тръгвам — каза Чарлз, за да прогони желанието и срама, които усещаше да се надигат в него.

Чувството на вина беше неразделна част от платното, което тя тъчеше около него.

— Говори по-скоро на Жан-Жак за армията — тя опипа гърдите си. — Тогава може би ще имаш повече време за мене.

— Клара — каза той, отново пленен от желанието.

Чарлз се приближи до нея, а тя се дръпна бързо и се търкулна на леглото, като го гледаше с порицаващ поглед, който го влудяваше.

— Първо трябва да говориш на Жан-Жак, Чарлз!

Жан-Жак отстъпи назад, като видя Чарлз Марздън застанал на вратата на конюшната. Той никога не се чувстваше удобно в негово присъствие, но днес беше по-нервен от друг път. Емили го помоли да я чака в конюшната, след като беше приготвила колата, за да отиде до Уестбъри. Той усети, че тя крои нещо.

— Добър ден, Жан-Жак — каза Чарлз и се приближи до коня му.

— Добър ден, сър.

Жан-Жак както винаги наведе очи и отиде да търси коня си.

— Мислех си за тебе — Чарлз го гледаше как отвързва коня с едва забележима усмивка. — Мислех си за твоето бъдеще. Имаш ли планове?

— Баща ми иска да остана тук, сър. Иска да се заема с владението.

— Наистина ли? — възкликна Чарлз, без да скрие учудването си. — И ти му вярваш?

— Какво искате да кажете, сър? — попита Жан-Жак, без да вдига очи.

— Няма значение.

Преди да се качи на коня си, Чарлз се спря и се обърна.

— Един ден трябва да дойдеш с мене в града и сам ще решиш.

— Вече съм решил, сър.

— Да се заемеш с Добра Надежда? — попита той с ирония. — Виждам.

— Това е бащината ми воля, сър.

Жан-Жак се надяваше, че той ще си замине, преди Емили да е дошла.

— А твоята воля каква е?

Младежът не отговори.

— Не знам дали е в твой интерес да се откажеш от всичко и да се надяваш, че той ще удържи на обещанието си — заяви Чарлз с безразличен тон.

Той замълча и погледна Жан-Жак проникателно.

— Освен ако... — каза лордът и го изгледа с любопитство. — Освен ако обещанието на баща ти не те прави равен с него. В този случай е съвсем различно.

— Баща ми ме зачита — отговори Жан-Жак, без да го погледне.

— Така ли? Значи можеш да стоиш с гордо вдигната глава и да искаш всичко, което си е твое — каза Чарлз с презрение. И за да подсили думите си, той метна крак над коня. — В армията ти ще си бъдеш господар. В британската армия няма и следа от зависимост — добави той, като не го изпускаше от очи.

Той тръгна с коня си към изхода.

— Пък и заплата ти заслужава интереса.

Той знаеше, че Жан-Жак го слуша. Като наведе глава, за да премине през вратата, подхвърли:

— Имаме нужда от хора като тебе.

Чарлз вдигна гордо глава. Униформата му беше безупречна.

— Освен ако не искаш да си слуга, за какъвто те смятат — заключи той.

Лордът пришпори коня си и изчезна. Жан-Жак притвори очи. Чарлз Марздън беше изрекъл няколко истини, но за момента го занимаваха по-важни неща.

Полин забеляза преди майка си, Емили и Розита да пристигат с колата. Беше свикнала с посещенията на младата си приятелка, но въпреки всичко се чувстваше нервна. Тя наблюдаваше сина си, който седеше на земята и радостно си вряскаше и хвърляше наоколо малки дървени играчки. Беше вече навършил две години. Полин го вдигна на ръце и забърза към вратата.

— Мамо! — извика тя.

Като наближи къщата, Емили също се почувства напрегната. Тя се надяваше, благодарение на постоянните си грижи, да е спечелила доверието на госпожа Уестбъри. Почука на вратата и зачака. Усмихна се на госпожа Уестбъри, която ѝ отвори с детето на ръце.

— Добър ден, Емили — каза тя сърдечно.

— Боже, колко е пораснал! — извика Емили и протегна ръце, да го вземе. — Как е кръщелникът ми днес?

Тя го вдигна високо и детето започна радостно да се смее.

— Сигурно ще му станете по-добра сестра от Полин — каза госпожа Уестбъри, като хвърли поглед към дъщеря си, която тъкмо се промъкваше през вратата зад нея.

— Добър ден, Полин! — Емили ѝ отправи очарователна усмивка и се обърна към майката. — Имаме си ново жребче и искам да знам дали може да го заведе да го види.

— Не — отговори веднага Полин.

— Но, разбира се, че може — възрази госпожа Уестбъри.

— Благодаря ви — каза Емили.

Тя бързо се върна в колата, за да не даде възможност на Мери да промени решението си. Подаде детето на Розита и скочи до нея.

— Скоро ще ви го върна — извика отдалече Емили.

Госпожа Уестбъри махна с ръка.

— Емили е негова кръстница. Би било странно да откажа на една толкова естествена молба.

Полин гледаше от прозореца колата, която отиваше към Добра надежда. Тя знаеше къде водят сина ѝ.

Когато вратата се отвори и пропусна потока от светлина да влезе в конюшнията, Жан-Жак вдигна глава.

— Ето че пристигнахме, мъничък Джон. Баща ти иска да се запознае с тебе.

Застанала срещу светлината, Емили мълчаливо наблюдаваше Жан-Жак. Когато се приближи до нея, тя му подаде детето. Той го съзерцаваше като омаян.

— Вземи го, Жан-Жак.

Брат ѝ пое детето внимателно и сякаш малко боязливо. Обгърна сина си още веднъж с поглед, после изведнъж го притисна до себе си и

се обърна встрани. Русите къдрици на детенцето се открояваха на фона на тъмното му лице. Емили се измъкна безшумно навън.

Тя се облегна на стената и зачака. Докато гледаше да не дойде някой, си мислеше за Жан-Жак. За пръв път го беше видяла да плаче. Въпреки омразата и униженията, които е понасял, единствено радостта бе успяла да го трогне до сълзи. Емили се надяваше, че детето ще му даде смелостта, от която се нуждае, за да повярва, че всичко ще се уреди един ден.

От мига, в който за пръв път бе държал сина си, Жан-Жак възвърна своята смелост. На следващата сутрин отиде близо до фермата на Уестбъри и зачака в скривалището си. Този път, когато Полин се опита да избяга, той я настигна и улови за ръката.

— Защо се страхуваш от мене, Полин?

— Знаеш добре от какво се страхувам. Иди си, моля те. Знаеш, че не трябва да си тук — каза тя, като се мъчеше да се освободи.

— Не, вече нищо не знам.

Жан-Жак я привлече в храстите. Тя започна да се дърпа, но той не я пускаше.

— Знаеш ли от колко време ме избягваш, Полин? От колко години не ми говориш?

Тя се освободи и го погледна яростно.

— Нашият син беше приет, има бъдеще пред него. Смятам, че това оправдава всичко.

— Не!

Решителността, която прозираше в гласа му, я изненада, но тя изправи глава и каза:

— Всъщност нямаме какво да си кажем.

Тя искаше да си отиде, но той здраво я хвана.

— Причиняваш ми болка — извика Полин и погледна ръката му.

— Да, Полин! Искях дори да те убия!

Жан-Жак я пусна, но този път тя не се опита да избяга, не се помръдна дори.

— Искам да ми кажеш истината, Полин — гласът му звучеше спокойно.

— Никога не съм те лъгала.

— Но позволи на родителите ти да решават вместо тебе. Обичам те, Полин, но трябва да знам дали ме обичаш още. Отговори ми!

Тя не отмести очите си от него, не се отдръпна, но не му отговори. Той взе ръката ѝ и я вдигна към лицето си.

— Когато се запознахме — продължи той, — се питах дали мене искаш, или съм повод да предизвикаш родителите си. Но сега имаме дете и аз държа това дете в ръцете си.

— Държал си дете, което има бъдеще.

— Какво може да го очаква без родителите му.

Тя сведе поглед към ръката си, която той държеше.

— Полин, ако мога да ти докажа, че за нас има бъдеще, ще дойдеш ли?

— Нямаме никакво бъдеще.

— Ти не ме слушаш, Полин — каза той отчаяно, като я хвана за раменете и я разтърси. — Ти и синът ми сте моят живот. Вие сте всичко за мене.

— Не.

— Ти ме обичаш!

— Не!

Тя се обърна, но той я прегърна и притисна до себе си.

— Твоите чувства не са се променили, Полин. Нищо не се е променило — каза той и докосна с глава косите ѝ.

— Не — прошепна тя, като го погледна.

Жан-Жак притвори очи, без да я пуска, и тогава в него отекнаха думите на Чарлз Марздън: „В армията ти ще си бъдеш господар. Можеш гордо да вдигнеш глава и да искаш всичко, което е твое.“

Докато вървеше към избата на Гюнтер Вагнер, Жак гледаше сина си и се усмихваше.

— Господин Клодел, изглежда, смята, че Жан-Жак ще може скоро да ме замести.

Не беше забелязал Прюданс, която се криеше наблизо.

— Без съмнение това ще стане скоро, но има още да се учи — каза учтиво Гюнтер. — Като мене по английски.

— Готов ли си да учиш още? — попита той и прегърна Жан-Жак.
— Убеден съм, сине.

— Аз не съм сигурен — отвърна Жан-Жак.

— Нали това искаш! — и Жак се огледа наоколо. — Всичко това ще ти принадлежи един ден.

— Мисля да се отдам на военна кариера. Може би ще бъде добре за мене.

Жак се отдръпна, погледна сина си, после Гюнтер.

— Не, не мисля така — каза той и леко се усмихна.

— Лорд Марздън ми говори за това.

— Ах, да. Униформата действително му отива, но не и на тебе.

Имението е твое.

— А Прюданс? — попита Жан-Жак. — Това е нейният живот.

От страх да не бъде забелязана, Прюданс отстъпи назад.

— Тя е жена, а животът на жените е съсредоточен върху децата.

— Но Прюданс има познания повече от всеки друг.

— Да, така е, но не искам да чувам за това повече — каза Жак и го потупа по гърба. — Армията не е за тебе. Надявам се, че вие ще му го докажете — добави той и се обърна към Гюнтер Вагнер.

Когато излезе от избата, Жак се обърна:

— Имам нужда от тебе тук.

Жан-Жак кимна с глава. Не му беше лесно да наскърбява баща си. Не искаше също да се откаже от бъдещето, за което си мислеше и в което щеше да има място за Полин и сина му.

Жак обходи избата с поглед. Знаеше, че трябва да почака синът му да вземе решение. Въпреки че не искаше да вярва в това, което беше чул, той разбираше добре какво казва Жан-Жак. Качи се на коня и тръгна към планините. Имаше нужда да остане сам.

Седна на една висока скала, която се извисяваше над долината. Скоро всяко от децата му щеше да има свой собствен живот. Те имаха свои идеи и планове. Всички, освен една — Сюзан. Тази болка не беше го напускала нито за миг, но сега не искаше да я изпита отново. Ако Жан-Жак постъпи в армията, щеше да е погребан завинаги от баща си. Докато гледаше местността, която се простираше пред него, той се помъчи да отхвърли тази тревога, но не успя, както и не можа да прогони мислите си за Сюзан.

В продължение на хиляда и триста километра мисията е единственото цивилизовано място сред пустош и скали, в които безспирно броди смъртта. Това бе една малка мисия, която не престава да се разраства с издигнатите около нея постройки от кирпич и глина, приютяващи сираци и ранени войници.

Негово преподобие Филип беше мисионер от шест години. В началото разпространяваше само Божието слово в Африка, но скоро неговата мисия се превърна в приют не само на душите, но и за сакатите. Непрестанните войни на кафрите бяха сложили своя отпечатък върху много английски войници, оставени да охраняват източната граница. Той правеше всичко, за да облекчи страданията им. Не можеше да отсъди докъде се простира правото, защото не той, а единствено Бог имаше право на това.

Тъй като се нуждаеше от помощник, той замина за нос Добра Надежда, откъдето се върна с доктор Стивънс, — млад лекар, изпратен в Африка. През една нощ, на връщане оттам, след като бяха пътували седмици наред, те преживяха нещо, което никога нямаше да забравят.

Една девойка, чиито руси коси блестяха като ореол от злато, изведнъж изникна от мрака и се хвърли пред колата им, която беше дълга пет метра и направена от грубо дърво. Теглеха я биволи, впрегнати по двойки, превили врат под тежкия дървен хомот. Спускаха се по един наклон и никой не би могъл да спре колата в нейния устрем надолу. Щеше да се стовари с цялата си тежест върху младото момиче. Но точно това се случи, и то навреме. Преподобният Филип веднага позна Божието дело.

Доктор Стивънс се втурна към нея. Потресен от това видение на смъртта, от която бе избягала, той започна да крещи:

— Луда ли сте? Какво правите тук? Без малко да се убиете!

Той каза всичко това малко преди да разбере, че тя е почти безжизнена и гледа като на сън.

— Коя сте вие? — попита накрая преподобният Филип.

Тя не отговори.

Доктор Стивънс не можеше да повярва на очите си. Той не очакваше да срещне в сърцето на Африка бяло момиче.

— Сигурно е от тук някъде — каза той, без да мисли, но като си спомни през какви местности бяха преминали, разбра, че е казал

глупост. — Дали има ферми наоколо? — попита той.

Преподобният Филип я беше хванал с двете си ръце за раменете, за да не падне, но и за да се увери, че не е видение, защото още не беше съвсем сигурен.

— От лозарските стопанства ли идвате?

Тя изведнъж се дръпна от него и му обърна гръб. Преподобният Филип не знаеше какво да прави.

— Можем да я заведем в най-близката ферма.

— Не! — извика девойката.

Те веднага се обърнаха към нея. Отстъпила назад, тя ги гледаше с ужас. Преподобният Филип внимателно се приближи до нея.

— Тогава кажете ни откъде сте.

Тя не отговори.

— Как се казвате?

Никакъв отговор.

— Но трябва да ви заведем у вас. Не можете да останете тук сама.

При тези думи девойката изчезна в нощта, а те тръгнаха след нея.

Откриха я на ръба на една пропаст, към която беше вперила разширените си от страх очи.

— Ако не ме вземете с вас, ще скоча.

Докато я теглеха назад от пропастта, парче от роклята ѝ се беше закачило на един бодлив храст.

— Сюзан! — извика преподобният Филип.

Тя току-що беше минала край него с едно бебе на ръце, следвана от цяла върволица чернокожи деца.

— Трябва да ги нахраня, преди да са ме изяли.

Сюзан му се усмихна, без да спира. Тя беше загоряла от слънцето, крехкото ѝ и нежно тяло бе станало по-силно. Изглеждаше толкова променена. Изучила бе занаята на медицинска сестра и езика кхуза, но никой не знаеше нищо за нея.

— Искате ли да видите новите библии? — попита преподобният Филип, който държеше един екземпляр в ръцете си. — Те са на кхуза — той се приближи до нея и отвори Библията. — Ето, виждате ли?

Тя погледна разгърнатата страница.

Сюзан си оставаше за него все така загадъчна, както през нощта, в която я бяха намерили. Той дори не беше сигурен дали наистина се казва Сюзан. Нищо не знаеше за нея, освен това, че в живота ѝ има някой си Тис. По време на пътуването тя на няколко пъти бе произнесла името му насън. Като забеляза промененото изражение на лицето ѝ, преподаваният Филип каза:

— Май че тази Библия ви плаши.

Гледаше я с любопитство. През изминалите години, откакто тя бе с него, той непрекъснато се опитваше да научи нещо за нея.

— Защо! Какво ви напомня?

— Нищо — отговори тя и се обърна, за да отиде при децата. — Имам работа. Извинете ме.

— Може би в Библията ще намерите това, което търсите, Сюзан.

Той ги придружи до малката постройка, която им служеше за кухня.

— Трябва добре да търсите.

— Но не е в тази книга.

Тя извика едно дете, което се беше отделило настрана:

— Ненса, ела тук!

— Защо, Сюзан? — попита преподаваният Филип.

След като изчака детето, тя го хвана за малката черна ръчица. Лицето ѝ стана сурово.

— Днес прочетох в Библията, че човек е създаден по божия образ — каза Сюзан. — Прочетох го на децата — тя издържа погледа му. — Не мисля, че ми повярваха, във всеки случай — не повече от мене. Когато човек гледа тези гладни деца, умиращите войници и тази пресъхнала земя, създадена с толкова любов от Бога, трудно му е да повярва на това, което пише в Библията.

— Но те нали слушаха?

— Да, но се питам дали не сгрешихме, като я преведохме.

Сюзан щеше да продължи пътя си, но преподаваният Филип сложи ръка на рамото ѝ и я спря.

— Когато виждам вашето състрадание, не мога да не повярвам, че човек е създаден по образа на Бога, Сюзан. Знам, че има надежда.

Той отмести ръката си, а тя се обърна и замина, без да каже дума.

— Кой е разбил сърцето ви? Тис ли?

Сюзан го погледна предизвикателно.

— Но кой го е разбил?

Сюзан продължи пътя си следвана от децата. Лицето ѝ беше непроницаемо. Преподобният Филип тръгна по своя път с разтворената Библия в ръце, без да открие нищо друго, освен страха ѝ от светата книга.

— Раните им са опасни, отче. Можете ли да ни помогнете?

Преподобният Филип веднага тръгна към тях, като извика доктор Стивънс и Сюзан. Той погледна младия войник, който беше вързан за една носилка, закрепена в колата. Ръката му висеше едва придържана от разкъсани парчета кожа, тялото му бе покрито с дълбоки рани, получени от дивашки копия. Войникът не отместваше очи от преподобния Филип, сякаш те съзираха отново ужаса, който бяха вече видели. Сюзан пристигна веднага.

— Пригответе всичко необходимо за операция, Сюзан — каза Филип.

Тя кимна с глава и веднага се затича, без да хули повече Библията, която той боготвореше. Другият войник беше умрял.

Седнала пред малката постройка, където оперираха, с глава между коленете, Сюзан още трепереше. Най-последно преподобният Филип и доктор Стивънс излязоха и се спряха до нея. Тя прикри безпокойството си зад една усмивка.

— Ще живее ли?

— Мисля, че една чашка ще ви дойде добре, Сюзан, както и на нас впрочем — каза Филип и поклати глава.

Тя влезе с тях в малката колиба, която служеше за неделна църква. Докато преподобният Филип ѝ наливаше вино, Сюзан стоеше със затворени очи. Не искаше да си спомня нито за Добра Надежда, нито за ранения войник. Това беше безвъзвратно погребано минало, както и войникът. Сигурно и тя е мъртва за семейството си. Сюзан вдигна чашата сякаш за да строши тъжната атмосфера, която ги съпътстваше през ранните утринни часове.

— За здравето на тези, които успяхме да спасим! А другите очевидно са близо до Бога — каза тя, след което се усмихна и отпи. Доктор Стивънс погледна към преподобния Филип, но никой нищо не каза. Те се отпуснаха изнемощели върху столовете си. Чуваше се само песента на щурците.

— Лека нощ — каза доктор Стивънс. След като изпи чашата си, той си тръгна.

— М-м — отговори преподобният Филип, който не откъсваше очи от Сюзан.

Сега тя изглеждаше различно. Той усети гнева, който ѝ бяха вдъхнали Библията и неговият Господ, но сега чувстваше нещо друго.

— Кой е Тис?

Думите му сякаш дойдоха изневиделица. Тя го погледна с големите си сини очи, но не отговори нищо.

— Когато ви намерихме, вие често повтаряхте името му насън.

Сюзан най-после заговори, но без да го гледа:

— Той не можеше повече да ме обича.

Преподобният Филип усети как сърцето му заби силно. Никога досега не беше я чувал да произнесе думата „любов“. Той замълча. Ако тя искаше да говори, то сигурно предпочиташе да го направи сама, а не да отговаря на въпросите му.

— Когато англичаните обесиха баща му — продължи тя, — той се закле да си отмъсти, дори и на мене.

— Много е трудно, Сюзан, да обичаш някой, който е на отсрещната страна.

Едва произнесъл тези думи, той веднага съжали. Сюзан го погледна с гняв. Филип бе докоснал истината.

— Каква друга страна? — извика тя. — Не се ли стараем всички ние да живеем както можем в тази изоставена от Бога страна? Вашият Бог обърнал ли е гръб на тази страна?

— Не, Сюзан.

— Не трябва ли да се обича? Невъзможно ли е да обичаме някой, който е на отсрещната страна?

— В този свят това може би е невъзможно.

— Това е светът, в който живеем — каза тя и стана, за да си отиде.

Слънцето скоро щеше да изгрее на хоризонта.

— Съжалявам, но не ме интересуват обещанията, които ни дават за отвъдния свят — добави тя. Всичко наоколо се пробуждаше заедно със зората. Тя не виждаше вече всеобхватната сивота. Пред заслепените ѝ очи изплува потъналата в зеленина, красива Добра Надежда. Тис яздеше край реката. Бързаше, за да я види. Зад него се

издигаха виолетовите планини. Чуваше се бълбукането на водата. Той я викаше: „Сюзан!“ Тя рязко се обърна към преподобния Филип, за да пропъди спомените си. Очите ѝ блестяха.

— Ще намеря Тис — каза решително тя. — Ще го открия в този свят, а не във вашето царство небесно, ваше преподобие!

Тя излезе навън озарена от светлината на изгряващото слънце. Преподобният Филип я гледаше как тича към колибата. Как да я убеди, че може да намери царството небесно и на земята с Тис?

Тис, който наливаше кафе в една от двете чаши, изведнъж наостри слух. Стори му се, че чу името си. Джери Малан, четиридесет и пет годишен, с издълбано от бръчки лице, го прониза със зелените си очи, без да престава да подклажда огъня.

— Какво има? — попита той на африкаанс.

— Нищо — отвърна Тис, прогонвайки илюзията, която го беше обзела.

Той погледна към спряната наблизко кола. Тя бе покрита със здраво платно, повдигнато от бамбукова подпора, която приличаше на палатка. В този навес спяха. Тис споделяше колата на Джери, откакто се беше присъединил към малката пътуваща група с надеждата да открие майка си. Джери се отнасяше с него като към свой син — синът, който беше убит заедно с жена му и трите му дъщери от група чернокожи мародери по време на пътуването им на север, където искаха да избягат от англичаните.

— Чух да говорят за една група, която се движела пред нас.

Джери никога не се беше опитвал да проникне в мислите на Тис.

— Казаха, че майка ти била с тях. Във всеки случай ставаше дума за жена на име Ботма, която имала две дъщери.

Тис се приближи до него, като ритна едно пиле, което ровеше земята в краката му.

— Къде? — попита Тис.

Пилето изписука от страх.

— Казаха ми, че било на две седмици път от тук.

Той го погледна и поклати глава.

— Сега, след като племето матабеле е изгонено, тя ще бъде в безопасност — добави Джери, за да го успокои.

Тис стана и отиде да вземе една чаша кафе.

— Джери, това, което търсим ние и майка ми, струва ли си усилието?

— Свободата се заплаща скъпо, сине. Ти би трябвало да го знаеш по-добре от мене.

Джери си мислеше за бащата на Тис.

— Но за свободата ли става дума, или за бягство? — попита Тис.

— О, не — отвърна усмихнато Джери.

Той се изправи и стъпка с крак огъня.

— Невъзможно е да се борим срещу английската армия, но не могат да ни попречат да бягаме.

Той протегна ръка към кафето. Тис му подаде металната чаша. Джери я пое, наведе очи, разклати леко кафето и отпи.

— Не упреквам в нищо англичаните — каза той, като погледна към Тис, — но искам да живея в тази страна както намеря за добре.

Джери се огледа наоколо. В този утринен час местността изглеждаше великолепна. Росата искреше на слънцето, тази обширна равнина, червеникавата земя, бодливите храсти, пълзящите тропически растения... не беше виждал по-красив край от този. Край, в който Бог е завел своя народ и го е създал специално за него. Той знаеше, че в периода на дъждовете въздухът ще се изпълни с благоуханието на жасмин, а земята ще се покрие с килим от нежни цветя.

— Ще заведа своя народ в страната, която съм му обещал.

Той вдигна очи към небето и усети, че вече я е намерил. Като се обърна радостно към Тис, Джери добави:

— Тук ще се установя.

— Тук ли? — каза Тис, учуден от това неочаквано изявление.

— Ще дойда с тебе да потърсим майка ти, но след това ще се върна тук — и той стъпи твърдо на земята. — А ти?

— Ще отида с майка ми.

— Разбира се — отвърна Джери и хвърли утайката от кафето си в огъня, който изсвистя. — И винаги ще си мислиш за англичанката — добави той.

Тис наведе глава, а Джери му се усмихна и подаде празната си чаша.

— Няма нищо лошо в това — заключи той.

Тис погледна Джери, който се отправи към колата. Другите от съседните коли се приготвиха за път. Те започнаха да събират биволите, които се бяха пръснали наоколо. Черните роби, предпочели да пътуват с тях, се нахвърлиха с камшици и викове към животните, за да ги накарат да се помръднат. Изглежда, им доставяше удоволствие да налагат на биволите наказания, които по принцип бяха запазени за тях самите.

Тис насочи мислите си към „англичанката“. Сюзан... Защо му се беше сторило, че го вика? Сигурно се е излъгал. Никога повече няма да я чуе. Никога повече няма да имитира птичи вик. За да заличи това име от съзнанието си, той си подсвирна и тръгна към биволите на Джери.

Седмици по-късно, след като беше прекосил обширни и сурови местности, името на Сюзан отново застана срещу него. Сюзан!

Тереза Ботма гледаше сина си, който се беше изправил до нейната кола. Двете му малки сестри стояха до майка си и го гледаха безмълвно.

Думите на майка му прекъснаха и последната нишка, която го свързваше със семейството му. Тис наведе глава. Като почувства погледа на майка си, той вдигна очи, но тя веднага се обърна настрана.

— Иди да я намериш. Нямаме нужда от тебе. Септембр! — викна тя на водача, който стоеше до биволите.

Той погледна Тис и удари с камшик по кафявата кожа на животните. Тис срещна погледа му. Септембр принадлежеше на миналото. Беше син на Питърс и беше едно от децата на робите, с които си е играл като малък. Наричаше се така, защото беше роден през септември.

— Напред! — извика Тереза, нетърпелива да се махне от сина си.

Застанал неподвижно до коня си, Тис гледаше отдалечаващата се кола и майка си, която си заминаваше от неговия живот. Тя бе произнесла името на Сюзан като проклетие. Когато разстоянието между тях се увеличи, Терси, малката му русокоса сестра, му махна с ръка, но майка ѝ я хвана и я накара и тя като нея да обърне гръб на Тис.

Щом колата се скри зад облака прах, Джери се приближи до Тис.

— Един ден ми беше предложил да дойда с теб — каза той, без да се обърне.

— От известно време си мисля, че ти си изгубен, сине — отвърна Джери, който обгърна Тис със зеления си поглед и сложи ръка на рамото му. — Нашата земя ни очаква. Смятам да се вкореним в нея.

И те се отправиха към колата.

— Обичаш ли още Сюзан?

— Смяташ ли, че заедно можем да изградим нашето бъдеще?

— Ние?

Тис поклати глава, а Джери се усмихна и каза:

— Там е нашето бъдеще — и той прегърна Тис. — Един ден ще поканиш и твоята англичанка.

Той отстъпи крачка назад и протегна с усмивка ръката си на Тис, който го изгледа с любопитство.

— За нашето общо бъдеще ли? — попита той.

Джери помисли за миг, преди да кимне утвърдително. Тис взе ръката му. Той знаеше, че говори за бъдещето им с англичанката.

— Ако вярваш дълбоко — каза Джери, като изрази по този начин мислите на Тис, — това ще се случи.

10.

Конюшната беше хладна и мрачна, преди слънцето да изгрее. Малките цепнатини в горната част на стената не пропуснаха никаква светлина. Жан-Жак се стараеше да не вдига шум. Беше увил копитата на коня си с платно, за да не го чуят, докато минава по плочките на двора. Когато стигна до вратата, забеляза Емили, която стоеше там безмълвна. Върху нощницата си бе наметнала палто и държеше малка маслена лампа.

— Тръгваш, без да ми кажеш довиждане — каза тихо тя с нескрита мъка.

Жан-Жак сведе очи. Емили се приближи до него и погали главата на коня.

— Ще те видя ли пак някога, Жан-Жак? — попита тя, без да го погледне.

— Когато бяхме малки и ти ме научи да пиша, аз ти обещах един ден да ти напиша писмо.

— Ще те видя ли отново? — повтори Емили и го погледна. — Кажи, Жан-Жак.

— Да — отговори той.

Емили се усмихна и се метна на шията му.

— Ще ми липсваш — каза тя.

— Ще дадеш ли това на татко? — попита Жан-Жак.

Той измъкна от джоба си едно писмо и й го подаде за да сложи край на излиянията. Страхуваше се от обичта си към нея.

— Мислех да го изпратя, когато ти пиша — гласът му сгря въздуха.

— Нямах дори смелостта да застанеш срещу татко? Дори пред него?

Лицето на Емили изразяваше разочарование и страх.

— Но защо? Умолявам те, Жан-Жак, не тръгвай, не трябва да заминаваш.

— Трябва — каза той и взе ръцете й в своите.

Емили не откъсваше очи от него, но той избягваше погледа ѝ. Тя си спомни нощта, когато за първи път ѝ беше говорил за армията. Стоеше на леглото в мансардата му и не вярваше на ушите си.

— Защото в очите на хората не съм достоен за моя собствен син, Емили. Затова трябва да докажа обратното, трябва да покажа, че заслужавам да бъда негов баща — ѝ беше казал Жан-Жак.

— Но ти си негов баща и един ден той ще го узнае.

— Кога?

Неуспяла да намери отговор на въпроса му, тя бе отвърнала поглед встрани.

— Мъжът на Клара, нали? Лорд Марздън те накара да го направиш, нали? — го бе попитала тя.

Емили беше убедена, че е права, въпреки опита на Жан-Жак да отрече.

— Не е необходимо да постъпваш в армията, за да докажеш това, Жан-Жак. Можеш да го направиш и тук, като се заемеш с имението, както иска татко.

— Той не знае нищо за Полин и детето.

— Е, ние ще му го кажем.

— А после? — бе казал той, хващайки я за раменете, за да я успокои и накара да прозре действителността — Полин има право. Ние не можем да разкрием истината.

— Но това, че ще постъпиш в армията, няма да промени нищо, Жан-Жак, тя няма да промени нито тебе, нито детето ти, нито Полин, нито родителите ѝ.

— А ако остана тук? Да не виждам как расте синът ми, да съм принуден да се отрека от него само заради...

Той беше замълчал. Емили го гледаше и чакаше да продължи.

— Имам нужда да докажа пред себе си, че съм някой.

— Но не и в армията.

Без да знае защо, тогава армията не представляваше за нея нищо особено.

— Би могъл да работиш в Добра Надежда и да печелиш достатъчно пари, за да живееш, както ти харесва. Колко ще печелиш в армията?

— Един шилинг на ден.

Емили бе притворила очи. Един шилинг на ден. Един шилинг на ден, за да докаже, че е достоен... Но пред очите на кого? Как? Като умре ли? За един шилинг на ден? Доловил страха ѝ, Жан-Жак бе хванал ръцете ѝ в своите. Макар че Емили беше станала девойка, тя не изпитваше по-голяма увереност от тази на едно малко момиченце. Изглеждаше като птиче, рано паднало от гнездото си. Той виждаше отново малкото дете застанало до гроба на майка си. „Твоят баща е и мой, Жан-Жак.“

Това малко момиченце не беше различно от девойката, чиито ръце сега усещаше да треперят в неговите. В тях той откри същата топлина и обич, но този път носещи отпечатъка на страха, който може да изпитва възрастният.

— Под униформата всички мъже са с еднакъв цвят на кожата, Емили, това е причината — бе казал той, макар да знаеше, че тя очаква истината.

— Куршумите също не искат и да знаят за цвета, Жан-Жак — в очите ѝ се четеше уплаха.

Тя беше избягала навън от стаята му.

Сега той виждаше същия страх в погледа ѝ.

— Страх ме е за тебе, Жан-Жак — прошепна тя и се обърна настрана, докато той водеше коня си към вратата.

Тя остана за миг така, после се обърна отново. Брат ѝ стоеше прав до вратата. Мъглата, която се стелеше в часа, преди да настъпи утрото, го обгръщаше, сякаш искаше да го погълне.

— Пази се, Жан-Жак.

Той потъна в мъглата. Емили погледна конюшнията, тази сграда, която винаги бе свързана с него. Тя е напълно възстановена, но стените ѝ се бяха напоили със спомена от онази ужасна нощ, когато огънят разруши всичко. Отиде до вратата и отправи поглед към пътя, който водеше към Добра Надежда и армията. Нищо не се чуваше. През мъглата забеляза силуета на Жан-Жак, който се отдалечаваше с коня си. Той се спря за миг, за да погледне назад, после се изгуби...

— Пази се, Жан-Жак — прошепна тихо Емили. След това тя се върна вкъщи. Когато мушна писмото под вратата на баща си, усети, че потреперва.

Прюданс беше обхваната цялата от възбуда. Още от сутринта тя търсеше баща си. Идеята ѝ за присаждането бе вече реализирана. Най-после го забеляза: той се изкачваше по хълма. Беше сам.

— Искан да ви кажа за присаждането, татко.

Задъхана, разрошена, тя стоеше пред него с разпуснати дрехи, изцапани с вино.

Като я видя, Жак се обърна с раздражение.

— Би трябвало да се срамуваш от вида си, Прюданс.

— От какво? — попита тя и се огледа, после вяло изгупа роклята си и отметна косите си назад. — Намерих по-добър метод за присаждане, татко, и...

— Не те ли е грижа как изглеждаш, Прюданс? — каза той, като скърши ентузиазма ѝ.

Тя се отдръпна объркана.

— Толкова ли е важно, татко? Не съм представителна ли?

— Караш ме да се срамувам!

Жак се отдалечи с бързи крачки, но тя го последва яростна. Не, не би го изпуснала.

— Не искате ли да чуете това, което имам да ви кажа?

Жак продължи, без да отговори. Тя се затича след него, дръпна го за ръкава и го принуди да се обърне.

— Мислите ли, че външният ми вид може да промени каквото и да било в присаждането?

— Това променя нещо в тебе, Прюданс. Всъщност изцяло ли си лишена от гордост? Защо толкова държиш да мразиш женствеността?

Той също беше ядосан. Погледът му я закова за миг на мястото ѝ, но тя веднага се съвзе.

— Какво има, татко? — попита Прюданс, затичана след него. — Това няма нищо общо с начина, по който съм облечена. Какво има?

Тя го настигна и го спря, но той я заобиколи и продължи.

— Кажете ми какво не е на ред! — настояваше Прюданс.

Той бръкна в джоба си, извади писмото на Жан-Жак и ѝ го подаде. Докато тя го четеше, Жак я гледаше студено.

— Мисля, че това е твоя идея — каза само той.

— Не разбирам — прошепна Прюданс, като продължаваше да чете.

Тя обърна писмото на другата страна, сякаш там можеше да намери отговор на своето безпокойство.

— Защо? — попита тя.

— Ти винаги си искала да се заемеш с Добра Надежда, Прюданс. Обвинителният му тон вледени сърцето ѝ.

— Вие мислите, че аз съм подтикнала Жан-Жак да го направи? Очите ѝ бяха пълни с яростни сълзи.

— Смятате ли, че съм способна на това? — добави тя.

— Да.

— Татко!

— Тогава кой? Кой стои зад всичко това?

Никога досега Прюданс не се бе чувствала така наранена, но когато погледна къщата в далечината, тя усети как гневът се надига в нея.

— Отговори ми, Прюданс.

Без да обръща внимание на баща си, тя се затича към къщата.

— Прюданс! — извика той отново.

Но тя продължаваше да тича, а яростта я превземаше цялата.

— Забрави ли, че трябва да почукаш, преди да влезеш в стаята ми? — попита Клара, когато Прюданс нахълта при нея.

Вратата се блъсна в стената. Клара спокойно си решише косите пред огледалото. Усмихна се на Прюданс, която застана зад нея.

— Искаш да почукам ли, Клара?

— Може би си дошла да ми поискаш четката за коса?

Клара се засмя, но се обърна учудена, като видя сестра си да се връща решително към вратата. Тя рязко я отвори, после я тресна зад себе си, почука силно от външната страна и влезе спокойно в стаята.

— Така добре ли е?

Клара продължи да се реши, без да ѝ обръща внимание. Като се приближи, Прюданс издърпа четката от ръката ѝ.

— Искам да ти задам един въпрос и очаквам откровен отговор.

Клара пое въздух, обърна се и взе един сребърен гребен.

— Какво участие имаш в зачисляването на Жан-Жак в армията? — попита Прюданс.

— Аз?

Клара се усмихна и прокара гребена през дългите си черни коси.

— Решенията на Жан-Жак са ми напълно безразлични — отговори тя.

Прюданс ѝ дръпна гребена и го хвърли на земята.

— Закълни се, че нищо не си знаела!

— Чарлз ми беше казал нещо за това.

— Казал ти е нещо! — избухна Прюданс. — Негова е била идеята, нали? Той е убедил Жан-Жак да постъпи в неговата армия като оловен войник! Така ли е, или не? — извика тя.

— Той е войник, но не оловен.

Тя стана, за да вдигне гребена си.

— Мисълта да провали живота на Жан-Жак тук го занимаваше прекалено много...

— Така ли? Жан-Жак да го е занимавал?

Клара се изправи пред Прюданс с гребена си в ръка, посегна към четката и се усмихна.

— Изненадана съм — каза тя, — че ме познаваш по-добре от мъжете, Прюданс — и тя взе четката, която държеше сестра ѝ. — Ако някой трябва да знае какво искат мъжете, то това си ти — добави тя, преди да седне отново пред тоалетката си.

— Това, което им предлагат жените! — процеди Прюданс с предизвикателство.

— Намекваш ли за нещо, Прюданс?

Всяка дума нажежаваше атмосферата между тях.

— Не искаш да кажеш какво мислиш, а? — настояваше тя.

— Идеята е твоя. Това е средството, което си измислила, за да се освободиш от него.

— Аз ли? — каза Клара през смях.

— И си накарала мъжа си да свърши мръсната работа вместо тебе! Принудила си го да се отърве от Жан-Жак.

— Аз да съм принудила мъжа ми? — повтори Клара изненадана.

— Да! Майора!

— Не задължавам мъжа си да прави каквото и да било. Безполезно е — въздъхна Клара.

— Точно така.

Като се наведе напред, Прюданс хвърли яростен поглед към огледалото, в което се оглеждаше Клара.

— Ти си служиш с желанието му като с оръжие! Ти си Езавел.

— Езавел? — повтори Клара със смях, но този смях не успя да скрие гнева ѝ. — Сигурна ли си, че имаш право да ми говориш за Езавел? Ти, която избра да работиш сред мъже, под претекст да се заемеш с Добра Надежда? Знам какво правиш — каза Клара, като рязко се обърна към Прюданс. — Служиш си с прелестите си, за да сложиш ръка на Добра Надежда!

Едва чула думите на Клара и цялото страдание, гняв и унижение, които беше изпитала в ръцете на господин Клодел, изплуваха в съзнанието на Прюданс. Престанала да се владее; тя се нахвърли върху сестра си и я сграбчи за косите.

— Пусни ме! — извика Клара, като се опитваше да се измъкне от ръцете ѝ. — Как смееш?

— Не защото е метис, нали, Клара, а защото е син на татко!

Като я дърпаше за косите, тя я повали от табуретката. Клара се насочи с нокти срещу Прюданс, която се опитваше да задържи ръцете ѝ далеч от лицето си. Тя хвана Клара за китките, но ноктите ѝ разкъсаха бузата ѝ.

— Мразиш го, защото ти отне татко! — извика Прюданс, като блъсна сестра си.

Клара падна на земята. Прюданс се нахвърли върху нея, но бе посрещната от ритници. Но по-малката сестра беше по-силна и успя да натисне Клара и да стъпи с крак върху нея.

— Сега кажи ми истината! — заповяда Прюданс.

— Престани! — изрева Клара. — Пусни ме!

— Кажи ми!

— Клара! Прюданс!

Те се обърнаха, като чуха гласа на баща им, който стоеше на вратата.

— Излез от стаята, Прюданс! Хайде!

Прюданс хвърли на Клара убийствен поглед.

— Един ден... — прошепна тя, стана, блъсна баща си и избяга от стаята.

Жак гледаше Клара, без да се помръдне. Тя стана, оправи роклята си, след което седна отново пред тоалетката си, без да погледне баща си.

— Животно! Време е да ѝ говорите, татко. Тя е луда и това е, защото е непрекъснато с мъже.

— Трябва да ти говоря, Клара.

— Тя се нахвърли върху мене като дива котка — каза тя, без да обръща внимание на думите на Жак. — Надявам се, че ще я накажете, татко.

— Клара! — каза той решително.

Тя се обърна и видя баща си да се приближава към нея.

— Искях да ти говоря за брака ти с Чарлз — каза тихо той.

— Изведнъж всички започнаха да ми говорят за него — каза тя, без да се обърне, за да избегне погледа му. — Знам добре, че вие не го обичате.

— Щастлива ли си, Клара?

Тя бе изненадана от топлината, с която ѝ говореше. Обърна се и го погледна в очите, търсейки в тях обичта, която винаги бе намирала като дете.

— Всъщност интересува ли ви моето щастие, татко? — попита тя.

Той кимна с глава.

— А от мене интересувате ли се?

Думите ѝ бяха изумителни.

— Винаги съм се интересувал от тебе, Клара, още от малка.

Очите ѝ блестяха. Лек лъч на щастие озари устните ѝ, смекчи чертите на лицето ѝ. Тя го погледна срамежливо.

— Наистина ли?

— Но ти вече не си малко момиченце, Клара, и не съм сигурен, че познавам жената, която си станала. Ето защо те питам.

Той се отправи към прозореца. Трябваше между тях да има пространство, за да може истината да се изясни.

— Може би не разбирам добре мъжа ти — добави той.

— Щастлива съм — каза Клара с нежен глас.

Тя се приближи до него и боязливо сложи ръка на рамото му, сякаш да намери отново детството си.

— Щастлива съм, татко — повтори тя.

— Тогава съмнението, което изпитвам, е безсмислено.

— Какво съмнение?

Тя почувства желание да се хвърли в ръцете му, да бъде отново неговото дете, малкото момиченце, което усети, че умира, когато видя баща си да държи с толкова обич едно новородено бебе.

— Имам да ви кажа нещо много важно.

Клара докосна ръката му с върха на пръста си, задържа я и я повдигна до лицето си.

— Коя е най-добрата новина, която мога да ви кажа? — попита тя.

Жак не отговори. Държанието ѝ го смущаваше. Тя му целуна ръката.

— Очаквам дете, татко.

Като стисна ръката му в своите, тя радостно добави:

— Ще имате внук. Доволен ли сте? — попита тя развълнувана.

— Да, Клара, доволен съм.

— Тогава, усмихнете се! — каза тя и се усмихна широко.

— Доволен съм — повтори Жак, неспособен да се усмихне. —

Поздравявам те.

Той дръпна ръката си и тръгна към вратата. Тя изчака той да се обърне към нея, за да изрази щастиято си. Но когато го направи, лицето му беше ледено като гласа му.

— Откога го знаеш? — попита той с равен тон.

— Вие сте първият, на когото го казвам, татко — каза тя.

— Откога знаеш за Жан-Жак?

Като чу това име, Клара рязко се обърна. Приблужи се до тоалетката, взе четката и вяло зареса косите си.

— Никога няма да се разберем, татко — каза тя с раздражение.

Когато той срещна погледа ѝ в огледалото, тя отмести очи и каза:

— Моля ви да напуснете стаята ми.

Прюданс се чувстваше безкрайно смутена. Тя издърпа корсажа си, смъкна полата си и яростно я стъпка.

— Трябвало да се погрижа за облеклото си! Работела съм с мъже! — промърмори през зъби тя. — Ще видят какво ще направя с тези глупости!

Отиде до вратата и рязко я отвори.

— Мария! — извика Прюданс и изтри кръвта, която се стичаше от одрасканата ѝ буза.

— Мария! — извика отново тя.

— Но какво сте направили? Какво сте си направили?

Едрите гърди на Мария потрепнаха. Обзета от ужас, тя се хвана за тях. Прюданс я дръпна в стаята и затвори след нея.

— Имам нужда от помощта ти, Мария.

— Имате нужда от вода, за да си измиете лицето. Какво сте направили? — повтори с упрек тя, като докосна страната на Прюданс.

Прюданс ѝ хвана ръката и я стисна.

— Жан-Жак взе ли дрехите си? — попита тя.

От обърканост Мария остана с отворена уста.

— Кажи ми — настояваше Прюданс.

— Какви дрехи? За какво говорите, госпожице Прюданс?

— Мария!

Прюданс я издърпа от леглото и я накара да седне до нея.

— Иди да видиш! Моля те, иди!

Мария се чувстваше неудобно на леглото. Вдигна рамене и поклати глава.

— Защо? — попита тя.

Като наведе леко назад главата си, погледът ѝ попадна на скъсаната рокля.

— Вие ли сте направили това?

Под претекст да отиде и вдигне роклята, Мария стана. Прюданс я наблюдаваше.

— Не я ли харесвате? Хубава рокля е.

— Да, Мария, роклята е хубава, но аз не съм.

— Вие сте я скъсали! — каза Мария ужасена.

— Да.

Прюданс стана, изправи се зад Мария, обгърна я с ръцете си и наведе глава на широките ѝ черни рамене.

— Моля те, помогни ми.

— Но защо сте развалили роклята си, дете?

Мария погали главата на Прюданс.

— Какво не е наред, дете? Вие сте хубаво момиче като другите.

— Помогни ми.

Прюданс мина пред нея и опря главата си на гърдите ѝ. Мария я прегърна, сякаш все още беше малкото момиченце, което толкова често бе утешавала.

— Не, Мария не е сърдита.

Двата коня, здраво хванати в амуниции, вдигаха глави, разтваряха широко ноздри и ровеха с твърдите си копита из двора. Колата беше готова за път. Кочияшът, в тъмен костюм и шапка, които подхождаха на цвета на кожата му, гледаше към къщата. Когато видя Жак да излиза, отвори вратата на колата.

— Тръгваме, Емили — извика той нетърпеливо.

Като забеляза наблизил една редица малайски земеделски работници, той се спря. Те носеха тръстикови конусообразни шапки, панталони до глезените и дълги бели памучни ризи. Наредени до една двуколка до избата, те си подаваха тежки кошници с грозде. Изведнъж той видя как една от шапките се скри зад другите, отдалечи се и изчезна зад избата. Жак тръгна нататък.

— Ела тук! — извика той. — Да не мислиш, че щом обърна гръб, можеш да отидеш да спиш! — и на свой ред зави зад избата.

— Чакай! — каза той, като видя беглеца.

Силуетът се спря и клекна до стената.

— Какво има? — попита Жак, но след като не получи отговор, добави: — Болен ли си?

Озадачен от мълчанието, той се наведе.

— Говори — каза Жак.

Шапката се смъкна още по-ниско над лицето.

— Защо се страхуваш? — попита тихо Жак човека, който трепереше.

Тогава чу смях. Значи треперенето не беше от страх, а от смях. Тръстиковата шапка се размърда, но без да покаже лицето, което криеше.

— Не си болен. Връщай се на работа! — заповяда Жак. — Не е подходящ моментът за шеги.

— Татко!

Жак се огледа учудено. Шапката се повдигна и от нея се подадоха дълги руси коси.

— Прюданс! — извика Емили, превита от смях, забелязала сестра си, идвайки зад ъгъла на избата.

— Но какво правиш тук? — попита тя.

— Той не ме позна — каза Прюданс, ликуваща, докато Жак я гледаше смаян.

Тя беше облечена като другите работници: с риза и три четвърти панталон.

— Не ме познахте, татко! — каза тя усмихната. — „Не е подходящ моментът за шеги“ — изимитира го тя.

— Наистина, не е моментът за това — каза твърдо Жак.

— Но вие ме помислихте за мъж! Хайде, кажете ми истината. Той не ме позна, знам — каза Прюданс, като се обърна към Емили.

— Не е чудно, ти си толкова смешна — отговори Емили и се изкикоти, като погледна панталона.

— На Жан-Жак е, нали? — попита тя.

Прюданс сложи тръстикова шапка на главата си и застана пред баща си.

— Е, татко? Не намирате ли, че така съм по-добре, отколкото в рокля? По-малко повлечена и по-добре екипирана за мъжка работа.

— Трябва да тръгваме, Емили — каза той и се отдалечи.

Прюданс го настигна и го хвана за ръката.

— Сърдите ли ми се, татко?

— Не — отвърна Жак и като не можа да сдържи усмивката си, я прегърна през раменете. — Но мисля, че те предпочитам в рокля.

— Роклите винаги увисват — каза Прюданс и се облегна на него. — Никога няма да споделя вашия вкус.

Жак се спря и я погледна. Как да устои на непринудеността и естественото държание на Прюданс?

— Да, винаги ще си повлечена, но си твърде женствена, за да се правиш на мъж — притисна я до себе си и я заведе до колата. После погледна към малайските работници, които се наслаждаваха на случката и се търкаляха по земята от смях захвърлили кошниците наоколо.

— Смейте ли се? — извика им той весело. — Жените могат да работят по-добре от вас, не забравяйте това!

Той се обърна към Прюданс, докато кочияшът отваряше вратичката на колата. Емили първа се качи.

— Погрижи се за всичко, докато ме няма, Прюданс — каза Жак.

— Аз, а не Клара?

— Да, ти.

— Добре, татко.

Той се обърна, за да се качи, но Прюданс му хвана ръката:

— Моля ви, целунете Жан-Жак от мене — тя замълча и го пусна.
— И благодаря, татко!

— За какво?

Прюданс не би могла да каже колко отвратителна се чувстваше, колко грозна се виждаше, откакто господин Клодел я беше изнасилил. Оттогава се отричаше от своята женственост.

— Казахте, че изглеждам по-добре в рокля.

Тя изтича към къщи. Без да я изпуска от очи, Жак затвори вратичката, после се обърна към работниците, които все още гледаха развеселени, събирайки кошниците си.

— Ако гроздоберът не свърши, докато се върна, ще ви заместя всичките с вашите майки, жени и сестри.

Той се настани до Емили и се усмихна. Тя се смееше с него, а кочияшът удари с камшик конете. Те високо вдигнаха копита и препуснаха.

От къщата Прюданс наблюдаваше отдалечаващата се кола. Мария веднага дойде и ѝ подаде роклята.

— Оправих я — каза тя. — Баща ви е прав. Твърде хубава сте, за да бъдете мъж.

Мария се обърна, за да си тръгне, но се спря:

— Мисля, че вие нарочно ходите повлечена.

Госпожица Търстън стоеше настрана, а Емили гледаше очарована стаята. Един дребничък беззъб малаец показваше с пръст ръчно нарисувания декор.

— Виждате ли го? — попита госпожица Търстън Емили. — Аз и Раф Еремия го възстановихме сами.

Малаецът потвърди с цялото си дребничко ъгловато тяло и се усмихна гордо, от което лицето му се разшири.

— Винаги съм обичала стенните декори. Това е част от Англия — продължи госпожица Търстън.

— Раф Еремия? — попита Емили и погледна малкото човече. — Това името му ли е?

— Цезар — добави гувернантката. — Раф Еремия Цезар.

Емили не можа да сдържи усмивката си при вида на това дребосъче, натруфено с такова дълго име.

— Все едно че сме в Англия, госпожице Търстън.

Емили се приближи до едно кресло и докосна меката му облегалка.

— Сигурно сте уморена — добави тя.

— Не повече от Раф Еремия.

Госпожица Търстън му се усмихна, на което той отвърна с широката си беззъба усмивка.

— Много е интелигентен, да знаете. Един път му обясних как се поправят чешмите и той веднага започна да го прави.

Емили видя как малкото черно човече се издува от гордост и енергично се отправя към сребърния поднос, където беше сервиран чай. Присъствието му бе съвсем неуместно до този английски декор, но то го съзерцаваше по свой начин, мислеше си Емили. Тя се обърна към госпожица Търстън:

— Той няма привлекателна външност.

— Това е най-малкото, което може да се каже. На няколко пъти щях да го загубя във водосточната тръба.

Госпожица Търстън потупа една възглавничка, поставена на креслото, с което приканваше Емили да седне, а Раф Еремия потвърди с поклащане на главата и ѝ подаде чаша чай.

— С мъж, който е прекарал целия си живот в един толкова нездравословен град, аз успях да извърша невъзможното. Той вече не плюе — заяви тя.

Тъмнокожата ръка ѝ подаде още една чаша.

— Чай, мамо — каза той, като леко наклони тялото си.

— Чай, госпожице Търстън — го поправи тя.

— Да, мамо.

Той се усмихна, отстъпи до вратата и клекна. Широчината на усмивката му съперничеше с разстоянието между коленете му.

— Но страхувам се, че не успях да го отуча да ме нарича „мамо“ — довери гувернантката на Емили.

— Вие сте невероятна! Когато купихте тази къща на търг, се питах дали постъпихте добре.

Тези думи направиха силно впечатление и госпожица Търстън беше очарована.

— Видях оценителя — каза тя и се подсмихна. — Представете ли си, Емили, той още смята, че съм го измамил.

— То си е така.

Емили забеляза, че Раф Еремия кимна с глава в знак на съгласие.

— Не съм го излъгала. Просто се възползвах от неумението му да смята. Да не говорим за това, че не ми е и споменал за обзавеждане.

— Раф Еремия мебел ли е? — попита весело Емили.

— Очевидно оценителят смята, че въпросната мебел обезценява имота — каза госпожица Търстън. — Само ако знаеше какво се крие зад тази камара от имена! Истински шампион. Но все пак няма да му го кажа — заяви тя като се обърна към Емили с наивен вид.

— Вместо това сте го накарали да ви предложи повече пари.

— Естествено. Беше си наумил да предлага на хората пари, за да ги накара да наддават. Той би трябвало да знае, че ако някой удвои предложената сума за тъжната продажба, преди тя да се осъществи, този човек вероятно ще може да раздели половината от окончателната цена на търга. Много е просто — обясни госпожица Търстън.

— Страхувам се, че и аз, както оценителят, съм объркана от изчисленията ви. Но вие си имате къщата, училището и Раф.

— Еремия Цезар — добави госпожица Търстън.

— Толкова се радвам за вас, че ми се плаче от щастие! — каза Емили сияеща.

— Не го правете, моля ви. Това ще ме обърка — прошепна гувернантката и седна до Емили, която веднага хвана ръката ѝ.

— Но изглеждате много изтощена. Трябва да ми обещаете, че няма да се преуморявате.

Малкият силует, който се виждаше до вратата мълчаливо даде знак на съгласие.

— Но не, съвсем не! — извика госпожица Търстън. — Говорих с много хора от града. Изглежда, че мястото няма да е достатъчно за всичките ми ученички.

— Сигурна ли сте? — попита Емили, натъжена от вида на тази възрастна жена, която обичаше толкова, че не би понесла да я види, че страда. — Наистина трябва да внимавате, госпожице Търстън. Грижете се за себе си.

— Скъпо дете — започна госпожица Търстън, като ѝ стисна ръката, — не се безпокойте така! В Добра Надежда има толкова девойки, които бързат да се научат на добри английски обноски. Няма да ги разочаровам.

— Според това, което се говори в града, те искат само да научат моряшкия танц — каза Емили.

— Моряшки танц ли? — повтори госпожица Търстън с отвращение, а Раф Еремия потвърди веднага. — Всички моряци, които танцуват на хубавите каторжни кораби, сигурно са от изоставените в Австралия. Но гавотът, валсът... това са танци за младите момичета.

— На валс ли ще ги учите? — попита Емили учудена.

— Мислите, че не мога ли?

— Не, не съм казала това.

— Станете! — каза госпожица Търстън и се изправи пред Емили.

— Аз?

— Да, вие — потвърди гувернантката и протегна ръка.

— Сега? — попита Емили и стана.

— Трябва да се възползваме от момента.

Госпожица Търстън хвана Емили през талията, взе ръката ѝ и я погледна уверено.

— Готова ли сте?

Изгарящ от нетърпение, Раф Еремия се изправи.

— Раз, два, три; раз, два, три... — отмерваше стъпките госпожица Търстън, увеличайки Емили в главозамайващия валс.

Раф Еремия бързо отмести по-изящните мебели от обсега на танцуващите. Обхванато от ентузиазъм, дребното му и гъвкаво тяло се помръдваше в ритъма на музиката, която сякаш чуваше.

— Не искам да танцувам дълго — промълви Емили по време на едно завъртане. — Татко скоро ще дойде да ме вземе и заведе при Жан-Жак.

— Няма да спра да танцувам — отвърна госпожица Търстън, докато Раф Еремия отмести точно навреме един стол. — Благодаря.

— Уморена съм! — каза Емили, като се свлече в едно кресло.

— Наистина ли?

Госпожица Търстън гледаше Емили, която едва си поемаше дъх.

— А сега какво мислите за валса, госпожице? — попита тя, все още изправена. — Смятате ли, че мога да го преподавам?

— Да — отговори Емили и пое дълбоко въздух, а в същото време Раф Еремия отново придаваше на стаята британски вид. — Убедена съм, че можете, госпожице Търстън.

— Добре.

Гувернантката погледна към малкото, но гордо човече, отново клекнало до вратата.

— Благодаря, Раф Еремия Цезар. Благодаря много — каза тя.

Колата приближаваше замъка, в чиито стени морето разбиваше своята дантелена пяна. Емили чувстваше, че баща ѝ е нервен. Тя докосна ръката му.

— Не се безпокойте, татко — каза тя и облегна глава на рамото му. — Моля ви, оставете Жан-Жак да изгради живота си както той желае, както направи и госпожица Търстън.

— Тя добре ли е?

— Да, много е щастлива.

Жак поклати глава.

— А Ева? — попита Емили.

— Да — отговори Жак.

Зареял поглед в морето, милващо пътя, по който се движеше колата им, той отпрати мислите си към Ева. Тя нищо не знаеше за намерението на Жан-Жак да постъпи в армията, но бе приела новината от баща му, както винаги посрещаше фактите. Макар и обхваната от страх, Ева не загуби спокойствието, под което Жак обичаше да търси подслон. Тя отказа да го придружи до замъка, като се опита да му внуши, че синът им сам трябва да открие своя път.

Но Жак не беше в състояние да приеме това. Гледаше право пред себе си, докато колата изкачваше павираната алея водеща до замъка. Притвори очи, а шумът на колелата се усили точно в момента, в който преминаваха под тухления свод. Спомни си последния път, когато бе минал оттук. Той все още чуваше Тис да реве от отчаяние, а Сюзан да го успокоява въпреки риданията си. Жак никога нямаше да забрави тази нощ, която бе довела до изчезването на Сюзан. Разтревожен при мисълта, че ще загуби и сина си, той отново пресея спомените си.

— Не мислете за Сюзан — каза Емили, сякаш беше прочела всичко.

Тя обърна глава в момента, когато един войник в хубава червена униформа отваряше вратата. Той застана до колата и поздрави, докато Емили слизаше преди баща си.

За първи път тя виждаше замъка. Най-после позна лорд Марздън. Той не беше нищо друго, освен една червена униформа и представляваше част от тази сграда. Праволинейността на ниските и квадратни постройки и стриктното подреждане на белите колони съставяха единствената украса. Планината величествено издигаше своите масиви от сребрист гранит. Върхът ѝ като че ли очакваше самата кралица Виктория.

— Добър ден — каза усмихнато Чарлз, излизайки от сградата. — Радвам се да ви видя. Влезте.

Той даде знак на една група войници. Емили ги погледна. Конете ровеха земята и вдигаха облаци от прах. Войниците носеха зелени униформи и високи шапки с пера. Някои от тях бяха метиси.

— Кои са тези? — попита Емили лорд Марздън.

— Кавалеристи от Добра Надежда — отвърна той с усмивка. — Жан-Жак е в кабинета ми и ви очаква.

Когато влязоха в малкия кабинет, Жан-Жак удари с крак и поздрави. Той изглеждаше невероятно хубав в своята зелена униформа и Емили се почувства горда. Като го гледаше, тя изведнъж разбра какво е искал да каже, но под униформата Жан-Жак си оставаше нейният брат. Тя се приближи до него с желанието да го прегърне, но се задоволи само да му се усмихне.

— Добър ден — каза тя.

Емили разбра, че не нея гледаше той сега, не дори и баща ѝ. Гледаше право пред себе си и явно беше нервен. Като се обърна към лорд Марздън, тя попита:

— Има ли място, където бихме могли да почакаме с вас, докато татко и Жан-Жак разговарят?

— Разбира се — каза лорд Марздън и галантно отстъпи, за да ѝ даде възможност да излезе първа.

Жан-Жак не погледна Емили, когато тя излизаше; не погледна и баща си щом останаха сами. Жак се приближи до него и разгледа униформата му.

— Много си елегантен.

— Благодаря, сър.

Официалното му държание изненада Жак. Той отстъпи за малко, след което отново се обърна към него.

— Харесва ли ти в армията?

Той усети отчуждението на Жан-Жак.

— Да, сър.

— Толкова по-добре. Доволен ли си, че яздиш кон?

— За момента аз само храня конете, сър.

— Несъмнено, те са чули за твоите способности на кавалерист, но изчакват подходящия момент. Липсваш ми — каза той, като се опитваше да строши леда. — Имам нужда от тебе в Добра Надежда.

— Съжалявам, че не ви предупредих сам, сър.

— Татко.

— Да.

— Защо не го направи? Страхуваше ли се?

Жан-Жак кимна с глава.

— От мене? — попита Жак с недоумение.

— Страхувах се да не ме накарате да си променя мнението.

— Бих опитал и се надявам да го направя — Жак се отдалечи. — Ти нищо не си казал дори на майка си, Жан-Жак — после се върна при него. — Аз я видях.

Жан-Жак вдигна очи и зачака.

— Тя казва, че животът ти принадлежи, но аз не съм съгласен.

Жак отново направи няколко крачки. Притесняваше се да стои пред сина си, облечен в тази униформа, която напълно ги разделяше.

— След колко време ще те изпратят на границата? — попита най-после той. Това беше въпросът, който най-много го измъчваше.

— Ще отида, когато ми кажат.

Жак погледна втренчено сина си. Беше чул отговора и съзнаваше напълно опасността, която той носеше.

— Толкова ли малко съм ти дал, Жан-Жак? — попита той объркан. — Доверие ли ти липсваше, уважение ли, или обич?

— Може би се опитахте да ми дадете твърде много.

— Ти си мой син!

— Може би синът няма нужда да му се напомня кой е.

Жак отлично разбираше какво иска да каже. Той знаеше, че често трябва да си спомня и да напомня на Жан-Жак, че са баща и син, че трябваше пред всички да се казва, че Жан-Жак е негов син.

— Казаха ми, че си се представил под името Вилие.

— Не искам да се отнасят с мене специално, сър.

— Лорд Марздън ли те накара?

— Не, аз сам реших така — отговори Жан-Жак и погледна баща си. — Сега, след като не съм повече с вас, ще обичате ли майка ми?

Тези думи нараниха Жак. Той почувства, че го обхваща гняв, породен от вината му.

— Мислиш ли, че съм се оженил за майка ти заради тебе? Отговори ми!

Жан-Жак кимна с глава.

— Е, добре, грешиш! — лицето на Жак стана сурово. — Напълно грешиш — повтори той.

Всъщност лорд Чарлз Марздън беше толкова истински, колкото и всеки друг — мислеше си Емили, като го наблюдаваше зад чашата чай, която ѝ бяха сервирали в кабинета му. Той очевидно беше възбуден от нещо. Бързаше тъстът му да приключи разговора с Жан-Жак и когато той се върна придружен от един войник Марздън вдигна живо очи:

— Ще пиете ли чай с нас? — попита той. — Седнете, моля ви.

— Трябва да се върна в Добра Надежда — каза Жак, като протегна ръка към дъщеря си. — Ела, Емили.

— Но имам да ви кажа нещо — заяви лорд Чарлз Марздън, като се приближи до него с широка усмивка. — Моля, седнете.

— Знам, че Клара очаква дете — каза Жак с равен тон, като продължаваше да държи ръката си протегнатата към Емили. — Поздравявам ви.

Той не забеляза смайването, което предизвикаха думите му, но Емили видя това. Сякаш те пробиха издутия червен балон на униформата му, който спадна и се сгърчи. Емили побърза да отправи към Чарлз очарователна усмивка.

— Но това е чудесно! Каква прекрасна новина! — каза тя и се опита да скрие безразличието на баща си. — И благодаря за чая. Беше превъзходен.

Лорд Марздън поклати глава, но не каза нищо. Само направи знак на войниците да ги придружат до колата и се върна на бюрото си. Като гледаше затворената врата, Емили имаше чувството, че вижда ясно лицето на Чарлз през тъмното дърво. Виждаше накърнената гордост и изведнъж усети, че я обхваща страх. Жан-Жак беше заплашен от този поглед.

11.

— Редник Вилие!

Жан-Жак погледна нагоре, без да изпуска кофата в кладенеца, който се намираше между големия и задния двор.

— Мога ли да говоря с вас?

Чарлз стоеше изправен до него. Докато се мъчеше да се освободи от кофата с вода, Жан-Жак козирува, удари с крак и го погледна смутено.

— Сър!

— Ако сте зает — каза Чарлз, като посочи с очи кофата, — няма да ви преча.

— Храня конете, сър.

— Да, продължавайте.

Той направи знак на Жан-Жак да мине пред него и го последва към казармите.

— Знам, че прекарвате много време с конете, редник Вилие.

— Натоварен съм да се занимавам с тях, сър.

— Но вие още не сте яздили — каза Чарлз, като се стараше да се покаже колкото може по-сърдечен.

— Не, сър.

Жан-Жак забави крачките си, за да не оставя Чарлз зад себе си. Чувството за несигурност, което изпитваше винаги в присъствието на лорд Марздън, се засилваше още повече от неговия чин.

— Искате ли да поговорим, сър?

Жан-Жак остави кофата на земята и застана пред лорда. Той беше озадачен от това неочаквано благоразположение, за което не знаеше причината.

— Продължавайте с конете — каза Чарлз и посочи кофата.

Жан-Жак я вдигна, а Чарлз го последва до вратите на конюшнията. Когато те се приближиха до нея, един кон си показа главата и зарови ноздри в шията на Жан-Жак.

— Виждам, че все така добре се справяте с конете заяви Чарлз.

— Това са добри коне, сър — Жан-Жак влезе в конюшната. — Извинете ме, сър.

Чарлз остана навън. Жан-Жак милваше конете, преди да изсипе съдържанието на кофата в хранилките им.

— Може би скоро ще започнете да ги яздите. Научих, че вашите другари ще се присъединят към войниците от източната граница — каза Чарлз с възможно най-естествен тон.

— Да, сър.

Жан-Жак се върна до вратата готов да изпълни всяка заповед. Откритото му лице притесняваше Чарлз.

— Бих могъл да се опитам да ви освободя, но не ви обещавам нищо. Разбирате, нали?

— Аз искам да отида там, сър.

Чарлз остана изненадан от решителността му.

— Ще ида с другарите си, сър. Не искам специално отношение към мене — каза Жан-Жак и изкозирува.

— Виждам — отвърна Чарлз с поклащане на главата.

Той се отпрати към офицерския стол. След няколко крачки се спря и се обърна. Жан-Жак галеше шията на един кон. Дори и от разстояние Чарлз усещаше това, което най-много го измъчваше при Жан-Жак — неговото благородно достойнство.

В офицерския стол Чарлз се настани настрана от бурните смехове и разговори. Той потопи погледа си в чашата порто, дръпна от пурата си и изпусна облак от дим, който се издигна спираловидно над лицето му. Чувстваше се зависим от своите желания и от обичта към Клара, но знаеше, че никога не ще успее да осъществи плана си.

„Ако Жан-Жак бъде изпратен на границата, тогава лесно ще го избегнем, нали, Чарлз?“ Той чуваше гласа на Клара, усещаше гърдите ѝ да докосват гърба му. „Ще е толкова лесно, Чарлз, но и много опасно!“ — шепнеше тя, наведена над него. Той чувстваше още пръстите ѝ между бедрата му.

— Чарлз!

Гласът го върна към действителността. Повдигна очи и видя полковник Стринджър от индийската артилерия да се приближава до масата му.

— Мога ли да се присъединя към вас? — попита той.

Беше по-възрастен от Чарлз и винаги изглеждаше възбуден. Обожаваше армията като всеки професионален войник.

— Да, да — отговори Чарлз и отново се овладя.

Усмихна се на полковника, който тъкмо се настаняваше на малката кръгла маса.

— Каква страна! Това се казва страна! — заяви Стринджър с театрален маниер. — Завиждам ви.

— Сам ли пожелаете да ви преместят тук? — попита усмихнат Чарлз. — Мислех, че Индия е втората ви родина, скъпоценният камък, който бихте носили!

— Да, в действителност.

Полковникът обходи с поглед големите дървени греди на тавана.

— Но това ще се случи тук — каза той с усмивка. — Ще бъде крайно вълнуващо.

— Кое? — попита Чарлз, като смукна от пурата си и погледна Стринджър с полуотворени очи. — Войната, която отдавна очаквате ли?

— Войните с кафрите? О, не, не! Скоро ще ги надвием.

— Така ли? — усмихна се Чарлз. — Отново неприятели!

Дълбоките бръчки, които се спуснаха от външната страна на ноздрите му и стигаха до ъгълчето на устните, се вдълбаха още повече.

— Несрещнати още приятели! — извика Стринджър, като отмести очи от тавана и погледна Чарлз. — Имам нюх за това — добави той и се наведе напред.

— За неприятностите и за питието — каза Чарлз, като погледна изпитата му чаша. — Мога ли да ви предложа още една?

Полковникът бутна празната си чаша към Чарлз.

— Представяте ли си какво ще се случи, ако идеите и възгледите им надхвърлят тяхното положение?

— Кафрите ли? — попита Чарлз, като направи знак на тъмнокожия управител в колосана бяла униформа да напълни чашите им.

— Бурите.

Той бързо се огледа наоколо.

— Те ще се избият до един — добави най-спокойно полковникът.

— Кой? — попита Чарлз, без да обръща прекалено внимание на това.

— Момчетата от столицата, които идват тук, сякаш да участват в лятната кампания. Смятам да се заема с тях — каза полковникът, като се изправи и се облегна на твърдата облегалка на стола си.

— С Бурите ли? — попита Чарлз, озадачен от поведението му.

— С нашите хора — полковникът отново обходи с поглед помещението. — Между нас казано — подхвана той с поверителен тон, — те не разбират повече от обикновените войници. Това са офицери от щаба, които ще направят по-добре да се грижат за кралицата ни, докато тя възпитава тези грубияни — шотландците. Нека Бог я благослови!

Чарлз оглеждаше другарите си, а Стринджър продължи:

— Трябва да ги научат как се воюва, а не да им показват парадни упражнения. Ако имах възможност, щях да изпратя един от тези чернокожи да ги научи на някой друг номер, преди да са стъпили на кораба.

Като чу тези думи, Чарлз събра мислите си. Беше му дошло нещо наум.

— Може би това е идея, полковник — каза той сдържано, — но докато чакаме, трябва да се занимаем с кафърските нападения на границата.

— Вие смятате, че това ще продължи?

Полковник Стринджър взе чашата, която му поднесе управителят, без да му обърне никакво внимание, и я вдигна към Чарлз:

— Пия за изучаването на фламандски, езика на докерите, майор Марздън! — каза той широко усмихнат. — Повярвайте ми, че тези метежници — Бурите — един ден ще потърсят възмездие.

Чарлз вдигна на свой ред чашата:

— Не вярвам, че някога ще се говори на холандски език, нито че нехайни и отпуснати хора като Бурите могат да представляват истинска заплаха за империята — заяви той.

— Не са ли алчни като нас? — попита полковник Стринджър, като отново вдигна чашата си.

Чарлз се съгласи.

— Тогава запомнете добре това, което ви казах, майоре — и Стринджър изпразни на един дъх чашата си, като я остави на масата с величествен жест.

Големият слънчев часовник, който се издигаше над свода, разделящ двата двора на замъка, показваше десет часа. Чарлз прибави автоматично четиридесет минути и се приближи до една малка група от кавалерийски стрелци от Добра Надежда, които имаха учение. Слънчевият часовник бе останал от холандските управници. Произведен в Холандия, долният ъгъл на слънцето в южното полукълбо не беше предвиден и Чарлз винаги се дразнеше от това. Но като си спомни заплахите на полковник Стринджър относно Бурите, той се почувства развеселен. Холандските бури никога нямаше да представляват заплаха, защото те винаги щяха да живеят с четиридесет минути назад.

Спря се близо до стрелците, за да може ясно да различи лейтенанта им. Беше лейтенант Дънкън Шоу, млад офицер, който имаше качества да създаде блестяща кариера в колониите, но все пак не бе получил заслуженото повишение. Чарлз се питаше за причината. Шоу се отличаваше с изключителна красота, имаше руси коси и сини очи. Беше истински ариец и човек с минало.

— Лейтенант Шоу! — извика Чарлз, като стигна до него. — След десет минути — в канцеларията ми!

Той отвърна на поздрава на Шоу и като премина през двора, се запъти към канцеларията си. Обърна се и забеляза Жан-Жак сред войниците. Думите на полковник Стринджър не излизаха от съзнанието му: „Ако имах възможност, щях да изпратя един от онези чернокожи...“ Чарлз мислеше, че може да намери отговора в изискванията на Клара и да удовлетвори нейните желания.

— Не, лейтенант Шоу, вие няма да отидете на границата — Чарлз го гледаше през бюрото си. — Не сте ли доволен?

— Не е добре за мъжете да си губят времето и да бездействат тук, сър — каза Шоу, като показва явното си негодувание. — Те имат нужда от активност.

— Обичате ли да се сражавате? — попита той, като повдигна вежди. — Очевидно да.

Чарлз не изказа докрай това, което беше на езика му, а погледна листа, който стоеше на бюрото. Той не го прочете, но го гледаше така, сякаш представляваше нещо много важно.

— Имате подчинен на име Вилие, нали?

— Моля, сър? — попита лейтенант Шоу, който явно не разбираше за кого му се говори.

— Те всички си приличат, нали, Шоу? — каза Чарлз, който го гледаше през полуотворените си очи.

— Сър, сигурно има някой с това име.

— Е, и?

Лейтенантът стоеше озадачен и очевидно не разбираше какво иска да му каже Чарлз.

— Той добър елемент от британската армия ли е? — попита още Марздън.

— Не бих казал, сър.

— Така ли? — Чарлз се наведе напред. — И защо?

— Те не са приспособени за военния живот, сър.

— Те?

— Той е метис, сър.

— А, да — каза Чарлз, като го задължаваше да продължи и го притесняваше колкото се може повече.

— Всички те са взели лошите страни на белите и тъмнокожите, сър. Човек не може да им има доверие.

— Разбирам — кимна Чарлз, като погледна отново листа на бюрото си. — Значи трябва да стигна до заключението, че вие го считате негоден за военна служба.

— Не съм казал това, сър. Той е силен и се бие отлично.

— И язди по-добре от всеки друг.

— Да, сър.

Лейтенант Шоу замълча и изглежда Чарлз с любопитство. Все още не разбираше как ще завърши този разговор.

— Специално от Вилие ли се интересувате, сър?

— Не повече от вас, лейтенант.

Чарлз потъна в креслото си и погледна Шоу с известно отвращение.

— Става въпрос да се изпрати в столицата един войник от потъмнокожите наши съотечественици, може би някой като Вилие, да обучи новобранците, така че да знаят какво ги очаква в колониите. Съгласен ли сте? — Чарлз се усмихна. — Това би било интересна идея. Какво мислите?

— Малко е необичайно, сър.

— В какъв смисъл?

— Човек като Вилие ще се чувства напълно объркан от английските порядки, сър.

— Но не повече, отколкото ще бъдат нашите млади войници от африканските нрави. Това е целта ми, Чарлз стана, отиде до вратата и я отвори. — Благодаря, лейтенант Шоу — каза той.

— Това ли е всичко, сър? — попита Шоу, като го гледаше объркано.

— Засега.

— Сър!

Лейтенантът удари с крак и тръгна към вратата.

— Мисля, че Вилие е може би нашият човек — каза твърдо Чарлз, за да се увери, че е добре разбран. — Ясно е, че ще ме подкрепите.

— Мисля, че бих могъл да намеря някой по-приемлив от него, сър.

Надменността на Шоу засегна дълбоко Чарлз, но той се усмихна, макар и студено.

— Често се случва по-добрите да не удържат на обещанията си, лейтенант Шоу, и вие знаете това чудесно — каза Чарлз заплашително. — Те допускат малки грешки, които, макар и прикрити, не изчезват завинаги. Приятен ден, лейтенант.

Той го освободи, но заплахата от миналото, с която Чарлз споделяше тайната, тегнеше върху него.

Останал най-послед сам. Чарлз се остави чувството на облекчение да го превземе. Беше открил начин да задоволи едновременно Клара и собствените си желания.

Емили пазеше писмата, които получаваше от Жан-Жак, старателно сгънати и завързани с панделка в последното чекмедже на

шкафа си. Това бяха съвсем обикновени писма, всяко от които изразяваше, освен фактите, свързани с военния живот, единствено важно нещо: любовта към Полин и детето му.

„Не знам дали ще се науча по-добре да си служа с пушка, отколкото да чистя колана на ботушите си. Как е Полин? Как е детето?“

Емили сгъна писмото и отвори друго:

„Обичам да се занимавам с коне и съм доволен, че вече яздя. Надявам се да отида до границата, но все още съм тук. Видя ли Полин и детето?“

Тя сгъна отново писмата и ги подреди в чекмеджето си. След това отвори дневника си и прошепна тихо една молитва: „Пазете го, моля ви.“ Потопи перото в мастилницата и написа: „Слава богу, Жан-Жак не е на границата.“

Петгодишният Джон Уестбъри беше хитричко и цъфтящо от здраве дете. Той подскачаше зад стола на Емили и викаше:

— У-у!

— Ау! — извика тя, като се направи на уплашена. — Ела тук.

Емили хвана малкото момченце и го притегли към себе си.

— Пуснете ме! — кряскаше то, кикотеше се и се бореше яростно.

— Аз ще го взема — предложи госпожа Уестбъри и го хвана за ръката. — Ти си едно противно момченце, Джон! Това не е начин да направиш впечатление на кръстницата си.

— Искам да си играя с Емили — викаше то, докато го извеждаха.

— Леля Емили — поправи го госпожа Уестбъри.

Тази дума се използваше за всички възрастни хора, но Емили се питаше дали госпожа Уестбъри беше забравила, че това обръщение

отговаря на обстоятелствата. Останала най-последно сама с Полин, тя я погледна. За да прикрие своето притеснение, Полин се обърна към подноса:

— Искате ли още чай?

— Не, имам.

— Не е ли изстинал? — и тя опипа чайника.

Полин искаше да вземе чашата на Емили.

— Ще потърся друг чайник и ще ви дам нова чаша — добави тя.

Емили докосна ръката ѝ:

— Не съм дошла заради чая. Не ме избягвайте.

Полин се обърна, без да ѝ вземе чашата.

— Изглежда, че му харесва в армията — каза Емили на Полин, която стоеше с гръб.

Емили отказваше да отстъпи пред страха на Полин.

— Кой? — попита Полин, все още объркана.

— Кой?

Емили хвърли поглед към вратата, в случай че госпожа Уестбъри се върне.

— Какво се е случило? Какво става?

— Как сте в семейството? — попита Полин, като се обърна към нея. — Всички ли сте добре?

— Клара приближава скоро да роди — отговори Емили, продължила играта на Полин.

— Радвам се за нея.

— Във всичките си писма говори само за вас, Полин.

Като видя госпожа Уестбъри да влиза в стаята, Емили веднага смени темата.

— И тя е много радостна.

— Знаете ли, мамо, че бебето на Клара трябва скоро да се роди?

— Баща ви ще е много доволен. Колко вълнения ви очакват!

— Защо? — попита наивно Емили.

— Един внук ще бъде добра благословия — каза госпожа Уестбъри, почувствала леко неудобство.

— Той много се радва.

— Още малко чай? — попита госпожа Уестбъри, която не искаше да задълбочават темата за внуците.

— Благодаря — отговори Емили, — но Полин каза, че чайникът е изстинал.

— Ще приготвя топъл чай.

Госпожа Уестбъри беше много доволна, че намери претекст да излезе.

Щом като майка ѝ напусна стаята, Полин вдигна очи към Емили и бързо се приближи до нея.

— Искам да го видя — каза спокойно тя. — Трябва да видя Жан-Жак.

Веднага, щом стана възможно, под претекст, че иска да посети госпожица Търстън, Емили отиде в града, за да види Жан-Жак. Отново използва същата хитрост, за да заведе Полин въпреки упреците на Клара.

— Щом толкова се интересуваш от госпожица Търстън, кажи ѝ да забрави това училище. Идеята ѝ е смешна — подхвърли Клара, докато Емили се приготвяше да излезе с Полин. — Убедена съм, че на Полин не ѝ е до това, с което се занимава тя. Нали, Полин?

— Съвсем не, Клара — отвърна Полин, преди да се измъкне.

— Все пак не мога да кажа на госпожица Търстън да престане да мечтае — заяви Емили и взе слънчобрана си. — Това я прави щастлива.

— Имаше и други начини да разпилее наследството, което ѝ остави майка ни — възрази Клара.

— Заради бременността си ли си такава, Клара? — попита Емили и завъртя чадърчето си на рамото. — Сигурно жлъчката ти се качва до устата.

— Не намирам това за много любезно от твоя страна, Емили.

— Но мислиш, че е любезно да говориш по този начин за госпожица Търстън!

— Това е всеобщото мнение. Много е възрастна, за да открива училище.

— Но не и да си помечтае — каза Емили, като се приближи до вратата, за да сложи край на спора. — Някои хора имат само това — добави тя и се измъкна, преди Клара да може да отговори.

— Досети ли се? Знае ли нещо? — попита Полин, докато Емили се качваше в колата. — Сигурна ли сте, че той иска да ме види? — непрекъснато повтаряше тя по време на пътуването.

— Клара се интересува само от себе си, Полин — каза Емили, като сложи ръката си върху нейната, за да я успокои. — Не се притеснявайте, сега друго ви интересува. Да, Полин, той иска да ви види — потвърди тя.

Когато колата тръгна по павираната улица, където се намираше къщата на госпожица Търстън, Полин нервно се огледа наоколо. Улицата беше оградена с дървета. От двете страни се издигаха редици от къщи. Със зелените си капаци, които се открояваха на белите стени, прозорците напомняха на безброй очи, които дебнеха Жан-Жак и нея самата.

— Той трябва да е на края на улицата — каза ѝ тя, като слизаше от колата. — Ето къщата на госпожица Търстън, където ще ме намерите, щом свършите.

Емили обожаваше тайнствеността. Тя погледна Полин, след това улицата. Нямаше никой. Изкачи набързо стъпалата, които водеха до вратата на госпожица Търстън.

— Той ще дойде — каза тя, за да успокои Полин. — Вървете в тази посока и ще го срещнете.

Полин тръгна. Емили я наблюдава един момент с безпокойство, след което се обърна и позвъни. Вратата веднага се отвори и Раф Еремия застана пред нея.

— Добър ден, госпожице Емили — с дълбок реверанс той я покани да влезе. Беше облечен като английски управител на хотел.

— Раф Еремия! — възкликна Емили, едновременно изненадана и развеселена. Влезе, но преди вратата да се затвори след нея, погледна за последен път към улицата и видя Жан-Жак да се задава на кон. Изведнъж почувства полъха на топла струя. Отправи се към госпожица Търстън, която тъкмо влизаше във вестибюла.

— Както трябва ли ви посрещна, Емили? — попита госпожица Търстън, като погледна към Раф Еремия.

— Безупречно — отговори тя.

Полин бавно се приближи до Жан-Жак. Не беше усетила как стигна до него. Той скочи от коня си и застана пред нея, но те не се докоснаха. Тя го гледаше със затаен дъх. Сега изглеждаше различен, бе леко променен, но толкова хубав! Раменете му изпъкваха

под повдигнатите позлатени пагони на елегантната зелена униформа. Свали шапката си с пера.

— Имаш ли право да я сваляш? — попита Полин, като не знаеше какво да каже.

— Не — отвърна той с усмивка.

Те мълчаливо се гледаха. Макар че стояха безмълвни, очите им изразяваха безброй неща.

— Емили ме предупреди, че ще бъдеш тук — каза тя.

Докато тя изричаше безсмислени думи, той разглеждаше внимателно лицето ѝ.

— Добре ли си? — попита тя.

Той мълчеше. Полин срещна погледа му и се усмихна.

— Толкова ми липсваш, Жан-Жак.

Сякаш получи отговор за най-страшните си опасения, лицето му грейна от радост.

— Никога досега не е носил жена — каза той и се обърна към коня.

Полин нежно сложи ръка на рамото му и стъпи на ръцете му, които той бе съединил, за да ѝ даде опора. Протегна крака си, като се остави да я повдигне и седна като амазонка. Жан-Жак хвана глезените ѝ и докосна с лице бедрата ѝ. Тя нежно погали косите му. Той повдигна глава и се метна на коня зад нея. Притискайки я в обятията си, той хвана юздите и тръгна натам, откъдето беше дошъл. Тя се обърна и го погледна, а той облегна глава на рамото ѝ и притвори очи.

— Ще се измокрят! — смееше се Полин, а Жан-Жак тичаше след нея по белия пясък на плажа.

Вълните се разбиваха в краката им, като заплашваха да ги отнесат. Той я настигна и събори на мокрия пясък, където изведнъж една вълна ги заля.

— Съвсем се измокрех! — извика тя през смях. Жан-Жак я притегли под себе си и приближи устни до лицето ѝ, пресуши водата с целувки.

— Много си мокра и солена — прошепна той.

Полин взе лицето му в ръцете си и се вгледа в него.

— Нашият син е толкова хубав, Жан-Жак! Като тебе...

Устните им отново се сляха.

— Помощ! — извика Полин, когато една огромна вълна се стовари върху тях и ги търкулна на пясъка.

Тя седна и се огледа изненадана наоколо, а Жан-Жак едва се изправяше, за да отиде при нея.

— Виж си униформата!

Тя се засмя, а той ѝ помогна да стане, после избягаха от водата.

— В какво състояние си само! — изкикоти се тя. — Ще те пратят в карцера.

Като стигнаха сухия пясък, тя се хвърли на земята. Той се свлече до нея и се загледаха в морето.

— За какво мислиш? — попита нежно тя.

— Аз ли? — и той се обърна, за да я погледне. — За тебе.

— Е, и?

Жан-Жак отмести мокрите ѝ кичури коса от лицето ѝ.

— За нас. Ще живеем заедно, Полин. Сигурен съм вече. Искаш ли да се омъжиш за мене? — попита той и се усмихна.

Той коленичи пред нея на пясъка. Полин направи смешна гримаса.

— Искаш ли? — попита Жан-Жак и я прегърна през раменете.

Тя кимна с глава.

— Кога? — настояваше той.

— Сега — усмихна се Полин.

Жан-Жак скочи на крака и изтича до морето. Вдигна едно дълго водорасло, което вълните бяха изхвърлили, и се върна, влачейки го след себе си.

— Ето венчалният ни пръстен! — извика той и се затича. Полин прихна в смях и тръгна срещу него.

Жан-Жак нави водораслото около нея, завърза го и я повлече отново към пясъка. Тя се смееше и не се съпротивляваше.

— Обявявам ни за мъж и жена — каза той сериозно и я погледна. Тя стоеше неподвижно до него, завързана с водораслото.

— Можеш да напуснеш службата и да избягаме.

— Къде искаш да избягаме, Полин? — той я гледаше как развива водораслото от себе си. — В Англия ли?

— В Англия ли? — повтори тя и се усмихна. — Как?

— Има начин. Някой разбира това — и той се търкулна с нея на пясъка. — Някой се грижи за нас.

Полин се почувства завладяна от дълбоко душевно спокойствие. „Някой се грижи за нас.“ Тези думи щяха да променят живота им.

— Но това е толкова смешно! — гласът на Клара беше суров. Тя отвърна очи от Чарлз, който я гледаше смутен. — Няма нищо общо с моите планове и вие много добре го знаете, Чарлз.

— Той няма да е вече тук. Жан-Жак не ще бъде повече пречка между нас — Чарлз докосна рамото ѝ и я помилва по врата. — Говорих за това с неговия началник и той ще подкрепи предложението ми — добави той.

Тя дори не потрепна, когато Чарлз хвана главата ѝ и я обърна, за да я погледне, но щом видя изражението ѝ, той отстъпи назад. Колкото повече гневът на Клара се изливаше върху него, толкова авторитетът му, който си беше изградил във военния живот се стопяваше.

— Не ме докосвайте!

Чарлз дръпна ръката си, но тя продължаваше да го гледа студено.

— Не ви ли интересува детето, което скоро ще родя, Чарлз?

— Напротив, Клара. Вие познавате моите чувства.

— Тогава, запомнете добре, че ако не обмислите отново нещата, това може да провали бъдещето на сина ни, дори преди да се е родил — тя въздъхна дълбоко и наведе глава. — Моля ви, оставете ме сама.

— Не сте ли добре, Клара? Да не е бебето?

— Вие трябва да ми го кажете дали е от бебето, или от страха ви. Дотолкова ли се страхувате, че да не можете да закриляте жена си и детето си? — изсъска тя.

— Клара! Моля ви, успокойте се! Помислете за детето!

Тя се дръпна от него, прекоси стаята и като стигна до прозореца, рязко се обърна.

— Казахте, че Жан-Жак трябва да замине на границата!

— Заповедите се промениха.

— Кой ги е променил? Началникът му ли? Кой е той?

— Лейтенант Шоу отговаря за сигурността на Жан-Жак.

— Лейтенант Шоу? — попита тя. — Вие ми бяхте говорили за този лейтенант — каза тя озадачена.

— Клара, не разбирате ли, че искам само това, което вие искате?

— Да, но започвам да мисля, че желанията ви си противоречат. Аз не задоволих ли вашите? Дори повече отколкото сте очаквали! Не се ли съобразявах с нашата уговорка?

— Да, никога не съм го отричал: вашата любов ме омагьоса.

— И вие смятате за нормално аз да спазвам обещанията си, а вие да не искате и да знаете за молбата ми?

— Клара, уверявам ви, че не съм забравил вашето желание.

— Тогава, обещавайте ми нещо, Чарлз — тя сведе очи и леко отметна глава назад. — Да не си служите с фалшиви обещания, за да се вмъквате в леглото ми.

— Не мога хладнокръвно да изпратя един човек на смърт, Клара — каза тихо той.

— Тогава не сте такъв, какъвто претендирате, че сте.

Едва произнесла тези думи, Клара се сви на две и извика.

— Клара! — Чарлз се втурна към нея объркан.

— Излезте! — изсъска тя и се изправи. Хвана корема с двете си ръце и го погледна с омраза. — Излезте и ме оставете на мира, докато не изпълните обещанието си.

Къщата кипеше от оживление. Една преливаща от усърдие акушерка действаше трескаво, защото раждането наближаваше. Клара не искаше и да знае, че жените от околността раждат редовно деца, без да разчитат на друга помощ, освен на съседите си. Тя настояваше да има всичко необходимо, и то най-доброто, и смяташе това за естествено.

Емили и Прюданс наблюдаваха цялата тази олелия от вестибюла. Акушерката сновеше във всички посоки, искаше вряла вода, чисти кърпи, топъл чай и джин.

— Джин ли? — попита Прюданс с гримаса. — Мисля, че ще напусна тази лудница — тя се отправи към входната врата. — Сигурна съм, че ще е добре и ти да направиш така, Емили.

— Да, но трябва да останем тук, за да помагаме — отвърна помалката ѝ сестра.

И двете се обърнаха в миг към вратата, на която се чукаше силно.

— Сигурно е лекар! Тази ламя, акушерката, явно не е достатъчна за Клара.

Когато Прюданс беше вече до вратата, акушерката се втурна към Емили.

— Къде са кърпите? — попита тя.

— Кърпите ли? Ще видя какво мога да направя — и тя се отправи към кухнята. — Мария!

— Не искам тя да ги докосва — заяви акушерката.

— Защо? — попита Емили озадачена.

— Емили — каза Прюданс като се приближи до нея.

Тя държеше бележка. Когато чу Прюданс да я вика Емили се обърна, но акушерката настояваше.

— Без кърпи бебето няма да може да се роди! Трябва и вряла вода. Поисках вряла вода!

— Да, ще се заема с това — отвърна Емили и се питаше дали тази акушерка хвърля новородените във вряла вода.

— Емили — каза Прюданс и докосна ръката ѝ, — има бележка за тебе.

— Госпожице, поисках ви кърпи!

— Потърсете си ги сама! — отсече Прюданс, като хвана Емили и я изведе навън. — Ела, Емили.

— Какво има, Прюданс? Какво става? — попита учудена Емили.

Пред изражението на Прюданс учудването ѝ премина в страх. Не беше нужно да ѝ казва какво пише в бележката.

— Госпожица Търстън ли? — попита Емили.

— Искаш ли да дойда с тебе? — попита Прюданс и я хвана за ръката.

Емили поклати глава.

— Мисля, че поисках джин!

Беше гласът на акушерката, който се чуваше от къщата. Прюданс притвори очи.

— Ще я удавя в него — каза тя и погледна Емили, която беше вперила очи отвъд планините. — Емили!

— Бъди така добра да ми приготвиш една кола, Прюданс — каза само тя. — Искам да отида сама.

Стаята беше мрачна. Плътно спуснатите тежки пердета сякаш искаха да прогонят всякакъв живот оттук. Емили държеше бледата и студена ръка на госпожица Търстън.

— Убедена съм, че ще има опашка — каза Емили.

Тя погледна възрастната дама, която лежеше неподвижно в леглото си. Увисналата кожа на лицето ѝ бе приела вече цвета на смъртта, но светлосините ѝ очи не изпусаха Емили.

— Имате толкова много неща да вършите. Трябва бързо да оздравеете, за да пригответе всичко за ученичките.

Пред плахия въпрос, който отгатна в светлосините очи на госпожица Търстън, Емили замълча. Кратко вдишване, последвано от продължително отпускане. Емили почувства, че очите ѝ се пълнят със сълзи. Тя се обърна и погледна лекаря, който стоеше изправен до леглото, после Раф Еремия, клекнал пред вратата със скръстени върху колана си ръце. Сълзите му се стичаха по тъмните бузи и падаха върху хубавата му униформа на хотелски управител. Емили погледна отново госпожица Търстън. Имаше толкова неща да ѝ каже, но оставаше малко време.

— Винаги сте ми казвали, госпожице Търстън, че Бог иска истината да излезе наяве. Съжалявам, наистина съжалявам, че има много истини, които трябва да запазя за себе си.

Госпожица Търстън отново пое въздух. Емили почака малко и продължи:

— В началото вие не обичахте Жан-Жак. Трудно беше да го приемете, но после разбрахте, че е добър. Мисля дори, че го заобичахте, нали?

Госпожица Търстън обърна очи към една картина, закачена на стената, която представляваше английски пейзаж. Емили също погледна картината.

— Винаги сте казвали, че ако отида в Англия, ще е все едно че майка ми се връща там, но не е вярно, госпожице Търстън, не и за мен.

Последва кратко вдишване и продължително издишване. Емили продължи:

— Както Жан-Жак е мой брат, така и Африка е моята страна. Тя е и ваша, госпожице Търстън — прошепна Емили, а сълзите ѝ неспирно се стичаха...

Светлосините очи гледаха втренчено като две камъчета в плитка река. Лекарят се приближи и взе ръката на госпожица Търстън. Емили го погледна, а той поклати глава. Тя стана, погали с поглед за последен път тази, която беше заела мястото на майка ѝ, и се отправи към вратата. Спря се до Раф Еремия, който я погледна с питащи очи.

— Мама е мъртва, Раф Еремия — каза тя.

Разкъсван между страха и неприятния спомен, Чарлз обикаляше из стаята. Още щом настъпиха първите болки, той беше напълно изключен и отхвърлен. Клара ясно му даде да разбере, че не иска да го вижда и че няма никаква полза от него.

Той извади джобния си часовник и го погледна. Като видя акушерката да минава пред вратата на салона, той се втурна към нея.

— Изминаха вече четиридесет и осем часа...

— Раждането е бавно и трудно нещо, лорд Марздън. Без съмнение, това е причината, поради която то е поверено на жените — изстреля тя, преди да изчезне в стаята на Клара с чаша и бутилка джин.

Чарлз отчаяно се оглеждаше наоколо. Чувстваше се притеснен и уморен. За него никога не е имало място в Добра Надежда. Това беше къщата на Клара, нейното наследство. Седна в едно кресло и кръстоса крака. Една тъпа болка в гръбначния стълб издаваше нервното му напрежение. Стана и отново отиде до вратата, докдето го догони гласът на Клара. Това беше продължителен вик, пропит с бяс и ярост.

Чарлз се обърна. Беше разкъсан между очакването на раждането на едно дете и чувството за вина, вдъхвано му от желанието към Клара. Образът на Жан-Жак изплува в съзнанието му, но той го отблъсна бързо, за да не срещне отново усещането за немощ, което му носеше винаги той. Чувственото и искащо тяло на Клара го измъчваше.

— Още ли не е свършило? — попита Жак спокойно, като сложи край на обърканите мисли на Чарлз. — Би трябвало да излезете малко и да подишате чист въздух. Не е хубаво да стоите така затворен.

Чарлз се върна бързо на креслото си.

— Винаги трае много дълго — каза той, сякаш често е изпадал в такова положение.

— Пийнете чаша вино.

Жак се приближи до подноса и тъкмо се канеше да отвори една бутилка, когато се спря, обърна се и се усмихна на Чарлз:

— Най-после тишина! — каза той.

Виковете на Клара бяха стихнали. Чарлз стана и забърза към вратата. Вслушваше се да чуе плача на бебето. Като не знаеше какво да направи, той погледна Жак.

— Идете и вижте детето си — насърчи го той.

За първи път досега му се стори, че разбира този чужд за него човек. В момента, в който Чарлз щеше да прекоси прага, акушерката отвори вратата.

— Господин Бовилие? — извика грубо тя.

Очите ѝ преминаха край Чарлз, без да го видят, и се спряха на Жак.

— Елате! — заповяда тя.

— Моля? — попита Жак изненадан.

— Детето ми роди ли се? — попита разтревожен Чарлз.

Самият той приличаше на дете, докато очакваше отговора.

— Дъщеря ви иска да ви види — повтори акушерката, без да поглежда към Чарлз.

Когато тя се готвеше да си тръгне, Чарлз я хвана за ръката. Олюлявайки се, тя му хвърли възмутен поглед, с който го заставяше да я пусне.

— Детето ми роди ли се?

— Имате син.

Тя се освободи, обърна му гръб и каза пак на Жак:

— Дъщеря ви чака, господин Бовилие.

Като се усмихна пресилено на Чарлз, тя добави:

— Вашата жена иска да види само баща си.

Пред вратата Жак се спря.

— Извинете ни — каза той и задърпа зет си за ръката. — Хайде.

Клара предпочиташе да види само баща си, който влезе след Чарлз в стаята. Косите ѝ бяха сресани, лицето — измито. Държеше на ръце новороденото, което тихо плачеше. Тя го гледаше така, сякаш ѝ беше чуждо.

— То плаче — каза тя.

— Хубаво, здраво момченце е — обяви акушерката. — Никак не съм учудена, че му трябваше толкова време, за да се роди, особено като имам предвид, че в тази къща никоой не ми оказа помощ.

— Татко! — каза Клара и се усмихна на баща си, който се приближаваше до леглото. Тя упорито не обръщаше внимание на Чарлз, който стоеше настрани и я гледаше умоляващо. — Ето вашия внук — каза гордо Клара.

— Чарлз — каза Жак, като отстъпи малко, за да му позволи да види бебето.

Той чувстваше притеснението му и това го смущаваше, но не искаше да се меси.

— Имате хубав син, Чарлз, вижте го.

— Вижте го, татко, вижте наследника си — Клара се държеше така, сякаш Чарлз не беше в стаята.

— Имам наследник — каза сдържано Жак.

Като отмести поглед от бебето, той се обърна към Чарлз:

— Моите поздравления! Имате хубав син и наследник, Чарлз — добави Жак.

После се отправи към вратата, за да се отърве от положението, в което Клара се беше опитала да го постави. Спря се пред акушерката, която седеше на края на леглото със свити устни, без да гледа никого.

— Мисля, че вашата работа свърши — каза Жак с любезна усмивка.

— И не много рано — изсъска тя.

— Ще бъдете любезна, ако веднага напуснете къщата ми.

Той взе една полупразна бутилка джин и я подаде.

— Можете да вземете и това на тръгване — каза той и напусна стаята.

— Поемете детето! — извика Клара към акушерката, като и подаде бебето, сякаш то беше пакет. — Изморена съм.

След като акушерката я освободи от детето, Клара се обърна към стената и се облегна на възглавницата си.

— Имам нужда от почивка — каза тя. — Нека всички си отидат.

— Чухте ли какво каза жена ви? — попита акушерката.

— Мисля, че вече ви освободиха — каза Чарлз и протегна ръце към детето.

— Никога досега не съм срещала толкова невъзпитан човек като вас — процеди тя, докато той вземаше бебето от ръцете ѝ. — Това е недопустимо.

— Добре, предлагам ви да изчезвате заедно с бутилката джин.

— Ще позволите ли това, лейди Марздън? — измърмори тя. — Това е недопустимо!

Чарлз погледна бебето в ръцете си, а след това Клара.

— Заминавайте! — каза твърдо Клара.

Вратата се хлопна зад акушерката. Искаше му се да протегне ръка и да докосне жена си, да я подържи в ръцете си, а между тях да е детето им.

— Благодаря, Клара — каза само той. — Благодаря!

Тя отвори леко очи, сякаш наистина не искаше да го вижда.

— Когато имам случай аз да ви благодаря, Чарлз, може би тогава ще приема вашата благодарност.

Тя отново се обърна към стената. Чарлз погледна бебето, за да намери някаква утеха. С насълзени очи той наблюдаваше това мъничко личице.

— Сине мой! — прошепна той като омаян.

Клара затвори очи.

— Ще го наречем Жак — каза тихо тя.

Беше положила основите на една дебела стена, която отсега нататък щеше да ги разделя.

12.

Този ден, някъде на хиляда и триста километра от Добра Надежда, силен глас раздра предутринната тишина. Тънките черни стрелки на стъкления часовник показваха четири и половина. Беше утрото на 23 юли 1843 г.

— Ще потеглите с коня в шест лъча на 60 градуса от изходната ви точка. Ще се движите в нормален ход в продължение на половин час във всяка една посока.

Тис спокойно седеше на коня си обгърнат от топлия мрак.

— Когато стрелката на часовника ми стигне до и половина, ще дам изстрел и ще отбележите мястото, където се намирате с кол.

Щом изстрелът отекна, конят на Тис се изправи на задните си крака.

Ландростът^[1] свали пушката си и се облегна на нея. Опита се да проникне с поглед през мрака, после се обърна към Джери в очакване да чуе нещо, или да получи одобрение от него, но той само разклащаше кафеника над огъня. Лицето на ландроста, което изглеждаше червено от огнените отблясъци, изразяваше притеснение. Той отново отправи поглед към непрогледната стена, която нощта издигаше пред него.

— Щом чуete изстрела — подхвана отново гласът на английски, — ще се върнете в изходната си точка, преди да тръгнете в другата посока.

Лицето на ландроста се сгърчи в израз на крайно изтощение, после останаха само естествените бръчки.

— Сигурен ли сте, че ме чува? — попита той.

— Тис! Чу ли какво каза ландростът?

Гласът на Джери потъна в още тъмното пространство, което го разделяше от Тис.

— Да — долетя далечният глас на Тис.

— Чува ви — каза Джери и погледна на изток.

Опитните му очи бяха доловили първата светлина на зората, която бе пробила дебелия черна мантия. Денят скоро щеше да вдигне нощта на раменете си.

— След малко слънцето ще изгрее и ще стане горещо — каза Джери, за да подсети ландроста, че трябва бързо да свърши с напътствията си.

— Ще отбележите с колове шестте точки, до които ще стигнете, а окръжността, която ще се получи, като съедините тези жалони, ще представлява границата на земята ви — заключи англичанинът.

Той се обърна към млад знаменосец, който спеше седнал под едно дърво, със спуснатата до очите шапка.

— Риан! Събудете се! — извика той, преди да разположи удобно огромното си тяло до Джери. — Разбирате ли правилата? — попита го той, сякаш освен него всички други бяха глупаци.

— Мисля, че да — каза Джери, който си позволи да остави леко съмнение, макар че тази практика беше официална. — Конят на Тис трябва да се движи в нормален ход в шест посоки, а земята ни ще бъде ограничена до шестте точки, до които ще достигне. Така ли е? — усмихна се той.

— Да.

Лицето на ландроста изразяваше изненада от това, че Джери е разбрал.

— Но конят му трябва да се движи с нормална бързина — подчерта той.

— Да — съгласи се Джери и в очите му блесна искра. — Хубаво е и е топло — каза той, като посочи кафето. — Искате ли?

— Това ще убие времето.

Ландростът постави часовника пред себе си на земята. Махна една песъчинка от чашата и погледна знаменосеца, който все още спеше под дървото.

— Риан? — извика той.

Знаменосецът се стресна, защото му се стори, че гласът идва отвсякъде.

— Пушката! Вземете я!

— Да, сър.

Слабичкият младеж стана, издърпа си панталона, който се беше свлякъл под кръста му, и се отправи към огъня.

— На кафе ли ми мирише? — попита той Джери на африкаанс.

— Да, на силно и гъсто кафе — отговори Джери също на африкаанс, но щом забеляза в очите на ландроста раздразнение, продължи на английски: — А за после си имам хубаво питие от Добра Надежда — каза той, за да го изкуши.

Джери посочи с пръст малко буренце с ракия от праскови, което запали в очите на ландроста искрица силно желание.

— Отбран алкохол — каза ландростът, чието внимание беше привлечено от малкото, но пълно с обещания буренце — въпреки че мога да го оценя едва след първата глътка, след като премине паренето.

Той подаде пушката си на полузаспалия знаменосец.

— И не забравяйте да поглеждате към часовника.

— Да, сър — отговори знаменосецът.

— Искате ли кафе? — попита Джери с невинна усмивка, подаде чашата на ландроста и кимна с глава към изток: — Скоро ще стане време.

Конят на Тис нервно тъпчеше около забития в земята кол, сякаш разбираше, че денят, за който толкова отдавна се подготвяха, беше започнал. Тис притвори очи и погали главата на коня.

Ландростът гледаше към хоризонта. Като гъста течност лекият жълт отблясък преминаваше в оранжево. Джери не изпускаше из очи ландроста. Загорялото му лице бе озарено от изгряващото слънце. Знаменосецът стоеше изправен, с пушка, вдигната към все още тъмното небе. При дадения сигнал Джери натисна спусъка.

Щом чу изстрела, известяващ раждането на деня, Тис пришпори коня и той се впусна устремено напред.

— Играете ли на карти? — попита Джери ландроста, гледайки Тис и коня, които се открояваха срещу слънцето. — Това ще убие времето — добави той, като извади от джоба си пакет изтъркани карти.

— Обичам да играя от време на време — каза ландростът и се обърна към знаменосеца, след като се беше уверил, че конят на Тис не бърза. — Не го изпускайте от очи, Риан!

— Да, сър.

Знаменосецът се приближи до него и погледна часовника, сякаш за да се увери дали всяка секунда е добре отчетена.

— Хубаво е кафето — каза ландростът, след като отпи една глътка. После погледна настойчиво към буренцето с ракия от праскови.

— Но може би една глътка ракия ще го подслади.

Джери се удари по главата, като че ли беше забравил нещо важно.

— Разбира се — каза той.

Взе парещата чаша, която му подаде ландростът, отиде до буренцето и хвърли поглед към Тис, който се отдалечаваше. След това подаде на ландроста чашата кафе, подсладена и силно спиртосана.

— Вашето кафе сладко ли е? — попита той младия знаменосец на африкаанс.

— Много е млад, за да пие.

Сред многото неразбираеми думи ландростът долови движението на Джери, който с глава посочи буренцето с ракия от праскови.

— Не, той има работа.

— Но това е само сладка водица. Ще му помогне по-зорко да гледа часовника.

— Тогава съвсем малко.

Знаменосецът набързо изпи кафето си, за да освободи чашата за ракията.

— Напълнете я — каза той на африкаанс и подаде чашата си на Джери.

— Движете се в нормален ход! — изрева ландростът, като видя Тис да пришпорва коня си. — Да не мислите, че съм сляп?

— Конят му не може да се движи бавно — каза спокойно Джери, усмихна се на ландроста и подаде щедро напълнената чаша на знаменосеца.

— Месеци наред — продължи той — се опитва да дресира коня си да се движи не толкова бързо, но... — и той поклати глава и повдигна рамене в знак на отчаяние. — Ухапала го е кралската муха. По тези краища конете не стояли мирни. Искате ли още? Харесва ли ви? — попита той, като забеляза, че ландростът изпразва чашата си до последна капка.

— Защо не, но момчето не трябва да прекалява.

— Разбира се — обеща му Джери, като се обърна към буренцето.

Колкото повече се движеше напред по тази твърда и кафява земя, Тис ставаше по-уверен. Искаше едно късче от този свят за Джери и себе си и в този момент очертаваше границите на тяхното царство.

Щеше да направи така, че тези граници да са колкото е възможно по-разширени.

От месеци наред Тис се подготвяше заедно с коня си за това събитие. Бяха изминали години в търсене на земя, която да бъде най-подходяща за техния добитък. Но в Африка времето нямаше стойност, единствено значение имаха сезоните. С Джери търпеливо бяха изчакали смяната на всеки сезон. Бяха наблюдавали прииждането на реката след дъжд. Тази река сега беше пресъхнала и ландростът не вярваше на очите си. Върху съсухрената земя се забелязваше само една дълга вдлъбнатина, която с нищо не подсказваше за застоялата влага под песъчливото легло на реката.

— Мислите ли, че тази земя ще изхрани добитъка ви? — попита ландростът, в чието съзнание изплува споменът за полегатите зеленеещи хълмове на Англия с угоените и породисти крави.

Облиза устните си, за да не изгуби и капка от ракията, налята в чашата за кафе.

— Хубаво ви е стадото — отбеляза той, като посочи обора за добитъка, направен от грубо дърво, който Бурите наричат краал. — Надявам се, че ще преживеят през сухия сезон.

— Ще се оправим — каза Джери, стараейки се да не показва с интонацията на гласа си, че знае за съкровището, което тази земя крие на няколко сантиметра от повърхността си. — Ще раздавате ли?

Той подаде на ландроста тестето с карти, закоравели от мръсотия, и взе празната му чаша, за да я напълни с ракия от праскови.

— Добитъкът ни е свикнал с недостатъчната паша — продължи той, като му подаде могъщата жълтеникава течност. — Виждам, че днес е моят ден.

Докато ландростът беше погълнат от картите, които криеше в свитата си ръка, Джери направи знак на знаменосеца да си налее още от ракията. А той не се остави да му повтарят и побърза да изпълни подканата, без да бъде видян от ландроста.

Тис дърпаше юздите, поглеждаше през рамото си и забеляза в далечината очертанията на ландроста и Джери. Видя също и движението на знаменосеца, който се върна под дървото с още една чаша ракия. Тис леко пришпори коня си. Всяка негова диря върху песъчливата равнина означаваше малко повече земя.

— Движете се в нормален ход! — извика ландростът на Тис.

Тис пушна юздите и конят послушно забави ход. Като извинение той повдигна шапката си, а лицето му грейна от радост при мисълта за тази открадната земя, която оставяше зад себе си и за която можеха официално да претендират.

— Ха, ха! — тържествуваше Джери при вида на новата си карта, поклати глава, промърмори нещо от удоволствие и протегна ръка, за да вземе втората си карта.

— Може ли още една? — попита ландростът.

Джери отвори широко очи и посочи с глава чашата.

— Още една за вас? Защо не? — и без да дочака отговор, взе чашата му.

— Защо не? — съгласи се ландростът.

Намерил успокоение в ракията, която проникваше в цялото му тяло, знаменосецът отново нахлупи шапката над очите си. Ландростът изчака Джери да се обърне с гръб, за да надзърне в картите на противника си, докато раздаваше. Въздъхна дълбоко, върна картите на място и погледна с ужас своите.

— Ето — Джери му подаде ракия с широка усмивка, седна отново и събра картите си.

— Ха! — извика той, като откри новата си карта.

— Колко е часът? — попита ландростът, търсейки отчаяно часовника си, макар че той стоеше точно пред него.

— Има време — каза Джери.

— Риан! — извика ландростът. — Колко е часът?

— Остават десет минути — обяви Джери, като взе часовника.

— Десет минути ли?

— Да — потвърди Джери. — Ето, вижте.

Той се наведе към него с часовника. Ландростът доближи картите до гърдите си и попита недоверчиво:

— Каква е вашата миза?

— Пет минути повече.

Джери остави часовника на пясъка до себе си.

— Риан! — извика ландростът, без да се обърне. — Пригответе се да стреляте. Моята миза е пет минути по-малко.

— Дадено! — каза Джери и хвърли поглед към заспалия до дървото.

— Е, да видим! Покажете си картите!

Джери нареди картите пред себе си.

— Сигурен ли сте, че не сте изхитрували?

— Вижте сам.

Ландростът се свлече до Джери. Коремът му се издуваше над кожения колан, впит в розовата плът. Ризата му беше разпасана.

— Имате ли още от тази ракия от праскови? — попита той. — Много е хубава.

— Разбира се — отговори Джери като погледна отново към заспалия знаменосец. Изсмя се тихичко, докато пълнеше чашата с опустошителния алкохол, който беше приготвил с толкова старание.

— Давай, Тис! — извика той изведнъж на африкаанс при вида на огромната територия, която в момента си присвояваха. — Давай, момчето ми, и вземай всичко!

— Какво казахте? — попита ландростът, който се изправи, за да вземе новата си дажба ракия.

— Казах му да забави ход — Джери вдигна часовника. — Искате ли да гледам часа вместо вас? — предложи той с хитра усмивка.

— Това си е работа на Риан.

Ландростът хвърли поглед към картите, които бяха наредени пред тях.

— Предполагам, че искате да изиграем още една игра — каза той, след като най-после успя да различи Джери през мъглата, замрежила погледа му.

— Разбира се — каза Джери и седна до него. — Този път за десет минути — добави той с усмивка. — Не се безпокойте. Ще гледам дали Тис се движи в нормален ход — с уверен жест той сложи часовника пред себе си. — И ще гледам часа — добави той.

Джери погледна към знаменосеца, който дълбоко спеше под дървото и се усмихна, като размеси картите, преди да ги раздаде.

— Заемем се с всичко — каза той в заключение.

Тис пришпори плувналия в пот кон. Макар и още ниско на хоризонта, слънцето беше палецо. И той също беше изпотен, кожата му лъщеше, очите му блестяха. Застанал прав до заспалия знаменосец, Джери ревеше от ентусиазъм. С пушка в ръка, той погледна към часовника, който беше навил около цевта. Когато голямата стрелка

стигна до и половина, Джери натисна спусъка. Ландростът и знаменосецът не се и помръднаха. Хъркането им пронизваше тишината, която последва след изстрела. Джери едва сдържа смеха си. Погледна Тис, който се връщаше в галоп, след като беше забил и последния от шестте кола. Джери се приближи до ландроста и го ритна с ботуша в рамото — леко, но решително.

— Готово е, сър.

— Какво? Какво е готово?

— Времето изтече — Джери тикна часовника под носа му. — Ето, виждате ли? Времето изтече.

— Какво? Риан! Събудете се, гаден мързеливецо!

— Да, сър.

Момчето бързо стана и нахлу панталона си. Знаейки, че трябва да стреля нещо, той се огледа объркано и затърси пушката си.

— Ето я — каза Джери и му я подаде. И ние имаме вече наша земя — каза гордо той.

— Дайте ми този часовник!

Ландростът сграбчи часовника и започна да го гледа подозрително. После се обърна слисано към Джери:

— Не сте откраднали време! А конят? В нормален ход ли се движеше? — попита той Тис, който идваше в галоп. — С нормална скорост ли се движеше?

— Направи всичко възможно за това — отвърна Джери с усмивка. — Но колкото слънцето се изкачва по-високо, толкова кралските мухи стават по-лоши. А конят сигурно не е вървял през цялото време, но ако ви хапеха по задника, вие щяхте да направите като него. Още малко ракия? — попита сияещият Джери. — Или може би нещо за хапване, за да отпразнуваме?

— Не сте ни измамили, нали? — попита ландростът, все така объркан.

— Усещате ли? — попита Джери, като избягна въпроса. Приблужи се до огъня, където се печеше голям мравояд, обърна шиша, на който беше промушен, и мазнината започна да пръска.

Тис спря коня, скочи усмихнат на земята и изтри лицето си с шапката.

— Добра работа свърши, Тис — каза Джери, като му намигна с очи. Приблужи се до ландроста. — Искате ли да похапнем, преди да

измерите земята, която ни отстъпвате?

— Защо не? — каза ландростът, който се нуждаеше от време и храна, за да изтрезнее, преди да измери отстъпената земя. — Да — добави той, като обходи с уморен поглед километрите песъчлива равнина, които трябваше да обикаля. — Първо ще похапнем.

Джери и Тис, с пълни стомаси и сгрети от ракията, се изтегнаха на сянка под дървото, което знаменосецът беше изоставил, за да обикаля с ландроста. Дори и конете изглеждаха отмалели под тежестта си, когато най-накрая се спряха под дървото. Слънцето ослепително залязваше на хоризонта, а щурците започнаха своя скърцащ концерт.

— Най-малко четири хиляди.

Ландростът се свлече от коня и се стовари на земята между двамата. Той си помогна с крака, за да свали ботушите си. Тис се усмихна на Джери.

— Вие сам установихте часа — напомни му Джери.

Ландростът подаде на Джери лист хартия. Една линия, начертана с молив, свързваше шестте точки, образуващи странна продълговата форма. Джери го предаде на Тис.

— А сега — добави ландростът — кажете ми как искате да се нарича?

— Сър! — чу се тихият глас на знаменосеца, който едва се държеше на коня.

— Слезте, глупако! — извика ландростът и после дръпна листа от ръцете на Тис. — Съгласен ли сте?

— Да — каза Тис.

Като помисли, че знаменосецът можеше да падне отгоре му. Тис леко се отдръпна, миг след което го видя да се свлича и приземява до него. Джери им се усмихна и стана.

— Искате ли още малко от ракията?

Светлината, която запали в очите им това предложение, го развесели.

— Още малко? — повтори той и се запъти към буренцето.

— Как ще се нарича? — попита отново ландростът.

— Доорнфонтейн — повтори ландростът, изпи ракията си и се пригответи да пише. — Какво означава това? — попита той, като присви очи, за да види нещо въпреки слабата светлина.

— Извор сред тръни — преведе авторитетно знаменосецът.

Последната чашка му беше възвърнала порива и той забрави, че ландростът не обича някой да разбира африкаанс.

— Знам, че говорите неправилно този холандски език, глупако, и видях бодлите — ландростът се изсмя на собствената си шега. Ракията от праскови беше оказала своето въздействие.

— Изворите ще бъдат там малко по-късно — каза Джери.

— Така ли? — усмихна се ландростът, като с това искаше да сложи край на разговора. — Не се съмнявам.

— Имате късмет — каза знаменосецът на африкаанс, като обходи с поглед местността. — Чичо ми загуби земята си на изток.

— Как? — попита Джери, като стана, за да се облекчи. — Как стана това?

— Английското правителство му каза, че трябва всичко да забрави и да започне другаде. Загуби много добитък, но му казаха, че трябва да започне отново.

— За какво говори? — попита подозрително ландростът Джери.

— Каза, че вашето английско правителство е откраднало земята на чичо му.

— А! Може да не харесва нашето правителство, но англичанките много му харесват. Особено тази, която го спаси от смъртта — каза ландростът.

— Тя беше различна и не приличаше на никоя друга англичанка — отговори знаменосецът. — Ако всички англичани бяха като нея, нещата щяха да бъдат съвсем различни. Тя беше истински ангел. Ръцете ѝ бяха толкова нежни, а косите ѝ — позлатени като слънцето.

Джери забеляза как Тис леко потрепна и се наведе към знаменосеца.

— Това беше просто една медицинска сестра от мисията край границата — заяви ландростът — и няма нищо общо с ангелите.

— Не само това — отвърна знаменосецът.

— Как се наричаше тя? — попита спокойно Тис.

Макар че се стараше да прикрие любопитството си, то не беше убегнало на Джери. През тези шест години, откакто го познаваше, той се бе научил да отгатва и най-обикновените му мисли.

— Сюзан.

Джери не откъсваше очите си от Тис до момента, в който това име сякаш го удари с камшик.

— Сюзан? — повтори Тис и въздъхна. Цялото му тяло се издаде напред. — Медицинска сестра? Медицинска сестра ли казваш?

— Прав е. Не беше като другите. В нея имаше нещо особено — съгласи се ландростът, след което стана и се приближи към буренцето с чаша в ръка.

— Може ли? — попита той и се обърна към Джери.

— Разбира се — отвърна Джери, без да отделя погледа си от Тис.

— Те не знаеха откъде е дошла — продължи знаменосецът, без да му мине през ум, че думите му бяха причинили толкова вълнение и тревога. — Наистина беше особена. Може би е била ангел. Да, в нея нямаше нищо реално.

Сюзан едва удържаше тялото на войника, който правеше отчаяни опити да се освободи. Тя гледаше настрани. Беше се научила да се грижи за умиращите и за другите болни, но все още не можеше да свикне с ужаса на ампутацията на строшените от карабините крайници, които тук безмилостно отрязваха с трион. Тя не можеше да приеме това. Опитваше се да не чува шума на триона, който проникваше в костта, нито виковете на младежа, когото тя държеше, за да не мърда. Макар самата тя да се чувстваше разкъсана, трябваше да му помогне.

Войните на границата с всяка измината година ставаха все по-смъртоносни. Непрекъснато от Добра Надежда пристигаха войници, за да бъдат избивани. Британската армия беше поискала помощ от мисията.

Сюзан, която се занимаваше и с децата, оставени от убийците на тези войници, не разбираше какъв смисъл има всичко това. Не виждаше дори лъч надежда, единствено я ограждаха сенките на смъртта.

— Опитайте се да го държите, Сюзан — гласът на преподобния Филип прекъсна мислите ѝ.

— Да — прошепна тя.

Отвори очи и с всичка сила натисна раменете на момчето. То крещеше, опитваше се да се изскубне, но тя го държеше здраво. Ала когато видя блясъка на триона, който разряза кожата и стигна до костта, се обърна встрани. Искаше ѝ се да повърне. За да се успокои, тя

се загледа в големия триъгълник светлина, който представляваше входът на палатката. Струваше ѝ се, че земята ще се разтвори под нея. Видя Тис.

— Сюзан! — извика доктор Стивънс строго. — Дръжте го!

Беше ѝ невъзможно да се помръдне. Тис стоеше там, на един метър от нея, пред палатката.

— Да умре ли искате? — изрева отново доктор Стивънс. — Дръжте го, преди да се е разкъсал повече. Ще направи кръвоизлив.

— Да, съжалявам — каза Сюзан и откъсна поглед от отвора на палатката, вглеждайки се отново в болния.

Тя го натисна и затвори очи, а страните ѝ се обляха от сълзи. Цялата трепереше. Сюзан зарови лице в гърдите на войника.

— Тис! — прошепна тя.

Когато отвори отново очи, погледна бързо натам, но вече нямаше никой.

— Сюзан!

Въпреки вълнението си тя се овладя. Срамуваше се.

— Така вече е по-добре, Сюзан — каза доктор Стивънс, възвърнал отново спокойния си тон. — Той е в безсъзнание.

Сюзан погледна войника.

— Свърши вече, Сюзан — каза преподобният Филип, като постави ръцете си на раменете ѝ и я изтръгна от войника, в когото се беше вкопчила. — Къде бяхте? Пак ли в тайния ви свят?

Сюзан го гледаше объркана. Големите ѝ сини очи бяха пълни със смущение.

— Мъртъв ли е? — попита тя.

— Не — отвърна преподобният Филип. — Нещо не е ли наред? — попита той и я изгледа с любопитство.

— Извинете ме — каза Сюзан и се обърна, за да си тръгне. Спря се в светлината на отвора, там, където беше видяла Тис.

— Къде отивате? — извика преподобният Филип и се приближи до нея.

— Имате ли още нужда от мене? — попита тя, без да го погледне, от страх да не прочете мислите ѝ.

— Мисля, че трябва да си починете, Сюзан.

— Да — каза бързо тя, преди да се вмъкне в големия светъл триъгълник.

Ъгловатите палатки са приютили десетки ранени и умиращи войници. Колибите, направени от кал и глина, като рояци бяха пръснати във всяко кътче на мисията, скрита в долината, между отвесните скали. Те бяха пълни с чернокожи сираци.

Сюзан машинално тръгна към своята колиба. Вървеше с наведена глава от страх да не погледне наоколо. Повтаряше си, че сигурно е сънувала. Изведнъж се спря пред един кон, който стоеше сам на площадчето. На едното си коляно имаше спонци. Дъхът ѝ секна. Сюзан се приближи до него и го погледна. Той не можеше да мърда, защото предният му крак беше стегнат с юздата, свързана с околворотника. Досега бе виждала само Тис да връзва коня си по този начин.

Отиде близо до него и помилва главата и ноздрите. Наведе се, сякаш търсеше отговор, когато чу познатия птичи вик и в миг се обърна.

Тис стоеше прав на другия край на мисията. Те дълго се гледаха. Всичко беше замряло около тях. Сюзан чуваше само биенето на сърцето си. Не виждаше лицето на Тис, но го чувстваше. Тя долавяше дразнението, което предизвикваше винаги присъствието му. Сюзан тръгна към него, а той вървеше към нея. Когато се срещнаха, застинаха неподвижни. Погледите им потънаха един в друг.

— Сюзан! — прошепна Тис.

От него се стичаше пот, изтощен от непрекъснатото яздене в продължение на два дни и две нощи. Лицето му беше решително и загоряло от слънцето. През леко отворените му устни се виждаха искрящо белите му зъби. Косите падаха над челото му на златистокафяви вълни. Къдриците галеха врата и се завиваха около кожената яка на якето му.

— Тис! — каза Сюзан, като видя неговата силна и здрава ръка да се приближава до лицето ѝ.

— Ти си — прошепна тя.

Тис едва дишаше. Лицето на Сюзан се беше променило, но тя изглеждаше все така млада. Косите ѝ бяха прибрани под малка бяла шапчица. Няколко златни кичура се спускаха в шията ѝ. От слънцето носът и скулите ѝ бяха леко загорели. Тъмносините ѝ очи го гледаха жадно.

Преподобният Филип спря доктор Стивънс и го пипна по ръката — беше забелязал Сюзан. На Тис виждаше само гърба му, но знаеше кой е той.

— Тис — каза преподобният Филип, погледна доктор Стивънс и очите му засияха.

— Молитвите винаги се чуват. Елате — каза той, хвана доктора и го задърпа към палатката.

— Но откъде сте сигурен, че е Тис? — попита доктор Стивънс, като погледна към тях. — Може да е всеки друг. Ние все още не знаем коя е тя.

— Не — отвърна преподобният Филип с усмивка. — Тис е.

Всички от мисията се бяха събрали още рано сутринта. От два дни приготовленията за сватбата не спираха. Празникът щеше да бъде изключителен. Тъмнокожите дечица бяха подготвили своите песни и танци, както и войниците, за които Сюзан се грижеше, а преподобният Филип — най-голямата служба в своя живот.

Когато видя Сюзан да пристъпва уловила под ръка доктор Стивънс сред затихналата, но развълнувана тълпа, преподобният Филип почувства, че гърлото му се свива. Беше бракосъчетал толкова хора в живота си — в големите английски каменни църкви или на открито, сред зелените поля, под мрачно небе, но никога досега това не беше се случвало под сините африкански небеса, още повече че съдбата се бе противопоставила на този съюз. Погледна Тис, който стоеше изправен до него и очакваше Сюзан. Тис срещна погледа му и се усмихна. Красноречива усмивка. Преподобният Филип знаеше, че присъства на втората част от Господния план за Сюзан. План, в който и той е изиграл своята роля, когато в онази нощ тя се беше появила, за да влезе в живота му.

— Сюзан Бовилие, искате ли да вземете за законен съпруг Матеус Стефанус Ботма?

— Да.

Преподобният Филип забеляза как Сюзан докосна леко с пръсти Тис. Като се обърна към него, той му кимна с главна. Тис извади малка златна халка от джоба на якето си. Това беше брачният пръстен на

майката на преподобния Филип, който той беше запазил след смъртта ѝ, когато бе още малко момче.

— И нека никоой никога не разделя тези, които Бог е свързал чрез светия брачен съюз.

Думите на преподобния Филип бяха посрещнати от африкански песни, издигащи се към небесата. Ясни и радостни гласове в хармония се сливаха като един. Гласчетата на децата се извисяваха с острите си нотки над топлите тоналности на мъжките гласове. Всичко беше в идеално съзвучие с тази африканска земя.

Когато най-сетне Тис и Сюзан останаха сами в малката си глинеща колиба, навън класовете все още се извисяваха, но сега — акомпанирани от барабани, хармоники и флейти.

Тис разгърна бялата памучна рокля, която носеше Сюзан и разголи раменете ѝ. Погледът му се плъзна по шията и се спря на изящната извивка на гърдите ѝ. Тя почувства, че я пронизва тръпка. Той докосна рамото ѝ и през нея премина искра, както ставаше всеки път, щом се докоснеха. Сюзан забеляза как под загорялата кожа на ръката му една вена пулсира. Тис погали страната ѝ, после прекара пръсти през косите. Златистите кичури, навити около ръката му, проникнаха между пръстите му и покриха опакото на ръката му с вълнообразния блясък на коприната си.

Тис доближи устните си до нейните, хвана тила ѝ, притегляйки я към себе си, докато устните им се сляха.

Езиците им се търсеха. Изведнъж в нея нахлу вълна от желание, вкопчи се в раменете му и се притисна до него. Той почувства допира на бедрата ѝ, извивката на корема ѝ, заоблеността на гърдите ѝ. Обсипа шията ѝ с целувки.

— Сюзан! — въздъхна той. — Сюзан!

Тя отметна глава назад и устните на Тис се спуснаха по шията и стигнаха до гърдите ѝ. Той зарови лице в мекия бял памук, впи устни в зърното и го погали нежно с език, докато го усети, че настръхва...

— Тис! — прошепна Сюзан с прекършен от вълнение глас.

Той се любуваше на тялото ѝ, после вдигна белия памучен плат, залепнал на бюста ѝ, а сърцето му заби, когато заоблените ѝ гърди се подадоха под дрехата.

— Сюзан!

Той докосна с устни меките извивки, смъкна се надолу по белите памучни гънки, преди да се скрие между бедрата ѝ. Спускайки ръката си по гърба ѝ, той докосна твърдия ѝ ханш. Сюзан го притегли към себе си и усети как хладна влага бликва от тялото ѝ. Той вдигна към нея блестящите си от възбуда очи. Сюзан беше неспособна да каже и една дума, отпусна се в ръцете му, дръпна роклята си и коленичи гола пред него.

— Тис... — умоляваше го тя.

Сюзан усети тежестта му върху себе си. Когато той нежно проникна в нея, от дълбините ѝ се изтръгна стон на ненаситност. Вкопчи се здраво в гърба му, впи нокти в плътта му, привлече го към себе си по-близо, още по-близо, изпитвайки едно-единствено желание — да се слоят, да изчезне в него. Усещаше топлия му дъх в шията си. Когато той повдигна глава и доближи устните си до нейните, тя извърна леко лице, отвори уста и пое дълбоко дъх. Слети в едно, останаха дълго време неподвижни.

— Сюзан!

Когато тя отвори очи, те бяха влажни, огрени от непозната досега светлина. Тъгълчетата на устните ѝ се извиха в ослепителна усмивка.

— Тис! — прошепна тя.

— Той може да ви построи църквата.

Изправена до Тис, облегнала глава на рамото му, Сюзан отправи към преподобния Филип сияеща усмивка.

— Винаги сте казвали — продължи тя, — че някой ден ще построите тук истинска църква и Тис би могъл да ви помогне за това.

— Наистина ли? — попита преподобният Филип.

Тис прегърна Сюзан и я притегли към себе си.

— Въпреки че самият Бог би казал, че една болница ще бъде полезна за момента от църквата — добави преподобният.

— Ще построя и двете — каза Тис, прегръщайки още по-силно Сюзан. — Ще построя всичко, което желаете.

— А после? — попита преподобният Филип.

— Ще отидем във фермата, която Тис и Джери имат на север — отговори радостно Сюзан.

Но преподобният усети, че нещо я възпираше.

— В подходящия момент — добави Сюзан.

— Какво искате да кажете? Ще бъда много доволен, ако Тис ми помогне. Но защо не заминете сега за фермата? Защо още сега не започнете съвместния си живот далеч от горчивините на тези войни?

Въпреки че Тис и Сюзан бяха разказали всичко, което се е случило, всичко онова, което ги бе довело до неговата мисия, преподобният Филип инстинктивно усещаше, че има още нещо. Нещо друго се изправяше между тях.

— Първо имам други планове — каза Тис с наведени очи.

Преподобният погледна Сюзан, която също беше свела поглед.

— Какво ви липсва, за да се свържете като мъж и жена?

Преподобният Филип очакваше отговор, който не последва. Той пронизателно ги гледаше ту нея, ту него.

— Ако има нещо, може би трябва да ми го кажете — посъветва ги той.

— Майка ми — каза Тис и го погледна право в очите.

— Тис има нужда от майчината си благословия — поясни Сюзан. — Тя никога не ме е приемала. Господин Ботма беше обесен от англичаните.

— Е, добре, трябва да получите благословията ѝ — каза само преподобният Филип. — Трябва, и тя ще ви я даде.

— Да — въздъхна Тис.

— Има ли друг проблем? Не знаете къде е тя ли? — попита преподобният.

— Казаха ми къде се намира.

— Тогава идете.

— Не — отвърна Тис.

— Но сам казахте, че трябва да отидете, Тис — възрази внимателно преподобният Филип. — Никой не може да живее без благословията на майка си. Никой брак няма да устои без нея.

— Да — съгласи се Тис.

Преподобният Филип погледна Сюзан. Тя наблюдаваше Тис, изяждаше го с очи, но сякаш нещо я плашеше.

— Ще намерите майка си в подходящ момент — каза в заключение преподобният Филип, преди да си тръгне.

Не беше сега време да се взема прибързано решение. Той се спря и се обърна.

— Но докато чакате, Тис — добави сърдечно той, — ще ми бъде приятно да помогнете за строежа, както и да направите други, може би още по-полезни неща.

Сюзан погледна въпросително преподобния.

— Често там има ранени — каза преподобният Филип, като отправи поглед към стръмните скали, обградени с гъсти черни храсти. — Те умират, защото не можем навреме да стигнем до тях.

— Това е опасно — прошепна Сюзан. — Не!

— Да, Сюзан, опасно е — каза преподобният, като я погледна дръзко, — но трябва да го направим.

Той се отдалечи, а Тис обърна Сюзан към себе си и я погледна в очите:

— Той е прав, Сюзан — каза ѝ нежно Тис.

— Да, а ти трябва да отидеш и да намериш майка си — отвърна тя, като се надяваше той да откаже.

Но Тис я притисна и обсипа шията ѝ с целувки.

— Ще ида да намеря майка си, Сюзан. Някой ден...

Тя се усмихна, когато устните му докоснаха нейните.

— Майка ми ще прибави благословията си към тази, която вече имаме.

— Зная — прошепна тя и го целуна.

Изненадани от смехове, те изведнъж се обърнаха. Група от дребни черни дечица подскачаше около тях, надавайки радостни викове. Вдигна се облак от червеникав прах.

— Намират ни за своенравни — каза Сюзан през смях.

— Мислиш ли? — Тис взе лицето ѝ в ръцете си. — Да — каза той. — И Джери ще е на това мнение. Когато те види, ще разбере, че не ракията от праскови е накарала знаменосеца да каже, че си ангел.

Преподобният Филип ги гледаше как преминават през мисията. Той знаеше, че много време ще е нужно на Тис, преди да се реши да напусне отново Сюзан.

[1] Ландрост — земемер — Бел.пр. ↑

13.

Единствено на лорд Марздън убягваше впечатлението от необикновената гледка, която представляваха войниците със своите червени мундири в заревото на лагерните огънове. Отекването на гласовете, прекъсвани от време на време от пронизителния смях на някой хотентот, смесено с цвиленето на конете, не можеха да спрат мислите му. Изправен пред палатката си, той мислеше за това, което трябваше да направи. Спомни си за този ден преди две години, когато се беше родил синът му; за притеснението, което бе изпитал от небрежно изказаните думи на Клара: „Ще се нарича Жак.“ Тя се беше отнесла така, сякаш той нямаше думата, като че ли синът им служеше единствено да утвърди претенциите ѝ над Добра Надежда. Чарлз се беше опитал да ѝ говори, но тя бе отблъснала стремежа му да се върне при нея и открие отново радостите, които му носеше тялото ѝ.

— Викали сте ме, сър.

Лейтенант Шоу се показва неочаквано в мрака и се спря пред него. Той застана мирно и козирува. Дори на слабата светлина от лагерните огънове за Чарлз не остана скрито превъзходството, което се излъчваше от хубавото лице на лейтенанта. Той знаеше причината и това винаги събуждаше гнева му.

— Да — потвърди Чарлз, като направи знак на лейтенант Дънкан Шоу да влезе в палатката.

Изчака го да мине пред него и се вмъкна на свой ред, след като погледна още веднъж към лагера. Призрачни сенки, обгърнати от мъгла, се плъзгаха между огньовете и палатките. Бурята приближаваше. Чарлз се опитваше да прогони спомените си, но напразно. Клара лежеше в обятията му, Клара се любеше с лейтенант Дънкан Шоу. Той потисна гнева си и се отправи към лейтенанта, който го предизвикваше с гордата си осанка.

— Запознах се със службата ви в този край, лейтенант Шоу.

Чарлз забеляза искрица страх в погледа на Шоу.

— Интересно — продължи той, — може да се каже, че сте направили кариера на границата при предишното ви изпращане там.

— Да, сър — гласът на лейтенант Шоу прикри уплахата, която беше предизвикало споменаването на този период.

— Изглежда странно, че кариерата ви изведнъж спря развитието си — Чарлз едва забележимо се усмихна. — Това обяснява присъствието ви при кавалерийските стрелци в Кейптаун.

— Помолих да бъда преместен, сър — отвърна лейтенант Шоу с презрение към мъжа, чиято жена беше отнел.

— Колко интересно! — каза Чарлз и се обърна.

Настана мълчание.

— Винаги ми е изглеждало странно — мъж с вашата закалка да бъде определен за един толкова скромнен полк. Но, разбира се...

Чарлз седна пред полевото си писалище, над което беше запален фенер. То бе покрито с военни телеграми. Той прерови книжата и извади с два пръста от тях един лист. След това погледна Шоу и като му се усмихна изпитателно, попита:

— Как успяхте да ги убедите? С малко фамилна подкрепа ли?

Лейтенант Шоу присви устни и видя Марздън да пуска листа върху купчината. Той се обърна на стола си, който леко се наклони назад, защото дървените му крака се бяха забили в пясъка под тежестта на Чарлз.

— Това положение беше крайно деликатно за правителството на Нейно Величество и продължава да бъде такава — каза той, като наклони стола си напред и облегна лакти на писалището си. — Това остава като трън в дипломатическите ни отношения с народа кхуза. Не знаехте ли?

— Не разбирам за какво намеквате, сър.

Увереността на Шоу запали омраза в сърцето на Чарлз. Той присви очи.

— Говоря за едно осемгодишно дете, тъмнокожо, разбира се. Едно тъмнокожо дете, убито хладнокръвно от вас, лейтенант Шоу.

— Не, сър. Лъжете се.

— Не сте ли го убили? — Чарлз стана и се отправи към него. — Каквато и цена да е платило семейството ви, за да ви предпази, страхувам се, лейтенант Шоу, че истината не може лесно да се забули — той замълча, ноздрите му се присвиха, после продължи: —

Британската армия обича рапортите. Колкото и дълбоко да са скрити, те никога не изчезват.

— Имахме заповед да убиваме, сър, да задържаме всеки тъмнокож без пропуск, да стреляме в случай на бягство. Да изплашим врага, сър. Това беше наш дълг на границата през цялото време, сър — лейтенант Шоу почувства как страните му изгарят от гняв.

— Имахте заповед да убивате деца? — попита Чарлз. В гласа му отекна нотка на учудване. — И едно осемгодишно дете е било враг?

— Не съм го видял, сър. Имах заповед да...

— Да стреляте по всички кафри! — прекъсна го Чарлз — Казахте ми вече.

Възползвайки се от настаналото мълчание, той започна да обикаля около лейтенант Шоу. Спря се зад него.

— Но това не е бил някой си кафър, а синът на един крал!

Като застана пред него, той хладно го изглежда.

— Народът му очаква правосъдие, лейтенант Шоу — Чарлз се усмихна. — Не знам какво ще изберете: немилост или правосъдието на тъмнокожите. Питам се какво остава на човека след това. Или може би — подхвърли той с усмивка — ще предпочетете моето правосъдие, лейтенант Шоу?

Той не отговори. Чарлз владееше положението и искаше да се възползва от това.

— Може би ще съумеем да се разберем — продължи той. — Имам да свърша една работа. Нещо, което ще ви се понрави. Не се интересувате повече от метисите, отколкото от чернокожите, нали?

— Сър?

Лейтенант Шоу гледаше право пред себе си. Марздън мълчаливо го наблюдаваше. Той се усмихна и го освободи.

— Ще изясня подробностите, когато стана готов.

— Сър.

Лейтенант Шоу козирува и бързо излезе от палатката. Когато видя снажната му фигура да се изгубва в нощта, Чарлз си спомни причината за неговото присъствие на границата и за разговора му с лейтенант Шоу. Това беше Клара.

— Обичате ли го? — бе попитал Чарлз, страхувайки се от отговора, който рискуваше да чуе.

— Обичам го, както не съм обичала друг мъж досега.

Думите на Клара го бяха пронизали, вливайки в цялото му същество отровата на ревността. Той мълча много дълго, докато Клара се впусна от душа и сърце в обществения живот на Добра Надежда. Не каза нищо и когато тя изостави сина им на грижите на Мария, Розита, Прюданс, Емили и кой ли не още.

Настанена в къщата на госпожица Търстън, която Емили беше наследила, Клара успя да убеди всички, че просто иска да бъде поблизо до мъжа си. Всички, с изключение на Чарлз.

Тя мислеше само за развлечения. В Добра Надежда винаги имаше някакъв празник и Клара никога не изпускаше случая. Тя беше потърсила лейтенант Дънкан Шоу. Искеше да види човека, под чиято власт се намираше Жан-Жак. Сигурно би могла да направи нещо, за което Чарлз се оказа неспособен. Но интересът, който беше отвел Клара при лейтенант Дънкан Шоу, бързо смени естеството си. Това, което в началото бе само една полезна връзка, се промени в желание. Клара се намираше пред мъж, който владееше себе си. Мъж, който искаше тялото ѝ и го обладаваше с власт, каквато Чарлз никога не е имал. Страстта ѝ към него доби такива размери, че тя вече не се страхуваше, че Чарлз може да разкрие връзката им. Дори си служеше с нея, за да го измъчва.

— Но как ще заведете жена си и детето си в Англия, Чарлз? — беше попитала Клара саркастично в деня, когато той сподели с нея проектите си.

— Ще задържа жена си на независимо каква цена! — бе отговорил Чарлз, опитвайки се да запази спокойствие.

— Но как? — погледът ѝ изразяваше цялото презрение, което изпитваше към него. — Ще трябва да си продадете дипломата, за да платите пътуването. А после? Какво друго имате за продан? Душата си?

Тя беше отблъснала опита му да я спре, а когато той отново ѝ повтори, че има нужда от нея, тя му се бе изсмяла.

— Но нищо не можете да направите — каза тя с удоволствие, виждайки страданието му. — Ако бяхте удържали на обещанието си за

Жан-Жак, нещата може би щяха да бъдат по-различни, но сега вие сте едно нищо, само една титла, която кънти на кухо.

Думите на Клара винаги отекваха в съзнанието му и пронизваха душата му. Чарлз се беше опитал да прогони горчивината, но напразно. Клара имаше право. Той не представляваше нищо. Без нея той беше едно нищо, „само една титла, която кънти на кухо“.

Чарлз излезе от палатката и потъна в нощта, за да избяга от гласа на Клара. Погледът му се спря на един неясен силует сред конете. Беше Жан-Жак. Чарлз пое дълбоко въздух и вдигна глава към небето. Една светкавица разкъса облаците. Гръмотевица разтърси небесния свод. Едри капки дъжд паднаха пред него и веднага изчезнаха в изсъхналата почва, без да оставят друга следа, освен мириса на зажадняла земя. После облаците изсипаха над лагера проливния си дъжд. Сякаш водопад се изля върху Чарлз, но той не успя да удави необходимостта си от отмъщение.

Емили знаеше много добре защо плаче това двегодишно момченце, което се луташе само в двора на Добра Надежда. Знаеше също защо ѝ се доплакваше всеки път, когато го види.

— Ти си помисли, че всички ние сме заминали и ти си останало самичко, така ли?

Тя взе детето на ръце и почувства хладните му сълзи на лицето си.

— Аз съм тук, мъничък Жак. Леля Емили е тук и ще ти намери нещо интересно.

С детето на ръце, тя се отправи към конюшната.

— Искаш ли да седнеш на голям кон? — попита тя, като се опита да го откъсне от тъгата му. — Ще станеш висок като татко си.

— Мамо! — извика детето. — Мамо!

— Мама скоро ще се върне — излъга Емили и влезе с него в конюшната. — Обещавам ти.

— Мамо! — извика то отново.

— Да — отговори Емили.

Тя го сложи на гърба на един голям сив кон, който ѝ напомняше за Шива. Телцето му стоеше превито върху животното. Жак се вкопчи в гривата с малките си ръчички.

— Не ти ли харесва конят?

Емили го взе отново на ръце. Яростни сълзи се стичаха по зачервеното му лице.

— Жак — каза Емили, почувствала се неспособна да утеши това малко, отчаяно същество.

Всичко се беше променило шест месеца след раждането му. Клара успя да убеди Емили да ѝ отстъпи къщата на госпожица Търстън в града. Въпреки че веднага бе предчувствала опасността, тя не можа да устои на молбите на Клара. Мислеше си, че сестра ѝ иска да живее там, за да бъде близо до мъжа си, до Чарлз. Той не идваше вече в Добра Надежда и Емили смяташе, че военната служба е единствената причина за това отдалечаване. Поредицата от събития показваха, че се е лъгала жестоко. Раф Еремия първи хвърли в тревога Емили. Той явно се чувстваше нещастен от съжителството с Клара, а Емили се питаше каква е причината за това. Един ден тя отиде там, без да предупреди никого, за да види сестра си.

— Тя не тук — не преставаше да повтаря Раф Еремия, навел глава, сякаш за да провери дали е добре закопчана униформата му на хотелски управител.

— Но палтото ѝ е тук, а колата ѝ — навън — изтъкна Емили с усмивка. — Може би е горе.

— Не, госпожице Емили — отвърна Раф Еремия и се обърна настрана, като че ли искаше да се скрие. — Тя вън.

— А лорд Марздън?

— Той не тук. Той заминал.

— Къде? — Емили го хвана за раменете и го обърна към себе си. — Къде? — повтори тя.

Той повдигна слабите си рамена, без да я погледне.

— Раф — продължи Емили, като се опитваше да говори уверено. — Ако нещо не е наред, трябва да ми кажеш. Поверих ти къщата и ти трябва да ми кажеш, ако има нещо.

Думите на Емили бяха прекъснати от продължителен страстен вик, идващ отгоре. Вик, който тя познаваше много добре. Беше Клара. Вик на оргазъм, който толкова често отекваше в Добра Надежда през първите дни след сватбата им с Чарлз. Емили се изкашля. Тя пусна рамената на Раф и отстъпи назад. За пръв път, откакто беше дошла, той я погледна в очите и Емили прочете истински страх в погледа му.

— Раф Еремия не иска остане тук, госпожице Емили!

Тя не можа да му отговори. Тогава едно-единствено нещо ѝ беше дошло наум — да избяга от тази къща заедно с него.

— Раф Еремия иска замине.

На 23 юли 1843 година Емили написа в дневника си: „Липсата на бащина загриженост към детето на Клара, явния наследник, разкри неподозирани черти от нейната индивидуалност. Тя е готова на всичко за Дънкан Шоу, а може би просто иска да отмъсти на мъжа си. Връзката ѝ, за която нищо не знаехме, е обект на всички клюки в града.“

Като прочете това, което беше написала Емили почувства, че я обхваща паника. Сега Жан-Жак се намираще на границата заедно с кавалерийските стрелци, както и Дънкан Шоу. Чарлз Марздън осигуряваше генералното командване.

„Боже мой — помоли се Емили като затвори стария дневник — нека плановете на Сатаната се превърнат във ваша слава.“ Тя взе новия си дневник и потопи перото в мастилото. Повдигна очи към прозореца. Голямото дантелен перде се вееше и увиваше около пердетата от розово кадифе, придържани със сплетени въженца.

„Малкият Жак носи като кръст срама на майка си. И въпреки това той плаче за нея, вика я, търси я всеки ден.“

— Емили!

Емили бързо затвори дневника си, защото Прюданс влезе в стаята ѝ.

— Трябва да ти говоря — каза тя.

— Не — отвърна категорично малката сестра.

Тя стана, дръпна дантеленото перде и затвори прозореца.

— Казах ти вече, че не мога да ти помогна, Прюданс.

— Но какво ще правиш с парите, които ти остави госпожица Търстън? Добра Надежда има нужда от тях.

Прюданс се отпусна на леглото на Емили и я погледна.

— Татко не иска да ме изслуша — продължи тя, — затова дойдох да те намеря. Не мога да постъпя другояче.

— Татко може би е прав — Емили се върна на малкото си бюро. Искаше да остане сама с мислите си и да ги подреди в дневника.

— Емили, дори Уестбъри започнаха да отглеждат овце.

— Татко мрази овците — отговори спокойно Емили.

— Аз също — каза Прюданс и се приближи до бюрото. — Мразя ги повече и от въшките, но ще ги отглеждам, ако са необходими за спасяването на Добра Надежда.

— От какво?

Емили се обърна към Прюданс, чието лице не беше ни най-малко изтънчено. Никаква следа от грим върху потъмнялата кожа, нито на красивите ѝ устни. Въпреки че дрехите ѝ бяха по-спретнати, косите ѝ си оставаха все така в безпорядък.

— Не си ли мислила да си пооправиш косите? — попита Емили.

— Ако нашите вина се продават добре сега, това го дължим на английското правителство — заяви Прюданс, без да обръща внимание на намека за косите си. — Те оценяват френските вина.

— Може би трябва да им благодарим за това — каза Емили, като хвърли поглед към дневника си. — Не можем ли да говорим друг път, Прюданс?

— Не разбираш ли, че сме зависими и от най-малкия каприз на английския парламент?

Прюданс се отдалечи, след това се обърна и широко разпери ръце с надеждата да трогне Емили.

— Трябва да се пазим — добави тя — не разбираш ли?

— С овцете ли?

— Ако е необходимо.

— Е, добре! Тогава — без моите пари!

— А за какво ще си използваш парите, Емили? Какво е по-важно на този свят от Добра Надежда? Кажи ми какво ще стане, ако Франция се съюзи с Англия?

— Те никога няма да се съюзят.

— Никога ли?

Емили гледаше другаде. Прюданс се наведе над рамото ѝ.

— Кажи ми какво ще стане тогава — повтори тя.

— Не зная.

— Емили — Прюданс се изправи, — за какво пазиш тези пари?

— Това е моя работа.

Прюданс я погледна с любопитство, а Емили въздъхна.

— Не, не става дума за мъж.

Тя прелисти страниците на дневника си. Бързаше да го отвори, да напише в него мислите си, докато все още бяха ясни.

— Не за Добра Надежда, така ли? — попита Прюданс, като сведе очи към дневника на Емили.

— Не.

— Тогава може би ще е по-добре да го отбележиш в дневника си, Емили. Напиши това, което е по-важно от Добра Надежда.

— Хората.

Прюданс се спря, преди да стигне до вратата, и се обърна.

— Малкият Жак — каза Емили, която не искаше да разкрие истината. — Може би ще има нужда от тях.

— Но той си има родители.

— И къде са те? Вярваш ли, че ги е грижа за него, докато взаимно се унищожават?

Прюданс не каза нищо. Тя виждаше, че Емили е тъжна, но знаеше, че не Жак е причина за това.

— Никой не може да избира родителите си, Емили, но разбирам.

Емили се обърна. Твърде много се беше разкрила пред Прюданс.

— Ще помисля за това, Прюданс — каза тя накрая.

— Наистина ли?

— Но сега те моля да ме оставиш.

Прюданс завъртя бравата на вратата, после се обърна и каза нежно, преди да напусне стаята:

— Нищо няма да се случи на Жан-Жак.

Емили отново отвори дневника си и написа: „На Жан-Жак нищо няма да се случи, защото ще дам на Полин парите, които са им необходими за пътуването до Англия. Ще им помогна да осъществят мечтата си. Жан-Жак ще се измъкне.“ Тя прочете последната дума, която се открояваше в средата на страницата. Задраска я и написа на нейно място: „Това ще бъде изкупление за армията.“

Емили вдигна поглед от дневника си. Спомни си последния път, когато беше видяла Жан-Жак. Той се беше завтекъл към нея, докато тя се разхождаше из лозята с малкото момченце на Клара.

— Жан-Жак, колко ми липсваше!

С риск да задуши бебето, тя се хвърли в ръцете му.

— Внимавай! — каза Жан-Жак и погледна изоставеното дете.

После той ѝ се усмихна.

— Синът ми е добре — добави той. — Полин казва, че е станал много голям.

— Вярно е, Жан-Жак — каза Емили и се отдръпна, за да го види по-добре. — Като тебе е. Но ти изглеждаш толкова щастлив. Какво се е случило?

— Можеш ли да пазиш тайна? — попита Жан-Жак с искрящи очи.

— Мисля, че да. И няма да е първата — усмихна се тя. — Кажими.

— Полин и аз взехме решение да заминем за Англия, когато се върна. Майор Марздън каза...

— Да се върнеш откъде? — попита Емили и леко се отдръпна. — Къде отиваш?

— Когато свърша военната си служба в армията, ще замина — отговори Жан-Жак, като заобиколи въпроса.

— Къде отиваш?

Той сведе очи към бебето, за да избегне погледа ѝ. Тя докосна ръката му.

— На границата ли? — попита тя.

— Да! — отговори той със сияеща усмивка. — И след това ще заминем.

— Не.

— Е, хайде, Емили...

— Не отивай на границата! Умолявам те, Жан-Жак! Не отивай!

— Защо?

— Страх ме е за тебе.

— Защо?

— Предчувствам опасност. Заминете сега с Полин, Жан-Жак. Вземете сина си и тръгвайте.

— Невъзможно.

— Напротив, имам пари. Парите на госпожица Търстън. Запазила съм ги за вас. За това искам да ги използвам.

— Ти искаш от единствения си успех да направя провал.

Като си спомни последните му думи, Емили реши да му пише. Трябва да му каже, трябва да го убеди, че самият му живот е успех, че е мъж и няма право да се счита за нисш, че е равен с всички.

Чарлз Марздън видя лейтенант Шоу да излиза от лагера с Жан-Жак и двама английски войници — Пим и Мур. Той се беше разбрал с командира на кавалерийските стрелци да го замести на границата, където трябваше да присъства по дипломатически съображения. Чарлз разчиташе да използва властта си, за да осъществи своя план.

Всичко се оказа по-лесно, отколкото очакваше.

Лейтенант Шоу разбра веднага защо Чарлз Марздън искаше да убие Жан-Жак. Той изпитваше задоволство, че ще му направи тази услуга. Това, че Чарлз си въобразяваше, че някой ден Клара ще се върне при него, не преставаше да го забавлява. Дори и смъртта на Жан-Жак нямаше да промени нищо.

— Фактът, че е метис, сигурно ще улесни нещата, лейтенант — каза съвсем спокойно Чарлз. Сведенията, които притежаваше за миналото на Дънкан Шоу, му позволяваха да запази спокойствие.

Дънкан Шоу погледна Жан-Жак, който яздеше наблизко. Би било забавно да го убие, реши той. Знаеше как да действа, без да остави и най-малката следа. Няма да е първият английски войник, намерен убит и обезобразен с копие от чернокожите. Това ще стане лесно и ще изтрие неговото поведение в миналото.

Жан-Жак се обърна към него. Той притежава, мислеше си Дънкан Шоу, ловкостта на чернокожите. Свалете му униформата и няма да се различава от тези голи диваци, които им бяха врагове.

— Отивам на разузнаване, сър — каза Жан-Жак, преди да пришпори коня си и да изчезне в храсталаците.

Лейтенантът погледна двамата войници, които яздеха спокойно близо до него.

— Ще се погрижа той да се храни и спи отделно. Не се безпокойте.

Шоу се усмихна, за да даде по-голяма тежест на думите си.

— Да, сър — каза Франсис Пим.

Той хвърли поглед към Стенли Мур и вдигна рамене.

— Майор Марздън сигурно имаше право като им препоръча да внимават да няма разправии между лейтенант Шоу и Жан-Жак.

Марздън прекоси лагера и отиде до писалището си, което се намираше на сянка под едно дърво близо до палатката му. Там благодари на младия войник:

— Благодаря, Фрейзър. Това е всичко.

— Телеграмите са подредени при другите ви документи, сър.

Фрейзър козирува и си тръгна.

Марздън погледна книгата. Усмихна се, като забеляза рапорта за убийството на едно осемгодишно чернокожо дете от лейтенант Шоу. Той, без съмнение, беше човекът, когото племето кхуза търсеха. Чарлз седна и втренчи очи в гъстите храсти, които го заобикаляха. Храстите, където Шоу, Жан-Жак и двамата свидетели току-що потънаха. Той се страхуваше да не се завърнат с неопровержимото доказателство, че лейтенант Шоу е нападнал и се е опитал да убие редник Вилие, че Жан-Жак се е съпротивлявал и че самите те са прекратили стълкновението.

Чарлз не можа да сдържи усмивката си. Нямахше защо да се страхува за Жан-Жак. Много пъти го е виждал да се бие. Той беше силно момче и едва ли щеше да се остави да го изненадат. Лейтенант Шоу нямаше никакъв шанс да му причини и най-малката злина. За по-голяма безопасност Чарлз беше предупредил Жан-Жак за него. Единственото, което можеше да се случи, беше лейтенант Шоу да утежни случая си. Тази мисъл очароваше Чарлз. Лейтенант Шоу ще бъде отзован от армията и няма да му остане нищо друго, освен да се върне в Англия, в случай че не го предадат на кхуза. Неговите началници ще решават. Дотогава Чарлз можеше да се отпусне. Клара ще разбере, че се е опитал да изпълни обещанието си, а пък той няма да е свалил и косъм от Жан-Жак. Всъщност не би бил способен да го направи.

Когато се стъмни лейтенант Шоу спря бойците си близо до една изоставена ферма, до която трудно се достигаше. Тя се намираше в дъното на скалиста урва, която поройните дъждове бяха превърнали в огромна стълба. Дънкан Шоу беше решил да прекарат нощта там, за да могат конете да си починат, преди да продължат на следващата сутрин.

Най-незначителният шум се засилваше от нощта, мислеше си Франсис Пим, докато гледаше през разрушения прозорец към Жан-

Жак, който сам стоеше на пост. Нещо изшумоля и Пим бързо затвори очи, като се престори на заспал. Той обърна глава под одеялото и хвърли бегъл поглед из стаята. Лейтенант Шоу тихо излизаше от разрушената къща.

— Ей! — прошепна Франсис Пим, щом като той излезе.

Пропълзя до Стенли Мур, който беше дълбоко заспал.

— Стенли! Той излезе — Франсис разтърси войника. — Ела! — с един скок стигна до прозореца. — Не го виждам.

— Нищо няма да направи! Какво, по дяволите, искаш да направи? — каза Стенли Мур. Той се почеса по гърба и — се прозина. — Тези проклетни комари! — и Стенли размаза един върху ръката си. — Какво, по дяволите, си мислиш, че ще направи? — повтори той.

— Виж!

Пим му даде знак да мълчи и го извика. Нощта бе осветена от пълнолуние и той различи силуета на Жан-Жак, който стоеше на пост.

— Това е дърво. Защо трябва да гледам едно дърво?

— Но какво е това? Дърво, което върви? — попита Пим, като показва лейтенант Шоу, който съвсем предпазливо се приближаваше към Жан-Жак в края на поляната, която заобикаляше къщата.

Шоу изчезна в храсталаците.

— Какво държи в ръката си? Видя ли? Какво е това? Не е ли копие?

Франсис Пим бавно се обърна към приятеля си.

— Това е дивашко копие — потвърди Стенли Мур, като поклати глава. Вече беше съвсем буден.

— Жан-Жак!

Жан-Жак се огледа. Някой го беше извикал по име. Ръката му здраво хвана пушката и я насочи натам, откъдето идваше гласът.

— Тук, Жан-Жак, елате.

— Кой е? — попита Жан-Жак предпазливо.

— Елате.

Гласът долиташе от храстите, зад едно сребристо дърво, което се издигаше сред гъстата растителност и тайнствено блестеше на пълнолунието.

— Жан-Жак! — гласът сякаш се спускаше по дължината на дънера.

— Вие ли сте, сър? — попита Жан-Жак.

Той предпазливо се огледа наоколо. Шоу никога не го назоваваше по име.

— Бързо! Имам нужда от вас.

Изглежда, че беше спешно. Жан-Жак се приближи с насочена напред пушка.

Пим накара Стенли Мур да се наведе, докато Жан-Жак се вмъкваше в храстите. Огледа се на всички страни. Шоу не се виждаше. Изведнъж свиреп рев се разнесе от храстите. Подплашените птици излетяха в миг.

Жан-Жак се стъписа ужасен. Лейтенант Шоу размаха копие.

— Хайде, господин Бовилие! — процеди той. — Хайде!

Готвеше се да забие копието в тялото на Жан-Жак, който инстинктивно стисна пушката си и мислеше да си послужи с нея, за да го накара да пусне копието. Той знаеше как да направи това, бяха го научили. Но при вида на бялото лице на лейтенант Шоу, който стоеше пред него, Жан-Жак си спомни всички белокожи, които е срещал в живота си. Всички те бяха Дънкан Шоу, Всички те сякаш го превъзхождаха и изискваха да им се подчинява. Жан-Жак свали пушката си и го погледна. Шоу се поколеба за миг, после ненадейно заби копието в гърдите му.

Жан-Жак му беше дал живота си, на който, като белокож офицер, той сякаш имаше право. Лейтенант Шоу просто си бе взел дължимото.

— Лейтенант!

Като чу гласа на Франсис Пим. Шоу се обърна.

— Вие го убихте! — извика Пим и се втурна към Жан-Жак.

Той се наведе над него. Жан-Жак го гледаше от дълбините на черните си очи. Стиснал копието, той се опитваше да го извади, но колкото повече го теглеше нагоре, толкова то потъваше в него и металното му острие го пронизваше.

— Нещастен случай — каза лейтенант Шоу и бързо се приближи до Пим. — Помислих го за кафър. Стори ми се, че чух шум.

— За бога! Помогнете му! — извика Пим, смазан от страданията, които изразяваше погледът на Жан-Жак. — Спри! — изрева той на

Жан-Жак, който с отчаяни усилия се опитваше да изтръгне копието от себе си. — Остави го!

— Нищо не може да се направи — каза спокойно лейтенант Шоу.
— Сложете край на мъките му.

— Не, сър!

— Оспорвате заповедите ми?

— Да, сър. Оспорвам също вашето предаване на фактите. Видях ви да излизате. Знам какво мислите за него. Видях как го нападнахте.

— Аз?

— Да, сър.

— Хайде де!

— Аз също ви видях, сър — намеси се Стенли Мур.

Жан-Жак чуваше шепот на гласове над себе си. Чуваше как Полин го вика. Тя се смееше и държеше в ръцете си дете. Чуваше Емили, която сериозно му казваше: „Моят баща е й твой. Жан-Жак.“ Той направи усилие да различи наведените над него лица. Бяха белокожи, блестяха на пълнолунието. Той не ги познаваше. Те се отличаваха в един дълъг тъмен тунел. Не трябва да заминат, не! Върнаха се. Един мъж коленичи пред него. Беше баща му. Той го гледаше и му се усмихваше. И майка му стоеше там, но плачеше. „Не трябва да плачеш“ — искаше да й каже Жан-Жак, но не можеше. Искеше да й каже, че вече не страда.

— Мъртъв е.

Лейтенант Шоу се обърна към Пим, който се беше навел над Жан-Жак. Очите му бяха широко отворени и го гледаха, без да виждат.

— Вие го убихте, сър — каза Франсис Пим, като прекара ръка над лицето на Жан-Жак да затвори очите му.

— Вие знаете, че това, което казва Пим, е лъжа, нали? — попита Шоу Стенли Мур. — Беше нещастен случай. Помислих го за враг.

— Наистина ли? — каза Стенли Мур, като го погледна ледено. — Той беше ваш враг, сър.

— Мръсник!

Гласът на Марздън разтърси платното на палатката. Той се обърна към Пим и Мур, които стояха като вцепенени до него.

— Разкажете ми още веднъж какво се случи. Разкажете ми!

— Той държеше копие, сър. Трябва да е извикал редник Вилие. Беше в храстите и не можахме да видим какво точно става.

— Но Вилие не се ли защитава? — попита Чарлз, като се приближи до тях. Погледна единия, после другия. Беше отчаян.

— Трябва да се е защитавал — продължи той. — Сигурно се е защитавал.

— Да. Той беше на пост и имаше пушка.

— Тогава защо не се е защитавал? — попита Чарлз, като ги гледаше объркан. — Защо? — повтори той, сякаш на себе си и се обърна. — Шоу не би могъл да го убие в двубой — заяви той и отново се обърна с лице към тях. — Не би могъл. Защо тогава?

— Не знам, сър — каза само Мур.

— Може би е нещо друго, сър — каза Пим.

Чарлз го погледна. Очакваше от него да чуе причината.

— Той е белокож, сър.

— Какво искате да кажете? За какво говорите?

— Не мисля, че се е опитал да се защитава, сър — каза Пим и сви рамене.

Чарлз се приближи до него.

— Разкажете ми.

— Мисля, че редник Вилие се е оставил да бъде убит, сър.

— Какво искате да кажете?

— Той беше тъмнокож, сър — повтори Пим. — Намираше се пред белокож офицер, сър.

Чарлз остана на мястото си. Дъхът му секна. Погледна нерешително Стенли Мур.

— Благодаря — каза той спокойно, преди да се върне на бюрото си.

Пим даде знак на Мур. Те козируваха.

— Още нещо — каза Чарлз. — Готови ли сте да изложите точно всичко, което се е случило, пред военния съд?

Пим кимна утвърдително.

— Благодаря — каза пребледнял Чарлз.

Не бе разбрал, че Жан-Жак се е считал нисш заради расата си. Той се беше родил роб и умрял като подчинен на белите си господари. Това бе единственото, за което Чарлз Марздън не беше помислил.

Когато пазачът излезе от малката колиба, направена от кал, която служеше за временен затвор, Чарлз Марздън погледна лейтенант Шоу. Обходи с поглед дървения стълб, който придържаше центъра на колибата. На него Шоу беше вързан във вериги. Не бе останала и следа от предишната му надменност. Той просто изглеждаше измъчен.

— Трябва да благодарите на Бога, че нямам право аз да определя наказанието ви — каза майор Марздън, вдигна очи от веригата и стигна до лицето на Дънкан Шоу. Усмихна се, но това беше ледена усмивка.

Чарлз бе отпратил пазача и наредил на всички да стоят далече от колибата.

— Какво имате да кажете във ваша защита? — попита майор Марздън, като отметна назад глава, опипвайки ножницата на сабята си.

— Не знаех, че Пим е там, сър. Не бях ги видял — каза Шоу с тон на човек, който защитава живота си.

— Но той ви е видял — майорът се приближи до Шоу, без да сваля ръка от сабята си. Очите му искряха от ярост. Ярост, засилена от чувството на вина за смъртта на Жан-Жак, от безсмислието на всичко, което се случи, и от ревността, която го разяждаше.

— Вие най-хладнокръвно сте убили човек, лейтенант Шоу. Престъплението ви е засвидетелствано от двама души.

— Но сър...

— Няма „но“. Няма никакво съмнение. Този път сте обречен от собствените ви хора — каза той твърдо.

— Вие ми казахте да убия Вилие и аз се подчиних на заповедите.

— Казал съм какво?

Чарлз плъзна пръсти в ножницата.

— Какво съм ви казал да направите, лейтенант Шоу?

— Аз нищо не печеля от смъртта на Вилие. Мога да докажа, че вие искахте смъртта му.

Когато видя Чарлз да размахва сабята над главата му, думите на Шоу замряха, още неизречени.

— Как ще го докажете, Шоу? Как човек като вас, вече убивал безнаказано, който мрази негрите, който мисли само как да премахне тъмнокожите деца, ще успее да убеди съда? Обяснете ми как ще докажете нещо друго, освен собствената си вина?

Сабята трепереше в ръката му. Шоу се сепна.

— При кого ще потърсите утеха, Шоу? При жена ми ли? В леглото ѝ може би. Това се надявате да направите, а? Не! — изрева изведнъж той. — Ще платите за това, че сте спал с жена ми.

Атмосферата беше нетърпима. И двамата бяха до ръба на лудостта. С едно рязко движение майор Марздън вдигна сабята си още по-високо над главата на Шоу. Въздухът изсвистя. Шоу дръпна веригата, която го задържаше. Стоеше неподвижно, сгърчен под сабята, която всеки момент можеше да се стовари върху него.

Той си представи как посребреното острие се насочва към него. Усецаше вече как разцепва черепа му... главата му полита и пада пред него на земята.

— Не! — изрева Шоу.

Сабята остана в същото положение.

— И редник Вилие е бил във вериги — каза майор Марздън спокойно, — макар че не сте ги видели.

Той бързо се обърна.

— Мръсник! — извика Шоу в пристъп на ужас. — Мръсник!

— Без съмнение, ще минете през Военния съд — каза спокойно майор Марздън, без да се обърне.

— Тогава ще ме върнат в Кейптаун. Ще ме съдят в провинцията, по заповед на Нейно Величество — каза Шоу като се опита да вземе преднина.

— Ще ви съдят в Граамстаун, по заповед на Нейно Величество, заедно с хора от различни раси. Всички те са войници на нашата кралица.

Майор Марздън се отправи към вратата, като по този начин сложи край на разговора. Но застина на мястото си, когато гласът на Шоу стигна до него:

— Ще бъда съден за вашето престъпление, защото жена ви носи моето дете.

След тези думи настъпи тишина. Думи, които дълго останаха запечатани в съзнанието на майор Марздън.

— Жена ми ще потвърди ли това, което казвате? — попита той, като се обърна към Шоу.

Почака малко, за да се поуспокои, после продължи:

— Тя вече опроверга публично твърденията ви.

Когато го видя да излиза през светлия отвор на колибата, Шоу разбра, че Чарлз Марздън бе отнесъл живота му. Сабята не се стовари върху него, но той вече беше мъртъв.

— Дойде ли свещеникът? — попита Чарлз, като излезе от колибата.

Той забеляза двама войници, които копаеха гроб в края на лагера.

— Видели са го наблизко, сър — отговори пазачът.

— Добре — каза Чарлз и отвърна очи от гроба.

Трябваше да се заеме с практическите задачи. Имаше телеграми за изпращане. Налагаше се незабавно да се извести семейство Бовилие и той искаше да им каже, че Жан-Жак е бил погребан като християнин. Бързо прекоси лагера, за да отиде в палатката си. Тялото на Жан-Жак беше оставено под едно дърво увито в мръсно платнище от палатка. Като видя това, Чарлз престана да усеща тялото си, сякаш то му беше чуждо. Той чу как един майор от британската армия изкрещя на войника, който стоеше до тялото на Жан-Жак:

— Ще намерите ковчег!

Чарлз усети как се спуща срещу войника, как го сграбчва за ръката и му изкрещя в лицето:

— Ще намерите ковчег!

— Това не е обичайно за границата, сър — отговори бързо войникът.

— Чухте ли какво казах, редник? — попита майорът, треперещ от ярост.

— Нямаме ковчег, сър — отвърна войникът изплашен.

— Тогава ще вземете английското знаме!

Чарлз долови нотка на умопомрачение в собствения си глас.

— Нямаме знамена за погребение, сър.

— Наистина ли?

Гласът му бе станал пронизителен. Чарлз гледаше изправеното тяло на майора, облечен в яркочервено. Виждаше вените му да пулсират над високата му яка, виждаше белия му панталон, прилепнал по бедрата, през които преминаваха нервни вълни. Едновременно с

него той погледна пилона, издигащ се в центъра на лагера, в края на който се вееше британският флаг. Видя как сабята излезе от ножницата и как блесна на слънцето в момента, когато разцепи въздуха, за да отреже въжето на пилона. Видя как родното му знаме бавно се свлече и се превърна в камара от червено, бяло и синьо.

— Ето ви знаме! — изрева острият глас на майора.

Чарлз объркано се огледа. Изведнъж се почувства разбит на хиляди парчета, а морето от лица, които се намираха наоколо, се вираха в малките частици, които представляваше той. Чарлз присъстваше на криза на умопомрачение, в която беше главно действащо лице.

— На работа! — заповяда той.

Чарлз намери подслон под стряхата на своите заповеди и си тръгна, без да предявява никакви претенции.

Преподобният Филип се обърна към Сюзан и Тис. Той яздеше до тях, а един войник ги водеше към военния лагер. Пътят беше тесен и ограден с гъсти храсти, които дращеха краката на конете.

— Не мисля, че цялата британска армия изведнъж е повярвала в Бога, Сюзан. И това е много жалко.

Той я погледна и ѝ се усмихна. Тя седеше на коня пред Тис и сякаш двамата се сливаха в едно.

— Но не отричам, радвам се, че са поискали да направят християнско погребение.

— Кой е убитият войник? — попита Сюзан. — Как се нарича?

— Не знам — отговори преподобният Филип. — Знам само, че е бил убит.

— По християнски начин ли е умрял? — попита Сюзан усмихната.

— Сюзан — прошепна Тис, като потри брадичката си в косата ѝ.

— Закачам се — отвърна Сюзан.

Сюзан се изви назад, за да погледне Тис, и го целуна по брадичката.

— Ако престана да се закачам с него, това ще му липсва — каза тя и се обърна към преподобния Филип, когото обожаваше и на когото завиждаше за вярата. — Така е, нали?

— Да, защото тогава няма да можем да се сдобряваме — каза простичко преподобният.

— Пристигнахме — войникът посочи палатката на Марздън. — Майорът сигурно е вътре.

— Това ли е човекът, когото трябва да погребат? — преподобният Филип погледна към групата войници, които се бяха събрали под дървото, до тялото на Жан-Жак. Те тъкмо щяха да го загърнат в британското знаме.

— Да, сър.

— Връщам се веднага — каза преподобният Филип и се отправи към тях с коня си.

Тис го последва. Преподобният Филип скочи от коня си и се взря в Жан-Жак, когото бяха облекли в униформа. Мръсното платнище беше насъбрано малко по-нататък. Двама войници се бяха навели, за да вдигнат тялото и го поставят върху знамето, което беше разстлано до тях.

— Кой е той? Как се казва?

— Жан-Жак!

Писькът на Сюзан се разнесе из лагера.

— Жан-Жак! — извика тя отново, скочи на земята, отблъсна преподобния Филип и се свлече до тялото.

— Не! — прошепна тя, хвана главата му, допря се до лицето му и започна да го люлее.

— Не! — изрева Сюзан и разкъса тишината.

Викът ѝ стигна до Чарлз Марздън. Той стоеше сам в палатката си втренчил очи в телеграмата, която пишеше с красивия си почерк: „За да ви известя за смъртта на загиналия в бой редник Жан-Жак Вилие.“

На бюрото му стоеше сгънато писмо, адресирано до Жан-Жак. То бе написано от ръката на Емили Бовилие.

Чарлз се отправи към отвора на палатката и погледна навън. Тис държеше Сюзан. Той се опитваше да я отведе, но тя отчаяно се беше вкопчила в тялото на Жан-Жак.

— Тя го уби! — крещеше Сюзан.

— Сюзан! — умоляваше я Тис, който не можеше да я изтръгне от образите, които се смесваха пред очите ѝ.

Малко момченце, треперещо пред светлината на един факел, се притискаше до майка си. Малко тъмнокожо момченце гледаше

ужасено скорпиона. Гласът на Клара се носеше над тези образи: „Ако скочиш, скорпионът няма да те удари, а може и да те удари.“

— Не! — извика Сюзан, като видя отворената Библия пред себе си.

Тя чуваше шумоленето на страниците и пукането на кожената подвързия. Една капка кръв падна върху страницата. Гласът на Клара отново се промъкна в съзнанието на Сюзан:

„Заклеваме се в святата Библия... — гласът на Прюданс зазвуча редом до този на Клара — че синът на баща ни, Жан-Жак, малкият метис, не ще бъде вече петно за семейството ни“. Сюзан чуваше и собствения си глас: „Или да умрем, ако изменим на клетвата си“.

Пламъците, които се издигаха от конюшната, осветяваха нощта. Гърбът на Жан-Жак гореше. Клара се смееше сред пушеците. „Може би не за Тис Ботма трябва да си загрижена, след всичко това.“ Гласът ѝ се извисяваше и се завърташе нагоре с пушека.

Образът на Чарлз Марздън се приближи и се изправи пред Сюзан. Той я гледаше, но с очите на Клара.

— Вие го убихте! — извика Сюзан на спомените, на гласовете, на миналото.

Тя не знаеше, че лорд Марздън нямаше място в нейните спомени. Той стоеше пред нея и я гледаше, но не с неговите очи, а с очите на Клара.

— Вие! — прошепна тя.

Най-после Тис успя да я откъсне от този кошмар. Тя отпусна глава на рамото му.

— Сюзан — въздъхна той.

— Има ли някъде място, където можем да я заведем? — попита преподобният Филип Чарлз Марздън.

Той беше хванал мига, когато английският майор видя Сюзан и Тис. Не му убягна силното вълнение, което предизвика срещата им. Преподобният Филип разбра, че смъртта на този млад метис е изкопала в миналото пропаст, дълбока като гроба, в който щяха да спуснат Жан-Жак.

— Сержант! — извика Чарлз, като даде знак на сержант Форб. — Заведете ги в щабквартирата — той посочи Сюзан и Тис.

Тис погледна за миг Чарлз. Очите им се срещнаха. Позициите им сякаш изведнъж се размениха. Той не беше вече английският майор,

който предизвикваше сина на един бурски бунтовник.

— Тя се лъже — каза тихо Чарлз.

Тис се обърна, без да каже дума, прегърна Сюзан и тръгна след сержант Форб.

Преподобният Филип чакаше. Той не изпускаше от очи Марздън, който следеше как увиват тялото на Жан-Жак в британското знаме.

— Винаги ли се използват знамена? — попита преподобният Филип, като проследи с поглед голия пилон. — Какво се е случило, майор?

— Тя е права — каза Чарлз и почувства как пропастта на неговата вина зейва под краката му. — Войникът Вилие беше убит.

— Защо?

Простичкият въпрос на преподобния Филип накара да изникнат в съзнанието на Чарлз милион причини, но ги премълча.

— Той не обичаше цветнокожите — каза само Чарлз напук на истината. Виновният ще се яви пред Военния съд. Отведен е в Граамстаун — излъга той.

Слънцето пронизваше с лъчите си изсушената земя. Молитвата на преподобния Филип се издигаше над зажаднялата земя като мараня.

„Приеми твоя син, Жан-Жак Вилие, в широките си обятия, молим Те, Господи, Отче наш. Дано в прегръдките Ти намери повече от това, което е изгубил. Ръцете Ти ще му бъдат опора и подслон, под който ще почива в мир во век и веков. Амин.“

Тих вик се изтръгна от сърцето на Сюзан. Тис видя дългите й клепки да се спущат и страните й да се обливат в сълзи. Видя как обвитото в английското знаме тяло на Жан-Жак се спуска с помощта на въжета в изсъхналите недра на земята. Той се наведе и взе в дланта си малко от тази червеникава земя. Хвана ръката на Сюзан, разтвори я и изсипа пръстта в нея. Тя стоеше неподвижна. Тогава Тис се обърна към гроба, хвърли няколко пясъчни зърна върху Жан-Жак и погледна отново Сюзан. Тя отвори ръката си и изпусна пясъчливите тъмnochрвени пясъчинки.

Преподобният Филип наведе глава и изрече: „Помогни й, Боже, да им прости.“

— Ще останете ли за вечеря?

Гласът на Чарлз прекъсна тишината, която обгръщаше гроба.

— Имаме много неща да си кажем — добави той.

— Не мисля, че имаме да си кажем каквото и да било — отвърна Сюзан. — Можем ли да си тръгваме? — попита тя, като се обърна към преподобния Филип.

— Да. Благодаря — и той погледна към Чарлз.

Преподобният Филип се отправи към конете. Тис се готвеше да го последва със Сюзан, но преди това попита:

— Ще се върнете ли в Кейптаун, майор Марздън?

— Да. Ще отида също в Добра Надежда веднага щом имам възможност.

— Ще им кажете ли, че сте видели Сюзан? — попита Тис.

— За тях е важно в този момент да знаят, че тя е жива — отговори Чарлз, който мереше внимателно думите си.

— Не съм жива за тях — каза хладно Сюзан. — За моето семейство аз съм мъртва, както и Жан-Жак. Кажете им, че сте ме видели. Кажете им къде съм. Кажете им, че не искам да видя повече Добра Надежда — Сюзан изтича към преподобния Филип и конете.

— Кажете им, че съжалявам — каза Тис, преди да си тръгне.

Лорд Марздън гледаше отдалечаващите се силуети на тримата, които напускаха военния лагер, за да тръгнат по тесния и криволичещ път, който се губеше в гъстите храсти. Това беше пътят, по който Жан-Жак бе минал преди смъртта си.

Преподобният Филип яздеше бавно пред Сюзан и Тис. Той мислеше за онази нощ, когато Сюзан бе изникнала в мрака, за да влезе в неговия живот. През тези седем години, които тя прекара с него в мисията, той беше питал, без нейно знание, всички, които идваха от областта, дали не са чули да се говори за изчезването на една млада белокожа девойка.

Историите, които му разказваха, бяха толкова объркани, че се превърнаха в мит. Тя стана ангел, вълшебница, богиня. Преподобният Филип стигна до заключението, че Сюзан трябва да е дошла от Добра Надежда. През всичките тези години той внимаваше Сюзан и хората от Добра Надежда да не се усъмнят в това, което беше научил.

Погребението на Жан-Жак и реакцията на Сюзан го убедиха, че е трябвало да запази тайната. Като гледаше тези две същества, които беше бракосъчетал, как се полюшват на коня си, той разбра, че и те са погребали миналото под покривалото на мълчанието.

14.

— Е, Прюданс, идваш ли? — извика Емили, която стоеше изправена до колата.

Малкият Жак я дърпаше за ръката.

— Искам да дойда — повтаряше той.

— Да — отговори Емили като видя баща си да излиза от избата и да се отправя към нея.

Годините бяха оставили у Жак много достойнство и благородство, благородството на човек, здраво стъпил на земята.

— Отивате да видите Клара ли? — попита той.

— И новороденото — каза Емили и широко се усмихна.

Като видя баща си да свива рамене и да се обръща, за да продължи пътя си, Емили го хвана за ръката.

— Татко, толкова ли е важно? — попита тя.

Емили знаеше колко са му неприятни клюките, които се носеха около раждането на втория му внук.

— Може би е важно за Чарлз — той погледна Емили, после малкия Жак. — Да, може би е важно.

— Не искате да се сърдите на едно дете за това, което е направила майка му.

Емили го дръпна настрана, за да не ги чуе малкото момченце, но то се беше хванало за полата ѝ и вървеше след нея.

— Татко — молеше го Емили, държейки детето за ръка, — умолявам ви, бъдете добър.

— С Клара? — пред Емили чертите на лицето му се смекчиха. — Добротата ти стига за всички нас — усмихна се Жак, преди да я пусне, и тръгне към къщата. — Очевидно имаш право.

Един конник с военна униформа се зададе отдалече по пътя, който водеше за Добра Надежда. Конят му се движеше бързо сред облаци прах. Жак погледна конника, после се обърна към Емили:

— Може би е писмо от Клара, в което тя ви пише да не се безпокоите — каза той с усмивка.

— Изпратено по войник? — отговори Емили през смях.

— Изглежда, че е омагьосала цялата британска армия — каза Жак и вдигна рамене.

— Извинявай, готова съм — извика Прюданс, като се показва от къщата.

Без да се спира, тя метна една шапка на главата, завърза я набързо под брадичката си и се опита да натъпче косите си под нея, които веднага се разпиляха в безпорядък.

— Ще се гордеете с мен, когато се върнем, татко — каза тя и му се усмихна.

— Но аз се гордея и сега. Не е ли така?

Прюданс винаги го учудваше. Със своята непосредственост тя му напомняше майка си.

— Ще се почувствате горд, като видите какво ще си купя от града. Кринолин! Току-що са ги получили от Англия.

Емили гледаше приближаващия се конник и неволно изпита страх.

— Кринолин? — повтори Жак озадачен.

— Прилича на подложка от конски косъм.

Конникът се приближаваше все повече. Жак също го гледаше.

— Носят ги — продължаваше Прюданс да обяснява — под полата със стотици фусты. Слагат цял вързоп конски косми, за да приличат на покривало на чайник — тя се смееше. — Това е да си жена. Ела, Емили — каза тя и се обърна към колата. — Модата не чака.

— Господин Бовилие? — конникът стигна до тях, скочи, козирува и подаде един официален плик. — Телеграма за вас.

— Познахте — каза Емили и се усмихна.

Но когато видя, че войникът подава втори плик, смехът ѝ угасна. Това беше писмото, което бе изпратила на Жан-Жак.

— Мисля, че е моето — каза тя, като се приближи до Жак, за да го вземе.

Малкото момченце дърпаше полата ѝ.

— Махни се! — отблъсна го тя.

— Какво има? — попита Прюданс. Тя изгледа с любопитство единия, после другия. Видя плика, който Жак държеше. Той не изпускаше войника от очи.

— Откъде е това съобщение? — попита Жак с равен глас, през който прозираше страхът.

— От границата, сър.

Стиснал плика, Жак се обърна. Емили се приближи и хвана писмото.

— Татко?

Усети, че ѝ прилошава. Едва дишаше. Прюданс ги погледна, след това се обърна към войника. Краката ѝ се подкосиха. Отиде при тях, спря се пред баща си и впери поглед право в очите му.

— Искате ли аз да я прочета?

Жак не каза нищо. Като усети, че очите ѝ се наливат със сълзи, Емили се обърна встрани. Прюданс хвана баща си. Тя усещаше ставите на грапавата му ръка, здраво вкопчена в писмото. Улови едно ъгълче, което се показваше между пръстите му.

— Татко!

Ръката на Жак се разтвори.

Прюданс взе телеграмата, обърна я и пхна пръст под печата, за да го махне. Разгъна белия лист, прочете красиво написаните думи и затвори очи. Отвори ги отново и погледна баща си през сълзи. Жак я питаше с поглед. Тя му подаде листа. Жак го взе и очите му се плъзнаха по думите, без да ги четат. Обърна се към войника. Сърцето му се късаше.

— Благодаря — каза само той, преди да си тръгне.

Жак се отдалечаваше от къщата и от дъщерите си, той си отиваше.

— Емили — каза Прюданс едва чуто на сестра си, която плачеше с глас, — не плачи.

Самата тя беше неспособна да сдържа сълзите си. Приближи се до Емили и я притисна в обятията си, но Емили зариде още по-силно.

— Знаех, че ще стане така — прошепна тя. — Знаех, че ще стане така.

Жак Марздън, малкото момченце, остана напълно забравено. То гледаше как лелите му плачат, гледаше дядо му да отива към лозята. Не разбираше какво се е случило, но усещаше тъга. Малката му брадичка трепереше и едри сълзи се стичаха по бузите му. То искаше майка си.

Ева вдигна очи към Жак, който яздеше горе по високите скали. Знаеше защо идва. Когато силуетът му започна да се спуска към нея, тя се обърна и се остави шумът от вълните да проникне в съзнанието ѝ. При всяко докосване на бялата пяна, която милваше краката ѝ, от дълбините си тя чуваше глас, който ѝ казваше: „Приеми.“

— Ева, Жан-Жак е мъртъв.

Тя не каза нищо. Погледът и мислите ѝ следваха вълните, които миеха пясъка, без да ги е грижа за случилото се.

— Ева!

Жак докосна рамото ѝ. Той беше съкрушен от тази тиха болка. Тя вдигна глава и се обърна към него. Не плачеше. Очите ѝ не изразяваха нищо, освен приемането на един факт.

— Къде е погребан? — попита тя.

— На границата.

Ева отново се обърна.

— Погледни ме — каза Жак.

Тя се подчини. Очите ѝ бяха сухи. А на него му беше невъзможно да разбере това примирение, тази липса на злоба и гняв.

— Вината е моя — каза Жак, за да я накара да реагира.

— Не, Жак, никой не е виновен за смъртта. Тя идва по своя воля.

— Но не и за Жан-Жак.

— За всички нас — каза Ева.

Без да знае, Жак видя в нейното примирение как бе умрял синът му.

— Както и любовта — добави тя.

С най-прости думи тя изразяваше характерното за своя народ, роден в робство, за да приема раждането, любовта и смъртта, без да задава въпроси. Жак я прегърна и притисна до себе си. Пламенната любов от първите години бе оставила място за нежност и дълбоко разбирателство. Той усещаше как сърцето ѝ бие, чувстваше волята ѝ да владее ударите му.

— Плачи, Ева! — каза той и я притисна още по-силно, за да счупи това сляпо примирение. — Синът ни е мъртъв... Плачи, Ева... — сълзите му започнаха отново да се стичат. — Трябва, Ева! — прошепна той със свито гърло.

Ева нежно изтри сълзите му и го погали с поглед. Беше остарял. Косите му посивяваха. Очите бяха изпълнени с тъга, но в него тя

откриваше своя син.

— Да, Жак. Нашият син е мъртъв, но е живял — каза тя и му се усмихна. — Той е живял.

— Как научихте? — попита Чарлз, след като влезе в салона на къщата на госпожица Търстън и се разположи в плюшеното кресло. — Видяхте ли семейството си?

— Емили ми писа — отговори Клара и отиде да седне до него.

Косите ѝ бяха събрани на кок. Погледът ѝ беше суров и блестящ.

— Питам се дали сте способен на това, Чарлз.

— Така ли? — каза той и допря глава на облегалката на креслото. — Способен на какво?

— Да изпълните обещанието си.

Вниманието му беше привлечено от бебешки плач. Той постоя за миг, без да каже нищо, после въздъхна дълбоко и се изкашля.

— Предполагам, че баща ви е направил обичайния си финансов принос след раждането.

— Естествено е човек да разчита на семейството си особено ако съпругът не помага.

— Така ли?!

Чарлз почувства как почервенява от гняв. Стана и прекоси стаята. Тъй като бебето не преставаше да плаче, той се обърна рязко към вратата.

— Мога ли да го видя? — попита той.

— Разбира се — отговори Клара и стана.

Тя се отправи към въженцето на позлатения звънец, закачен на стената, и леко го дръпна.

— Не знаех, че се интересувате от бебето, Чарлз.

— Как го нарекохте?

— Момче е.

Чарлз я изгледа, докато тя наведе очи.

— Нарича се Джофри.

Появата на една млада малайка ѝ позволи да избегне следващия въпрос.

— Донеси детето, моля те.

— Да, госпожо — каза малайката и се поклони, преди да излезе от стаята.

— Какво се е случило на малкия управител на хотел? — попита ненадейно Чарлз.

— Моля? — Клара отвори широко невинните си очи.

— Онова джудже с дългото име. Къде е той?

— Замина — отговори Клара и седна отново. — Човек не може да се доверява на хората. Не може изцяло да разчита на тях.

Като видя младото момиче да се връща с един малък вързоп в ръце, тя забърза към вратата.

— Ето го — каза Клара и погледна Чарлз. — Искате да го видите.

Дързостта ѝ нямаше граници. Всички знаеха, че детето не е от мъжа ѝ. Самият той сигурно го знаеше, но тя реши да продължи необикновената игра, в която той я беше въвлякъл. Клара нежно погали главата на детето.

Чарлз го гледаше отдалече. Като видя как лицето му се разстройва пред детето на лейтенант Шоу, Клара не можа да сдържи усмивката си.

— Какво има, Чарлз?

— Откога не сте виждали Жак? — попита той, като отмести очите си от бебето и я погледна.

Клара беше объркана, защото не знаеше за кой Жак ѝ говореше.

— Синът ни. Виждали ли сте го, Клара?

— Сигурна съм, че добре се грижат за него. За предпочитане е едно малко момченце да расте на село.

Чарлз мислеше да си тръгне, но като си спомни причината, поради която беше дошъл, се обърна:

— Ще дойдете с мене на възпоменателната служба за Жан-Жак?

— Наистина ли, Чарлз? — попита Клара, засмя се и даде знак на прислужницата да излезе с бебето. — Дори аз не съм безчувствена до такава степен.

— Веднага тръгваме за Добра Надежда. Колата чака навън — каза той и се отпрати към вратата.

— Няма да дойда — отговори тя и хладно го погледна.

— Така ли?

Чарлз се обърна, хвана я за яката, притегли я към себе си и впи очи в гърдите ѝ.

— Ще дойдете с мене! Ще вземете и детето си!

— Оставете ме, Чарлз.

— Пак ли? Да ви оставя отново?

— Какво ви прихваща, Чарлз? Пуснете ме! — извика тя, с искрящи от гняв очи.

— Не сте чувствителна — промърмори Чарлз, тръгна към вратата, но преди да я отвори, се спря и добави: — Ще ви чакам навън, докато вие и детето се пригответе.

— Подлец! — изрева Клара. — Нямаме дори смелостта да се борите за мене! Да кажете нещо за това дете!

За първи път смутена, Клара губеше всякакво самообладание.

— Но аз не ви питам нищо за него — помълча малко и добави: — Имам си жена — отвори вратата — и ви чакам вън.

Вратата се хлопна след него. Клара разбра, че нещата са се променили. Трябваше да се подчини, или да загуби това, което ѝ бе донесла смъртта на Жан-Жак. Тя се приближи до вратата и извика:

— Пригответи бебето. Тръгваме.

Може би той ще си получи възмездието.

Небето бе натежало от черни облаци, но дъждът още не беше завалял. Планините се криеха в мъгла. Мрак покриваше Добра Надежда. Малката група от хора, облечени в черно, се намираше пред семейната гробница. Гласовете на земеделските работници, които стояха в кръг извън гробището, се сливаха в съзвучие и се издигаха в мъглата. Гласът на свещеника се присъединяваше към песните, които звучаха в нежния африкански ритъм.

„В името на Исуса Христа и в памет на Жан-Жак Бовилие, ние благославяме този гроб. Изпращаме ви душата на нашия син и брат, когото така скоро и внезапно прибрахте до Себе си.“

Топлите африкански гласове се извисяваха в мъглата и се носеха към самия Бог.

Жак гледаше Ева, чиито устни мълвяха тихо молитва. Прюданс прегърна Емили, която плачеше.

Клара вдигна глава към Чарлз и срещна погледа му. Той не я изпускаше от очи. Тя знаеше причината за това внимание.

„Той завинаги ще остане в паметта ни. О, Боже, приеми душата му.“

Емили се отскубна и изтича. Мария я последва. Лицето ѝ беше застаряло, оградено от ситно къдравите ѝ, вече побелели коси. Тя я прегърна и я отведе, без да прекъсне устремената си към небето африканска песен.

Жак погледна сивия камък, на който беше написано: „Жан-Жак Бовилие, 1820–1846“. Държеше фамилното му име да не бъде изписано с по-ситни букви, както Жан-Жак сигурно би поискал. Той беше негов син. Един Бовилие.

„И щом душата му е вече при Вас, Отче наш на небето, да бъде свято името Ви. Амин.“

Всички безкрайно повтаряха „амин“. То прерасна в химн, който се издигна сред облаците, надвиснали над Добра Надежда. Амин.

Клара непрестанно търсеше доказателства, че мъжът ѝ е все още под нейното обаяние. След като смъртта на Жан-Жак я беше направила наследница на Добра Надежда, сега вече трябваше да се сдобри с Чарлз.

След церемонията семейството се събра вкъщи, а Клара се промъкна в плевнята. Тя направи така, че Чарлз да я види къде се намира. Нямаше време за губене. Той се беше променил. Ако не се отнасяше до връзката ѝ с лейтенант Шоу, тя лесно би могла да прогони опасенията си.

Клара разкопча корсажа на черната си рокля. Мирисът на сено беше възбуждащ, възбуждаща беше и смъртта. Тя погледна гърдите си, чиято белота се открояваше на роклята ѝ. Помилва ги, притвори очи и си представи лейтенант Дънкан Шоу. Спомни си властната му ръка, която се разхождаше по тялото ѝ, чувстваше все още как я привлича към себе си и как я обладава.

— Клара!

Гласът на Чарлз и възбудата, която я обхвана, когато си спомни за любовника си, се смесиха. Той стоеше прав до вратата.

— Желаете ли ме, Чарлз? — простена тя. Можеше да си представи, че той е Дънкан Шоу. Устните ѝ се разтвориха.

Чарлз се приближи и застана пред нея.

— Ще приема детето ви като мое, Клара.

Очите ѝ светнаха. Той я желае и е готов да я купи.

— То ще носи моето име. Джофри Марздън. Доволна ли сте?

— Желая ви — прошепна Клара. — Желая ви, както никога досега.

— Докажете го.

Клара беше учудена. Промяната у него я възбуждаше, но и я тревожеше. Тя свали корсажа си, взе ръката му и я поднесе до устните си.

— Иди там — прошепна Клара, като показва едно кътче от плевнята, където бяха събрани бали сено. — Можеш да гледаш. Радвай се.

Тя знаеше как му действат сексуалните закачки. Той се подчини и седна в сеното. Видя я как развързва и смъква полата си. Обърна му гръб. Като издърпа връвчицата на фустата си, която се свлече на земята, тя го погледна през рамо. Беше напълно гола.

— Виждаш ли, Чарлз, тялото ми те е очаквало голо под траурните дрехи.

Чарлз погледна джобния си часовник. Клара забеляза това и се изсмя сластолюбиво.

— Имаме време, Чарлз.

Тя се приближи до него. Сенките в плевнята галеха стройното ѝ и леко закръглено тяло. Все още бе необикновено хубава. Раждането само беше подчертало чувствените и извивки.

Чарлз се изправи, когато тя дойде при него. Погледът му се разхождаше по голотата ѝ.

— Отдавна не сме се любили — каза Клара и протегна към него ръка. — Вземи ме — прошепна му трескаво тя, като си спомни как лейтенант Шоу я грабваше.

— Видях колко е часът — Чарлз не можеше да скрие напрежението си.

Тя взе ръката му и я понесе нагоре между бедрата си.

— Смъртта на Жан-Жак и тебе те възбуди, нали?

— Мислех за бащата на детето ви.

Тя си отдръпна ръката, а той отново погледна часовника си.

— Сега е пред езекуционния взвод — Чарлз върна часовника в джобчето си. — Лейтенант Шоу е мъртъв.

Той видя как ударна вълна премина през тялото ѝ. Голотата ѝ изведнъж придоби нови измерения. Чарлз почувства, че примката, в която толкова отдавна тя го държеше затворен се счупва.

— Смъртта ни най-малко не ме възбужда — каза той и се отправи към вратата.

— Какво сте направили? — прошепна тя.

Чарлз рязко се обърна и застана с лице към нея. Клара се впусна към него с насочени към лицето му нокти. Той я хвана за китките и погледна с отвращение това голо тяло, което се мяташе, за да се освободи. Чарлз виждаше само плътта ѝ, тази износена плът, която нямаше вече никаква власт над него. Той въздъхна с облекчение. Беше свободен.

— Бащата на детето ви е езекутиран за убийството на Жан-Жак.

Чарлз я отблъсна и я видя как полита към земята.

— Довиждане, Клара.

Той излезе от плевнята, като се отърва от Клара и нейната власт. Викът ѝ стигна до него, но Чарлз не го чу. Той беше свободен.

Премина забързано през двора и отиде направо до колата. Погледна към къщата. Оставаше му да свърши още едно нещо, но в този момент му беше невъзможно да застане срещу Жак. Той видя Прюданс да излиза от избата със сина му.

Като погледна малкото момченце, той разбра, че Клара и Добра Надежда никога няма да го напуснат напълно. Тръгна към Прюданс и детето. Прюданс беше хладна, но учтива. Тя никога не бе го харесвала.

— Сметнах, че не е добре за него да остане вкъщи сред толкова много тъга — каза тя и погледна детето.

— Добър ден, Жак — Чарлз се наведе към сина си, който веднага се скри зад полата на Прюданс. — Искам да си поговорим с тебе.

— Не съм сигурна, че ви познава. Кажи добър ден на татко си — Прюданс погледна детето.

Големите кафяви очи бавно се обърнаха към Чарлз. Това бяха очи на възрастен, замислени очи, които измерваха всичко видяно според

своята собствена правда. Детето търсеше да открие в лицето му ключа на неговата самоличност. Чарлз се усмихна. Жак се обърна и погледна Прюданс.

— Искам мама — каза той.

Чарлз се изправи. Малката ръчичка стисна по-здраво ръката на Прюданс.

— Всъщност, той никога не ви е виждал — каза тя, като се опита да смекчи удара.

— Знам.

Като отвърна очи от сина си, той погледна Прюданс.

— Кажете му някой ден.

— Някой ден? Не разбирам.

— Заминавам за Индия — Чарлз се изкашля. — Но трябва да ви кажа нещо, преди да замина.

Чарлз забеляза Клара, облечена в траурната си рокля, която покриваше подиграното ѝ тяло, да притичва зад тях към къщи.

— Сюзан е жива, Прюданс — каза той.

— Сюзан? — повтори Прюданс като поразена. — Сюзан?

— Видях я в една мисия на границата. Добре е. Тя ме помоли да ви го кажа.

Преди Прюданс да има време да му зададе въпрос, преди да е длъжен да обяснява какво се е случило, Чарлз тръгна към колата си. Без да пуска малката ръчица на Жак, Прюданс стоеше като вцепенена. Детето беше видяло Клара, която вървеше забързано към къщи, и искаше да отиде при нея?

— Сюзан! — прошепна Прюданс.

Едва когато разбра какво ѝ бе казал Чарлз, лицето ѝ грейна от радост.

— Сюзан е жива! — извика тя.

Вдигна малкото момченце на ръце и хукна към къщи.

— Сюзан е жива! — каза му тя и блъсна входната врата. Спусна се към салона, но щом чу яростния вик на Клара, се стъписа ужасена.

— Изхвърлете тази черна жена от къщи! — повтаряше тя, втурнала се срещу Ева.

— Клара, престани! — извика Емили, като се опита да я задържи.

— Изпъдете я!

Клара се нахвърли върху Ева, която стоеше съвсем спокойна до Жак. Той хвана ръцете ѝ, преди да са стигнали до жена му. Блъсна я и ѝ удари с всички сила две яростни плесници, в които беше събран натрупаният от толкова години гняв срещу най-голямата му дъщеря.

Клара видя в лицето на баща си повече омраза, отколкото някога е виждала.

Ева излезе от къщата и пое дълбоко въздух. Когато Жак застана до нея, тя притвори очи.

— Върни се, Ева.

— Искам да се върна у дома — отвърна спокойно тя.

— Имам нужда от тебе — каза отчаяно той.

— Тук няма място за мене — тихо отговори Ева.

Той я прегърна през раменете, а тя постави нежната си тъмна ръка върху неговата.

— Мислех — добави тя, — че Жан-Жак беше най-високата цена, която можехме да платим за нашата любов, но съм се лъгала.

Тя поклати глава. Черният шал, с който бе покрила косите си, засилваше още повече естественото ѝ благородство.

— Оставете ме да живея в моя свят, моля ви...

Тя тръгна към колата. Жак остана неподвижен. Колата потегли. Смесени с тропота на колелата, Жак долавяше непристойните крясъци на Клара, които долитаха от вътре. Стори му се, че къщата се събаря. Почувства как земята се разтваря под краката му, а планините се люлеят някъде сред облаците.

Прюданс докосна рамото му.

— Сюзан е жива — гласът ѝ беше ясен.

Жак бавно се обърна към нея. Изглеждаше обезумял.

— Сюзан е жива, татко — повтори тихо Прюданс.

Жак отново се обърна и видя колата на Ева, която се отдалечаваше и го напускаше, за да отиде там, където беше нейното „у дома“. Земята се затвори, планините не се люлееха вече. Нещо, което го свързваше с този свят, не беше мъртво.

— Иди сега, Полин — каза господин Уестбъри.

Той държеше юздите на малката двуколка, докато дъщеря му се качваше заедно със слабичкия си русокос син, който беше вече на

седем години и половина. Дълбоките му и питащи сини очи гледаха човека, когото той считаше за свой баща.

— Вие няма ли да дойдете, татко?

— Майка ти я боли главата — каза Джон Уестбъри.

Когато погледна към къщата, той забеляза, като потвърждение на лъжата му, едно дантелено перде бързо да се спуска. Но нищо нямаше да го спре да помогне на дъщеря си.

— Не се бави много, Полин.

Той удари по задницата коня и двуколката бързо потегли.

Господин Уестбъри бе страдал не по-малко от Полин, когато научи за смъртта на Жан-Жак. Знаеше, че е невъзможно да убеди жена си да пусне Полин на възпоменателната служба, отслужена в Добра Надежда.

— Но защо Полин трябва да присъства на възпоменанието на един роб, когото тя дори не е познавала? Хората ще се чудят! — бе казала госпожа Уестбъри.

Тогава за господин Уестбъри стана ясно, че жена му никога нямаше да се откаже от тази лъжа. Синът на Полин беше неин син. Тя никога не би изменила на решението си да запази в тайна истинската самоличност на Джон, син на Жан-Жак и Полин. Смяташе, че така закриля дъщеря си. Господин Уестбъри също се опитваше да я закриля, но по различен начин.

Когато се канеше да се върне вкъщи, госпожа Уестбъри изникна на вратата и започна да го блъска.

— Къде отидоха? — попита заплашително тя, докато малката двуколка се отдалечаваше по неравния път.

— Да се разходят — отговори мъжът ѝ, като мина пред нея, за да влезе вкъщи.

— Къде заминаха? — тя го настигна във вестибюла. — Защо ме лъжеш? — извика в гърба му.

— Ти лъжеш! — обърна се той към нея. — Дъщеря ми обичаше Жан-Жак. Джон е техен син и те ще бъдате след малко заедно пред празния му гроб.

— Каза ли му? Каза ли на Джон?

— Не, не съм му казал истината.

— Но изпрати дъщеря си там! Как можа? — гневът ѝ преливаше. — Никога няма да разбереш!

— Защото ти не разбираш дъщеря ни. Ти ѝ разби живота, Мери! Ти открадна любовта ѝ.

— Любовта ѝ ли? — каза тя обидено — И ти би приел животът ѝ да се удави в срама и мръсотията!

— Каква мръсотия?

— Този мъж...

— Но тя го обичаше!

Спорът, който неизменно се пораждаше по този повод, избухна още веднъж.

— И ти си готов да понесеш срама, свързан с произхода на това дете?

— Може би един ден ще трябва да погледнем действителността в очите — каза господин Уестбъри и се опита да се измъкне. — Но не със срам. Срамът, това е лъжата, в която живеем.

— Никога!

Неопрровержимостта, която изразяваше гласът ѝ, го накара да замълчи. Той я погледна. И най-малката частица от кокалестото ѝ тяло отхвърляше всяка друга възможност.

— Докато съм жива, единствената истина ще бъде, че аз съм майка на това момче. Тази е единствената истина и нека Бог ти е на помощ, ако твоята слабост днес я заплаши.

Полин и синът ѝ се носеха по пътя за Добра Надежда. Тя подозираше, че сега родителите ѝ се карат. Неведнъж бе присъствала на техните сцени, за които причината беше тя. Но когато пред нея се разкри гледката на покритата с тежки облаци Добра Надежда, Полин събра мислите си върху Жан-Жак. Тя гледаше пълния с пари плик, който държеше в ръка.

Отвори го и извади парите. Беше ѝ ги дала Емили, за да заминат с Жан-Жак и детето в Англия. Полин вярваше, че това ще стане, беше заживяла с тази мечта.

— За какво са тези пари, Полин? — попита Джон, като я гледаше със замислените си очи. — А защо татко искаше да ни изпрати, преди да е дошла майка?

— Не знам.

Полин сложи обратно парите в плика и погледна сина си.

— Мама смята — продължи тя, — че не трябва да ходим на възпоменанието.

— Кой всъщност е починалият?

Думите на Джон затегнаха лъжата, която майка ѝ беше изтъкала около тях.

— Никак ли не си спомняш за Жан-Жак?

— Не. А ти спомняш ли си?

— Да — отговори Полин и се обърна настрана. — Познавах го.

— Тогава защо майка не искаше ти да отидеш?

— Защото той беше тъмнокож.

Полин събра истината в тези четири думи. Погледна отново сина си като се надяваше, че той ще разбере.

— Ти сигурно щеше да го обичаш — добави тя.

— Защо?

— Защото беше добър човек.

Полин спря малката двуколка пред ниската каменна стена, която ограждаше Добра Надежда. Зад нея се намираше гробището.

— Жан-Жак никога няма да е мъртъв за мене — каза Полин, докато слизаше от колата. Приблужи се до стената и забеляза Емили, която стоеше сама до надгробния камък на Жан-Жак. — Емили — извика тихо тя.

Емили вдигна очи, после погледна гроба.

— Свършено е — каза тя.

— Да.

Полин се обърна към Джон, който стоеше настрана до колата, и му протегна ръка.

— Не исках да безпокоя семейството ви, но исках Джон да дойде.

Момчето се приближи до нея. То се усмихна на Емили и леко се поклони.

— Добър ден — каза Джон.

— Добър ден — отговори Емили и отиде до стената.

Колкото повече се приближаваше до него, толкова празното пространство, оставено от Жан-Жак, се затваряше. Детето забеляза, че тя не откъсва очи от скромния надгробен камък, който се намираше сред другите гробове, и се почувства неудобно. Не разбираше много

добре какво искат да кажат Полин и Емили, но усещаше, че нещо става.

— Полин каза, че Жан-Жак е бил един от нейните приятели — каза той, за да строши неудобството, което ги заобикаляше. — Той е ваш брат, нали?

Полин го гледаше учудена. Никой не бе говорил на Джон за Жан-Жак. Майката на Полин зорко бдеше за това.

— Да, беше мой брат — Емили му протегна ръка. — Искаш ли да се качиш на стената?

Джон поклати глава. Не знаеше защо, но предпочиташе между него и този надгробен камък да стои една стена.

— Ще остана тук — каза той и се усмихна.

Това беше усмивката на Жан-Жак. Емили бързо се обърна към Полин, която тъкмо прескачаше стената. Тя пхна ръка в джоба на престилката си, хвана писмото, което беше написала на Жан-Жак, и се приближи до Полин, която стоеше права до гроба. От нея се изтръгваха нечути викове, от очите ѝ се стичаха невидими сълзи. Погледна Емили и ѝ подаде плика с парите.

— Благодаря ти — каза тя.

Джон ги гледаше озадачен. Какво ли означаваха тези пари? Защо ли сестра му ги даваше на Емили в деня, когато се отслужваше възпоменанието на един непознат наречен Жан-Жак?

— Толкова много прилича на него — каза тихо Емили и посочи с очи Джон.

— Готов ли си да отведеш сестра си вкъщи? — попита Полин, която се отдръпна от надгробния камък, за да отиде при сина си.

Тогава Емили разбра, че смъртта на Жан-Жак ѝ беше донесла нещо друго. Самоличността на Джон Уестбъри ще бъде навеки скрита. Не само от госпожа Уестбъри, но и от самата Полин.

Като гледаше как малката двуколка пресича полето, за да намери отново сигурността във фермата Уестбъри, Емили напипа писмото в джоба си.

Тя си спомни думите, които му беше написала: „Твоят успех е в тебе, Жан-Жак. Ти не си по-малко от другите, дори си повече, защото си роден от любов, въпреки горчивината, в която си живял, а сега разцъфтяваш с раждането на твоя син. Няма човек, който да те

превъзхожда. Никой, освен един, не може да иска нищо от тебе. Синът ти само има право на баща.“

Емили тръгна към къщи. Тя мислеше за това, което щеше да напише тази вечер в дневника си.

„Жан-Жак е мъртъв, но синът му никога не трябва да бъде погребан. Той е хванат в капана на една лъжа. Джон е истината на миналото, а истината никога не умира.“

След като написа това, Емили угаси лампата, поставена на малкото ѝ бюро. Погледна през прозореца луната, която изплува зад облаците, готова да започне нова ера, центърът на която ще бъде Джон Уестбъри.

Мъничкият Жак Марздън, който непрестанно търсеше обичта на майка си, без да може да я получи, нахлу в мислите на Емили. Той стоеше твърдо изправен до Джон, в центъра на бъдещето, което Емили се опитваше да прозре. Пред тях като заплаха изникваше Клара. Емили бе видяла изражението ѝ, когато баща ѝ я удари. Сякаш корсет от горчицина стягаше тялото на Клара. Загубила любовника и мъжа си, тя нямаше какво повече да губи.

Издание:

Автор: Луаншия Греер

Заглавие: Добра надежда

Преводач: Румяна Колева

Година на превод: 1993

Език, от който е преведено: френски

Издание: Първо

Издател: „Калпазанов“

Година на издаване: 1993

Тип: роман

Печатница: „Абагар“

Излязла от печат: 1993

Редактор: Найден Недялков

Технически редактор: Лидия Николова

Коректор: Мая Арсенова

ISBN: 954-8070-52-9 (ч.1)

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/4833>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.